

JOURNAL OF VARIETY
IN LANGUAGE AND LITERATURE

Vol.9 No.2 (May - August) 2025

เครือข่ายนักวิชาการด้านภาษาและวัฒนธรรม
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2568

วิจิตรวรรณสาร

JOURNAL OF VARIETY
IN LANGUAGE AND LITERATURE

ISSN 3088-1544 (Online)

ผู้เขียนประจำฉบับ

รัตติยากร บัวศรีคำ
วิริยา ด้านกำแพงแก้ว
วิเชษฐชาย กมลสัจจะ
ชญานนท์ ชมดี
ชัชศรีณย์ จิตคงคา
วรวรรณ ศรียากัย
ณประภาพร รุจจนเวท
ผกาเพ็ญ จรูญแสง
ชลธิชา นิสัยสัจย์
เอกชัย ไชยดา
ไชยะ เทพา
สินทรัพย์ ยืนยาว
ทิพวัลย์ เหมรา
นฤพนธ์ สุริฉาย
ปฐม หงษ์สุวรรณ
สุชาดา เจียพงษ์
สุกัญญาโสภิ์ ไจกล้ำ
อุบลรัตน์ เอกอุ
ปณันดา เลอเลิศยติธรรม
สิริพร เชษฐสุราษฎร์
สมเกียรติ ติตชัย
อัญวิณ์ อีร์สิริพัฒน์
จิรัฐิพร ไทยงูเหลือม
กานต์พิชชา พูลชัย
คงรัฐ นวลแปง
รุ่งฟ้า กิตติญาณสันต์

วชิรบรรณสาร

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2568

เจ้าของ

เครือข่ายนักวิชาการด้านภาษาและวัฒนธรรม

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์พิเศษจันทน์ ทองประเสริฐ
ศาสตราจารย์ ดร.ปฐม หงษ์สุวรรณ

ราชบัณฑิตยสภา
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ทรงคุณวุฒิ

ศาสตราจารย์ ดร.ดวงมณ จิตรจันทน์

ศาสตราจารย์ชวน เพชรแก้ว
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.บุญยงค์ เกศเทศ
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง
รองศาสตราจารย์สงบ บุญคล้าย
รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศานติ ภักดีคำ
รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลศักดิ์ กิ่งคำ
รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ นันทจินทุล
รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย
รองศาสตราจารย์สุนีย์ เสียวเพ็ญวงษ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร คงศิริรัตน์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาตะวันออก
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกริก
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยนเรศวร

วិธีวรรณสาร

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2568

รองศาสตราจารย์กฤษฎา ศรีธรรมมา
รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ วัฒนาพงษากุล
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ภักดีมาสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารียา หุตินทะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สกุล บุญยทัต
นางชมัยกร บางคมบาง
Dr.Nguyen Thi Thuy Chau
Dr.Chom Sonngang

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ รักษ์มณี
รองศาสตราจารย์ ดร.เชษฐา จักรไชย
รองศาสตราจารย์ ดร.รวิวรรณ ศรียาภัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประกิจ จันตะเคียน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กอบกาญจน์ วิเศษรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา เจียพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชดา ลาภใหญ่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรัฐพร ไทยจูเหลื่อม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชุดา พรายยงค์
ดร.สรพนธ์ นันตะภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยศิลปากร
ศิลปินแห่งชาติ
Vietnam National University
Royal Academy of Cambodia

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยพะเยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพบูลสงคราม
มหาวิทยาลัยรังสิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

วិธีวรรณสาร

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2568

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญยเสนอ ตรีวิเศษ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผู้ช่วยบรรณาธิการฝ่ายภาษาต่างประเทศ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ พันธุ์ศิริ

อาจารย์จิรัฐัญญกุล ผลเจริญ

ดร.พิสุทธิพงศ์ เอ็นดู

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี

ราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

ประสานงาน

ดร.อรรณพ ฤทธิศรีธร

อาจารย์ยุพาวดี อาจหาญ

อาจารย์ทิพย์วัลย์ เหมรา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

พิสูจน์อักษร

อาจารย์อุภาวณัน นามศิริ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณภัทร เชาว์นวม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สันติภาพ ชำรัมย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิพัฒน์ ประเสริฐสังข์

อาจารย์ปนิดา ทองบุญชม

อาจารย์ประยุทธ จิตราช

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

วิจิตรวิจารณ์สาร

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2568

ประสิทธิภาพเว็บไซต์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สันทรัพย์ ยืนยาว

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ศิลปกรรม-รูปเล่ม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปาลิตา ผลประดับเพชร

วไรซ์ดิ ตี๋นา

ชลดา สมานชาติ

ประชาสัมพันธ์

อาจารย์อุภาวณณ์ นามศิริ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

JOURNAL OF VARIETY IN LANGUAGE AND LITERATURE

Vol.9 No.2 (May - August) 2025

Publisher

Network of Academics on Language and Culture

Editorial Consultant

Adjunct Prof. Chamnong Thongprasert

Prof. Dr. Pathom Hongsuwan

Fellow of The Royal Society

Maharakham University

Expert

Prof. Dr. Duangmon Chitchamnong

Prince of Songkla University

Pattani Campus

Prof. Chuan Petkaew

Suratthani Rajabhat University

Hon. Prof. Dr. Boonyong Ketthet

Khonkaen University

Assoc. Prof. Dr. Natthaporn Panpothong

Chulalongkorn University

Assoc. Prof. Sagnop Boonkloi

Eastern Language Specialist

Assoc. Prof. Dr. Thanya Sangkhaphanthanon

Naresuan University

Assoc. Prof. Dr. Santi Phakdeekam

Srinakharinwirot University

Assoc. Prof. Dr. Wilaisak Kingkham

Kasetsart University

Assoc. Prof. Dr. Siriwan Nantachantoon

Kasetsart University

Assoc. Prof. Dr. Wilaiwan Khanittanan

Thammasat University

Assoc. Prof. Dr. Chalor Rodloy

Krirk University

Assoc. Prof. Sunee Leopenwong

Khon Kaen University

Assoc. Prof. Dr. Supaporn Kongsirirat

Naresuan University

Assoc. Prof. Krisada Sridharmma

Maha Sarakham Rajabhat University

JOURNAL OF VARIETY IN LANGUAGE AND LITERATURE

Vol.9 No.2 (May - August) 2025

Assoc. Prof. Dr. Somkiat Wattanapongsakul

Assoc. Prof. Dr. Siriporn Phakdeephassook

Asst. Prof. Areeya Hutinta

Asst. Prof. Sakun Bunyathat

Mrs. Chamaiporn Bangkombang

Dr. Nguyen Thi Thuy Chau

Dr. Chom Sonngang

Sukhothai Thammathirat

Open University

Chulalongkorn University

Silpakorn University

Silpakorn University

National Artist

Vietnam National University

Royal Academy of Cambodia

Editorial Board

Assoc. Prof. Dr. Somkiat Rakmanee

Assoc. Prof. Dr. Chettha Chakchai

Assoc. Prof. Dr. Warawat Sriyabhaya

Asst. Prof. Prakrit Chantakhian

Asst. Prof. Dr. Kobkan Wisesram

Asst. Prof. Dr. Suchada Jiaphong

Asst. Prof. Dr. Rachada Lapyai

Asst. Prof. Dr. Jirathiporn Thainguluam

Asst. Prof. Dr. Wichuda Praiyong

Dr. Soraphan Nantaphum

Kasetsart University

Rajabhat Maha Sarakham

University

Phayao University

Buriram Rajabhat University

Phetchabun Rajabhat University

Pibulsongkram Rajabhat University

Rangsit University

Nakhon Ratchasima Rajabhat University

Dhonburi Rajabhat University

Rajamangala University of

Technology Isan Surin Campus

JOURNAL OF VARIETY IN LANGUAGE AND LITERATURE

Vol.9 No.2 (May - August) 2025

Editor in Chief

Assoc. Prof. Dr. Bunsanoe Triwiset

Buriram Rajabhat University

Assistant Editor for Foreign Language

Asst. Prof. Dr. Somsak Phansiri

Buriram Rajabhat University

Chirattthankamol Phoncharoen

Surindra Rajabhat University

Dr. Pisutpong Endoo

Rajamangala University of

Technology Isan Surin Campus

Coordinator

Dr. Orawan Rithisrithorn

Buriram Rajabhat University

Yuphawadee Athan

Buriram Rajabhat University

Thippawan Hemmara

Buriram Rajabhat University

Proofreader

Uphawan Namhiran

Buriram Rajabhat University

Asst. Prof. Napat Chawnuam

Buriram Rajabhat University

Asst. Prof. Santiphap Charam

Buriram Rajabhat University

Asst. Prof. Phiphat Prasertsang

Buriram Rajabhat University

Panida Thongbunchom

Buriram Rajabhat University

Prayut Jitrach

Buriram Rajabhat University

JOURNAL OF VARIETY IN LANGUAGE AND LITERATURE

Vol.9 No.2 (May - August) 2025

Web Editor

Asst. Prof. Dr. Sinsup Yuenyaw

Buriram Rajabhat University

Layout Editor

Asst. Prof. Palita Phonpradapphet

Worachot Tana

Chonlada Samanchat

Public Relations Officer

Uphawan Namhiran

Buriram Rajabhat University

วិวิวรรณสาร

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2568

Office of Journal of Variety in Language and literature
568 Village No. 9, Samet Sub-District, Mueang Buriram, Buri Ram
Province 31000, Tel. 084-518-6262
Email Address: wiwitjournal@gmail.com
Subscribe and Submission of manuscript at
<https://www.tci-org/index.php/wiwitwannasan/article/view/192684>

ที่ทำการสำนักงานวารสารวิวิวรรณสาร

568 หมู่ที่ 9 ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000
โทรศัพท์: 084-518-6262
email address: wiwitjournal@gmail.com

สมัครสมาชิกและส่งบทความได้ที่เว็บไซต์
<https://www.tci-thaijo.org/index.php/wiwitwannasan/article/view/192684>

วิจิตรวรรณสาร

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2568

เกี่ยวกับวารสาร

วิจิตรวรรณสาร เป็นวารสารวิชาการที่เกิดจากความร่วมมือทางวิชาการของเครือข่ายนักวิชาการด้านภาษาและวัฒนธรรมในหลายมหาวิทยาลัย เป็นวารสารราย 4 เดือน ตีพิมพ์สองภาษา คือ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีกำหนดออกปีละ 3 ฉบับ คือ ฉบับที่หนึ่ง ระหว่างเดือนมกราคม-เมษายน ฉบับที่สอง ระหว่างเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม และ ฉบับที่สาม ระหว่างเดือนกันยายน-ธันวาคม วิจิตรวรรณสาร ได้จัดทำเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบตีพิมพ์ และรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ต้นฉบับ บทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือที่เป็นองค์ความรู้ด้านภาษา วรรณคดี คติชนวิทยา ภาษาศาสตร์ การสอนภาษา และภาษาเพื่อการสื่อสาร บทความที่จะได้รับการพิมพ์เผยแพร่ลงในวารสาร จะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน หรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใด และบทความทุกเรื่องที่ได้รับพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารนี้ได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คนในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับบทความ โดยเป็นการประเมินแบบอำพรางสองฝ่าย ต้นฉบับอาจได้รับการปรับปรุงและแก้ไขตามที่บรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิเห็นสมควร ทั้งนี้ ข้อคิดเห็นใด ๆ ในบทความถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความ อย่างไรก็ตาม ลิขสิทธิ์ในบทความที่ตีพิมพ์เป็นของวารสาร การพิมพ์ซ้ำบางส่วนหรือทั้งหมดของบทความจะต้องได้รับการอนุญาตจากบรรณาธิการวารสารเป็นลายลักษณ์อักษร

JOURNAL OF VARIETY
IN LANGUAGE AND LITERATURE

Vol.9 No.2 (May - August) 2025

JOURNAL OF VARIETY IN LANGUAGE AND LITERATURE

Vol.9 No.2 (May - August) 2025

About Journal

Journal of Variety in Language and literature is an academic journal which originated from the academic cooperation of the Network of Academics on Language and Culture in many universities. It is a four monthly journal published in two languages: Thai and English. There are three issues each year, which are the first issue between January - April, the second issue between May - August and the third issue between September - December. Journal of Variety in Language and literature is prepared in two formats, which are the printed format and electronic format. The objective is to publish the manuscripts of the research article, academic article, and book review article, which are a body of knowledge in the field of language, literature, folklore, linguistics, teaching of language and language for communication. The articles to be published in the journal must be articles that have never been published in any other journals before, or are under consideration to be published in any other journals, and every article considered for publication in this journal has been evaluated by three experts in science related to articles by double blind method. The manuscript may be revised and edited as appropriate by the editors and experts. Any comments in the article are the views and responsibilities of the author of the article; however, the copyright is owned by the journal, and the reprint of all or part of an article must be approved by the editor of the journal in writing.

วิวิจารณ์สาร

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2568

วชิรวรรณสาร

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2568

บทบรรณาธิการ

ปีที่เก้าเล่มยี่สิบหกมิตกสมัย
ก้าวต่อไปในวิถีที่สร้างสรรค์
ภาษาวัฒนธรรมมุ่งจรรจร
เหตุด้วยพันธะหน้าที่วิชาการ

วารสารวชิรวรรณสาร (Journal of Variety in Language and literature) เล่มนี้ เป็นปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2568) เป็นเล่มที่ 26 แล้ว สำหรับการเดินทางของเครือข่าย นักวิชาการด้าน ภาษาและวัฒนธรรม ในเล่มนี้มีบทความหลากหลายจำนวน 11 บทความ โดยอาจจัดกลุ่มเนื้อหาได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่เน้นการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรม ได้แก่ (1) Mothering Styles in Film Everything Everywhere All at Once (2022) (2) แบบเรียนภาษาไทยและภาษาลาว : การปลูกฝังอัตลักษณ์ วัฒนธรรมผ่านแนวคิดท้องถิ่นนิยม (3) อนุภาคของ “นาค” ในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีของไทย (4) กลวิธี การเล่าเรื่องในนวนิยายเรื่องอันกามการุณย์

กลุ่มที่เน้นการศึกษาทางคติชนวิทยา ได้แก่ (5) เจ้าพ่อปลัดจางในจังหวัดนครนายก: ลักษณะ ความเชื่อ พิธีกรรม และบทบาทหน้าที่เชิงคติชนวิทยา (6) การพัฒนานักเล่าเรื่องน้อยชุมชนตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ (7) ภูมิปัญญาและคุณค่าการผลิตถ่านบ้านชมพูเหนือ อำเภอนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก : การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ (8) การศึกษาเชิงวิเคราะห์ ทฤษฎีหมายโปราณจังหวัดพิษณุโลก

และกลุ่มที่เน้นการสื่อสารและการสอนภาษาไทย ได้แก่ (9) กลวิธีการโน้มน้าวใจในการขาย สินค้าออนไลน์: กรณีศึกษา Bebe Fit Routine Shop (10) การออกแบบการเรียนรู้การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ้านเมือง โพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ (11) ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิก ที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

สิบเอ็ดบทปรากฏกล้า
เชิญค้นหาแก่นวารสาร
ปราชญ์ชนอินยลงาน
วิจารณ์ญาณคือปัญญา

บุญยเสนอ ตริวิเศษ
บรรณาธิการ

วิวิธวรรณสาร

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2568

JOURNAL OF VARIETY IN LANGUAGE AND LITERATURE

Vol.9 No.2 (May - August) 2025

Editorial Note

Year nine, volume twenty-six, a timeless stride,
Advancing on a path creatively forged.
With a focus on language and culture, it speaks with pride,
Bound by scholarly duty, its purpose enlarged.

This issue of the *Journal of Variety in Language and Literature* marks our 26th issue, published as Volume 9, issue 2 (May-August 2025). It represents another step forward in the journey of our academic network dedicated to language and culture. This issue proudly presents a diverse collection of 11 articles, which can be categorized into three main groups:

1. Literary Analysis and Criticism: This group features articles that delve into the analysis and critique of literary works: (1) *Mothering Styles in the Film Everything Everywhere All at Once* (2022), (2) *Thai and Lao Language Textbooks: Cultivating Cultural Identity through the concept of Localism*, (3) *The “Naga” Serpent Motifs in Thai Yaoi Fantasy Novels*, (4) *Narrative Strategies in the Novel An Kam Karun*

2. Folklore Studies: This section is dedicated to research in the field of folklore: (5) *Chao Pho Palat Chang in Nakhon Nayok Province: Characteristics of Beliefs, Rituals, and Folklore Roles*, (6) *The Development of Young Storytellers in the Bueng Charoen Community, Ban Kruat District, Buri Ram Province*, (7) *Wisdom and Value in Charcoal Production at Ban Chompoo Nuea, Noen Maprang District, Phitsanulok Province: Environmental Conservation and Economic Value Enhancement*, (8) *An Analytical Study of Ancient Laws in Phitsanulok Province*

3. Communication and Thai Language Teaching: The final group focuses on communication strategies and pedagogical approaches in Thai language education: (9) *Persuasive Strategies for Selling Product Online: A Bebe Fit Routine Shop Case Study*, (10) *Designing Unit Plan on Reading, Critical Thinking, and Writing Using the GPAS 5 Steps Process for Grade 6 Students at Wat Ban Mueang Pho School, Buri Ram*, (11) *The effect of using reading instruction with think-pair-share technique and graphic organizer on reading comprehension and learning achievement of grade 9 students.*

JOURNAL OF VARIETY IN LANGUAGE AND LITERATURE

Vol.9 No.2 (May - August) 2025

We extend our sincere gratitude to all the authors for submitting their high-quality articles for consideration. Their contributions have provided our readers with a diverse range of works to explore according to their individual interests and needs.

Eleven articles now stand so bold,
For in them, the journal's heart is told.
A work for scholars, a pleasing sight,
As critical judgment brings wisdom's light.

Bunsanoe Triwiset
Editor in Chief

JOURNAL OF VARIETY IN LANGUAGE AND LITERATURE

Vol.9 No.2 (May - August) 2025

JOURNAL OF VARIETY
IN LANGUAGE AND LITERATURE

Vol.9 No.2 (May - August) 2025

สารบัญ

วชิรวรรณสาร

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2568

Mothering Styles in Film Everything Everywhere All at Once (2022)

รูปแบบการเลี้ยงดูลูกในภาพยนตร์เรื่อง *Everything Everywhere All at Once* (2022)

Rattiyagorn Buaseekam / Wiriya DanKamphaengkaew

รัตติยากร บัวศรีคำ / วิริยา ด้านกำแพงแก้ว

223

แบบเรียนภาษาไทยและภาษาลาว: การปลูกฝังอัตลักษณ์วัฒนธรรม
ผ่านแนวคิดท้องถิ่นนิยม

*Thai and Lao Language Textbooks: Cultivating Cultural Identity
through the Concept of Localism*

วิเชษฐชาย กมลสัจจะ / ชญานนท์ ชมดี / ชัชศรัณย์ จิตคงคา

วรวรรณ ศรียาภัย / ณประภาพร รุจจนเวท / ผกาเพ็ญ จรูญแสง

Wichetchay Kamonsujja / Chayanon Chomdee

Chatsarun Jitkhongkha / Warawat Sriabhaya

Naprapaporn Rootjanawet / Pakapen Charoonsaeng

243

เจ้าพ่อปลัดจ่างในจังหวัดนครนายก: ลักษณะความเชื่อ พิธีกรรม
และบทบาทหน้าที่เชิงคติชนวิทยา

*Chao Pho Palat Chang in Nakhon Nayok Province: Characteristics
of Beliefs, Rituals, and Folkloric Roles*

ชลธิชา นิสัยสัตย์ / เอกชัย ไชยดา / ไชยะ เทพา

Chonticha Nisaisat / Eakachai Chaida / Chaiya Thepha

265

การพัฒนาเด็กเล่าเรื่องน้อยชุมชนตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

*The Development of Young Storytellers in Community of Bueng Charoen
Subdistrict, Ban Kruat District, Buri Ram Province*

สินทรัพย์ ยืนยาว / ทิพวัลย์ เหมรา

Sinsup yuenyaw / Thippawan Hemmara

283

อนุภาคของ “นาค” ในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีของไทย
The “Naga” Serpent Motifs in Thai Yaoi Fantasy Novels
นฤพนธ์ สุริฉาย / ปฐม หงษ์สุวรรณ
Naruphon Surichay / Pathom Hongsuwan

305

ภูมิปัญญาและคุณค่าการผลิตถ่านบ้านขมพูนเหนือ อำเภอเนินมะปราง
จังหวัดพิษณุโลก : การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ
*The Wisdom and Value of Charcoal Production in Chompoo Nuea
Village Noen Maprang District, Phitsanulok Province :
Environmental Conservation and Economic Value Enhancement*
สุชาดา เจียพงษ์ / สุกัญญาโสภี ใจกล้า
Suchada Jiaphong / Sukunyasopee Chaiklam

327

กลวิธีการโน้มน้าวใจในการขายสินค้าออนไลน์: กรณีศึกษา
Bebe Fit Routine Shop
*Persuasive Strategies for Selling Product Online:
A Bebe Fit Routine Shop Case Study*
อุบลรัตน์ เอกอุ / ปันดา เลอเลิศยุติธรรม
Ubonrat Aekau / Pananda Lerlertyuttitham

343

กลวิธีการเล่าเรื่องในนวนิยายเรื่องอันกามการุณย์
Narrative technique In Novel Non fa niente
สิริพร เชษฐสุราษฎร์
Siripron Chettasurat

359

การศึกษาเชิงวิเคราะห์กฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลก
An Analytical Study of Ancient Thai Laws in Phitsanulok Province
สมเกียรติ ติดชัย
Somkiat Tidchai

371

การออกแบบการเรียนรู้การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน
ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

*The Design of a Unit Plan on Reading, Critical Thinking and
Writing Using the GPAS 5 Steps Process for Grade 6 Students
at Wat Ban Mueang Pho School, Buri Ram Province.*

อัญวีณ์ ธีรสิริพัฒน์ / จิรฐพร ไทยงูเหลือม

Anyavee Teerasiripat / Jiratthiporn Thainguluam

395

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิก
ที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

*The effect of using reading instruction with think-pair-share technique
and graphic organizer on grade 9 students' achievement
and reading comprehension*

กานต์พิชชา พูลชัย / คงรัฐ นวลแบ่ง / รุ่งฟ้า กิติญาณสันต์

Kampitcha Poolchai / Kongrat Nualpang / Roongfa Kitiyanusan

413

ประวัติผู้เขียน

425

วชิรวรรณสาร

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2568

บทบรรณาธิการ

ปีที่เก้าเล่มยี่สิบหกมิตกสมัย
ก้าวต่อไปในวิถีที่สร้างสรรค์
ภาษาวัฒนธรรมมุ่งจรรจร
เหตุด้วยพันธะหน้าที่วิชาการ

วารสารวชิรวรรณสาร (Journal of Variety in Language and literature) เล่มนี้ เป็นปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2568) เป็นเล่มที่ 26 แล้ว สำหรับการเดินทางของเครือข่าย นักวิชาการด้าน ภาษาและวัฒนธรรม ในเล่มนี้ มีความหลากหลายจำนวน 11 บทความ โดยอาจจัดกลุ่มเนื้อหาได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่เน้นการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรม ได้แก่ (1) Mothering Styles in Film Everything Everywhere All at Once (2022) (2) แบบเรียนภาษาไทยและภาษาลาว : การปลูกฝังอัตลักษณ์ วัฒนธรรมผ่านแนวคิดท้องถิ่นนิยม (3) อนุภาคของ “นาค” ในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีของไทย (4) กลวิธี การเล่าเรื่องในนวนิยายเรื่องอันกามการุณย์

กลุ่มที่เน้นการศึกษาทางคติชนวิทยา ได้แก่ (5) เจ้าพ่อปลัดจางในจังหวัดนครนายก: ลักษณะ ความเชื่อ พิธีกรรม และบทบาทหน้าที่เชิงคติชนวิทยา (6) การพัฒนานักเล่าเรื่องน้อยชุมชนตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ (7) ภูมิปัญญาและคุณค่าการผลิตถ่านบ้านชมพูเหนือ อำเภอนันทบุรี จังหวัดพิษณุโลก : การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ (8) การศึกษาเชิงวิเคราะห์ ทฤษฎีหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลก

และกลุ่มที่เน้นการสื่อสารและการสอนภาษาไทย ได้แก่ (9) กลวิธีการโน้มน้าวใจในการขาย สินค้าออนไลน์: กรณีศึกษา Bebe Fit Routine Shop (10) การออกแบบการเรียนรู้การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ้านเมือง โพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ (11) ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิก ที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

สิบเอ็ดบทปรากฏกล้า
เชิญค้นหาแก่นวารสาร
ปราชญ์ชนอินยลงาน
วิจารณ์ญาณคือปัญญา

บุญยเสนอ ตรวิเศษ
บรรณาธิการ

JOURNAL OF VARIETY IN LANGUAGE AND LITERATURE

Vol.9 No.2 (May - August) 2025

Editorial Note

Year nine, volume twenty-six, a timeless stride,
Advancing on a path creatively forged.
With a focus on language and culture, it speaks with pride,
Bound by scholarly duty, its purpose enlarged.

This issue of the *Journal of Variety in Language and Literature* marks our 26th issue, published as Volume 9, issue 2 (May-August 2025). It represents another step forward in the journey of our academic network dedicated to language and culture. This issue proudly presents a diverse collection of 11 articles, which can be categorized into three main groups:

1. Literary Analysis and Criticism: This group features articles that delve into the analysis and critique of literary works: (1) *Mothering Styles in the Film Everything Everywhere All at Once* (2022), (2) *Thai and Lao Language Textbooks: Cultivating Cultural Identity through the concept of Localism*, (3) *The “Naga” Serpent Motifs in Thai Yaoi Fantasy Novels*, (4) *Narrative Strategies in the Novel An Kam Karun*

2. Folklore Studies: This section is dedicated to research in the field of folklore: (5) *Chao Pho Palat Chang in Nakhon Nayok Province: Characteristics of Beliefs, Rituals, and Folklore Roles*, (6) *The Development of Young Storytellers in the Bueng Charoen Community, Ban Kruat District, Buri Ram Province*, (7) *Wisdom and Value in Charcoal Production at Ban Chompoo Nuea, Noen Maprang District, Phitsanulok Province: Environmental Conservation and Economic Value Enhancement*, (8) *An Analytical Study of Ancient Laws in Phitsanulok Province*

3. Communication and Thai Language Teaching: The final group focuses on communication strategies and pedagogical approaches in Thai language education: (9) *Persuasive Strategies for Selling Product Online: A Bebe Fit Routine Shop Case Study*, (10) *Designing Unit Plan on Reading, Critical Thinking, and Writing Using the GPAS 5 Steps Process for Grade 6 Students at Wat Ban Mueang Pho School, Buri Ram*, (11) *The effect of using reading instruction with think-pair-share technique and graphic organizer on reading comprehension and learning achievement of grade 9 students*.

JOURNAL OF VARIETY IN LANGUAGE AND LITERATURE

Vol.9 No.2 (May - August) 2025

We extend our sincere gratitude to all the authors for submitting their high-quality articles for consideration. Their contributions have provided our readers with a diverse range of works to explore according to their individual interests and needs.

Eleven articles now stand so bold,
For in them, the journal's heart is told.
A work for scholars, a pleasing sight,
As critical judgment brings wisdom's light.

Bunsanoe Triwiset
Editor in Chief

สารบัญ

วชิรวรรณสาร

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2568

Mothering Styles in Film Everything Everywhere All at Once (2022)

รูปแบบการเลี้ยงดูลูกในภาพยนตร์เรื่อง *Everything Everywhere All at Once* (2022)

Rattiyagorn Buaseekam / Wiriya DanKamphaengkaew

รัตติยากร บัวศรีคำ / วิริยา ด้านกำแพงแก้ว

223

แบบเรียนภาษาไทยและภาษาลาว: การปลูกฝังอัตลักษณ์วัฒนธรรม
ผ่านแนวคิดท้องถิ่นนิยม

*Thai and Lao Language Textbooks: Cultivating Cultural Identity
through the Concept of Localism*

วิเชษฐชาย กมลสัจจะ / ชญานนท์ ชมดี / ชัชศรัณย์ จิตคงคา

วรวรรณ ศรียาภัย / ณประภาพร รุจจนเวท / ผกาเพ็ญ จรูญแสง

Wichetchay Kamonsujja / Chayanon Chomdee

Chatsarun Jitkhongkha / Warawat Sriabhaya

Naprapaporn Rootjanawet / Pakapen Charoonsaeng

243

เจ้าพ่อปลัดจ่างในจังหวัดนครนายก: ลักษณะความเชื่อ พิธีกรรม
และบทบาทหน้าที่เชิงคติชนวิทยา

*Chao Pho Palat Chang in Nakhon Nayok Province: Characteristics
of Beliefs, Rituals, and Folkloric Roles*

ชลธิชา นิสัยสัสต์ / เอกชัย ไชยดา / ไชยะ เทพา

Chonticha Nisaisat / Eakachai Chaida / Chaiya Thepha

265

การพัฒนาเด็กเล่าเรื่องน้อยชุมชนตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

*The Development of Young Storytellers in Community of Bueng Charoen
Subdistrict, Ban Kruat District, Buri Ram Province*

สินทรัพย์ ยืนยาว / ทิพวัลย์ เหมรา

Sinsup yuenyaw / Thippawan Hemmara

283

อนุภาคของ “นาค” ในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีของไทย
The “Naga” Serpent Motifs in Thai Yaoi Fantasy Novels
นฤพนธ์ สุริฉาย / ปฐม หงษ์สุวรรณ
Naruphon Surichay / Pathom Hongsuwan

305

ภูมิปัญญาและคุณค่าการผลิตถ่านบ้านขมพูนเหนือ อำเภอเนินมะปราง
จังหวัดพิษณุโลก : การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ
*The Wisdom and Value of Charcoal Production in Chompoo Nuea
Village Noen Maprang District, Phitsanulok Province :
Environmental Conservation and Economic Value Enhancement*
สุชาดา เจียพงษ์ / สุกัญญาโสภี ใจกล้า
Suchada Jiaphong / Sukunyasopee Chaiklam

327

กลวิธีการโน้มน้าวใจในการขายสินค้าออนไลน์: กรณีศึกษา
Bebe Fit Routine Shop
*Persuasive Strategies for Selling Product Online:
A Bebe Fit Routine Shop Case Study*
อุบลรัตน์ เอกอุ / ปันดา เลอเลิศยุติธรรม
Ubonrat Aekau / Pananda Lerlertyuttitham

343

กลวิธีการเล่าเรื่องในนวนิยายเรื่องอันกามการุณย์
Narrative technique In Novel Non fa niente
สิริพร เชษฐสุราษฎร์
Siripron Chettasurat

359

การศึกษาเชิงวิเคราะห์กฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลก
An Analytical Study of Ancient Thai Laws in Phitsanulok Province
สมเกียรติ ติดชัย
Somkiat Tidchai

371

การออกแบบการเรียนรู้การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน
ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

*The Design of a Unit Plan on Reading, Critical Thinking and
Writing Using the GPAS 5 Steps Process for Grade 6 Students
at Wat Ban Mueang Pho School, Buri Ram Province.*

อัญวีณ์ ธีรสิริพัฒน์ / จิรฐพร ไทยงูเหลือม

Anyavee Teerasiripat / Jiratthiporn Thainguluam

395

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิก
ที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

*The effect of using reading instruction with think-pair-share technique
and graphic organizer on grade 9 students' achievement
and reading comprehension*

กานต์พิชชา พูลชัย / คงรัฐ นวลแบ่ง / รุ่งฟ้า กิติญาณสันต์

Kampitcha Poolchai / Kongrat Nualpang / Roongfa Kitiyanusan

413

ประวัติผู้เขียน

425

Mothering Styles in Film Everything Everywhere All at Once (2022)

รูปแบบการเลี้ยงดูลูกในภาพยนตร์เรื่อง Everything Everywhere All at Once (2022)

Rattiyagorn Buaseekam^{1*} / Wiriya DanKamphaengkaew²

รัตติยากร บัวศรีคำ^{1*} / วิริยา ด่านกำแพงแก้ว²

^{1,2} English Program, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University, Bangkok 10110, Thailand

^{1,2} สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ 10110, ประเทศไทย

* Corresponding author Email: rattiyagorn.buaseekam@sg.swu.ac.th

Received: March 17, 2025

Revised: May 14, 2025

Accepted May 16, 2025

Abstract

The purpose of this study was to examine Evelyn's mothering style in the film Everything Everywhere All at Once (2022) using Diana Baumrind's Parenting Styles theory, to analyze the portrayal of Asian mothering in the film. Initially, Evelyn employed a strict, authoritarian approach with her daughter, Joy, shaped by her traditional Asian cultural background. As time progressed, Evelyn recognized the emotional pain her daughter experienced because of her mothering style. This realization led to her transition to authoritative mothering, characterized by warmth, support, and understanding. The film portrayed a complex mother-daughter relationship that combined traditional Asian and American mothering styles.

Key words: Mothering, Authoritarian Mothering, Authoritative Mothering

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการเลี้ยงดูของเอเวลินในภาพยนตร์เรื่อง Everything Everywhere All at Once (2022) โดยใช้ทฤษฎีรูปแบบการเลี้ยงดูของไดอานา บอมรินด์ ในการวิเคราะห์การนำเสนอรูปแบบการเลี้ยงดู ในช่วงแรกของภาพยนตร์เรื่องนี้เอเวลินซึ่งเป็นคนที่มีความเข้มงวด ใช้การเลี้ยงดูลูกสาวที่ขี้ขลาดแบบควบคุมเพราะได้รับอิทธิพลมาจากการเลี้ยงดูแบบชาวเอเชียดั้งเดิม แต่เมื่อเวลาผ่านไปเอเวลินเริ่มตระหนักถึงความเจ็บปวดทางอารมณ์ที่ลูกสาวของเธอได้รับการเลี้ยงดู จึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการเลี้ยงดูของเอเวลินที่มีเหตุผลมากขึ้น โดยเน้นความอบอุ่น การสนับสนุนและความเข้าใจ ภาพยนตร์เรื่องนี้ได้นำเสนอความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างแม่และลูกสาว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานรูปแบบการเลี้ยงดูแบบชาวเอเชียดั้งเดิมและชาวอเมริกันเข้าด้วยกัน

คำสำคัญ: การเลี้ยงดูลูก, การเลี้ยงดูแบบควบคุม, การเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่

1. Introduction

Mothering styles are shaped by cultural norms and values, which influence both beliefs and behaviors in raising children (Bornstein, 2012). Immigrant parents often face unique challenges as they balance traditional childcare practices from their home country with the cultural expectations of their adopted society (Costigan & Su, 2008). The cultural tension contributes to emotional distance between mothers and their children, as well as to the struggle of adapting to a new culture while mothers continue to uphold the values of their traditional heritage.

Mothering styles in Asian and Western cultures are significantly different. Asian mothering, which is generally characterized by an authoritarian mothering, emphasizes discipline, strict control, and academic success (Filus, Haslam, & Sumargi, 2020, p. 325). In contrast, Western mothering tends to emphasize self-expression and independence. These different mothering styles lead to distinct developmental outcomes. Asian mothering can promote strong academic success but may also lead to high stress levels in children. The high expectations of parents and the focus on academic achievement often pressure children, causing them to struggle to balance their parents' demands (Yim, 2022). On the other hand, Western mothering encourages creativity by allowing children more freedom to express themselves. This style of mothering builds independence and self-confidence, encouraging children to think differently, but it may lack the structure and guidance needed for emotional stability and academic achievement.

The clash between these mothering styles can create problems, not only with mothers but also with child development. Problems often arise when these styles come into conflict

in multicultural environments, especially within immigrant families. Immigrant mothers often struggle with integrating their old and new cultures (Tummala-Narra, 2004, p. 167). Children raised in these households may face emotional and identity conflicts as they try to balance the expectations of their immigrant parents with the ideals of their Western environment.

Everything Everywhere All at Once (2022), directed by Daniel Kwan and Daniel Scheinert, is a film that blends action, sci-fi, comedy, and family drama.

Figure 1 Official poster of *Everything Everywhere All at Once* (2022)

Note: Poster from A24. (2022). *Everything Everywhere All at Once* [Poster]. A24 Films.

<https://a24films.com/films/everything-everywhere-all-at-once>

The film tells the story of Evelyn Wang, a Chinese American mother who runs her family business, a laundromat, with her husband, Waymond. The film explores Evelyn's complicated relationship with her daughter, Joy, amidst the backdrop of the multiverse.

Evelyn's relationship with Joy is central to the film's narrative. At the beginning of the film, Evelyn is overwhelmed by managing the family business, dealing with tax problems, and handling strained relationships with her family, particularly with Joy. The narrative takes a noticeable turn when Evelyn discovers the existence of the multiverse, where each universe reveals a completely different version of her. In some universes, she is a famous opera singer, while in others, she is a martial arts master. However, the multiverse is threatened by a powerful antagonist, Jobu, who is revealed to be an alternate-universe version of Joy. Jobu embodies Joy's inner pain and despair, reflecting the consequences of Evelyn's controlling mothering. While traveling through the multiverse, Evelyn gains skills from her alternate selves and ultimately uses these skills not only to stop Jobu but also to mend her relationship with her daughter.

Everything Everywhere All at Once (2022) is an ideal film for this analysis because of its widespread popularity and cultural impact. This film achieved both critical and commercial success. With a worldwide gross of \$143.4 million, the film became A24's highest-grossing release (Box Office Mojo, 2023). At the 95th Academy Awards, it garnered

seven wins out of eleven nominations, including Best Picture, Best Actress (Michelle Yeoh), Best Supporting Actor (Ke Huy Quan), Best Supporting Actress (Jamie Lee Curtis), Best Director and Best Original Screenplay for Daniel Kwan and Daniel Scheinert, and Best Editing. Additionally, it won two Golden Globe Awards, five Critics' Choice Awards (including Best Picture), a BAFTA Award, and a record four SAG Awards (including Best Ensemble) (IMDb, 2023). Its box office success and critical acclaim ensure that the film's portrayal of mother-daughter dynamics reaches and impacts a broad audience, making it an ideal subject for this research. By analyzing the mothering styles depicted in the movie, this analysis aims to provide valuable insights into types of mothering and their effects toward mother-child relationships.

As this research focuses on mothering styles, the concept of mothering styles will be used as a tool for analysis. In the academic field, there are various types mothering styles, with one of the most famous being Diana Baumrind's. Diana Baumrind is a renowned psychologist known for her research on mothering styles. Her mothering style theory serves as a benchmark for mothering theory to this day. Her studies on mothering are widely cited and utilized in various research studies (Lang, 2023). For instance, in the 2020 article titled "The Influence of Parenting Style on the Protagonist's Behavior in Todd Phillips' Movie Joker" by Ratna Aprillia Risqi and Susi Ekalestari, the research used Baumrind's parenting styles as a framework to analyze the influence of parenting style on the protagonist's behavior in Todd Phillips' movie Joker (2019). The results indicate that authoritarian and neglectful parenting styles lead a person to become rebellious, adopting problematic behavior, and becoming a criminal mastermind, thus being disregarded by society. The most severe consequence of parenting mistakes is that the protagonist transforms himself into a psychopath (Risqi & Ekalestari, 2020, p. 14). Another related research regarding parenting styles is "Authoritarian Parenting Style in Asian Societies: A Cluster-Analytic Investigation" by Rebecca P. Ang and Dion H. Goh of Nanyang Technological University, Singapore. The research study examines the impact of authoritarian parenting style on adolescents in Asian societies through cluster analysis. The results provide further clarification on the impact of the perceived authoritarian parenting style on adolescent outcomes among Asians (Ang & Goh, 2006, pp. 131-151).

Therefore, it could be concluded that Diana Baumrind's parenting theory offers a profound framework for analyzing the mothering styles portrayed in *Everything Everywhere All at Once* (2022). As a result, this research will examine the Asian mothering styles in Western country through the lens of Diana Baumrind's mothering theory¹, which identifies

¹ Diana Baumrind's original theory uses the term "parenting" to include both mothers and fathers, addressing their roles in raising children. However, this research will focus specifically on the relationship between mothers and their children. To emphasize this maternal perspective, this research will refer to "Diana Baumrind's mothering theory" rather than "parenting theory," as the analysis centers on the mother-child relationship.

three primary types of mothering: authoritarian, authoritative, and permissive. However, this research will focus on two of these types: authoritarian and authoritative mothering, as they closely align with the mothering portrayed in *Everything Everywhere All at Once* (2022). The research will identify the mothering styles evident in Evelyn's approach, exploring how each of Evelyn's mothering choices impact her relationship with her daughter.

This research offers a valuable opportunity to explore how Asian mothering styles are portrayed in films across different cultures. By focusing specifically on the relationship between mother and her child, it highlights how each type of mothering style affects the relationship between mother and child.

2. Objective of the Study

This research aims to examine the mothering styles portrayed in the film *Everything Everywhere All at Once* (2022) through the lens of Diana Baumrind's mothering theory and to analyze their effects on mother-child relationships.

3. Literature Review

Diana Baumrind's Theory of Mothering Styles

Diana Baumrind's theory of mothering styles serves as the primary theoretical framework for analyzing the portrayal of mothering in *Everything Everywhere All at Once* (2022).

Figure 2 Evelyn hugs Joy in the parking lot, expressing her care.

Note: Screenshot from *Everything Everywhere All at Once* (2022), directed by Daniel Kwan and Daniel Scheinert. IAC Films.

This theory provides a lens for examining the different types of mothering depicted in various scenes throughout the film. This theory was chosen because it allows for the identification of key mothering characteristics and their impact on the mother-daughter relationship. While Baumrind's framework identifies three parenting styles: authoritarian, authoritative, and permissive, this research focuses on the authoritarian and authoritative styles, as these are most relevant to the characteristics of mothering portrayed in the film.

3.1 Authoritarian Mothering

Authoritarian mothering is marked by highly restrictive and demanding parental behaviors. This style is characterized by high levels of control and maturity expectations but low communication with children. Authoritarian parents limit their children's independence and expect them to follow strict rules without questioning (Baumrind, 1966, p. 890). These parents may impose rigid schedules that children must adhere to, and the children are not allowed to decide when or what they want to do. Their decisions must align with their parents' principles. Even in academics, children may be forced to follow their parents' choices, which can impact their academic performance (Echedom, Nwankwo, & Nwankwo, 2018, pp. 5-6).

Ghosh (2021) explains that the authoritarian mothering style is associated with a range of negative outcomes for children, including social anxiety, poor academic performance, low self-esteem, and trauma. Children who view their mothers as over-protective and uncaring may develop conduct disorders or oppositional defiant disorder (Ghosh, 2021, p. 38).

While the authoritarian mothering style has different meanings across cultures, it typically carries a negative connotation in Western societies and is associated with negative outcomes for children. However, in Asian cultures, the authoritarian mothering style is often described as controlling, restrictive, and hostile, but it may also be seen as a form of love and care. This mothering style has been linked to both positive and negative outcomes depending on the cultural context (Ang & Goh, 2006, pp. 136-137).

Diana Baumrind's mothering theory shares similarities with the Tiger Mothering concept introduced by Amy Chua, particularly in its authoritarian mothering. Among the three types of parenting identified by Baumrind, the authoritarian style is similar to Tiger Mothering, as both emphasize strict rules and high expectations.

In *Battle Hymn of the Tiger Mother* (2014), Amy Chua, an American law professor, presented "Tiger Mothering" as a parenting style fiercely focused on discipline and placing a strong emphasis on academic achievement and obedience. A strict and authoritarian approach to mothering fosters "excellence" in children (Chua, 2014, p. 36). She contrasts this with Western parenting, which emphasizes "learning is fun" and less focus on academic success, arguing that Chinese mothers believe successful mothering is reflected in their children's academic achievements (Chua, 2014, p. 5).

The term "Tiger Mother" has origins in 19th-century Western literature, where it described either a fiercely protective mother or a formidable community leader

(Kobakhidze, 2023). Chua popularized the term through her memoir, which highlights similarities between her concept of Tiger Mothering and Diana Baumrind's authoritarian mothering style. Both approaches emphasize high expectations and strict rules, where children are expected to obey without questioning (Chua, 2014, p. 13).

Amy Chua, a Chinese American professor and author, became popular through her memoir *Battle Hymn of the Tiger Mother*.

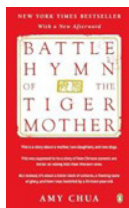

Figure 3 *Battle Hymn of the Tiger Mother* by Amy Chua.

Note: Book cover from Chua, A. (2011). *Battle Hymn of the Tiger Mother* [Book cover]. Bloomsbury Publishing.

Drawing from her Chinese heritage, Chua used her approach to raising her daughters in the United States, emphasizing discipline and academic achievement. She emphasized the distinctions between her strict approach and the flexible parenting methods common in Western cultures. Despite the controversy, Chua's memoir remains a pivotal reference in discussions on parenting styles, particularly in cross-cultural contexts (Chua, 2014).

There are both pros and cons to tiger mothering. According to Woran Zhang's paper, tiger mothering has the potential to negatively impact children's emotional well-being because parental expectations can result in feelings of stress among children. On the other hand, tiger mothering emphasizes high standards and fosters self-discipline in children. They focus on education and cultivate valuable skills that can lead to future success and opportunities for children (Zhang, 2023, p. 165). Tiger mothering is closely aligned with the authoritarian style, characterized by high demands and control without much warmth or empathy. Unlike authoritative parents, who balance control and warmth, authoritarian parents enforce strict rules and high expectations (Zhang, 2023, p. 168).

According to Wang (2024), in media, there is a discrepancy between American perceptions of Asian mothering and reality. The tiger mothering stereotype prevalent in American media is characterized by strictness and control. Modern Asian parents generally

do not follow the tiger mothering style and do not see it as conducive to raising successful children; instead, they employ diverse strategies and beliefs because the concept of the tiger mom oversimplifies this complexity

Authoritarian mothering is characterized by high levels of control, strict rules, and low warmth or communication. This style was identified by Diana Baumrind (1966). In many ways, this concept is closely linked to the concept of “Tiger Mothering” by Amy Chua. Both styles share an emphasis on high expectations, particularly in academics, and strictness. While authoritarian mothering has often been associated with negative outcomes such as anxiety and low self-esteem, in some cultures, the Tiger Mom framework is viewed as a method to cultivate resilience and discipline in children, depending on cultural values (Chua, 2014).

3.2 Authoritative Mothering

Unlike authoritarian mothering, which focuses on strict and demanding discipline, the authoritative mothering style balances nurturing, responsiveness, and warmth while also setting clear expectations and limits for their children. Authoritative parents provide support, encourage open communication and explain the reasoning behind rules (Baumrind, 1966, p. 891). This type of Mothering involves parents who are disciplined and responsive to the needs and desires of their children. Baumrind’s theory shows that the authoritative style is firm but still provides space for children to make their own decisions (Fadlillah & Fauziah, 2022).

Authoritative parents know and understand children’s independence, allowing them to communicate and participate in family decisions, while gradually teaching them more responsibility for meeting the needs of others in the family. (Echedom, Nwankwo, & Nwankwo, 2018, pp.5-6). Moreover, this mothering is mainly applied in Europe and America, being considered the optimal mothering style, it is believed to be universally applicable for supporting children’s development and academic performance (Febiyanti & Rachmawati, 2020, p. 94).

Authoritative mothering not only supports their children’s academic success but also significantly impacts children’s emotional and social development. Children raised by authoritative mothers tend to express higher levels of self-confidence and self and social competence (Steinberg, 2001, p. 12). The balance of reasoning and warmth in this mothering style has been associated with more positive developmental outcomes in children than negative ones (Paiva, 2008, pp. 192-193). Through the way authoritative mothers raise their children in an environment with clear boundaries, they help their

children develop the ability to navigate challenges, form healthy relationships, and resolve conflicts constructively (Lamborn, Mounts, Steinberg, & Dornbusch, 1991, p. 105). In addition, these skills received from authoritative mothering are important for navigating complex social interactions in adulthood. As children raised with authoritative parenting grow, they often display better conflict resolution skills, stronger decision-making abilities, and empathize with others (Pinquart & Kauser, 2018).

4. Methodology

This research begins by exploring key information, related concepts, and theories. The concept of mothering, as categorized by Diana Baumrind, based on her study *Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior* published in 1966 which consists of three styles: authoritarian, authoritative, and permissive, serves as the theoretical framework for this research. Then, researcher conducts a close textual analysis, focusing on the portrayal of mothering in the film *Everything Everywhere All at Once* (2022), and examines how the different mothering styles are depicted in various contexts. Using a content analysis approach, the researcher analyzes selected scenes from the film, such as the laundromat conversation when Joy visits (00:11:03), the New Year's party preparations for Gong Gong's arrival (00:10:21), the final confrontation between Evelyn and Jobu Tupaki (Joy) (01:45:00), and the moment when Joy tries to leave for the parking lot (02:00:00). These scenes are examined to categorize types of mothering styles. Finally, based on the analysis, the researcher presents the findings and draws conclusions that contribute to a broader understanding of types of mothering in the film.

5. Results and Findings

5.1 Evelyn's Authoritarian Mothering in *Everything Everywhere All at Once* (2022)

In analyzing Evelyn's authoritarian mothering in the movie *Everything Everywhere All at Once* (2022), the focus is on the key characteristics of authoritarian mothering: high expectations, strict control, and limited warmth or support. These elements are examined to understand how they shape Evelyn's relationship with her daughter, Joy.

The first example of authoritarian mothering appears early in the film, in the scene where Joy visits the laundromat.

Figure 4 Joy visits the laundromat.

Note: Screenshot from *Everything Everywhere All at Once* (2022), directed by Daniel Kwan and Daniel Scheinert. IAC Films.

Evelyn is busy taking care of their taxes, preparing food, and attending to customers at the same time. Like other controlling mothers, Evelyn attempts to manage everything while also telling Joy to hurry because she has so much to complete. Even though Joy tries to talk to Evelyn about her personal life, including her relationship with her girlfriend, Becky, and bringing Becky to Gong Gong's welcome party, Evelyn's attempts to act busy and ignore her leave Joy feeling uncomfortable and upset. As Joy tries to express herself, Evelyn's dismissive attitude and lack of empathy lead to further alienation. In *Everything Everywhere All at Once* (2022), when Joy is about to leave the store, Evelyn tells her, "Try to eat healthier. You're getting fat" (Kwan & Scheinert, 2022, 00:11:03), making a direct comment about Joy's weight. This moment exemplifies authoritarian mothering, characterized by a high level of control and low warmth. Evelyn imposes her own standards of beauty on Joy without considering her daughter's feelings. While Evelyn's comments are due to concern for her daughter's well-being, they are expressed in a critical and judgmental manner, particularly through the use of the word "fat," which demonstrates a lack of emotional support and sensitivity. As a result, Evelyn's authoritarian mothering creates emotional distance between her and Joy early in the film, as Evelyn's care is delivered without warmth or empathy. Although Evelyn appears to worry about her daughter, she fails to express her concern in a nurturing or empathetic way, instead allowing Joy to leave without meaningful acknowledgment of her feelings. This reflects traditional Asian mothering, where love and care are often present but not openly expressed.

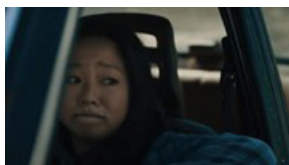

Figure 5 Joy's face shows little happiness after hearing Evelyn's comment

Note: Screenshot from *Everything Everywhere All at Once* (2022), directed by Daniel Kwan and Daniel Scheinert. IAC Films.

Joy's reaction displays the effect of authoritarian mothering. Her face barely shows any happiness, and she appears to wonder why her mother says things like this. After hearing Evelyn's comment, Joy shuts the car door without saying anything, remaining silent and crying while driving. Her face reflects discomfort, indicating her emotional struggle and hurt caused by her mother's words. Earlier, when she arrived at the store, she told Becky that when Evelyn says something hurtful or acts rudely, it's best to just ignore it. Although Joy understands the nature of her mother's expressions, she feels upset because Evelyn continues to repeat this behavior. This scene highlights how authoritarian mothering affects Joy's emotions and further distances the relationship between her and her mother.

Another example of authoritarian mothering occurs when Evelyn instructs Joy to lie about her relationship with Becky during the New Year's party preparations for Gong Gong's arrival (Evelyn's father). Evelyn does not want Gong Gong to know that Becky is Joy's girlfriend, saying, "When Gong Gong gets here, you have to tell him Becky is just your good friend" (Kwan & Scheinert, 2022, 00:10:21). This statement reflects her need to preserve traditional family values at the cost of Joy's autonomy. This controlling behavior, where Evelyn assumes she knows what is best for Joy, excludes her from the decision-making process. These actions highlight Evelyn's control over her daughter's choices and her inability to connect emotionally, which are central traits of authoritarian mothering.

The falling of the relationship between mother and daughter shows when Joy disobeys her mother and tries to tell Gong Gong that Becky is her girlfriend (Kwan & Scheinert, 2022, 00:10:40).

Figure 6 Joy tries to introduce Becky to Gong Gong.

Note: Screenshot from *Everything Everywhere All at Once* (2022), directed by Daniel Kwan and Daniel Scheinert. IAC Films.

Evelyn immediately interrupts and explains that Becky is Joy's very best friend. Although Joy and Becky don't say much in this situation, they express their feelings through their glances, which show their frustration. Once again, Evelyn's authoritarian mothering leads to a breakdown in the relationship between mother and daughter, as this mothering style tends to lack effective communication.

Evelyn's struggle to balance her traditional beliefs with Joy's desire for independence further illustrates the complexities of their relationship. As a first-generation Chinese immigrant to the United States, Evelyn internalizes traditional cultural values, such as the belief that same-sex relationships are unacceptable (Kwan & Scheinert, 2022, 00:10:21). Her concern about Gong Gong's reaction underscores her desire to maintain familial harmony and honor her heritage. Evelyn's failure to ask Joy how she feels about hiding her relationship demonstrates a lack of autonomy for Joy, reinforcing the one-sided communication that is characteristic of authoritarian mothering. All in all, Evelyn's expectation of obedience without explanation also displays authoritarian mothering, causing their relationship to grow more distant.

However, the turning point of *Everything Everywhere All at Once* (2022) occurs when Evelyn experiences herself in the multiverse (Kwan & Scheinert, 2022, 01:00:00). During this time, she sees herself in various roles such as an actress, singer, or martial artist. In the multiverse, Evelyn and Joy are not portrayed as mother and daughter. Their relationship is ambiguous, but the focus is primarily on Joy or Jobu seeking out Evelyn and causing destruction for fun. Jobu did not intend to kill or destroy Evelyn in real life; rather, she seeks revenge on Evelyn. Jobu's hate toward Evelyn can be seen as the result of the authoritarian mothering that has strained their relationship. In real life, Joy felt pressured by her mother and powerless to make her own choices. Evelyn's backstory reveals that, like many young women, she once dreamed of having a better life. However, when her dreams failed, she became determined to ensure that Joy would not face the same disappointments she had experienced. Therefore, Evelyn adopted authoritarian mothering, which is centered on securing her child's success through strict control and high expectation. Evelyn's determination led her to pressure Joy into pursuing the life she had dreamed of – a life defined by personal achievements (Kwan & Scheinert, 2022, 01:40:00). Evelyn projected her unfulfilled dreams onto Joy, which pressured Joy and created conflict between them.

However, during Evelyn's experience with Jobu in the multiverse, she begins to understand her daughter more deeply, realizing that Joy also has her own dreams.

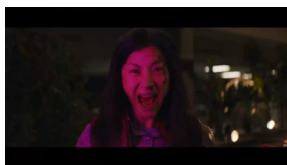

Figure 7 Evelyn's experience with Jobu in the multiverse.

Note: Screenshot from *Everything Everywhere All at Once* directed by Daniel Kwan and Daniel Scheinert. IAC Films.

As a result, Evelyn begins to embrace empathy and connection, shifting from her controlling, authoritarian tendencies to a more understanding approach, though she doesn't initially recognize that she is changing. This realization marks a significant turning point, as Evelyn starts to understand Joy on a much deeper level. Her change in mothering style will be analyzed in the next section.

5.2 Evelyn's Authoritative Mothering in *Everything Everywhere All at Once* (2022)

As the story progressed, Evelyn faced a significant transformation, shifting from authoritarian to authoritative mothering. This shift is marked by a balance of control with warmth and understanding, portrayed in Evelyn's mothering styles near the end of the film. The final confrontations between Evelyn and Jobu (Joy) showcase examples of authoritative mothering. These moments occur after a series of chaotic events in the multiverse, where Evelyn finally acknowledges the emotional pain, her controlling behavior has inflicted on Joy.

In that scene, Evelyn tells Joy that she doesn't care about her sexual orientation. Her words, "I don't care if you are gay, or whatever you are going through. I just want you to be happy," (Kwan & Scheinert, 2022, 01:45:00) signifies a realization of her past strict expectations and attempts to control Joy's life. Evelyn understands that her actions have caused deep emotional pain to Joy, and she wants to offer her unconditional support to her daughter. This change in mothering styles aligns with Baumrind's theory of authoritative mothering. Evelyn's shift from control to emotional support and love is a clear example of this parenting style, which emphasizes understanding, warmth, and respect. Evelyn prioritizes Joy's happiness and accepts her for who she is, thus demonstrating authoritative mothering in practice.

However, at first, Joy resists Evelyn's change. Then, she reacts with surprise and perhaps shows some hesitation, as she is not accustomed to receiving such warmth and understanding from her mother. She has carried a lot of pain and frustration due to her mother's previous controlling behavior.

Figure 8 Joy resists Evelyn's change, then reacts with surprise.

Note: Screenshot from *Everything Everywhere All at Once* directed by Daniel Kwan and Daniel Scheinert. IAC Films.

Joy's past experiences with Evelyn's controlling behavior have left her hurt and disillusioned, making it difficult to believe that her mother could genuinely change. This hesitation is common when children are adapting to a new mothering style, as it involves a significant shift in expectations and behaviors. Children raised under authoritative mothering tend to experience positive outcomes, while those raised under authoritarian parenting often exhibit a mix of both positive and negative outcomes. Consequently, when children are raised with authoritarian mothering transition to authoritative mothering, they may initially resist and feel confused due to their past experiences (Lamborn, Mounts, Steinberg, & Dornbusch, 1991).

Joy reveals that all the pain she has endured led her to create a powerful black hole, which she calls the "Everything Bagel". While this black hole has the potential to destroy anything, it wasn't created to harm others but to escape the overwhelming pain she could no longer bear caused by Evelyn's authoritarian style of mothering.

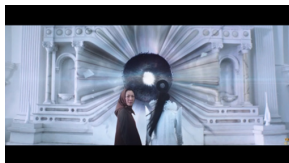

Figure 9 "Everything Bagel."

Note: Screenshot from *Everything Everywhere All at Once* directed by Daniel Kwan and Daniel Scheinert. IAC Films.

Earlier, when Joy attempted to discuss her sexuality or relationship, Evelyn would dismiss her or tell her to speak later, avoiding the topic altogether. This reflects Evelyn's earlier authoritarian mothering style, in which strict control was prioritized over open communication between mother and daughter. In contrast, her transformation into an authoritative mothering is evident in her acceptance and support of Joy, regardless of her sexual orientation and her personal life choices. Evelyn no longer tries to control Joy's life but expresses a desire for her daughter to be happy and accepted. This change is a significant moment in their relationship, showing how Evelyn begins to prioritize warmth and understanding over her previous rigid expectations.

Figure 10 Evelyn returns to the present multiverse during the Chinese New Year.

Note: Screenshot from *Everything Everywhere All at Once* directed by Daniel Kwan and Daniel Scheinert. IAC Films.

An important scene that further highlights Evelyn's transformation occurs near the end of the film. In this scene, Evelyn returns to the present multiverse during a Chinese New Year party at the laundromat. She has traveled across the multiverse, taking on different roles and experiencing both success and failure. Through her experiences, Evelyn gains a deeper understanding of Joy. At the party, she introduces Joy and Becky to Gong Gong, telling him that they are more than just friends—they are girlfriends. Gong Gong seems initially surprised but accepts it. Later, as Joy tries to leave for the parking lot, Evelyn follows her, explaining that her past actions were her way of showing care. (Kwan & Scheinert, 2022, 02:00:00), she says,

“You are getting fat, and you never call me even though we are on a family plan and it's free. You only visit when you need something, and you get a tattoo. I don't care if it's supposed to represent our family, you know I hate tattoos. Out of all the places I could be, why would I want to be here with you? You are right. It doesn't make sense. Maybe it's like you said, maybe there is something out there, some new discovery that'll make us feel like even smaller pieces of shit. Something that explains why, even after seeing everything and giving up, you still went looking for me through all of this noise. And why, no matter what, I still want to be here with you. I will always want to be here with you.”

The scene ends with a hug between mother and daughter, a rare moment of physical and emotional closeness that signifies Evelyn's growth.

Figure 11 A hug between mother and daughter.

Note: Screenshot from *Everything Everywhere All at Once* directed by Daniel Kwan and Daniel Scheinert. IAC Films.

The warmth and affection shared in this moment reflects her transformation into a more caring and supportive mother. Evelyn's heartfelt speech shows her shift to authoritative mothering, characterized by warmth, empathy, and open communication. This scene contrasts with an earlier conversation, showcasing how Evelyn's experiences across the multiverse have led to a profound change in both her view of Joy and herself. Evelyn no longer hides the truth about Joy's relationship from Gong Gong; instead, she faces it and accepts her daughter for who she is. Although Evelyn still comments on Joy's weight, it is not intended as criticism but as an expression of her care and regret for the past pressures she placed on Joy.

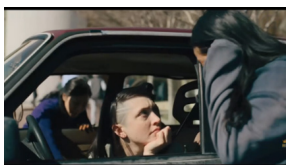

Figure 12 Becky, Joy's girlfriend, drives the family to the tax center.

Note: Screenshot from *Everything Everywhere All at Once* directed by Daniel Kwan and Daniel Scheinert. IAC Films.

In the final scene, Becky, Joy's girlfriend, drives the family to the tax center, and they go together as a warm, united family, which they had not experienced in a long time. This moment illustrates Evelyn's acceptance of Joy's relationship with Becky, her support for Joy's individuality, and her openness to new ways of thinking, all of which reflect her transformation into authoritative mothering. This openness, warmth, and balance of high support with low control reflect the essence of authoritative mothering, marking a significant shift in Evelyn's mothering style. This transformation of Evelyn's mothering strengthened the mother-daughter relationship, demonstrating the significant impact of mothering styles on emotional bonds and personal growth.

The findings of this research confirm that authoritarian mothering, as portrayed in the early behaviors of characters like Evelyn and Eleanor, results in emotional distance and strained communication between mother and child. This mothering creates an environment where children feel pressured to meet the mother's expectations which leads to conflict and disconnection in the relationship. In contrast, authoritative mothering, characterized by empathy, open communication, proves to be more effective in supporting both life achievements and emotional well-being of the child. As the mothering styles in both films transform into more supportive and understanding, the mother-child relationships begin to heal. This transformation demonstrates acceptance, and personal growth for mother and child.

6. Recommendation

Based on the findings from the analysis of Evelyn's mothering in *Everything Everywhere All at Once* (2022), several recommendations can be made for future researches. For future research, similar theoretical frameworks, such as Diana Baumrind's theory, could be applied to explore the relationship between fathers and their children. Such studies could offer a more comprehensive understanding of parent-child relationships across diverse families and culture.

References

- A24. (2022). **Everything Everywhere All at Once** [Poster]. A24 Films. <https://a24films.com/films/everything-everywhere-all-at-once>
- Ang, R. P., & Goh, D. H. (2006). Authoritarian parenting style in Asian societies: A cluster analytic investigation. **Contemporary Family Therapy**, 28 (1), 131–151.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. **Child Development**, 37 (4), 889–891.
- Bornstein, M. H. (2012). Cultural approaches to parenting. **Parenting**, 12 (2–3), 212–221. <https://doi.org/10.1080/15295192.2012.683359>
- Box Office Mojo. (2023, March 15). **Everything Everywhere All at Once (2022) - Box office performance**. Box Office Mojo. <https://www.boxofficemojo.com/title/tt6710474/>
- Chua, A. (2014). **Battle hymn of the tiger mother**. Bloomsbury Publishing.
- Costigan, C., & Su, T. F. (2008). Cultural predictors of the parenting cognitions of immigrant Chinese mothers and fathers in Canada. **International Journal of Behavioral Development**, 32 (5), 432. <https://doi.org/10.1177/0165025408093662>
- Echedom, A. U., Nwankwo, T. V., & Nwankwo, E. U. (2018). Influence of authoritative, authoritarian, permissive, and uninvolved parenting styles on the reading attitudes of students in Anambra State, Nigeria. **Journal of Library and Information Sciences**, 6 (2), 5–7. <https://doi.org/10.15640/jlis.v6n2a1>

- Fadlillah, M., & Fauziah, S. (2022). Analysis of Diana Baumrind's parenting style on early childhood development. **Al-Ishlah: Jurnal Pendidikan**, **14** (2), 2127–2134. <https://doi.org/10.35445/alishlah.v14i1.487>
- Febiyanti, A., & Rachmawati, Y. (2020). Is authoritative parenting the best parenting style? **Advances in Social Science, Education and Humanities Research**, **538**, 94. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.210322.021>
- Filus, A., Haslam, D., & Sumargi, A. (2020). Parenting style, child emotion regulation, and behavioral problems: The moderating role of cultural values in Australia and Indonesia. **Marriage & Family Review**, **56** (2), 320–342. <https://doi.org/10.1080/01494929.2020.1712573>
- Ghosh, O. (2021). Effect of authoritarian parenting style on psychopathology. **International Journal of Humanities and Social Science Invention (IJHSSI)**, **10** (9), 38. <https://doi.org/10.35629/7722-1009023745>
- IMDb. (2013). **Everything Everywhere All at Once (2022) - Awards**. <https://www.imdb.com/title/tt6710474/awards/>
- Kobakhidze, M. N. (2023). Tiger parenting beyond cultural essentialism: Discourses of class, culture, and competition in Hong Kong. **Journal of Cross-Cultural Psychology**, **54** (5), 799–816.
- Kwan, D., & Scheinert, D. (Directors). (2022). **Everything Everywhere All at Once**. [Film]. IAC Films.
- Lamborn, S. D., Mounts, N. S., Steinberg, L., & Dornbusch, S. M. (1991). Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. **Child Development**, **62** (5), 1049–1065.
- Lang, D. (2023). **Parenting and Family Diversity Issues**. LibreTexts.
- Paiva, N. D. (2008). South Asian parents' constructions of praising their children. **Clinical Child Psychology and Psychiatry**, **13** (2), 192–193. <https://doi.org/10.1177/1359104507088342>

- Pinquart, M., & Kauser, R. (2018). Parenting and academic achievement in adolescents: A meta-analytic review. **Educational Psychology Review**, **30** (3), 1–20. <https://doi.org/10.1007/s10648018-9440-9>
- Risqi, R. A., & Ekalestari, S. (2020). The influence of parenting style on the protagonist's behavior in Todd Phillips' movie Joker. In **The 3rd Annual International Conference on Language and Literature (AICLL)**, **14**.
- Steinberg, L. (2001). We know some things: Parent-adolescent relationships in retrospect and prospect. **Journal of Research on Adolescence**, **11**(1), 1–19. <https://doi.org/10.1111/1532-7795.00001>
- Tummala-Narra, P. (2004). Mothering in a foreign land. **The American Journal of Psychoanalysis**, **64**(2), 167–182. <https://doi.org/10.1023/B:TJAP.0000027271.27008.60>
- Wang, S. (2024). The “Tiger Mom”: Stereotypes of Chinese parenting in the United States. **Applied Psychology OPUS**. https://wp.nyu.edu/steinhardt-appsych_opus/the-tiger%20mom-stereotypes-of-chinese-parenting-in-the-united-states/
- Yim, E. P.-Y. (2022). Effects of Asian cultural values on parenting style and young children's perceived competence: A cross-sectional study. **Frontiers in Psychology**, **13**, 905093. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.905093>
- Zhang, W. (2023). Tiger parenting and its influence on American high school students. **World Journal of Educational Research**, **10** (5), 165–168. <https://doi.org/10.22158/wjer.v10n5p164>

แบบเรียนภาษาไทยและภาษาลาว: การปลูกฝังอัตลักษณ์วัฒนธรรม ผ่านแนวคิดท้องถิ่นนิยม

Thai and Lao Language Textbooks: Cultivating Cultural Identity
through the Concept of Localism

วิชชุชยา กมลสัจจะ¹ / ชญานนท์ ชมดี² / ชัชศรีณย์ จิตคงคา³ /

วรวรรณ ศรียาภัย⁴ / ณประภาพร รุจจนเวท⁵ / ผกาเพ็ญ จูรูณแสง⁶

Wichetchay Kamonsujja¹ / Chayanon Chomdee² / Chatsarun Jitkhongkha³ /

Warawat Sriyabhaya⁴ / Naprapaporn Rootjanawet⁵ / Pakapen Charoonsaeng⁶

¹คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, พระนครศรีอยุธยา 13000, ประเทศไทย

¹Faculty of Liberal Arts, Rajamagala University of Technology Suvarnabhumi,
Pranakornsriyuttaya 13000, Thailand

²สถาบันวิจัย พัฒนา และสาธิตการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, นครนายก 26120, ประเทศไทย

²Educational Research Development and Demonstration Institute, Srinakharinwirot University,
Nakhon Nayok 26120, Thailand

³คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, กรุงเทพมหานคร 10600, ประเทศไทย

³Faculty of Humanities and Social Sciences, Bansomdejchaopraya, Bangkok 10600, Thailand

⁴คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา 56000, ประเทศไทย

⁴School of Liberal Arts, University of Phayao 56000, Thailand

⁵คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร 10110, ประเทศไทย

⁵Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University, Bangkok 10110, Thailand

⁶คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย

⁶Faculty of Liberal Arts, Kasem Bundit University, , Bangkok 10240, Thailand

*Corresponding author. E-mail: Chayanonc@g.swu.ac.th

Received: April 29, 2025

Revised: June 3, 2025

Accepted June 5, 2025

Abstract

This research has the objective of studying characteristics of cultural identity formation through the concept of localism in Thai and Lao language textbooks. The study utilizes eight primary-level textbooks from Thailand and Laos as research data. A qualitative research methodology is employed, with findings presented using descriptive analysis. The results indicate that both Thai and Lao language textbooks integrate cultural identity formation through two main aspects: tangible cultural elements and intangible

cultural elements. The content is designed to emphasize cultural identity rooted in local heritage, encouraging learners to recognize its value, take pride in their community identity, and develop a desire to preserve and continue these traditions. Additionally, the study reveals that the content structure varies based on each country's socio-political context. Since language textbooks are state-produced educational materials, they serve as subtle instruments for disseminating state ideology. This is particularly evident in primary-level textbooks, which play a crucial role in shaping young learners' appreciation of cultural values, fostering a sense of local and national identity.

Key words: Thai language textbooks, Lao language textbooks, cultural identity, localism

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการปลูกฝังอัตลักษณ์วัฒนธรรมผ่านแนวคิดท้องถิ่นนิยมในแบบเรียนภาษาไทยและภาษาลาว โดยใช้หนังสือแบบเรียนภาษาชั้นประถมศึกษาตอนต้นของไทยและลาว จำนวน 8 เล่ม เป็นข้อมูลในการวิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและนำเสนอด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า แบบเรียนภาษาไทยและแบบเรียนภาษาลาวมีเนื้อหาที่ปลูกฝังอัตลักษณ์วัฒนธรรมผ่านแนวคิดท้องถิ่นนิยม 2 ลักษณะ คือ รูปแบบวัฒนธรรมวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุ โดยเนื้อหาถูกออกแบบมาเพื่อมุ่งเน้นปลูกฝังอัตลักษณ์วัฒนธรรมจากรากฐานความเป็นท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าและภาคภูมิใจความเป็นตัวตนของกลุ่มหรือชุมชน รู้สึกต้องการที่จะสืบสานวิถีเหล่านั้น รวมถึงธำรงรักษาสังคมและต่อยอดอัตลักษณ์วัฒนธรรม อย่างไรก็ตามจากการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปตามบริบทของแต่ละประเทศ เพราะแบบเรียนภาษาถูกผลิตสร้างโดยรัฐจึงเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่อุดมการณ์ที่รัฐพึงประสงค์อย่างแนบแน่น โดยเฉพาะแบบเรียนภาษาระดับชั้นประถมศึกษาที่เป็นขั้นแรกของระบบการศึกษา ทำให้เยาวชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ก่อเกิดสำนึกรักท้องถิ่นและประเทศชาติ

คำสำคัญ: แบบเรียนภาษาไทย, แบบเรียนภาษาลาว, อัตลักษณ์วัฒนธรรม, ท้องถิ่นนิยม

บทนำ

ปัจจุบันระบบการศึกษาไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการสอนเนื้อหาวิชาการเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและถ่ายทอดอุดมการณ์ให้แก่เยาวชน ดังที่ Yanyongkasemsuk (2014, pp. 8 - 9) ได้กล่าวถึงลักษณะของแนวคิดท้องถิ่นนิยมว่า

“เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับความเป็นชุมชน (Community) ที่ชีวิตของมนุษย์จะต้องอยู่ร่วมกันกับคนอื่น ๆ ในลักษณะพึ่งพาอาศัย ให้ความสำคัญกับรากเหง้าความเป็นมา (History) ของตนเอง ของชุมชน อันแสดงให้เห็นผ่านประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ วิถีชีวิตที่บรรพบุรุษได้ร่วมกันสร้างสม และถ่ายทอดมา อันแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของภูมิปัญญาไม่ว่าจะเป็น อาหาร การถนอมอาหาร ยารักษาโรค วิธีการทำเกษตร ขณะเดียวกันทุกคนก็ต้องพึงพิงสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้มีใช้ต่อไปยังรุ่นลูกรุ่นหลาน”

แนวคิดดังกล่าวจึงเป็นวิธีที่ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมจากฐานความเป็นท้องถิ่นของตนเอง อีกทั้งยังสร้างความภาคภูมิใจและความผูกพันต่อชุมชนและประเทศชาติ การศึกษาแบบเรียนในระดับประถมศึกษาของประเทศลาวและประเทศไทย ซึ่งมีวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่ใกล้เคียงกัน จึงเป็นโอกาสในการศึกษาทวิภาษาเรียนการสอนแนวคิดท้องถิ่นนิยมที่ทั้งสองประเทศใช้เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ประจำชาติของตน ดังที่ Sansuwan & Sunthornparasathit (2024, p. 417) ระบุว่า “บทอ่านในแบบเรียนทำหน้าที่สร้างเรื่องเล่าซึ่งนำมาสู่ การเรียนรู้หรือถ่ายทอดอุดมการณ์ในเชิงรูปธรรม เพราะเรื่องเล่าได้สร้างเรื่องราว การกระทำ ชีวิต อุปลินภัยใจคอ และสิ่งต่าง ๆ ที่ตัวละครประสบ บทอ่านในแบบเรียนจึงมิใช่การอ่านเพื่อความเพลิดเพลินหรือส่งเสริมการเรียนรู้สาระทางวิชาการเท่านั้น”

แบบเรียนจึงมีสถานะเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดอุดมการณ์ของรัฐ โดยเฉพาะแบบเรียนภาษาในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงแรกเริ่มของการศึกษาและการฝึกทักษะการอ่านเขียน เนื่องจากในขณะที่นักเรียนเรียนรู้ทักษะดังกล่าว ก็ยังซึมซับอุดมการณ์ผ่านเนื้อหาแบบเรียนในช่วงวัยที่เป็นรากฐานสำคัญในการเรียนรู้วัฒนธรรมจากบทเรียนที่เป็นแหล่งข้อมูลแรกเริ่มในการเข้าใจวิถีชีวิต ค่านิยม และอัตลักษณ์ของชุมชน สอดคล้องกับ Eoseewong (2014, pp. 46 - 47) ที่กล่าวว่า “วิธีที่รัฐบาลจะสามารถบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาได้ก็มีวิธีเดียวคือ การเขียนตำราเรียนให้แก่เด็ก ตำราเรียนจึงเป็นแหล่งสติปัญญาของเด็กจะพัฒนาได้เจริญมาก เพราะโดยพื้นฐานเด็กสามารถคิดเป็นเหตุเป็นผล เริ่มเข้าใจแนวคิดเชิงนามธรรมพื้นฐานง่าย ๆ” ดังนั้นแบบเรียนภาษาในช่วงวัยนี้จึงมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างอัตลักษณ์วัฒนธรรม (Cultural Identity) ซึ่งหมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มคนมีความรู้สึกร่วมกันในด้านการตระหนักรูปร่างอย่าง เกี่ยวกับตัวตนของเราของพวกเรา เกี่ยวกับการยอมรับในความเป็นตัวตน ประกอบกับการแสดงตัวตนให้เห็นว่ามีความเหมือนหรือความแตกต่างอย่างไรจากคนอื่นหรือกลุ่มอื่น ๆ (Trintecha, 2017, p. 34) การปลูกฝังให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้านอัตลักษณ์วัฒนธรรมจากรากฐานความเป็นท้องถิ่นจึงช่วยทำให้เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นตั้งแต่เริ่มต้นการศึกษา

แบบเรียนภาษาไทยชุดภาษาพาที เป็นแบบเรียนสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จัดทำขึ้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เพื่อให้นักเรียนใช้ฝึกทักษะภาษาไทย การอ่าน เขียน ฟัง ดู พูด และสร้างนิสัยรักการอ่าน อีกทั้งยังปลูกฝังวัฒนธรรมทางภาษา ความเป็นไทย ความเป็นคนดีของสังคมไทยและสังคมโลก รวมทั้งการนำความรู้และความคิดไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

แบบเรียนภาษาลาวระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ได้ถูกปรับปรุงจากเดิมโดยพัฒนาขึ้นตามหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปี 2016 และจัดพิมพ์ในปี ค.ศ. 2019 – 2021 หนึ่งในวัตถุประสงค์ของการปรับปรุง คือ การนำใช้หลักสูตรท้องถิ่น ในขณะที่แบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาพาที ที่พัฒนาขึ้นตามหลักสูตรแกนกลางภาษาขั้นพื้นฐาน ปี พ.ศ. 2551 ได้มีกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของแบบเรียนไว้เช่นกัน ดังที่ Office of the Basic Education Commission (2012, preface) ได้กล่าวว่า “เป็นพื้นฐานการคิด เชื่อมโยงในการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ปลูกฝังวัฒนธรรมทางภาษา ความเป็นไทย ความเป็นคนดีของไทยและสังคมโลก รวมทั้งการนำความรู้และความคิดไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตต่อไป” วัตถุประสงค์ทั้งสองแบบเรียนนี้แสดงให้เห็นถึงลักษณะของการสอดแทรกอัตลักษณ์วัฒนธรรมที่สะท้อนความท้องถิ่นนิยมผ่านแบบเรียนอย่างเด่นชัด

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแบบเรียนภาษาลาวที่พัฒนาขึ้นตามหลักสูตรชั้นประถมศึกษา ฉบับปรับปรุง ปี ค.ศ. 2016 และแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาพาที ที่พัฒนาขึ้นตามหลักสูตรแกนกลางภาษาขั้นพื้นฐาน ปี พ.ศ. 2551 ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น เพื่อให้เห็นการปลูกฝังอัตลักษณ์วัฒนธรรมผ่านแนวคิดท้องถิ่นนิยมว่ามีลักษณะอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะการปลูกฝังอัตลักษณ์วัฒนธรรมผ่านแนวคิดท้องถิ่นนิยมในแบบเรียนภาษาไทยและภาษาลาว ระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้ข้อมูล คือ แบบเรียนภาษาไทย ระดับประถมศึกษาตอนต้น จำนวน 3 เล่ม และแบบเรียนภาษาลาว จำนวน 5 เล่ม รวมจำนวน 8 เล่ม ดังนี้

1. แบบเรียนภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 คือ 1) แบบเรียนภาษาไทย ชุด “ภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที” ชั้นประถมศึกษาศึกษาปีที่ 1 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับปี พ.ศ. 2554 2) แบบเรียนภาษาไทย ชุด “ภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที” ชั้นประถมศึกษาศึกษาปีที่ 2 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับปี พ.ศ. 2555 และ 3) แบบเรียนภาษาไทย ชุด “ภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที” ชั้นประถมศึกษาศึกษาปีที่ 3 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับปี พ.ศ. 2554

2. แบบเรียนภาษาลาว ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 คือ 1) แบบเรียนภาษาลาว ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 1 และ เล่ม 2 ของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์การศึกษา ฉบับปี ค.ศ. 2020 2) แบบเรียนภาษาลาว ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เล่ม 1 และ เล่ม 2 ของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์การศึกษา ค.ศ. 2020 และ 3) แบบเรียนภาษาลาว ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์การศึกษา ฉบับปี ค.ศ. 2020

แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิด 2 แนวคิด คือ แนวคิดด้านท้องถิ่นนิยม ของ Yanyongkasemsuk (2014) เน้นความสำคัญและความเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น บ้านเกิด และธรรมชาติ โดยให้ความสำคัญกับคุณค่าของชุมชน การให้ความสำคัญกับรากวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต กับแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม (Wiwattanukul, 2005) ซึ่งแบ่งประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ และวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุ ผู้วิจัยนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาในแบบเรียนภาษาไทยและภาษาลาว ระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดด้านท้องถิ่นนิยม แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม อัตลักษณ์วัฒนธรรม และการศึกษาแบบเรียนภาษาไทยและภาษาลาว ดังนี้

Yanyongkasemsuk (2014, pp. 8 - 9) ได้กล่าวถึงแนวคิดท้องถิ่นนิยมว่า แนวคิดนี้เน้นความสำคัญของชุมชน (Community) ซึ่งเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตร่วมกันของมนุษย์ภายใต้ระบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ (History) ของบุคคลและชุมชน ซึ่งสะท้อนผ่านประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และรูปแบบการดำรงอยู่ที่ได้รับการสั่งสม

และถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ เช่น อาหาร การถนอมอาหาร ยารักษาโรค และวิธีการทำเกษตร ตลอดจนความสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

Wiwattanakul (2005, p. 52) กล่าวว่า วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตเฉพาะกลุ่มที่เป็นรูปแบบการดำรงชีวิต วิถีชีวิตเฉพาะกลุ่มนั้น แสดงให้เห็นถึง “วัฒนธรรม” ที่ทำให้พวกเขาแตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ นอกจากนี้ยังได้จำแนกประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ (material culture) คือ สิ่งของหรือวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น เครื่องมือต่าง ๆ รถยนต์ สิ่งก่อสร้าง อาคาร บ้านเรือน เป็นต้น และ 2) วัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุ (non-material culture) วัฒนธรรมประเภทนี้เน้นสิ่งที่ไม่เป็นรูปธรรม กล่าวคือ เป็นนามธรรม (abstract) เช่น ภาษากายคำที่ใช้พูด ความคิด ค่านิยม ประเพณี และความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา ฯลฯ ซึ่งการนิยามสอดคล้องกับ Trintecha (2017, p. 34) ที่กล่าวถึงอัตลักษณ์วัฒนธรรมว่า เป็นการที่บุคคลหรือกลุ่มคนมีความรู้สึกร่วมกันในด้านการตระหนักรูปร่างอย่างเกี่ยวกับตัวตนของเรา ของพวกเรา เกี่ยวกับการยอมรับในความเป็นตัวตนประกอบกับการแสดงตัวตนให้เห็นว่ามีความเหมือนหรือความแตกต่างอย่างไรจากคนอื่นหรือกลุ่มอื่น ๆ

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือ Kongsirirat (2005) ศึกษาอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของคนไทยและคนลาวจากวรรณกรรมแบบเรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาอัตลักษณ์ วิถีความคิดของคนไทยและคนลาวจากวรรณกรรมแบบเรียน ผ่านกรอบแนวคิดทางวรรณกรรมและมานุษยวิทยา ผลการวิจัยพบว่า การสร้างอัตลักษณ์ผ่านแบบเรียนของไทยและลาวมีทั้งลักษณะที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน ในส่วนที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ การเน้นย้ำคุณค่าความสามัคคี ความรักชาติ การเสียสละ การมีน้ำใจ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ขณะที่ความแตกต่างพบว่า แบบเรียนของลาวสะท้อนอัตลักษณ์ที่มีความหลากหลายและซับซ้อนมากกว่า ส่วนแบบเรียนของไทยสะท้อนอัตลักษณ์ที่ยังไม่ปรากฏความชัดเจนในหลายมิติ โดยเฉพาะด้านการเป็นพลเมืองโลกและการเปิดรับความเปลี่ยนแปลงสู่ความทันสมัย

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำวิจัยข้างต้นซึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลจากแบบเรียนฉบับเก่ามาเป็นแนวทางในการวิจัยแบบเรียนฉบับที่ปรับปรุงใหม่ เพื่อให้เห็นลักษณะที่แตกต่างออกไป

Srikham, Laophairoj & Suwanna (2018) ศึกษาพัฒนาวัฒนธรรมในแบบเรียนประถมศึกษาของลาวและเวียดนาม มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและภาพที่ปรากฏแนวคิดด้านวัฒนธรรมในแบบเรียนลาวและเวียดนาม ผลการวิจัยพบว่า แบบเรียนภาษาลาวสะท้อนนโยบายของรัฐที่มุ่งเน้นเอกภาพทางวัฒนธรรม โดยให้ความสำคัญกับความเป็น “ลาว” โดยรวมมากกว่าการนำเสนออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ขณะที่แบบเรียนภาษาเวียดนามสะท้อนนโยบายที่เน้นความหลากหลายภายใต้ความเป็นหนึ่งเดียวของชาติ โดยมีการนำเสนอวิถีชีวิต ประเพณี และบทบาทของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อย่างหลากหลาย รวมถึงส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศและการเรียนรู้วัฒนธรรมนานาชาติ

Sansuwan & Sunthornparasathit (2024) ศึกษาเกี่ยวกับการนำเสนออุดมการณ์ท้องถิ่นนิยมในแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการนำเสนออุดมการณ์ท้องถิ่นนิยมในบทอ่านจากแบบเรียนรายวิชาพื้นฐานวิชาภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ปี 2551 ผลการวิจัยพบว่า แบบเรียนทำหน้าที่เป็นกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ ถ่ายทอดและปลูกฝังอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยมให้แก่ผู้เรียน 3 ลักษณะ คือ 1) ท้องถิ่นนิยมที่สัมพันธ์กับท้องที่ 2) ท้องถิ่นนิยมที่สัมพันธ์กับเศรษฐกิจ และ 3) ท้องถิ่นนิยมที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรม

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ลักษณะการปลูกฝังอัตลักษณ์วัฒนธรรมผ่านแนวคิดท้องถิ่นนิยมในแบบเรียนภาษาไทยและภาษาลาว ระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์วิจารณ์เนื้อหาเอกสารหรือตัวบทแบบเรียนภาษา แล้วนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) โดยมีระเบียบวิธีการวิจัยดังนี้

1. ศึกษารวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบเรียนภาษาไทยและภาษาลาว รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับท้องถิ่นนิยม และแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม
2. เก็บรวบรวมข้อมูลลักษณะการปลูกฝังอัตลักษณ์วัฒนธรรมผ่านแนวคิดท้องถิ่นนิยมที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทยและภาษาลาว
3. วิเคราะห์ลักษณะการปลูกฝังอัตลักษณ์วัฒนธรรมผ่านแนวคิดท้องถิ่นนิยมที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทยและภาษาลาว ระดับประถมศึกษาตอนต้น
4. นำเสนอผลการศึกษารูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)
5. สรุปและอภิปรายผล

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบลักษณะการปลูกฝังอัตลักษณ์วัฒนธรรมผ่านแนวคิดท้องถิ่นนิยมที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทยและภาษาลาว
2. เป็นแนวทางการศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาของชาติอื่น ๆ ต่อไป

ผลการวิจัย

อัตลักษณ์วัฒนธรรมที่เป็นสิ่งซึ่งมนุษย์สร้างขึ้นและมีการใช้ร่วมกันในกลุ่มหรือสังคมนั้น ๆ อาทิ ค่านิยม การแต่งกาย ข้าวของเครื่องใช้ ศิลปะ สถาปัตยกรรม ประเพณี เป็นต้น อาจหมายรวมถึงวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นกับกลุ่มคนหรือชุมชนใดชุมชนหนึ่งเป็นที่ยอมรับและปฏิบัติร่วมกัน เครื่องมือหนึ่งที่ถูกใช้เพื่อถ่ายทอดและปลูกฝังอัตลักษณ์วัฒนธรรม คือ แบบเรียน ซึ่งถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญ โดยเฉพาะแบบเรียนภาษา ผู้เรียนนอกจากจะได้เรียนรู้ภาษาแล้ว ยังเกิดกระบวนการคิดเชื่อมโยงไปสู่การรับรู้และเข้าใจความเป็นท้องถิ่นผ่านคำ ประโยค รูปภาพ หรือบทอ่าน โดยเฉพาะแบบเรียนภาษาในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นถือเป็นขั้นแรกของระบบการศึกษา จากการศึกษาแบบเรียนภาษาลาวและไทยพบว่า มีการถ่ายทอดปลูกฝังอัตลักษณ์วัฒนธรรมผ่านแนวคิดท้องถิ่นนิยมสู่ผู้เรียนในหลากหลายมิติ การศึกษานี้ผู้ศึกษาจะใช้กรอบแนวคิดตามการแบ่งประเภทของวัฒนธรรม ของ Wivattanakul (2005, p. 52) ที่แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ (Material Culture) และวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุ (Non – Material Culture) เพื่อให้เห็นถึงอัตลักษณ์วัฒนธรรมที่นำเสนอในแบบเรียนภาษาไทยและภาษาลาวว่ามีลักษณะร่วมและต่างกันอย่างไร ดังนี้

1. วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ (Material Culture) คือ สิ่งของหรือวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นในแบบเรียนภาษาไทยและภาษาลาว ระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น พบการนำเสนอวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) อัตลักษณ์การแต่งกาย 2) อาหาร 3) เครื่องมือเครื่องใช้ รายละเอียดดังนี้

1.1 อัตลักษณ์การแต่งกาย เป็นสิ่งที่สะท้อนวัฒนธรรมเชิงรูปธรรมได้อย่างเด่นชัด เครื่องแต่งกายเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ที่สำคัญของการแสดงถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม จากการศึกษาแบบเรียนภาษาไทยและภาษาลาว พบลักษณะที่ปรากฏร่วมกัน 3 ลักษณะ คือ 1) เครื่องแต่งกายที่ใช้ในชีวิตประจำวัน 2) เครื่องแต่งกายตามประเพณีนิยม และ 3) เครื่องแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้

1) การแต่งกายในชีวิตประจำวัน จากการศึกษาแบบเรียน พบว่า แบบเรียนภาษาลาวมีการนำเสนออัตลักษณ์วัฒนธรรมด้านการแต่งกายในชีวิตประจำวันเด่นชัดมากกว่า โดยเฉพาะการแต่งกายของผู้หญิง ซึ่งมีภาพการสวมใส่ขึ้นตั้งแต่เด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ที่สะท้อนถึงการธำรงรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมและความเป็นท้องถิ่น ดัง คำว่า “**ลื้อบ** (ลื้อน)” ที่ปรากฏเป็นคำฝึกอ่านในแบบเรียนภาษาลาว ดังภาพ

ลื้อบ

ภาพที่ 1 ตัวอย่างภาพ ลื้อน

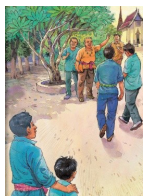

แม่ฮึง

ภาพที่ 2 ตัวอย่างภาพประกอบคำ แม่ฮึง

Note: The Ministry of Education and Sports (2020) **Note:** The Ministry of Education and Sports (2020)

การใช้คำว่า “**แม่ฮึง** (แม่หญิง)” ควบคู่กับภาพหญิงสาวนุ่งซิ่นในแบบเรียนเป็นกลวิธีในการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างเพศ วัฒนธรรม และการแต่งกายในบริบทของลาว แม้รูปแบบการแต่งกายอาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา แต่ซิ่นยังคงมีบทบาทสำคัญในภาครัฐ สถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ ในฐานะเครื่องแต่งกายที่สื่อถึงความเป็นท้องถิ่นนิยม การใช้ภาพประกอบและคำศัพท์ในแบบเรียนจึงเป็นกลไกสำคัญในการเน้นย้ำคุณค่าทางวัฒนธรรม กระตุ้นการรับรู้และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน การเรียนรู้ผ่านภาษาที่เกี่ยวข้องกับเครื่องแต่งกายจึงไม่ได้เป็นเพียงการพัฒนาทักษะทางภาษา แต่ยังเป็นเครื่องมือในการสืบทอดและต่อยอดแนวคิดท้องถิ่นนิยม อันเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างความเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมในระดับพื้นฐาน ในขณะที่แบบเรียนภาษาไทย แม้จะมีการสอนคำศัพท์ที่สามารถเชื่อมโยงกับเครื่องแต่งกายในชีวิตประจำวัน เช่น “ผู้หญิง” แต่ภาพประกอบยังคงสะท้อนความเป็นสมัยนิยมมากกว่า ส่วนเครื่องแต่งกายท้องถิ่นที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ปรากฏก็แสดงถึงความมุ่งหมายของการใช้ไปในเชิงสัญลักษณ์มากกว่า ดังภาพ

ภาพที่ 3 การแต่งกายด้วยผ้าขาวม้า

Note: Office of the Basic Education Commission (2012)

ผู้หญิง

ภาพที่ 4 การแต่งกายผู้หญิง

Note: Office of the Basic Education Commission (2012)

จากข้างต้นปรากฏภาพของผู้ใหญ่ที่มีการแต่งกายตามสมัยนิยมแต่ก็มักจะมีผ้าขาวม้าเป็นส่วนประกอบสำคัญของการแต่งกายซึ่งเป็นการนำเสนอภาพลักษณ์การแต่งกายที่แสดงความเป็นท้องถิ่นอย่างเด่นชัด “ผ้าขาวม้า” หรือการปรากฏภาพของเด็กชายสวมใส่ชุดม่อฮ่อม และเด็กหญิงนุ่งผ้าถุงเฉพาะในเนื้อหาที่มีฉากหลังเป็นชนบทเท่านั้น แบบเรียนภาษาไทยจึงถูกใช้ในเชิงสัญลักษณ์มากกว่าการสะท้อนความปกติของการแต่งกายในวิถีชีวิตประจำวันเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจรากเหง้าทางวัฒนธรรมและแยกแยะระหว่างวิถีชีวิตชนบทกับสังคมเมือง แตกต่างจากแบบเรียนภาษาลาวที่สะท้อนการแต่งกายแบบท้องถิ่นนิยมในชีวิตประจำวัน

2) การแต่งกายตามประเพณีนิยม ชุดประเพณีนิยม คือ เครื่องแต่งกายหรือรูปแบบแต่งกายที่สะท้อนถึงประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนหรือประเทศนั้น ๆ มักถูกใช้ในโอกาสที่เกี่ยวข้องกับพิธีการ หรือเทศกาลสำคัญ การศึกษาพบว่า แบบเรียนภาษาทั้งสองประเทศมีการใช้ภาพประกอบเป็นเครื่องมือสำคัญในการนำเสนอความเป็นท้องถิ่นโดยไม่ได้มีการอธิบายผ่านคำ ข้อความหรือคำบรรยายโดยตรง ดังภาพ

ภาพที่ 5 การแต่งกายประเพณีสงกรานต์

Note: Office of the Basic Education Commission (2012)

ภาพที่ 6 การแต่งกายประเพณีนิมลาว

Note: The Ministry of Education and Sports (2019)

จากการศึกษายังพบความแตกต่างของการนำเสนอความเป็นท้องถิ่นนิยมด้านการแต่งกายแบบประเพณีนิยมในแบบเรียนทั้งสองประเทศ โดยแบบเรียนภาษาไทยเชื่อมโยงการแต่งกายประเพณีนิยมกับเทศกาลและกิจกรรมสำคัญ ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างเครื่องแต่งกายกับวัฒนธรรมประเพณีได้อย่างชัดเจน ส่งเสริมความเข้าใจและจินตนาการของผู้เรียนเกี่ยวกับบริบททางวัฒนธรรม ในขณะที่แบบเรียนภาษาลาวนำเสนอภาพการแต่งกายท้องถิ่นโดยไม่ได้มีการเชื่อมโยงกับประเพณีเฉพาะ เนื่องจากแม่หญิงลาวนุ่งซิ่นในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องเชื่อมโยงกับประเพณี ในขณะที่ของไทยจำเป็นต้องเชื่อมโยงกับประเพณี เพราะนอกจากจะไม่แต่งกายแบบไทยในชีวิตประจำวันแล้ว การแต่งกายลักษณะนี้จะเป็นโอกาสพิเศษ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ต้องอาศัยประเพณีเป็นเครื่องยึดโยงกำหนดให้แต่งกายตามประเพณี อย่างไรก็ตาม ทั้งสองแบบเรียนล้วนใช้ภาพประกอบเป็นสื่อหลักในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างความคุ้นเคยและปลูกฝังความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์การแต่งกายแบบประเพณีนิยมในบริบทของตนเอง

3) การแต่งกายตามกลุ่มชาติพันธุ์ ลาวเป็นประเทศที่มีประชากรหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ การศึกษาแบบเรียนพบว่า มีการนำเสนอเครื่องแต่งกายแบบชาติพันธุ์ต่าง ๆ ผ่านภาพประกอบ แบบฝึกอ่าน และบทอ่านพร้อมภาพประกอบที่กล่าวถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ดังภาพ

ภาพที่ 7 ชุดชาติพันธุ์ในแบบเรียนภาษาลาว

Note: The Ministry of Education and Sports (2019)

ภาพการ์ตูนประกอบบทเรียนที่แสดงการแต่งกายด้วยชุดกลุ่มชาติพันธุ์เป็นการสื่อสารถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ยังคงดำรงอยู่ในสังคมลาว แสดงให้เห็นถึงความพยายามของรัฐหรือผู้จัดทำแบบเรียนที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ กับชาวลาว การใช้ภาพประกอบลักษณะนี้ส่งเสริมให้เด็กนักเรียนที่เรียนรู้ผ่านบทอ่านและภาพเกิดความเข้าใจและยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรมตั้งแต่ระดับปฐมวัย อีกทั้งยังพบการใช้ภาพประกอบการแต่งกายพร้อมบทอ่านที่มีการระบุว่าตัวละครสวมเครื่องแต่งกายเหล่านั้นเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ในบทอ่านเรื่อง “ແມ່ຮຽນຜົວ (แม่เรียนผัว)” และบทอ่านเรื่อง “ນາງນ້ອຍໄປທ່ວ່ອບຸນຊ້າງ (นางน้อยไปเที่ยวบุญช้าง)” ดังภาพ

ภาพที่ 8 การแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

Note: The Ministry of Education and Sports (2021)

ภาพที่ 9 กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ร่วมงานบุญช้าง

Note: The Ministry of Education and Sports (2021)

จากข้างต้นจะเห็นว่าตัวละครมีการแต่งกายด้วยชุดชาติพันธุ์ ซึ่งในบทอ่านมีการกล่าวไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ความว่า “ດົນບານມາແລ້ວມີແມ່ວໂຕໜຶ່ງ ລາວໄດ້ໄປອາໄສຢູ່ເຮືອນຂອງລາວເຜົ່າມົ້ງທີ່ຕັ້ງຢູ່ເບື້ອງຝັ່ງ (นานมาแล้วมีแม่ตัวหนึ่ง มันได้ไปอาศัยเรือนของชาวเผ่าม้งบนเขา)” บทอ่านเกี่ยวกับชนเผ่าควบคู่กับภาพประกอบการแต่งกายนี้ยิ่งทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับรากเหง้าวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในลาวได้ดียิ่งขึ้น และอัตลักษณ์การแต่งกายที่ถูกนำเสนอดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดอัตลักษณ์วัฒนธรรมที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ประกอบกับบทบรรยาย “นางน้อยไปเที่ยวบุญช้าง” ความว่า “ໃນງານບຸນແຕ້ມໄປດ້ວຍຜູ້ຄົນຫຼາຍລຸ້ນເຜົ່າເຂົ້າມາຮ່ວມງານ (ในงานบุญเต็มไปด้วยผู้คนหลายชนเผ่าเข้าร่วมงาน)” ในบทอ่านเป็นการสมมติประสบการณ์ของตัวละครที่ได้ไปเที่ยวและบอกเล่าสิ่งที่ตนได้พบเห็น ซึ่งกล่าวถึงผู้ที่มีร่วมงานบุญครั้งนี้มีชนเผ่าต่าง ๆ สะท้อนถึงการเปิดกว้างขยายโอกาสทางการใช้ชีวิตและการศึกษาอย่างเท่าเทียม ทั้งยังเป็นการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติ รวมถึง

กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่แม้ว่าจะหลากหลายแต่ก็อยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมลาว ช่วยสร้างความเป็นชาติและความรู้สึกภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง

การถ่ายทอดอัตลักษณ์วัฒนธรรมด้านวัฒนธรรมวัตถุผ่านอัตลักษณ์การแต่งกายที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาลาวและภาษาไทย สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่านการแต่งกาย มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน โดยแบบเรียนภาษาลาวนำเสนอการแต่งกายที่ผสมผสานระหว่างเครื่องแต่งกายดั้งเดิมและสมัยใหม่อย่างลงตัว เน้นการใช้งานในชีวิตประจำวันให้เห็นถึงความปกติในการสวมใส่ตลอดช่วงวัยต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและยอมรับความหลากหลาย ทางชาติพันธุ์ ในขณะที่แบบเรียนภาษาไทย มุ่งนำเสนออัตลักษณ์การแต่งกายในบริบทของประเพณีและเทศกาลสำคัญ โดยเน้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรม มากกว่าการแสดงให้เห็นถึงการแต่งกายในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังใช้เพื่อเปรียบเทียบระหว่างการแต่งกายในชนบทและเมือง ซึ่งแม้ว่าทั้งสองแบบเรียนจะมีแนวทางที่แตกต่างกัน แต่ล้วนมีบทบาทในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเครื่องแต่งกายโดยการใช้แนวคิดท้องถิ่นนิยมผ่านภาพ คำ ประโยค และบทอ่าน เพื่อปลูกฝังความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของตนเองในบริบทของชาติและชุมชน

1.2 ความเป็นท้องถิ่นนิยมกับการนำเสนอวัฒนธรรมอาหารในแบบเรียน

อาหาร ถือเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมวัตถุ ที่มนุษย์ประกอบขึ้น เป็นสิ่งหนึ่งซึ่งสื่อสารภาพลักษณ์และแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของชาติได้เป็นอย่างดี ดังที่ Saladtook & Banterng (2023, pp. 215-216) กล่าวถึงวัฒนธรรมอาหาร โดยสรุปได้ว่า “อาหารเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ของมนุษย์ที่ไม่สามารถขาดในชีวิตได้ ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของแต่ละเผ่าพันธุ์ได้อย่างชัดเจน” การศึกษาวัฒนธรรมวัตถุด้านอาหารที่แสดงถึงแนวคิดท้องถิ่นนิยม มีทั้งลักษณะร่วมกันและแตกต่างกัน โดยแบบเรียนภาษาลาว มุ่งเสนอภาพวัฒนธรรมอาหารที่มาจากวัตถุดิบในท้องถิ่น หาได้ง่ายจากธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และเป็นอาหารที่ผู้เรียนมีความคุ้นเคยพบเจอในชีวิตประจำวัน เช่น อาหารประเภทแจ่ว อ่อม และข้าวเหนียว นำมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นด้านวัฒนธรรมอาหาร ดังภาพ

ภาพที่ 10 อาหารลาว

Note: The Ministry of Education and Sports (2021)

ภาพที่ 11 การสนทนาเกี่ยวกับอาหาร

Note: The Ministry of Education and Sports (2021)

ในขณะที่ประเทศไทยนอกจากจะมีการนำเสนอให้เห็นอาหารหลักอย่าง ข้าวสวยและต้มยำกุ้ง ที่สื่อถึงความเป็นชาติในองคร่วมแล้ว ยังมุ่งเน้นการนำเสนออาหารที่หลากหลายในแต่ละภูมิภาคโดยอาหารบางอย่างผู้เรียนบางท้องถิ่นอาจไม่คุ้นเคยและไม่ได้เป็นอาหารที่รับประทานในชีวิตปกติประจำวัน แต่เป็น

อาหารที่สะท้อนความเป็นภูมิภาคนั้น ๆ ได้ชัดเจน ดังปรากฏในแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาพาที่ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรื่องของดีในตำบล ความว่า

“น้ำบุดูเป็นเครื่องจิ้มอาหารของคนภาคใต้เหมือนคนภาคเหนือรับประทานน้ำพริกหนุ่ม คนภาคกลางรับประทานน้ำพริกกะปิ น้ำปลาร้าคู่กับคนภาคอีสานในละ... ถ้าคุณน้าคุณลุงข้าวรับประทานกับไข่เจียวร้อน ๆ กับผักสด หรือผักต้มก็ได้ค่ะ อร่อยสุด ๆ ไปเลย”

(Office of the Basic Education Commission, 2012, p. 164)

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า ตัวละครเด็กได้มีการอธิบายเกี่ยวกับน้ำบุดูให้คนที่มาซื้อของฟัง โดยการเชื่อมโยงไปถึงอาหารในภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ลักษณะการนำเสนอแบบนี้ชี้ให้เห็นถึงวัฒนธรรมอาหารของแต่ละภูมิภาคที่มีอยู่อย่างหลากหลายซึ่งเชื่อมโยงกันในฐานะวัฒนธรรมอาหารของชาติไทย อีกทั้งยังสะท้อนภาพของอาหารในบทบาทการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ดังความว่า

“ลูกค้าของยิหว่าในวันนั้นตกลงซื้อน้ำบุดูไปคนละขวด ตามด้วยแกงไตปลา ซึ่งมีทั้งแบบแห้งและแบบน้ำ ซื้อมีเยอะอย่างละครึ่งกิโล และมีตะมวงหิมพานต์อีกคนละถุงใหญ่เพราะทนแรงโฆษณาของแม่ค้าตัวน้อยที่นำเสนอสินค้าตัวอย่างน่ารักน่าเอ็นดูไม่ได้...ยิหว่าฝากสตอ กับลูกหยีกวนไปรับประทานด้วยค่ะ นี่คุณยายทำเอง”

(Office of the Basic Education Commission, 2012, p. 165)

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า แม้ว่าการนำเสนออัตลักษณ์อาหารจะมีลักษณะที่มุ่งเน้นแตกต่างกัน แต่ก็ปรากฏลักษณะร่วมในการสอดแทรกวัฒนธรรมอาหารในท้องถิ่น สร้างความเป็นท้องถิ่นนิยมให้เกิดกับผู้เรียนสร้างความเข้าใจวัฒนธรรมอาหารในท้องถิ่นของตน เห็นถึงวัตถุดิบหลากหลายที่มาจากรักรชาติดั้งเดิมของประเทศไทย ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ห่วงแหน อนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดจากผลิตผลทรัพยากรธรรมชาติของประเทศชาติต่อไป

1.3 เครื่องมือเครื่องใช้กับแนวคิดท้องถิ่นนิยม

วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุดิบเครื่องมือเครื่องใช้ที่พบแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาและความเป็นเอกลักษณ์ที่มีความเกี่ยวข้องเนื่องกับการดำเนินชีวิต โดยจากการศึกษาพบว่า แบบเรียนทั้งสองประเทศนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนผ่านเครื่องมือเครื่องใช้ แต่มีแนวทางและเนื้อหาที่แตกต่างกันไป โดยแบบเรียนภาษาลาวเน้นการสื่อสารความเป็นท้องถิ่นนิยมผ่านการนำเสนอวัฒนธรรมวัตถุทั้งการแต่งกาย อาหาร เครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมประจำวัน เช่น การใช้ “ໄຂ່ (ไช)” จับปลา ดังภาพ

ໄຂ່

ภาพที่ 12 ไช

Note: The Ministry of Education and Sports (2019)

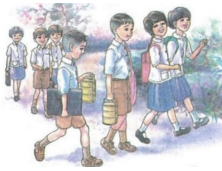
● ภาพ, เสียงและสื่ออื่นๆ ที่ใช้ ในกิจกรรมการเรียนรู้ของครูและนักเรียน

ภาพที่ 13 วิธีการใช้ไช

Note: The Ministry of Education and Sports (2019)

จากตัวอย่างการนำเสนอเครื่องมือพื้นบ้าน “ไข (ไซ)” ในแบบเรียนผ่านภาพและบทอ่านเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือในชีวิตประจำวัน ช่วยให้นักเรียนเข้าใจการใช้งานและความสำคัญของเครื่องมือพื้นบ้านที่เชื่อมโยงความรู้ในแบบเรียนกับชีวิตจริงของตนเองและชุมชนที่ดำรงชีพด้วยการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ ทั้งยังต่อยอดอัตลักษณ์วิถีเกษตรกรรมอันเป็นรากฐานของสังคมลาว ช่วยปลูกฝังความภาคภูมิใจในการรักษาและสืบสานอัตลักษณ์วัฒนธรรม ในขณะที่แบบเรียนภาษาไทยมุ่งนำเสนอถึงวัฒนธรรมวัตถุ เครื่องมือเครื่องใช้ในลักษณะของการเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นชนบท เช่น ปิ่นโต จากบทอ่านเรื่อง นอกเมืองในกรุง ดังตัวอย่าง

“ไก่แจ้และเพื่อน ๆ วางกับข้าวของตนไว้เป็นกองกลาง
นั่งล้อมวงกินข้าวด้วยกันได้อาหารที่มีรสชาติ
แตกต่างกันไป”

ภาพที่ 14 เด็กชนบทถือปิ่นโตไปโรงเรียน

Note: Office of the Basic Education
Commission (2012)

“อาหารกลางวัน ต่างคนต่างซื้อต่าง
รับประทาน ไม่เหมือนเพื่อนที่บ้านไก่แจ้”

ภาพที่ 15 เด็กสังคมเมืองรับประทานอาหาร

Note: Office of the Basic Education
Commission (2012)

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า แบบเรียนภาษาไทยไม่ได้เน้นรายละเอียดการใช้งานอย่างเจาะจง อีกทั้งภาพและบทบรรยายการใช้ปิ่นโตเชื่อมโยงวิถีชีวิตชนบทแห่งการแบ่งปัน ที่แตกต่างกับสังคมเมือง การนำเสนอเครื่องมือเครื่องใช้ในแบบเรียนภาษาไทยจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่เชื่อมโยงกับความเป็นชนบทและความเรียบง่ายที่มีความสุข โดยเน้นการเปรียบเทียบระหว่างชีวิตชนบทกับสังคมเมืองมากกว่าการสอนวิถีการใช้วัฒนธรรมวัตถุเหล่านั้นมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งแสดงถึงแนวคิดท้องถิ่นนิยม ในเชิงการสร้างภาพตระหนักในรากเหง้าทางวัฒนธรรม แต่ยังไม่เน้นถึงการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมในวิถีชีวิตจริงของผู้อยู่เรียนเท่าแบบเรียนภาษาลาว

2. วัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุ (Non - Material Culture) วัฒนธรรมประเภทนี้เน้นสิ่งที่ไม่มีรูปธรรม กล่าวคือ เป็นนามธรรม (Abstract) จากการศึกษาแบบเรียนภาษาลาวและภาษาไทย พบวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุ ได้แก่ ค่านิยม วิถีชีวิต ประเพณี และความเชื่อ รายละเอียดดังนี้

2.1 ค่านิยม เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ให้คุณค่าแก่สังคม คือมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับโดยคนจำนวนมากของสังคมว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่มีความน่าปรารถนา และเป็นเครื่องวัดสิ่งที่มีค่าในสังคม เมื่อสิ่งใดมีคุณค่า สมาชิกของสังคมก็อยากได้หรืออยากมีสิ่งนั้นไว้ครอบครอง (Satsanguan, 2005, p. 43) ดังนั้นการศึกษาค่านิยมจากแบบเรียนจึงทำให้เห็นถึงวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น ๆ ที่นำเสนอและปลูกฝังความเป็นท้องถิ่นนิยม ดังนี้

1) **ค่านิยมด้านพฤติกรรม** หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกต่อกันระหว่างผู้คนในสังคมและชุมชน อันเป็นพฤติกรรมที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ โดยจากการศึกษาพบว่า ทั้งสองแบบเรียน มีการนำเสนอค่านิยมทางด้านพฤติกรรมเหมือนกันเนื่องจากเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับ เป็นพื้นฐานในการสร้าง ข้อตกลงการอยู่ร่วมกันของชุมชนตั้งแต่ปฐมวัย ทั้งความอ่อนน้อมถ่อมตน ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น จากการศึกษาค้นพบการปลูกฝังค่านิยมด้านความซื่อสัตย์ ผ่านบทอ่านและนิทาน ในแบบเรียน ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 16 นิทาน เด็กเลี้ยงวัวร้องว่าเสีย

Note: The Ministry of Education and Sports (2020)

ภาพที่ 17 นิทาน เทพารักษ์กับคนตัดต้นไม้

Note: Office of the Basic Education Commission (2012)

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า แบบเรียนภาษาไทยมีการนำเสนอเนื้อหาสอดแทรกค่านิยมด้านความซื่อสัตย์ เรื่องเทพารักษ์กับคนตัดต้นไม้ ในขณะที่แบบเรียนภาษาลาว นำเสนอเนื้อหาเรื่อง “**ດັກວຽງວັງອຣ່ວ່າ ເຮືອ**” (เด็กเลี้ยงวัวร้องว่าเสีย) นอกจากนี้แบบเรียนภาษาลาวยังให้เห็นถึงความเชื่อมโยงด้านค่านิยมความซื่อสัตย์กับอัตลักษณ์วัฒนธรรมได้อย่างเด่นชัด คือ การใช้นิทานในการสอนเรื่องความซื่อสัตย์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความเป็นท้องถิ่นของตน โดยการเลือกใช้เรื่องวัวและเสื่อนี้ นอกจากจะทำให้ผู้เรียนเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตเรียนรู้และเข้าใจได้ดียิ่งขึ้นแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงการปลูกฝังและขับเคลื่อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้วย

2) **ค่านิยมเกี่ยวกับการศึกษา** คือ แนวคิดที่ให้ความสำคัญทางด้านการศึกษา เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติ จากการศึกษาแบบเรียนภาษาลาวและไทยพบว่า มีการนำเสนอค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับการศึกษา ซึ่งพบทั้งตัวละครที่แต่งกายด้วยชุดนักเรียน บรรยากาศการเรียน และฉากโรงเรียน โดยแบบเรียนภาษาลาว แสดงให้เห็นถึงการเปิดกว้างและเข้าถึงการศึกษาของผู้คนทุกภาคส่วนในสังคมลาว ทั้งยังสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมแสดงให้เห็นถึงค่านิยมเกี่ยวกับการศึกษาที่แทรกอยู่ในวิถีชีวิตท้องถิ่น ดังภาพ

ภาพที่ 18 เด็กอ่านหนังสือระหว่างทุ่งข้าว

Note: The Ministry of Education and Sports (2021)

ภาพที่ 19 เด็ก ๆ เข้าโรงเรียน

Note: The Ministry of Education and Sports (2020)

จากข้างต้นแบบเรียนภาษาลาวนำเสนอให้เห็นว่า การศึกษาและวิถีชีวิตไม่ใช่สิ่งที่แยกจากกัน โดยเฉพาะภาพเด็กที่กำลังหุงข้าวพร้อมกับอ่านหนังสือไปด้วย แสดงถึงการผนวกการศึกษาเข้ากับวิถีชีวิต ความสำคัญของการศึกษาในแบบเรียนภาษาลาวจึงไม่ได้ถูกจำกัดอยู่เพียงในสถาบันการศึกษา แต่แฝงอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน อีกทั้งบทอ่าน **ຂ້ອຍມັກໄປໂຮງຮຽນ** (ฉันชอบไปโรงเรียน) ยังแสดงให้เห็นถึงการผลักดันและเปิดโอกาสทางการเข้าถึงการศึกษาของกลุ่มชนและท้องถิ่นต่าง ๆ ที่นำเสนอภาพนักเรียนแต่งกายชุดชนเผ่า หรือภาพผู้พิการร่วมเรียน ในขณะที่แบบเรียนภาษาไทยนำเสนอการศึกษาในลักษณะแยกออกมาเป็นกิจกรรมที่เน้นย้ำความสำคัญของการศึกษาและหน้าที่ที่พึงกระทำโดยนำเสนอเชิงสัญลักษณ์ ใช้ความเป็นอุดมคติแบบท้องถิ่นนิยม เช่น การใช้ช้างเป็นสัญลักษณ์ เพื่อสื่อให้เห็นว่าการศึกษาเป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมเข้าถึง ภาพช้างไปโรงเรียนเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงค่านิยมการศึกษาในสังคมชนบทไทย โดยให้นักเรียนเห็นว่าช้างที่เป็นสัตว์ยังต้องไปโรงเรียน ผู้เรียนจึงควรเห็นคุณค่าและตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาเช่นกัน ดังภาพ

ภาพที่ 20 เด็กและลูกช้างไปโรงเรียน

Note: Office of the Basic Education Commission (2012)

3) **ค่านิยมเกี่ยวกับอาชีพ** ที่ปรากฏในแบบเรียนทั้งสองประเทศพบความเป็นท้องถิ่นอย่างเด่นชัด ในแบบเรียนภาษาลาวมีการนำเสนอมุมมองของอาชีพที่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคมอย่างอาชีพแพทย์ ในบทอ่าน **“ຂ້ອຍຍາກເປັນທ່ານหมอ”** (ฉันอยากเป็นท่านหมอ) แต่ยังคงไม่ทิ้งการให้ความสำคัญของอาชีพชาวนาในบทอ่าน **“ຂ້ອຍມັກເປັນຊາວນາ”** (ฉันชอบเป็นชาวนา) ที่ให้คุณค่าและความสำคัญอย่างภาคภูมิใจ ดังภาพ

ภาพที่ 21 บทอ่านฉันอยากเป็นหมอ

Note: The Ministry of Education and Sports (2021)

ภาพที่ 22 บทอ่านฉันชอบเป็นชาวนา

Note: The Ministry of Education and Sports (2021)

บทอ่านเรื่อง “**เจ้าไชยเชษฐาธิราช**” (เจ้าไชยเชษฐาธิราช) ในแบบเรียนภาษาลาวและบทอ่านเรื่อง “**ชาติของเรา**” ในแบบเรียนภาษาไทย ต้องการให้นักเรียนได้ทราบถึงที่มาของตน ส่งเสริมความรู้สึกซาบซึ้งในสถาบันกษัตริย์ผู้เสียสละ ทั้งยังนำมาซึ่งความภาคภูมิใจและความผูกพันต่อประเทศผ่านเนื้อหาการเรียนการสอน ตระหนักถึงบทบาทของตนในการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศ คำนึงรักชาติในแบบเรียนจึงไม่เพียงเน้นการรู้และเข้าใจ แต่ยังสะท้อนแนวคิดท้องถิ่นนิยมที่สร้างจิตสำนึกให้มีความพร้อมที่จะทำประโยชน์ หวงแหน และอนุรักษ์มรดกปกป้องชาติในอนาคต

2.2 วิถีชีวิต หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตที่สะท้อนถึงลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือกลุ่มคนในสังคมซึ่งประกอบด้วยวิถีคิด พฤติกรรม ความเชื่อ และกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตมีบทบาทสำคัญในการสร้างอัตลักษณ์และความผูกพันทางสังคม จากการศึกษาพบว่า แบบเรียนภาษาลาวถ่ายทอดแนวคิดเรื่องวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติผ่านการบูรณาการความรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตร่วมกับสิ่งแวดล้อมในหลายมิติ ทั้งด้านการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ อาทิ วิธีการเลี้ยงไก่จับปู รวมถึงการสอนวิธีรับมือกับภัยธรรมชาติ ในขณะที่แบบเรียนภาษาไทยกล่าวถึงวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติในบางบริบท โดยมีกวีปรากฏเป็นองค์ประกอบเพื่อสะท้อนลักษณะของสังคมชนบท และแม้จะมีการกล่าวถึงความสำคัญของธรรมชาติแต่ลักษณะการนำเสนอเน้นไปที่มุมมองเชิงอุดมคติหรือแนวคิดเชิงนามธรรม เช่น ปัญหาโลกร้อนในระดับสากล ซึ่งอาจไม่ได้เชื่อมโยงโดยตรงกับชีวิตประจำวันของผู้เรียนดังภาพ

ภาพที่ 27 วิธีรับมือพายุ

Note: The Ministry of Education and Sports (2021)

ภาพที่ 28 บทอ่านนอกเมือง...ในกรุง

Note: Office of the Basic Education Commission (2012)

จากข้างต้นแบบเรียนภาษาลาวมีการสอนวิธีการรับมือกับพายุเพื่อดำรงวิถีชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ช่วยส่งเสริมแนวคิดด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในบริบทของวิถีชุมชน ส่วนในบทอ่านเรื่อง นอกเมือง...ในกรุง จากแบบเรียนภาษาไทยใช้การนำเสนอวิถีชีวิตกับธรรมชาติสะท้อนภาพความเป็นชนบทเพื่อให้ภาพที่ตรงข้ามกับสังคมเมืองชัดเจนขึ้น ดังนั้นแม้ว่าทั้งสองแบบเรียนมีการนำเสนออัตลักษณ์วัฒนธรรมผ่านแนวคิดท้องถิ่นนิยมเหมือนกันแต่แบบเรียนภาษาลาวมีแนวทางการนำเสนอวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงกับธรรมชาติอย่างเป็นระบบ ใกล้ชิดกับบริบทของผู้เรียนมากกว่าแบบเรียนภาษาไทย เป็นปัจจัยที่อาจส่งผลให้เกิดความแตกต่างในระดับความตระหนักรู้ต่อวิถีชีวิตกับธรรมชาติของผู้เรียน

การสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการเล่น อาทิ “**ขี้บนขาววัก** (เล่นซ่อนหา)” “**อ่าวทะโບ ขาววัก** (เดินกลา)” ที่เป็นการนำเสนออัตลักษณ์วัฒนธรรมสะท้อนแนวคิดท้องถิ่นนิยมทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เข้าใจการเล่นท้องถิ่นของตน อีกทั้งการสอนวิธีการเล่นเหล่านี้ยังก่อให้เกิดการสืบต่อทางด้านอัตลักษณ์วัฒนธรรมอีกด้วย

อภิปรายและสรุปผล

การศึกษาการปลูกฝังอัตลักษณ์วัฒนธรรมผ่านแนวคิดท้องถิ่นนิยมในแบบเรียนภาษาลาว และแบบเรียนภาษาไทยพบว่า แบบเรียนภาษาลาวมีกลวิธีในการถ่ายทอดผ่านการนำเสนอวัฒนธรรมทั้ง วัฒนธรรมวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุซึ่งผูกโยงเข้ากับแนวคิดท้องถิ่นนิยมที่มุ่งเน้นเสนอภาพสังคมที่มีวัฒนธรรมอันดีงาม ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่รักใคร่ปรองดอง มีน้ำใจ ไม่แบ่งแยก อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขไปพร้อมกับวิถีชีวิตที่ปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา แต่ยังคงอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างลงตัวเป็นสำคัญ โดยเชื่อมโยงสิ่งเหล่านั้นเข้ากับผู้เรียนในลักษณะของความเป็นวิถีชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และเข้าใจ เห็นถึงคุณค่าของวิถีชีวิตที่ตนปฏิบัติอยู่ สร้างความรู้สึกผูกพัน ห่วงแหน ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญต่อความเป็นท้องถิ่นที่ใกล้ชิดธรรมชาติของตน อีกทั้งการที่ให้รายละเอียดและการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ในการดำรงชีวิตตามวิถีท้องถิ่นที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาลาวยังเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้สืบสานวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในท้องถิ่นไปโดยปริยายตั้งแต่ระดับปฐมวัย ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งในการสร้างชาติและพัฒนาชาติ สอดคล้องกับ Kamonsujja (2019, p. 36) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมลาวกับสังคม กรณีศึกษาเรื่องสั้นประเพณีและชีวิต พบว่า “เรื่องสั้นลาวมุ่งเน้นนำเสนอภาพการสร้างชาติและพัฒนาชาติ โดยปลูกฝังให้ประชาชนรักชาติและมีความต้องการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะด้านการศึกษาและอาชีพ” แบบเรียนภาษาลาวจึงมีลักษณะของการนำเสนออัตลักษณ์วัฒนธรรมควบคู่ไปกับการศึกษาและการพัฒนาประเทศ

นอกจากนี้แบบเรียนภาษาลาวยังแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกภาพ (Unity) โดยเชื่อมโยงผู้เรียนเข้ากับวัฒนธรรมของชาติผ่านวิถีชีวิตอย่างแนบเนียน จะเห็นได้จากการนำเสนอภาพวัฒนธรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะการนำเสนอภาพการแต่งกายแบบท้องถิ่นนิยมในวิถีชีวิตประจำวัน เป็นตัวอย่างกลไกหนึ่งของรัฐที่สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างประชาชน วัฒนธรรม และรัฐ หลอมรวมเข้ากับการศึกษาอย่างกลมกลืนและมีประสิทธิภาพ

ส่วนแบบเรียนภาษาไทยมีการปลูกฝังอัตลักษณ์วัฒนธรรมผ่านแนวคิดท้องถิ่นนิยมในการนำเสนอ ทั้งวัฒนธรรมวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุ ซึ่งเป็นลักษณะการแยกส่วนระหว่างชนบทและเมืองในเชิงสัญลักษณ์และความเป็นอุดมคติเพื่อให้ภาพของความเป็นท้องถิ่นเด่นชัดขึ้น โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเห็นถึงความเรียบง่ายและความสุขของการดำเนินชีวิตตามวิถีท้องถิ่นในลักษณะภาพแทนของชุมชนในอุดมคติ ก่อให้เกิดความซาบซึ้งในวัฒนธรรม ความเป็นท้องถิ่นและความเป็นชาติของตน สอดคล้องกับ Sansuwan & Sunthornparasathit (2024, pp. 401-420) ได้ศึกษาวิเคราะห์แบบเรียนภาษาไทยชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาทีกับการนำเสนออุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม ที่ปรากฏผ่านบทอ่าน พบว่า “การนำเสนอท้องถิ่นนิยมผ่านเนื้อหาชนบทกับสังคมที่มีวัฒนธรรมอันดี ได้เกิดขึ้นเพื่อการย้าชัดถึงสังคมชนบทกับการแสดงความเป็นท้องถิ่นนิยม ที่ชนบทในแบบเรียนมีการขับเน้นภาพเชิงบวกในด้านวัฒนธรรมอันดีของชุมชน จากการเป็นสังคมที่มีงานประเพณี ผู้คนในสังคมรักใคร่ปรองดอง มีน้ำใจ พร้อมกับยังเป็นที่มีสืบสานจากภาพความสนุกสนาน และมีเสียงหัวเราะ ซึ่งภาพและเนื้อหาที่ปรากฏนี้ทำให้เห็นว่าชนบทเป็นสังคมที่อยู่อาศัยได้อย่างมีความสุข อันจะกลายเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อชนบทได้”

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการศึกษาระบบเรียนภาษาลาวและภาษาไทยจะพบลักษณะที่แตกต่างกัน แต่สิ่งที่มีลักษณะร่วมกันอย่างเด่นชัด คือ การปลูกฝังอัตลักษณ์วัฒนธรรมโดยนำเสนออัตลักษณ์วัฒนธรรมในหลายมิติทั้งที่เป็นวัฒนธรรมวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุ สอดแทรกผ่านกระบวนการเรียนรู้ภาษาจากประโยค ภาพ คำ บทอ่าน และนิทาน ประกอบเข้ากันจนก่อให้เกิดความเป็นท้องถิ่นนิยม ที่สะท้อนภาพของความเป็นชุมชนหรือท้องถิ่นในแง่ความสัมพันธ์ของชีวิตผู้คน ความสัมพันธ์กับธรรมชาติ และความสัมพันธ์กับวิถีปฏิบัติในท้องถิ่นที่มีความสุข ความสงบจากพื้นที่หรือความเป็นท้องถิ่น ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าและภาคภูมิใจ ต้องการที่จะสืบสานวิถีเหล่านั้นรวมถึงธำรงรักษาสังคมและต่อยอดจากความเป็นท้องถิ่นเหล่านั้นต่อไป สอดคล้องกับ Yanyongkasemsuk (2014, pp. 8-9) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะของแนวคิดท้องถิ่นนิยมไว้ว่า “ให้ความสำคัญกับความเป็นชุมชน (Community) ที่ชีวิตของมนุษย์จะต้องอยู่ร่วมกันกับคนอื่น ๆ ในลักษณะพึ่งพาอาศัย ให้ความสำคัญกับรากเหง้าความเป็นมา (History) ของตนเองของชุมชน อันแสดงให้เห็นผ่านประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ที่บรรพบุรุษได้ร่วมกันสร้างสรรค์และถ่ายทอดมา อันแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของภูมิปัญญา ขณะเดียวกันทุกคนก็ต้องพึ่งพิงสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้มีใช้ต่อไปยังรุ่นลูกหลาน”

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการศึกษาระบบเรียนที่สะท้อนอัตลักษณ์ของลาวและไทยที่ผ่านมา แม้ว่าจะพบสิ่งที่ยังคงปรากฏเช่นเดิมในด้านอุดมการณ์และการสร้างเสริมอัตลักษณ์ผ่านแบบเรียนที่เน้นย้ำคุณค่าของความรักชาติ การเสียสละ และการมีน้ำใจ โดยแบบเรียนของลาวสะท้อนอัตลักษณ์ที่มีความหลากหลายและซับซ้อนมากกว่า การศึกษาของ Kongsirirat (2005) เรื่องอัตลักษณ์วิถีความคิดของคนไทยและคนลาวจากรรณกรรมแบบเรียน หากแต่การศึกษาครั้งนี้ยังพบลักษณะที่เพิ่มเติม คือ การนำเสนอความคิดความเป็นท้องถิ่นมาขับเคลื่อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่านแบบเรียนภาษาลาวที่ถูกพัฒนาปรับปรุงขึ้นใหม่อย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยมุ่งเน้นเชื่อมโยงบทเรียนเข้ากับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมของผู้เรียนในทุกกลุ่ม รวมไปถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศลาวมากกว่าแบบเรียนฉบับเก่า ดังที่ The Ministry of Education and Sports, Research Institute of Educational Sciences (2021, p. 4) ได้กล่าวไว้ในคู่มือภาษาลาวชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ความว่า “**การสอนຂອງທ່ານຈະບັນລຸເປົ້າໝາຍທີ່ສູງກວ່າ, ມີຄວາມ ໝາຍທີ່ໜັກແໜ້ນກວ່າ ແລະ ເຮັດໃຫ້ບົດຮຽນເປັນໜ້າສົນໃຈຫຼາຍຂຶ້ນ ໂດຍການເລື່ອມໂຍງບົດຮຽນເຂົ້າກັບສະພາບ ແວດລ້ອມຂອງນັກຮຽນເອງ...ເພື່ອສົ່ງເສີມການປົກປັກຮັກສາ ມໍລະດົກທາງດ້ານວັດທະນະທຳຂອງນັກຮຽນ (ຜູ້ມີບັນຍາ ທັງຖິ່ນ, ຮີດຄອງປະເພນີ ແລະ ວັດທະນະທຳ) ແລະ ເສີມ ຂະຫຍາຍຄວາມຮູ້ ແລະ ຄຳນິຍົມກ່ຽວກັບສະພາບ ແວດ ລ້ອມຂອງທັງຖິ່ນຕົນ ລັກສະນະຈຸດເດັ່ນຂອງທຳມະຊາດ, ລັກສະນະຈຸດເດັ່ນຂອງສັງຄົມ, ເຕັກໂນໂລຊີ, ກະສິກຳ ແລະ ອຸດສາຫະກຳຂອງທັງຖິ່ນ** (การสอนของครูจะบรรลุเป้าหมายที่สูงขึ้น มีความหมายที่หนักแน่นขึ้นและทำให้บทเรียนน่าสนใจยิ่งขึ้นโดยการเชื่อมโยงบทเรียนเข้ากับสภาพแวดล้อมของนักเรียนเอง เพื่อส่งเสริมการปกป้องรักษามรดกทางด้านวัฒนธรรมของนักเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และฮีต คอง ประเพณีและวัฒนธรรม เสริมสร้างความรู้และค่านิยมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นของตน ลักษณะเด่นของธรรมชาติ ลักษณะเด่นของสังคมเทคโนโลยี เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมของท้องถิ่น)” เหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าแบบเรียนภาษาลาวที่มีการปรับปรุงพัฒนาขึ้นใหม่มีขบเน้นการศึกษาควบคู่ไปกับวัฒนธรรมและความเป็นท้องถิ่นที่รวมถึงชาติพันธุ์และกลุ่มคนต่าง ๆ ทั้งคนพิการ คนในเมือง และคนชนบท ล้วนแล้วแต่ถูกให้ความสำคัญ มีโอกาสเข้าถึงทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม เพราะทุกคนถือเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเป็นท้องถิ่น และมีหน้าที่ร่วมกันในการสร้างชาติพัฒนาสาธารณรัฐประชาชนลาวต่อไปเช่นเดียวกัน ส่วนแบบเรียนภาษาไทย มีข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ การนำเสนอภาพของชนบทที่

สงบสุขกับภาพของสังคมเมืองที่วุ่นวาย การนำเสนอภาพความเป็นอยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนนี้อาจเป็นไปได้ว่าผู้สร้างแบบเรียนมุ่งหมายให้คนไทยเกิดความรู้สึกว่าชนบทน่าอยู่อาศัยกว่าสังคมเมือง สร้างสำนึกรักท้องถิ่น และหันกลับสู่วิถีชีวิตที่ไม่เร่งรีบหรือการทำงานในชนบทที่มีความสุข อีกนัยหนึ่งก็เพื่อการกระจายตัวทางเศรษฐกิจและลดความแออัดในพื้นที่เมือง

นอกจากนี้การศึกษาการปลูกฝังอัตลักษณ์วัฒนธรรมผ่านแนวคิดท้องถิ่นนิยมในแบบเรียนภาษาลาวและแบบเรียนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาต้นยังทำให้เห็นถึงบทบาทของแบบเรียนที่ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงการสอนอ่านเขียนเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปลูกฝังอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชาติ ซึ่งองค์ความรู้ดังกล่าวสามารถเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์และพัฒนาแบบเรียนภาษาบนรากฐานอัตลักษณ์วัฒนธรรมต่อไปได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาผลกระทบต่อผู้เรียนในด้านทัศนคติที่มีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น ความภาคภูมิใจ และการอนุรักษ์วัฒนธรรม ภายหลังการเรียนรู้ผ่านแบบเรียนที่ส่งเสริมอัตลักษณ์วัฒนธรรมตามแนวคิดท้องถิ่นนิยม
2. ศึกษาเชิงเปรียบเทียบการปลูกฝังอัตลักษณ์วัฒนธรรมผ่านแนวคิดท้องถิ่นนิยมในแบบเรียนของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียน เพื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างในการนำเสนออัตลักษณ์วัฒนธรรมของแต่ละประเทศ

References

- Eoseewong, N. (2024). **Thai City: Textbooks and Monuments**. Matichon. (In Thai)
- Kamonsujja, W. (2019). The Relationship between Laos Literature and Society A Case Study of “Tradition and Life” Short Story. **Journal of Social Innovation and Mass Communication Technology**, 2 (2), 23-36. (In Thai)
- Kongsirirat, S. (2005). **Identity and Thought Processes of Thai and Lao People as Presented in Textbook Literature**. [Research Report]. Naresuan University. (In Thai)
- Office of the Basic Education Commission. (2011). **Basic Education Core Curriculum Textbook Series: Language for Life, Phasa Phatee, Grade 1, Thai Language Learning Area, Basic Education Core Curriculum B.E.2551 (13th ed.)**. Academic and Educational Standards Bureau. (In Thai)
- Office of the Basic Education Commission. (2020). **Basic Education Core Curriculum Textbook Series: Language for Life, Phasa Phatee, Grade 3, Thai Language Learning Area, Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (13th ed.)**. Academic and Educational Standards Bureau. (In Thai)

- Satsanguan, N. (2005). **Fundamentals of Anthropology**. Department of Sociology and Anthropology, Chulalongkorn University. (In Thai)
- Saladtook, S. & Banterng, T. (2023). Image Communication of Japanese Food Culture Through Anime. **Journal of Communication and integrated media**, 11 (1), 213 - 243. (In Thai)
- Sansuwan, S. & Sunthornparasathit, N. (2024). Thai Language Textbook, Language for Life Series, Pasa Pathi, The Representing of Localism Ideology. **Journal of Educational Management and Research Innovation**, 6 (2), 401-420. (In Thai)
- Srikham, W., Laophairoj, R. & Suwanna, S. (2018). Muticulturalism in Elementary School Textbooks of Laos and Vietnam. **Journal of Liberal Arts Ubon Ratchathani University**, 14 (2), 209-226. (In Thai)
- The Ministry of Education and Sports, Research Institute of Educational Sciences. (2019). **Lao Language Textbook for Grade 1, Book 1**. Education Printing Enterprise State Company. (In Lao)
- The Ministry of Education and Sports, Research Institute of Educational Sciences. (2019). **Lao Language Textbook for Grade 1, Book 2**. Education Printing Enterprise State Company. (In Lao)
- The Ministry of Education and Sports, Research Institute of Educational Sciences. (2020). **Lao Language Textbook for Grade 2, Book 1**. Education Printing Enterprise State Company. (In Lao)
- The Ministry of Education and Sports, Research Institute of Educational Sciences. (2020). **Lao Language Textbook for Grade 2, Book 2**. Education Printing Enterprise State Company. (In Lao)
- The Ministry of Education and Sports, Research Institute of Educational Sciences. (2021). **Lao Language Textbook for Grade 3**, Education Printing Enterprise State Company. (In Lao)
- The Ministry of Education and Sports, Research Institute of Educational Sciences. (2021). **Lao Language Teacher's Guidebook for Grade 3**. Education Printing Enterprise State Company. (In Lao)

- Trintecha, T. (2017). **Perception of Danish Citizen to Cultural Identity in The Welfare State** [Doctoral Dissertation]. Chulalongkorn Digital Archive. <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/1678/> (In Thai)
- Wiwatanakul, M. (2005). **Intercultural Communication**. Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Yanyongkasemsuk, R. (2014). Globalization, Localism and Nostalgia. **Burapha Journal of Political Economy**, 2 (20), 1-16. (In Thai)

เจ้าพ่อปลัดจ่างในจังหวัดนครนายก: ลักษณะความเชื่อ พิธีกรรม และบทบาทหน้าที่เชิงคติชนวิทยา

Chao Pho Palat Chang in Nakhon Nayok Province: Characteristics of Beliefs, Rituals,
and Folkloric Roles

ชลธิชา นิสัยสัตย์^{1*} / เอกชัย ไชยดา² / ไชยะ เทพ³

Chonticha Nisaisat^{1*} / Eakachai Chaida² / Chaiya Thepha³

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ฉะเชิงเทรา 24000, ประเทศไทย
Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Rajanagarindra
University, Chachoengsao 24000, Thailand

*Corresponding author E-mail: Chontichaa2526@gmail.com

Received: March 17, 2024

Revised: April 21, 2025

Accepted: April 29, 2025

Abstract

This article examines the persistence of beliefs and rituals related to Chao Pho Palat Chang in Nakhon Nayok Province. Data were collected through in-depth interviews with seven key informants between 2024 and 2025 and field observations during the Chao Pho Palat Chang shrine merit-making tradition on January 26, 2025, at the Chao Pho Palat Chang Shrine in Ban Nong Khiam, Nakhon Nayok Province. The study applies the functionalism as an analytical framework. The findings reveal that Chao Pho Palat Chang is a revered sacred entity in Mueang and Ban Na Districts of Nakhon Nayok Province. His story is understood through a combination of traditional beliefs passed down through generations and narratives constructed by government agencies. Folklore about Chao Pho Palat Chang suggests that he was a real historical figure, originally from Nakhon Nayok, who served as a district officer (Palat). He was known for his heroic acts in suppressing bandits in Khao Yai. After his death, he was venerated as a guardian spirit (Phi Arak), and multiple shrines were built in his honor for worship, vow-making, and vow-fulfillment rituals. The annual merit-making ceremony dedicated to Chao Pho Palat Chang takes place on January 26 at Ban Nong Khiam, Ban Na District, Nakhon Nayok Province. The people of Nakhon Nayok believe that Chao

Pho Palat Chang is a guardian spirit who protects the community, offers assistance, alleviates hardships, and serves as a forest deity. In the present day, the Shrine of Chao Pho Palat Chang, located within a tourist site in Nakhon Nayok Province, holds the status of a faith-based tourist attraction, where visitors frequently make and fulfill vows. The continued existence of Chao Pho Palat Chang in contemporary society serves three key roles: (1) providing encouragement and fulfilling personal aspirations, (2) acting as a unifying spiritual center for the local community, and (3) promoting tourism in Nakhon Nayok Province.

Key words: Chao Pho Palat Chang, Guardian Spirit, Rituals and Beliefs, Functionalism, Nakhon Nayok Province

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาการดำรงอยู่ของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจ่างในจังหวัดนครนายก เก็บข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บอกข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน ระหว่างปี พ.ศ.2567-2568 และข้อมูลภาคสนามในประเพณีทำบุญศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าง วันที่ 26 มกราคม 2568 ณ ศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าง บ้านหนองเคี่ยม จังหวัดนครนายก ใช้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่เป็นแนวทางวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า เจ้าพ่อปลัดจ่างเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับการเคารพนับถือในอำเภอเมืองและอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก โดยรับรู้ประวัติผ่านความเชื่อที่สืบทอดกันมาผสมผสานกับประวัติที่หน่วยงานรัฐสร้างขึ้น เรื่องเล่าเจ้าพ่อปลัดจ่างแสดงให้เห็นว่าปลัดจ่างเคยมีตัวตนอยู่จริง พื้นเพเป็นชาวนครนายก รับราชการเป็นปลัด มีวีรกรรมสำคัญจากการเป็นผู้ปราบโจรบนเขาใหญ่ หลังจากเสียชีวิต ปลัดจ่างได้รับการยกย่องให้เป็นผีอารักษ์ มีการสร้างศาลเจ้าพ่อปลัดจ่างขึ้นหลายแห่งเพื่อสักการบูชา ประกอบพิธีบนบาน แก่บน และมีพิธีทำบุญศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าง ทุกวันที่ 26 มกราคม ณ บ้านหนองเคี่ยม อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ชาวนครนายกเชื่อว่า เจ้าพ่อปลัดจ่างเป็นผีอารักษ์ที่คุ้มครองชุมชน ให้ความช่วยเหลือ ปัดเป่าปัญหาเดือดร้อน และเป็นเทพอารักษ์คุ้มครองป่า ปัจจุบัน ศาลเจ้าพ่อปลัดจ่างที่ตั้งอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดนครนายกมีสถานะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงความเชื่อ นักท่องเที่ยวนิยมบนบานและแก้บน การดำรงอยู่ของเจ้าพ่อปลัดจ่างในบริบทสังคมปัจจุบันจึงมีบทบาทสำคัญ 3 ประการ คือ บทบาทในการสร้างขวัญกำลังใจ และตอบสนองความปรารถนาในระดับบุคคล บทบาทศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน และบทบาทส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก

คำสำคัญ: เจ้าพ่อปลัดจ่าง, ผีอารักษ์, พิธีกรรมและความเชื่อ, บทบาทหน้าที่, จังหวัดนครนายก

บทนำ

“เจ้าพ่อปลัดจ่าง” เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในความเชื่อของชาวจังหวัดนครนายกและชาวจังหวัดนครราชสีมา ได้รับความเคารพนับถือในฐานะผีอารักษ์ (Guardian Spirit) ที่ปกป้องรักษา คุ้มครองชุมชนที่จังหวัดนครนายกปรากฏความเชื่อและการรับรู้เกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจ่างในพื้นที่อำเภอเมืองนครนายกและอำเภอบ้านนา ในเขตอำเภอเมืองปรากฏความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจ่างในเขตตำบลหินตั้ง และตำบล

ศรีนาวา เขตอำเภอบ้านนา ปรากฏความเชื่อในเขตตำบลป่าเซ่ ส่วนที่จังหวัดนครราชสีมา ปรากฏความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจ่างในเขตตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง

ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อปลัดจ่าง มีบันทึกไว้ในเอกสารและป้ายประจำศาลเจ้าพ่อ ตัวอย่างประวัติที่พบในศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าง บริเวณทางขึ้นเขื่อนขุนด่านปราการชล เขตตำบลหินตั้ง จังหวัดนครนายก บันทึกว่า

เจ้าพ่อปลัดจ่าง เดิมชื่อ นายจ่าง นิสัยสัถย์ เป็นคนบ้านเขานางบวบ จังหวัดนครนายก ในอดีตรับราชการเป็นปลัดกองทัพบกและเคยผ่านศึกสงครามมาอย่างโชกโชน ปลัดจ่างมีบุคลิกสง่างามแบบนักรบ มีจิตใจโอบอ้อมอารี มักให้ความช่วยเหลือชาวบ้าน จึงเป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถืออย่างมาก เมื่อเสร็จศึกสงคราม ปลัดจ่างมักจะออกเดินทางไปเยี่ยมเยียนลูกน้องที่เคยร่วมรบด้วยกันอยู่เสมอ ครั้งหนึ่งปลัดจ่างได้ทราบข่าวลูกน้องเก่าคนหนึ่งตั้งตัวเป็นโจรบนเขาใหญ่ ได้บุกรุกถากถางป่าเขาใหญ่จนเตียนโล่ง จึงเจรจาขอให้เลิกเป็นโจรและอพยพลงมายู่ในที่ด้านล่าง แต่โจรกลุ่มหนึ่งไม่เชื่อฟัง จึงเกิดการต่อสู้ขึ้น ณ ป่าห้วยคำไถ่หนองซิง ปรากฏว่าหัวหน้าโจรถูกยิงเสียชีวิต หลังจากปราบโจรบนเขาใหญ่เรียบร้อยแล้ว ปลัดจ่างได้ชักชวนชาวบ้านที่ขึ้นไปถากถางบุกรุกพื้นที่บนป่าเขาใหญ่ลงมามากินในพื้นที่ด้านล่าง กลุ่มชาวบ้านที่ปลัดจ่างนำลงมา ปัจจุบันตั้งรกรากอยู่ในพื้นที่ตำบลศรีนาวา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก นอกจากนี้ ในช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ ปลัดจ่างยังได้รับเลือกจากราชการให้ทำหน้าที่เก็บส่วยค่ารัชชูปกรณในพื้นที่เมืองนครนายก ในยามออกปฏิบัติหน้าที่ปลัดจ่างจะแต่งกายด้วยชุดสีแดง พกดาบ และขี่ม้าออกเดินทางเก็บส่วยจากชาวบ้าน ด้วยเหตุที่ปลัดจ่างเป็นข้าราชการที่ซื่อสัตย์ มีจิตใจโอบอ้อมอารี และมีฝีมือในการรบ จึงเป็นที่เคารพเกรงขาม ทำให้สามารถเก็บส่วยได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย

เนื้อความประวัติ แสดงให้เห็นความเชื่อว่าเจ้าพ่อปลัดจ่างเป็นบุคคลที่เคยมีตัวตนอยู่จริง และด้วยเหตุที่เมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ได้ประกอบคุณงามความดีไว้เป็นที่ประจักษ์ ภายหลังจากเสียชีวิตแล้วจึงเชื่อว่าดวงวิญญาณจะยังคงสถิตอยู่ปกป้องรักษาคุ้มครองผู้คนให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขต่อไป ในสังคมไทย เรียกอำนาจเหนือธรรมชาติลักษณะดังกล่าวนี้ว่า “ผีอารักษ์” ดัง Nimmanhaemin (2008, p.37) อธิบายไว้ว่า สังคมไทยเชื่อกันว่าวิญญาณของบุคคลสำคัญ วีรบุรุษที่เป็นที่นับถือยกย่อง จะสถิตเป็นผีบ้านผีเมือง หรือเสื้อบ้านเสื้อเมือง เป็นเจ้าผีที่คอยดูแลปกป้องรักษาคุ้มครองผู้คนให้อยู่เย็นเป็นสุข มักมีการตั้งศาลขึ้นไว้สำหรับประกอบพิธีเซ่นสรวงบูชา ผิดังกล่าวนี้ ภายหลังเมื่อสังคมไทยรับภาษาบาลี สันสกฤตเข้ามาใช้ จึงเปลี่ยนไปใช้ศัพท์ใหม่ เรียกว่า ผีอารักษ์ เทวดาบ้านเทวดาเมือง เทพารักษ์ และเมตต์กี้ เป็นต้น

เรื่องเล่าประวัติเจ้าพ่อปลัดจ่างแสดงให้เห็นว่าเจ้าพ่อปลัดจ่างอยู่ในความรับรู้ของชาวจังหวัดนครนายก โดยเฉพาะชาวบ้านในเขตตำบลหินตั้งและตำบลศรีนาวา มีสถานะเป็นผีอารักษ์ที่คนในชุมชน หินตั้งและศรีนาวาเคารพนับถือ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยสำรวจพบว่า การรับรู้เรื่องเจ้าพ่อปลัดจ่างยังปรากฏในชื่อ “เจ้าพ่อเขาใหญ่” ด้วย โดยเฉพาะในเขตตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เชื่อว่าเจ้าพ่อเขาใหญ่และเจ้าพ่อปลัดจ่างเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์องค์เดียวกัน มีสถานะเป็นเทพารักษ์ผู้พิทักษ์คุ้มครองสรรพสิ่งในอาณาบริเวณป่าเขาใหญ่ทั้งหมด มีศาลสถิตตั้งอยู่ ณ ด่านป่าไม้ ปากทางขึ้นเขาใหญ่ หลักกิโลเมตรที่ 23 ของถนนธนรัชต์ โดยการรับรู้ว่าเจ้าพ่อปลัดจ่างเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์องค์เดียวกันกับเจ้าพ่อเขาใหญ่ มีที่มาจาก

การดำเนินงานก่อตั้งอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เมื่อปี พ.ศ.2504 ในครั้งนั้น จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี มีคำสั่งให้กรมป่าไม้ สร้างศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ขึ้นและให้อัญเชิญเจ้าพ่อที่เป็นองค์ประธานของบรรดาผีเจ้าพ่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รายรอบเขาใหญ่มาสถิตที่ศาลใหม่ นายบุญเรือง สายศร อดีตหัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่คนแรก ได้สืบทราบจากชาวบ้านที่อาศัยอยู่โดยรอบเขาใหญ่ว่า เจ้าพ่อปลัดจ่าง เป็นองค์ประธานของผีทั้งหลายในพื้นที่เขาใหญ่ และได้ทำรายงานเสนอกรมป่าไม้ มีการประกอบพิธีอัญเชิญวิญญาณเจ้าพ่อปลัดจ่างมาสถิตที่ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ ในวันที่ 26 มกราคม พ.ศ.2504 (History of Chao Pho Khao Yai Shrine, Khao Yai National Park, 2014) ทำให้นับแต่บัดนั้น “เจ้าพ่อปลัดจ่าง” เป็นที่รับรู้ในชื่อ “เจ้าพ่อเขาใหญ่” ด้วย

ปัจจุบัน การรับรู้เรื่องเจ้าพ่อเขาใหญ่ขยายวงกว้างออกไปสู่บุคคลภายนอก จากการพัฒนาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การตัดถนนผ่านอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เพื่อเชื่อมการเดินทางจากภาคกลางไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสาร นำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ทำให้สาธารณชนทั่วไปรับรู้และมีความเชื่อร่วมกันว่า เจ้าพ่อเขาใหญ่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คุ้มครองป่าเขาใหญ่จากภัยคุกคามต่าง ๆ ทั้งภัยธรรมชาติ การลักลอบตัดไม้ ล่าสัตว์ป่า เป็นผู้ให้ความคุ้มครองนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว นักนิยมไพร ให้ปลอดภัยจากการรบกวนของสัตว์ป่า ภูตผีปีศาจ และอาถรรพณ์ป่าทั้งปวง นอกจากนี้ เจ้าพ่อยังสามารถบันดาลพรให้ผู้คนบนสมปรรณาดด้วย ทุกปีจะมีการประกอบพิธีบวงสรวงเจ้าพ่อเขาใหญ่ ของหน่วยพิทักษ์ป่าเขาใหญ่และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ณ ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ ริมถนนธนรัชต์ ในวันที่ 26 มกราคม เพื่อบวงสรวงเจ้าพ่อเขาใหญ่ และบำรุงขวัญกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่หน่วยพิทักษ์ป่า

แม้ว่าศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ที่ก่อตั้งโดยกรมป่าไม้ เมื่อปี พ.ศ.2504 จะเป็นศาลที่คนทั่วไปรู้จักมากที่สุด เพราะตั้งอยู่ในบริเวณที่สังเกตเห็นได้เด่นชัด เป็นพื้นที่ที่มีการประกอบพิธีบวงสรวงของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นประจำทุกปี และมีรายงานข่าวการจัดงานพิธีนำเสนอสู่สาธารณชนอย่างต่อเนื่อง แต่จากการสำรวจข้อมูลภาคสนาม ในปี พ.ศ.2566-2567 ผู้วิจัยได้พบว่า ในพื้นที่จังหวัดนครนายกซึ่งถือว่าเป็นถิ่นกำเนิดของเจ้าพ่อเขาใหญ่ มีศาลเจ้าพ่อสร้างไว้เป็นที่เคารพสักการะหลายแห่ง และมีลักษณะหลากหลาย ทั้งรูปแบบศาลถาวรที่สร้างจากไม้หรือคอนกรีต และศาลเพียงตา ที่น่าสนใจคือศาลเหล่านี้นิยมใช้ชื่อว่า “ศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าง” มากกว่าชื่อ “ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่” เช่น ศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าง บริเวณทางขึ้นเขื่อนขุนด่านปราการชล ศาลเจ้าพ่อปลัดจ่างภายในวัดศรีนาวา ศาลเจ้าพ่อปลัดจ่างในเขื่อนน้ำตกรักษา ศาลเจ้าพ่อปลัดจ่างบริเวณทางเข้าอุทยานวังตะไคร้ ศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าง บ้านหนองเคี่ยม บริเวณริมถนนหลวง 3222 บ้านนา-แก่งคอย ภายในศาลไม่เพียงเป็นที่ตั้งรูปเคารพเจ้าพ่อปลัดจ่างเท่านั้น แต่ยังพบเครื่องบูชา ของเซ่นไหว้ และติดตาแก้บนจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นว่าศาลต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมบนบานขอพรและแก้บน อันหมายถึงการดำรงอยู่ของศาลและความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจ่างยังคงมีความหมายต่อชุมชนนครนายก ด้วยเหตุดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงสนใจศึกษาลักษณะความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจ่างที่ดำรงอยู่ในจังหวัดนครนายก โดยนำทฤษฎีบทบาทหน้าที่ (functionalism) มาเป็นแนวทางการวิเคราะห์ ข้อมูลที่รวบรวมได้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อเขาใหญ่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจความหมายของการดำรงอยู่ของความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจ่างที่ปรากฏในพื้นที่จังหวัดนครนายกและจังหวัดนครราชสีมาต่อไป ตลอดจนขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของผีอารักษ์ในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย ที่ยังคงเป็นกลไกทางวัฒนธรรมในการสร้างความมั่นคงทางจิตใจและสังคม

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาลักษณะความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจ่างในจังหวัดนครนายก
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจ่างที่ดำรงอยู่ในจังหวัด

นครนายก

ทบทวนวรรณกรรม

1. เอกสารงานวิจัยที่ศึกษาระบบความเชื่อทางศาสนาในสังคมไทยและคติความเชื่อเรื่องผีอารักษ์ การศึกษาระบบความเชื่อทางศาสนาในสังคมไทยพบในเอกสารตำราและงานวิจัยทางสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา บทความเรื่อง ผีกับพระ Ramitanon (2021) อธิบายว่า ความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณเป็นความเชื่อดั้งเดิมของคนไทย เชื่อว่าสรรพสิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ด้วยอำนาจและอิทธิพลของผี ภายหลังได้รับเอาศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และพุทธศาสนาเข้ามาในสังคม จึงเกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ประเภทของผีในระบบความเชื่อของคนไทยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ ผีดี และผีร้าย ผีดีแต่เดิมเรียกว่า ผีฟ้า เพราะอยู่บนฟ้า ภายหลังเรียกว่า เทวดา เทพ เทพารักษ์ ผีที่จัดอยู่ในกลุ่มผีดี เช่น ผีฟ้า แถน เทพารักษ์ ผีบรรพบุรุษ และผีวีรบุรุษ ส่วนผีร้าย เป็นผีที่หลอกหลอนคน ทำให้เกิดเจ็บป่วยหรือมีอาการวิปริตไปต่าง ๆ นานา เช่น ผีตายโหง ผีตายทั้งกลม ผีปอบ ผีกระสือ ผีเปรต

“ผีอารักษ์” (guardian spirits) ในสถานะปกติถือว่าเป็นผีดี แต่หากมนุษย์ละเมิดล่วงเกินหรือละเลย ไม่ให้ความเคารพบูชา เช่นไปหัว ก่ออาจทำร้ายมนุษย์ โดยบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ไม่สงบ ไม่ดีไม่งาม หรือความวิบัติร้ายแรงได้ (Ramitanon, 2021, p. 261) ในการศึกษาเรื่อง อารักษ์บ้าน-อารักษ์เมือง การดำรงอยู่ของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์ในวิถีชีวิตไทย-ไทในปัจจุบัน Na Thalang (2012) กล่าวว่า ความเชื่อเกี่ยวกับผีอารักษ์เป็นความเชื่อดั้งเดิมของชนชาติไทและชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในอุษาคเนย์ ซึ่งมีความเชื่อเกี่ยวกับผีหลายประเภทมาแต่เดิม ผีอารักษ์ (guardian spirits) เป็นผีที่ปกปักษ์รักษาให้ความปลอดภัยแก่ผู้คนในขอบเขตของพื้นที่ (territorial spirits) ในฐานะเจ้าของพื้นที่ จำแนกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ผีอารักษ์ประจำสถานที่ และผีอารักษ์ที่เป็นผีบรรพบุรุษ ผีอารักษ์ประจำสถานที่ เป็นผีเจ้าที่ (Lord of the Land) ที่ทำหน้าที่ดูแลพื้นที่ในเขตแดนที่ตนรักษา แบ่งเป็นหลายระดับ ได้แก่ ผีอารักษ์ครัวเรือน (house spirits) คือ ผีที่ปกปักษ์รักษากันเรือน ดูแลลูกหลานคนในเรือนให้มีความสุข ตลอดจนคุ้มครองทรัพย์สินในบ้านให้ปลอดภัย เช่น ผีเรือน พระภูมิเจ้าที่, ผีอารักษ์บ้าน (village guardian spirits) มีบทบาทหน้าที่ปกป้องคุ้มครองชุมชนในระดับหมู่บ้าน เชื่อว่าเป็นวิญญาณของบรรพบุรุษผู้ได้เข้ามาตั้งรกรากหรือก่อตั้งชุมชนขึ้นมา ในภาคเหนือ เรียก เสือบ้าน อะฮักบ้าน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรียก ผีปู่ตา, ผีอารักษ์เมือง (city guardian spirits) มีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองชุมชนในระดับเมือง ภาคเหนือเรียก เสือเมือง อะฮักเมือง เจนเมือง ภาคกลาง เรียก หลักเมือง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรียก ผีมหัศจรรย์หลักเมือง, ผีอารักษ์ประจำสถานที่สำคัญ มีหลายประเภท เช่น ผีเสี้ยววัด คือผีที่คอยคุ้มครองดูแลรักษาวัด ผีนา ผีตาแฮก คือผีที่ปกปักษ์รักษาทุ่งนา ดูแลต้นข้าวให้งอกงาม ผีขุนน้ำ ผีเหมืองผีผาย คือ ผีที่คุ้มครองต้นน้ำ ถือเป็นแหล่งกำเนิดของลำห้วย ลำธาร แม่น้ำสายต่าง ๆ ที่หล่อเลี้ยงไร่นา, ผีอารักษ์ในธรรมชาติ คือ เป็นผีที่คอยปกป้องสถานที่ตามธรรมชาติ เช่น ป่า เขา ต้นไม้ หรือแม่น้ำ ลำคลอง เช่น เจ้าที่เจ้าทาง เจ้าป่า เจ้าเขา เป็นต้น ผีอารักษ์ทุกระดับ จะต้องมีศาลหรืออยู่และมีการประกอบพิธีเลี้ยงดู เพื่อให้ผีเหล่านั้นอำนวยความสะดวกสมบูรณ์ ปกป้องคุ้มครองให้อยู่ดีกินดี สำหรับผีอารักษ์กลุ่มที่ 2 ผีอารักษ์ที่เป็นผีบรรพบุรุษ

(ancestor spirits) เป็นผีปู่ย่าหรือผีบรรพบุรุษของตระกูลผู้นำสังคม ทำหน้าที่เป็นอารักษ์บ้าน ผีเสื้อบ้าน เสื้อเมืองด้วย การศึกษาเรื่อง พลวัตของลัทธิพิธีการนับถือเจ้าหลวงคำแดงของกลุ่มไทวนและไทลื้อในภาคเหนือ Wannakit (2011, pp. 62-63) กล่าวว่า ในภาคเหนือ นับถือผีเจ้านายเป็นผีอารักษ์ มักเป็นบุคคลที่มีชื่อในตำนาน เป็นกษัตริย์ นักรบ ชนชั้นปกครอง หรือเป็นวีรบุรุษของชุมชนที่ประกอบกรรมดี มีวีรกรรมโดดเด่นเป็นที่จดจำ จนได้รับการยกย่องให้เป็นอารักษ์ ขอบเขตในการปกป้องคุ้มครองของผีเจ้านายกว้างขวางกว่าผีอารักษ์ประเภทอื่น ๆ เพราะไม่มีการจำกัดขอบเขตพื้นที่ ความสามารถในการปกป้องคุ้มครองขึ้นอยู่กับบุญบารมีและอำนาจของผีแต่ละองค์ หากมีอำนาจมากขอบเขตพื้นที่ในการปกครองก็มากขึ้นตามไปด้วย ความเชื่อเรื่องผีเจ้านายในภาคเหนือ เทียบเคียงได้กับ ผีเมเหศักดิ์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และสอดคล้องกับคตินิยมเชื่อเรื่องผีเจ้าพ่อที่แพร่หลายอยู่ในสังคมไทย

2. เอกสารงานวิจัยที่ศึกษาประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ และบทบาทของผีอารักษ์ งานวิจัยในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ศึกษาข้อมูลด้วยระเบียบวิธีทางมานุษยวิทยาและคติชนวิทยา มุ่งศึกษาประวัติ ตำนาน รูปแบบของประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในท้องถิ่นที่ได้รับการเคารพนับถือในฐานะผีอารักษ์ แล้วนำมาวิเคราะห์คุณค่า ความหมายของการดำรงอยู่ เช่น งานวิจัยเรื่อง เจ้าพ่อประตุมหา: จากความเชื่อและพิธีกรรมสู่บทบาทสำคัญในชุมชนลำปาง ของ Vivattanaseth & Phomngam (2019) ศึกษาบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อประตุมหาในบริบทสังคมชุมชนลำปาง พบว่า เจ้าพ่อประตุมหา หรือเจ้าพ่อขอมือเหล็ก ได้รับความเคารพนับถือจากชาวล้านนาในฐานะวีรบุรุษ ประวัติ เจ้าพ่อประตุมหา มีบันทึกไว้ในตำนานพื้นบ้านและเอกสารของหน่วยงานภาครัฐ เชื่อว่าเจ้าพ่อประตุมหาเคยมีตัวตนอยู่จริง ในอดีตเป็นทหารที่ต่อสู้กับพม่าจนเสียชีวิต โดยใช้ข้อมือรั้งมิดดาบของข้าศึกแทนไหล่ กระทั่งเสียชีวิตในลักษณะที่ร่างกายยืนพินงษ์ประตุมหา มือทั้งสองกำอาวุธในท่าพร้อมต่อสู้อย่างห้าวหาญ ทำให้ศัตรูเกรงกลัวและยกทัพหนีกลับไป ปัจจุบัน เจ้าพ่อประตุมหาได้รับความเคารพศรัทธาในฐานะเทพารักษ์ที่คุ้มครองคนในพื้นที่ มีศาลและอนุสาวรีย์สร้างไว้เพื่อให้ผู้คนสักการบูชา และจัดงานประเพณีบวงสรวง ณ ศาลเจ้าพ่อประตุมหาเป็นประจำทุกปี ปัจจุบัน เจ้าพ่อประตุมหา มีบทบาทสำคัญต่อชุมชน 5 ประการ คือ บทบาทในฐานะการสร้างประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอำเภอจาว จังหวัดลำปาง บทบาทในการแสดงสถานะความศักดิ์สิทธิ์ บทบาทในการแสดงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนลำปาง บทบาทในการสร้างสำนึกร่วมและความสามัคคีในชุมชนบ้านร่องดำ ตำบลบ้านหวด อำเภอจาว จังหวัดลำปาง และบทบาทในฐานะสัญลักษณ์ของความรักชาติและความกล้าหาญ นอกจากนี้ มีงานวิจัยเรื่อง ตำนานและประเพณีการเซ่นไหว้วีรบุรุษไท “หนง จ้อเกา” ของ Nimmanhaemin (2008) ศึกษาตำนาน ความเชื่อและประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับ “หนง จ้อเกา” พบว่า หนง จ้อเกา เป็นวีรบุรุษไทที่สำคัญอย่างยิ่งคนหนึ่ง วีรกรรมสำคัญของหนง จ้อเกา คือ การประกาศตั้งอาณาจักรใหม่ที่พ้นอิสรจากอำนาจของจักรพรรดิราชวงศ์ซ่งของจีน และจักรพรรดิอาณาจักรเวียด ถึง 3 ครั้ง ปัจจุบัน วีรบุรุษหนง จ้อเกาเป็นที่เคารพนับถือในฐานะเทพหรือเทพารักษ์ของชาวจังหวัดหลายหมู่บ้านในเขตปกครองตนเองกวางสีจ้วง มณฑลกวางสี และเขตปกครองตนเองเหวินชาน จ้วง-ม้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน รวมทั้งชาวไทหลายหมู่บ้านในเขตภาคเหนือของสาธารณรัฐเวียดนาม มีศาลที่สร้างเป็นที่ระลึกถึงหนง จ้อเกาหลายแห่ง และมีการประกอบพิธีเซ่นไหว้สืบทอดจนถึงปัจจุบัน การเซ่นไหว้หนงจ้อเกาเป็นพิธีกรรมที่มีความหมายสำคัญต่อผู้ประกอบพิธี 4 ประการ คือ บทบาทในการสืบทอดความรู้ด้านประวัติศาสตร์ของเผ่าพันธุ์ บทบาทในการสืบทอดภูมิปัญญาบางอย่างของกลุ่มชาติพันธุ์ บทบาทในการสร้างขวัญกำลังใจ บทบาทในการกระชับความสัมพันธ์ของชุมชน และเผ่าพันธุ์ของผู้ที่ถือว่าสืบสกุลมาจากหนง จ้อเกา และทหารของหนงจ้อเกา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. เก็บข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนาม งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลเอกสารจากหนังสือ งานวิจัย แผ่นพับ เก็บข้อมูลที่ตั้งศาลเจ้าพ่อปลัดจ่างในจังหวัดนครนายกและพิธีกรรมบนบานระหว่างปี พ.ศ.2566-2567 และเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในงานประเพณีทำบุญประจำปีศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าง ณ ศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าง บ้านหนองเคี่ยม ตำบลป่าชะ อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก วันที่ 26 มกราคม 2568
- ผู้วิจัยยังเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ในหัวข้อสัมภาษณ์ที่วางโครงสร้างไว้ ประกอบด้วย 1) ผู้บอกข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อปลัดจ่าง ประวัติการก่อตั้งศาล จำนวน 3 คน 2) ผู้บอกข้อมูลเกี่ยวกับการจัดพิธีทำบุญประจำปีศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าง จำนวน 2 คน และ 3) ผู้บอกข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมแก่นับเจ้าพ่อปลัดจ่าง จำนวน 2 คน ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณครั้งละ 1 ชั่วโมง เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญพิจารณาจากบทบาทของผู้บอกข้อมูลที่ต้องเป็นผู้ที่มีความเชื่อ ความศรัทธาต่อเจ้าพ่อปลัดจ่าง เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าง เช่น เป็นผู้ดูแลศาล เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับพิธีทำบุญประจำปีศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ ตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับพิธีเป็นอย่างดี
3. วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่
4. นำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบบทความวิจัย โดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้วิเคราะห์

ทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยม (Functionalism) เป็นทฤษฎีที่สนใจอธิบายความหมายของการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมต่าง ๆ ในสังคมด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทางวัฒนธรรมกับบริบท ทฤษฎีนี้มองว่าวัฒนธรรมส่วนต่าง ๆ ในสังคมมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งด้านปัจจัยพื้นฐาน ความมั่นคงทางสังคม และความมั่นคงทางจิตใจ การศึกษาวัฒนธรรมตามแนวคิดทฤษฎีนี้จะศึกษาวัฒนธรรมที่ยังคงดำรงอยู่ในสังคม ซึ่งทำให้เกิดการศึกษาวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญทั้งกับวัฒนธรรม (text) และบริบท (context) ของวัฒนธรรมนั้นควบคู่กัน เมื่อนำทฤษฎีนี้มาวิเคราะห์ข้อมูลคติชน วิลเลียม บาสคอม (William Bascom) พบว่า คติชนมีบทบาทหน้าที่ต่อสังคม 4 ประการ คือ ทำหน้าที่อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม ทำหน้าที่ให้การศึกษในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่า ทำหน้าที่รักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม และทำหน้าที่ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคล (Na Thalang, 2020)

ศิราพร ณ ถลาง นำแนวทางการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของคติชนที่บาสคอมเขียนไว้มาจำแนกใหม่เพื่ออธิบายบทบาทหน้าที่และความสำคัญของคติชนในสังคมไทย พบว่า คติชนไทยมีบทบาทหน้าที่ 3 ประการใหญ่ ๆ คือ บทบาทในการอธิบายกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม บทบาทในการให้การศึกษ อบรมระเบียบสังคม และรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม และบทบาทในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม (Na Thalang, 2020, pp. 360-363) กล่าวถึงเฉพาะคติชนประเภทประเพณีพิธีกรรม ทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยมถือว่า ศาสนาพิธีกรรมมีบทบาทหน้าที่ทั้งในทางจิตวิทยาและหน้าที่ทางสังคม พิธีกรรมมีหน้าที่สำคัญยิ่งในการสร้างความมั่นใจ

และให้กำลังใจแก่บุคคลในสังคม เพราะเมื่อใดก็ตามที่มนุษย์มีความไม่แน่ใจ ไม่สบายใจ มนุษย์ก็จะทำ พิธีกรรมบนบานต่ออำนาจเหนือธรรมชาติให้ช่วยเหลือ เช่น ขวานบนบานต่อแดนให้ฝนตก บนบานต่อ แม่โพสพให้ข้าวอุดม ขาวประมงบูชาแม่ย่านางหรือเทพแห่งท้องทะเลให้ออกเรือแล้วกลับมาปลอดภัย (Na Thalang, 2020, p.385)

ในงานวิจัยนี้จะใช้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่วิเคราะห์บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับ เจ้าพ่อปลัดจ่าง เพื่ออธิบายเหตุผลที่ความเชื่อและพิธีกรรมยังคงดำรงอยู่แม้บริบทสังคมวัฒนธรรมจะ เปลี่ยนแปลงไป

ผลการวิจัย

บทความนี้มุ่งศึกษาเจ้าพ่อปลัดจ่างในจังหวัดนครนายก 2 ประเด็น คือ 1. ศึกษาลักษณะ ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจ่างในจังหวัดนครนายก และ 2. วิเคราะห์บทบาทความหมาย ของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจ่างที่ดำรงอยู่ในจังหวัดนครนายก ได้ผลการศึกษาดังนี้

1. ลักษณะความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจ่างในจังหวัดนครนายก

1.1 ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจ่างในจังหวัดนครนายก ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อ ปลัดจ่างในจังหวัดนครนายก ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรมผ่านการตั้งศาลเจ้าพ่อปลัดจ่างในพื้นที่อำเภอเมือง และอำเภอบ้านนา ผู้วิจัยสำรวจพบศาลเจ้าพ่อปลัดจ่างในเขตอำเภอเมือง จำนวน 8 แห่ง ส่วนที่อำเภอบ้านนา สำรวจพบศาลเจ้าพ่อปลัดจ่างจำนวน 2 แห่ง มีรายละเอียดดังนี้

1) ศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

ตารางที่ 1 ศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

ที่ตั้ง	ศาล	รูปเคารพ	รายละเอียด
เขื่อนขุนด่านปราการชล บ้านท่าด่าน ต.หินตั้ง อ.เมือง จ.นครนายก			รูปเคารพเจ้าพ่อปลัดจ่างทำจากปูนปั้น รูปลักษณะเป็นชายในท่านั่ง มีบาดบาทบนหน้าตัก สวมชุดราชปะแตน ศาลเป็นอาคารทรงไทย ภายในมีรูปปั้นเสือ (โจร) 5 กิ้ง ตั้งอยู่
	ภาพที่ 1 ศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าง เขื่อนขุนด่านปราการชล	ภาพที่ 2 รูปเคารพเจ้าพ่อปลัดจ่าง เขื่อนขุนด่านปราการชล	
น้ำตกนางรอง ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ต.หินตั้ง อ.เมือง จ.นครนายก			รูปเคารพทำจากไม้ฉนวน รูปลักษณะเป็นชายชรา ในท่านั่ง มีบาดบาทบนหน้าตัก สวมเสื้อและถุงโจงกระเบน ภายในอาคารเรือนไทยประยุกต์ หลังคาทรงจตุรมุข
	ภาพที่ 3 ศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าง น้ำตกนางรอง	ภาพที่ 4 รูปเคารพเจ้าพ่อปลัดจ่าง น้ำตกนางรอง	อีกฝั่งหนึ่งตั้งรูปเคารพฤๅษีกัณฑ์

ที่ตั้ง	ศาล	รูปเคารพ	รายละเอียด
วัดนางรอง ม. 3 ต.หินตั้ง อ.เมือง จ.นครนายก			ทำจากปูนปั้น รูปลักษณะเป็นชายชรา ในทำนุ มือซ้ายกุมไม้เท้า มือขวาถือหมวก สวมชุดราชปะแตน เสื้อสีขาวและถุงใจ กระเบนสีน้ำเงิน ในอาคารทรงไทยประยุกต์ ผสมระหว่างไม้และคอนกรีต
ทางหลวงนครนายก-น้ำตก สาริกา กม.ที่ 16+662 คลองวังตะไคร้ ทางเข้า อุทยานวังตะไคร้ ต.หินตั้ง อ.เมือง จ.นครนายก			รูปเคารพทำจากปูนปั้น ลักษณะเป็นชายในทำนุ มือจับดาบ พาดบนเข่า สวมชุดราชปะแตน ภายในอาคารทรงไทยประยุกต์ มีรูปปั้นม้า 4 ตัว ตั้งในบริเวณศาล
น้ำตกสาริกา ต.สาริกา อ.เมือง จ.นครนายก			รูปเคารพเจ้าพ่อปลัดจ่าง 3 องค์ องค์ประธานทำจากปูนปั้น รูปลักษณะเป็นชายในทำนุ ขัดสมาธิ สวมชุดไทย มีผ้าขาวม้าเฉียงเอว รูปเคารพองค์ที่สอง เป็นชายในทำนุ มือถือดาบ สวมเสื้อสีขาว รูปเคารพองค์ที่สาม เป็นชายในทำนุ มือทั้งสองวางบนเข่า สวมชุดนักเรียน ตั้งคู่กับเจ้าแม่สาริกา ภายในอาคารที่ใช้วัสดุผสมผสานกันระหว่างไม้กับคอนกรีต
ศูนย์ศึกษาและพัฒนา ชุมชนนครนายก เลขที่ 88 หมู่ 2 ต.สาริกา อ.เมือง จ.นครนายก			รูปหล่อทำจากนวลโลหะ ในรูปลักษณะนักเรียนโบราณในทำนุ มือทั้งสองถือดาบ ตั้งอยู่ภายในอาคารคอนกรีต
วัดศรีนาวา ต.ศรีนาวา อ.เมือง จ.นครนายก			รูปเคารพทำจากปูนปั้น ในรูปลักษณะชายชราในทำนุ ยกเท้าขวาพาดบนหน้าตักซ้าย มือทั้งสองวางบนเข่า สวมชุดราชปะแตน เสื้อสีขาว ใจกระเบนสีน้ำเงิน ภายในอาคารทรงไทยประยุกต์ทำจากคอนกรีตผสมไม้

ที่ตั้ง	ศาล	รูปเคารพ	รายละเอียด
ริมถนนชนบท 3109 บ้านเขาน้อย ต.สาริกา อ.เมือง จ.นครนายก			รูปเคารพเจ้าพ่อปลัดจ่าง ทำจาก ปูนปั้นจำนวน 2 องค์ องค์หนึ่ง รูปลักษณะเป็นชายชราขุนขาว ห่มขาว นุ่งซัดสมาธิ อีกองค์หนึ่ง เป็นชายชรา นุ่งกางเกง มีผ้า ขาวม้าคาดบา ไม่สวมเสื้อ ตั้งอยู่ ภายในศาลเพียงตา
	ภาพที่ 15 ศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าง บ้านเขาน้อย	ภาพที่ 16 รูปเคารพเจ้าพ่อปลัดจ่าง บ้านเขาน้อย	

Note: Photo by Chonticha Nisaisat, Eakachai Chaida, Chaiya Thepha (2025)

2) ศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าง อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

ตารางที่ 2 ศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าง อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

ที่ตั้ง	ศาล	รูปเคารพ	รายละเอียด
บ้านหนองเคี่ยม ต.ป่าชะ อ.บ้านนา จ.นครนายก ริม ถนนหลวง 3222 บ้านนา- แก่งคอย			รูปเคารพทำจากปูนปั้น รูป ลักษณะเป็นชายชราในท่ายืน มือประสานกันไว้ด้านหลังใน ท่าจับไม้เท้าและหมวก สวม ชุดราชนิกุล ภายในอาคาร คอนกรีต ทรงไทยประยุกต์
	ภาพที่ 17 ศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าง บ้านหนองเคี่ยม	ภาพที่ 18 รูปเคารพเจ้าพ่อปลัดจ่าง บ้านหนองเคี่ยม	
วัดอินประชาาราม ม.2 ต.ศรีกะอาง อ.บ้านนา จ.นครนายก			รูปเคารพทำจากโลหะรูปลักษณะ ชายชราในท่านั่งซัดสมาธิ ผ้า ขาวม้าคาดบา ตั้งคู่กับ เจ้าพ่อขุน ด่าน ภายในอาคารเรือนไทย ประยุกต์ หลังคาทรงจตุรมุข
	ภาพที่ 19 ศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าง วัดอินประชาราม	ภาพที่ 20 รูปเคารพเจ้าพ่อปลัดจ่าง วัดอินประชาราม	

Note: Photo by Chonticha Nisaisat, Eakachai Chaida, Chaiya Thepha (2025)

ข้อมูลที่ตั้งศาลเจ้าพ่อปลัดจ่างจากตารางข้างต้น สะท้อนให้เห็นความแพร่หลายของการรับรู้เกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจ่างในพื้นที่จังหวัดนครนายก จากการสอบถามชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในละแวกพื้นที่ที่ตั้งศาล พบว่า ศาลส่วนใหญ่เก่าแก่และไม่สามารถระบุปีที่ตั้งศาลได้ เพราะไม่มีหลักฐานบันทึกไว้และผู้ที่ทราบประวัติศาลเสียชีวิตหมดแล้ว ศาลปัจจุบัน ปรับปรุงขึ้นมาจากศาลเดิมที่เป็นศาลเพียงตา มักตั้งอยู่ในเขตป่าแหล่งน้ำ เพื่อให้คุ้มครองคนที่เข้าไปในเขตป่าให้ปลอดภัย นอกจากนี้ เชื่อว่ามีการตั้งศาลไว้เพราะที่แห่งนั้นเคยเป็นเส้นทางผ่านของเจ้าพ่อปลัดจ่างด้วย (C. Nisaisat, personal communication, December 14, 2022)

ศาลเจ้าพ่อปลัดจางทุกแห่งในจังหวัดนครนายกล้วนใช้ชื่อว่า “ศาลเจ้าพ่อปลัดจาง” อย่างไรก็ตาม บางแห่งระบุเพิ่มเติมเป็นชื่อรองบนป้ายศาลว่า “ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่” ด้วย เช่น ศาลที่บ้านหนองเคี่ยม ศาลที่คลองน้ำตกสาริกา เป็นต้น สันนิษฐานว่า ผู้สร้างใช้ชื่อเจ้าพ่อปลัดจางเพื่อให้สอดคล้องกับความเชื่อของชาวนครนายกที่รับรู้ในชื่อปลัดจางมาแต่เดิม แต่เชื่อมโยงกับชื่อเจ้าพ่อเขาใหญ่ด้วยเพื่อให้คนนอกเข้าใจ ศาลเจ้าพ่อปลัดจางที่สำรวจพบในจังหวัดนครนายกแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ ศาลที่เป็นที่สถิตของเจ้าพ่อปลัดจางโดยเฉพาะ และศาลที่สถิตร่วมกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น เช่น เจ้าพ่อปลัดจางกับเจ้าพ่อขุนด่าน และเจ้าพ่อปลัดจางกับเจ้าแม่สาริกา รูปลักษณะเจ้าพ่อปลัดจางที่ปรากฏภายในศาลทั้งหมดเป็นชาย ส่วนใหญ่เป็นชายชรา มี 3 รูปแบบ คือ เจ้าพ่อปลัดจางในรูปลักษณะข้าราชการ นักรบ และนักบวช ที่พบมากคือรูปลักษณะข้าราชการอันเป็นรูปลักษณะที่สอดคล้องกับประวัติเจ้าพ่อปลัดจางที่ระบุว่าเคยรับราชการเป็นปลัดและเคยออกรบ ศาลเหล่านี้เป็นพื้นที่ประกอบพิธีกรรมสักการะขอพร บนบานและแก้บน มีเพียงศาลเจ้าพ่อปลัดจางที่บ้านหนองเคี่ยม อำเภอบ้านนา แห่งเดียวเท่านั้นที่มีงานทำบุญหรืองานเลี้ยงเจ้าพ่อปลัดจางประจำปี

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่จังหวัดนครนายก ผู้วิจัยพบว่า การรับรู้ประวัติเจ้าพ่อปลัดจางของชาวนครนายกมีลักษณะเป็นการรับรู้ผ่านความเชื่อที่สืบทอดกันมาผสมผสานกับประวัติที่หน่วยงานรัฐสร้างขึ้น โดยเฉพาะประวัติที่บันทึกไว้ในเอกสาร History of Chao Pho Khao Yai Shrine, Khao Yai National Park (2014) จัดพิมพ์โดยชมรมอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติ มีอิทธิพลต่อการรับรู้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม ในชุมชนหนองเคี่ยม อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก มีการรับรู้ประวัติเจ้าพ่อปลัดจางที่แตกต่างกันจากประวัติของหน่วยงานรัฐบ้างเล็กน้อย เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีลูกหลานสายตระกูลนิสสัยสัตย์อาศัยอยู่ จากการสัมภาษณ์ลูกหลานตระกูลนิสสัยสัตย์ที่มีภูมิลำเนาในตำบลหนองเคี่ยม พบว่า ส่วนใหญ่รับรู้เจ้าพ่อปลัดจางเป็นบรรพบุรุษของตน แต่ไม่สามารถอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติ รูปร่าง หน้าตา อุปนิสัย หรืออาชีพได้ เนื่องจากไม่มีการบันทึกไว้ และผู้ที่รู้จักปลัดจางได้เสียชีวิตไปหมดแล้ว มักบอกได้เพียงว่า ปลัดจางเคยมีตัวตนอยู่จริง และเป็นคนเก่ง เชี่ยวชาญการต่อสู้ เช่น C. Nisaisat (Personal communication, December 14, 2022) เล่าว่า “ไม่ทราบประวัติของปู่จางชัดเจนว่าเกิดในยุคใด ปี พ.ศ.ใด แต่คาดการณ์ว่าน่าจะมีชีวิตอยู่ในช่วงรัชกาลที่ 5-6 เป็นบรรพบุรุษของลูกหลานสายตระกูลนามสกุลนิสสัยสัตย์ ซึ่งเป็นญาติพี่น้องกัน สายของปู่จาง ได้ฟังมาจากญาติ ๆ เล่าว่า ปู่จางมีลูก 1 คน (ไม่ทราบว่าภรรยาของปู่จางชื่ออะไร) คือ ย่าพัน ย่าพันมีลูกชาย 1 คน คือ ปู่น้อย และปู่น้อยมีลูก คือ นายสามารถ นิสสัยสัตย์ ปู่จางเกิดที่เขานางบวช จังหวัดนครนายก น่าจะเป็นคนลาว เพราะพูดภาษาลาว รูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไรไม่ทราบ แต่เคยได้ฟังย่าเล่าว่าปู่จางขี้เมา เคยขี้เมาเสียความเยี่ยงหลาน คือ ปู่เขียวที่บ้านนา และยิงหมูป่ามาฝากเอาชิ้นหลังมาฆ่า ปู่จางชำนาญการใช้ปืนบนหลังม้า และเคยเป็นทหาร”

ด้วยเหตุที่ประวัติเจ้าพ่อปลัดจางที่อยู่ในการจัดจำของบุคคลค่อนข้างคลุมเครือ และในทางตรงกันข้าม ศาลเจ้าพ่อปลัดจางมักมีป้ายแสดงประวัติซึ่งคัดลอกมาจากเอกสารของหน่วยงานรัฐติดไว้ ส่งผลให้การรับรู้ประวัติเจ้าพ่อปลัดจางในปัจจุบันมีลักษณะผสมผสาน ระหว่างประวัติที่หน่วยงานรัฐกำหนดขึ้นและประวัติที่จดจำจากการเล่าสืบทอดกันมา ซึ่งเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์และความศักดิ์สิทธิ์เป็นหลัก เช่น Udomphon (personal communication, February 20, 2025) เล่าว่า “ครั้งหนึ่ง มีคนชายหนุ่ม ขับรถผ่านศาลซึ่งตอนนั้นยังเป็นศาลเพียงตา ได้ลบลูกลูก ยกหมูขึ้นล้อเลียน ทำนองว่าอยากกินให้ตามมา ปรากฏว่ารถคว่ำ ขาแขนหัก”

ปัจจุบัน ในความเชื่อของผู้เคารพศรัทธา เชื่อว่า เจ้าพ่อปลัดจ่าเป็นผีอารักษ์ที่คุ้มครองชุมชน ให้ความช่วยเหลือปัดเป่าปัญหาความเดือดร้อน ดัง Daeng Aram (personal communication, January 26, 2025) กล่าวว่า เจ้าพ่อปลัดจ่าเป็นที่พึ่งของชาวบ้านหนองเคี่ยมมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่า มักจะมานับานเรื่องต่าง ๆ เรื่องที่นับานมากในอดีต คือเรื่องควายหาย จะมานับานเจ้าพ่อให้ตามหาเจอ เมื่อเจอแล้ว แกบนด้วยเหล้าไห ปัจจุบัน นิยมนับานเรื่องเลข เรื่องห่วย แกบนด้วยหัวหมู อาหาร เหล้า หรือ น้ำ ไก่ เนื่องจากศาลเจ้าพ่อตั้งอยู่ริมถนนหลวง มีคนผ่านไปมา มาก บางคนแวะมากราบไหว้ ขอฟร เมื่อประสบความสาเร็จ ก็เลื่อมใสศรัทธา” นอกจากนี้ เชื่อว่าเจ้าพ่อปลัดจ่าเป็นเทพารักษ์คุ้มครองป่า เนื่องจากมีศาลที่อยู่บนแห่งชาติเขาใหญ่ ดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ C. Nisaisat (personal communication, December 14, 2022) กล่าวว่า “เคยได้ยินคนเล่าให้ฟังว่า นายทหารแผนที่หลงป่าเขาใหญ่ หาทงออกจากป่าไม่ได้ ต้องนับานขอให้เจ้าพ่อช่วยเหลือ”

1.2 พิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจ่าในจังหวัดนครนายก จากการสัมภาษณ์ผู้บอกข้อมูลสำคัญและการเก็บข้อมูลภาคสนาม ในปี พ.ศ.2567-2568 จำแนกประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจ่าในจังหวัดนครนายกได้เป็น 2 ประเภท คือ พิธีกรรมบนบานและแกบน เป็นพิธีกรรมในระดับบุคคล และประเพณีทำบุญศาลเจ้าพ่อปลัดจ่า เป็นพิธีกรรมในระดับชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

1.2.1 พิธีกรรมบนบานและแกบน แม้การรับรู้ประวัติเจ้าพ่อปลัดจ่าจะคลุมเครือ และไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนนัก แต่ในความเชื่อของผู้เคารพศรัทธาต่างเชื่อว่าเจ้าพ่อปลัดจ่าเป็นผีอารักษ์ที่ศักดิ์สิทธิ์ และมีเมตตา จึงมักมีผู้เข้ามาประกอบพิธีกรรมบนบานและแกบนที่ศาลแห่งต่าง ๆ อยู่ตลอดปี เรื่องที่บนบานมีไม่จำกัด มักเป็นปัญหาและอุปสรรคที่ปู่ชุนทั่วไปประสบและต้องการความช่วยเหลือหรือต้องการที่พึ่งทางใจ เช่น บนบานขอให้ขายที่ดินได้ ขอให้ไม่ถูกเกณฑ์ทหาร ขอให้หายจากความเจ็บไข้ ขอให้เลื่อนตำแหน่ง ขอให้ค้าขายดีได้กำไร ขอให้ลูกสลากรินแบ่งรัฐบาล การแกบนขึ้นอยู่กับการบอกกล่าว เช่น แกบนด้วยหัวหมู ไก่ต้ม เหล้าชา ยาสูบ กล้วย ลาบเนื้อ หรือแกบนด้วยการทอดกฐินให้ ทำบุญสร้างพระให้ เป็นต้น (M. Udomphon, personal communication, February 20, 2025) อย่างไรก็ตาม น่าสังเกตว่า สิ่งที่ดินนิยมนำมาแกบนปลัดจ่าคือดาบนักรบโบราณ เห็นได้จากจำนวนดาบที่เก็บรักษาไว้ในศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าหลายแห่ง โดยเฉพาะศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าที่ตั้งอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าเขื่อนขุนด่านปราการชล ศาลริมคลองวังตะไคร้ แสดงให้เห็นการตีความประวัติเจ้าพ่อปลัดจ่าที่เป็นทหารเข้ากับพิธีกรรมแกบน

1.2.2 ประเพณีทำบุญศาลเจ้าพ่อปลัดจ่า ในจำนวนศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าทั้งหมด ศาลบ้านหนองเคี่ยมเป็นศาลเพียงแห่งเดียวที่มีงานประจำปีหรือพิธีเลี้ยงเจ้าพ่อปลัดจ่า ชาวหนองเคี่ยมเชื่อว่าเจ้าพ่อปลัดจ่าเป็นผีบรรพบุรุษในชุมชนของตน และยืนยันตรงกันว่าศาลเจ้าพ่อปลัดจ่า บ้านหนองเคี่ยมเป็นศาลเก่าแก่ที่สุด เชื่อว่าบริเวณที่ตั้งศาลปัจจุบัน คือ ริมถนนทางหลวง 3222 บ้านนา-แก่งคอย บริเวณหลักกิโลเมตรที่ 33 เป็นสถานที่ที่ปลัดจ่าเสียชีวิต ชาวบ้านที่นับถือจึงตั้งศาลขึ้นเพื่อให้ปลัดจ่าปกปักรักษาคุ้มครองลูกหลานให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข ดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ชาวบ้านหนองเคี่ยม อายุ 85 ปี (B. Kaeodara, personal communication, January 26, 2025) เล่าว่า ศาลเจ้าพ่อปลัดจ่าเป็นศาลที่มีมานานแล้ว ในอดีต เป็นศาลใหญ่ 2 ชั้น ตั้งอยู่ใต้ต้นกระบกใหญ่ บนศาลไม่มีรูปเคารพ แต่มีปลัดขิกใหญ่ 4 อัน ต่อมาต้นกระบกโคนไปเพราะถูกไฟไหม้ ศาลเดิมก็ผุพัง ผู้ใหญ่แพง และยาญ อดุมภรณ์ เจ้าของที่ดินที่ศาลตั้งอยู่จึงสร้างศาลเพียงตาไว้แทน เหตุที่มีศาลตั้งขึ้นใต้ต้นกระบก เป็นเพราะเชื่อว่าปลัดจ่าเสียชีวิตที่ใต้ต้นกระบกใหญ่นั้น C. Nisaisat (personal communication, December 14, 2022) เล่าว่า จากที่

ได้เคยฟังคนเฒ่าคนแก่เล่า สันนิษฐานกันว่าปลัดจางน่าจะเป็นหวัระลอกตาย (ผีชนิดหนึ่ง) หลังจากกินแกงเนื้อซึ่งเป็นของแสลงกับหวัระลอกเข้าไป

ประเพณีทำบุญศาลเจ้าพ่อปลัดจางเป็นพิธีทำบุญกลางบ้านและทำบุญศาลเจ้าพ่อปลัดจางในคราวเดียวกัน จัดพิธีในวันที่ 26 มกราคม ของทุกปี มีวัตถุประสงค์เพื่อทำบุญเสริมสิริมงคลแก่หมู่บ้านหนองเคี่ยม และเซ่นสังเวยอาหารแด่เจ้าพ่อปลัดจาง ผีอารักษ์ประจำชุมชนเพื่อความสุขความเจริญ ในปีทีเก็บข้อมูลภาคสนาม เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2568 เวลา 06.00 น. พิธีกรรมประกอบด้วย พิธีสงฆ์ พระสงฆ์สวดเจริญพระพุทธมนต์ ถวายภัตตาหารเช้า เมื่อพระสงฆ์ฉันเสร็จแล้ว 08.00 น. มีพิธีถวายปัจจัย กรวดน้ำรับพร ประพรมน้ำมนต์ จากนั้น มีพิธีพราหมณ์ บวงสรวงสักการะเจ้าพ่อปลัดจาง เครื่องบวงสรวงประกอบด้วย บายศรี 1 คู่ หัวหมู 2 หัว ไก่ 2 ตัว เหล้าแดง 2 ขวด ขนมต้มแดง ต้มขาว มะพร้าว 2 ลูก และผลไม้ต่าง ๆ พิธีทำบุญประจำปีศาลเจ้าพ่อปลัดจาง ดำเนินงานโดยผู้ใหญ่บ้านหนองเคี่ยมและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองเคี่ยม ผู้ร่วมงานส่วนใหญ่เป็นชาวชุมชนหนองเคี่ยมประมาณ 100 คน นอกจากนี้ มีบุคคลภายนอก ซึ่งเป็นผู้ศรัทธาเจ้าพ่อปลัดจางมาร่วมงานด้วย

พิธีทำบุญศาลเจ้าพ่อปลัดจาง เป็นพิธีกรรมระดับชุมชนที่จัดสืบเนื่องมาเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 70 ปี ในอดีต ประกอบพิธีที่ทุ่งต้นตาลในช่วงวันสงกรานต์ มีพิธีทำบุญเลี้ยงพระ อุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษ ชาวบ้านจะอัญเชิญเจ้าพ่อปลัดจางมาเลี้ยงด้วยในฐานะเป็นบรรพบุรุษตนหนึ่ง ต่อมากำนันบุญลือ กุดสง ะดมเงินบริจาคจากชาวบ้านมาสร้างศาลเจ้าพ่อหลังใหม่ขึ้นแทนศาลเดิมที่ชำรุดทรุดโทรม หลังจากปรับปรุงศาลแล้วเสร็จ จึงมีพิธีอัญเชิญวิญญาณเจ้าพ่อปลัดจางมาสถิตที่ศาลแห่งใหม่ และทำบุญฉลองศาลใหม่ในวันที่ 18 มกราคม 2554 ต่อมาได้เปลี่ยนมาจัดงานในวันที่ 26 มกราคม 2555 เพื่อให้ตรงกับวันจัดงานพิธีบวงสรวงเจ้าพ่อเขาใหญ่ บนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา และได้ผนวกงานบุญกลางบ้านของชุมชนหนองเคี่ยมมารวมอยู่ในพิธีนี้ด้วย (M. Udomphon, personal communication, February 20, 2025)

การเก็บข้อมูลศาลเจ้าพ่อปลัดจางและประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจางในจังหวัดนครนายก สะท้อนให้เห็นว่า เจ้าพ่อปลัดจางเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีบทบาทความหมายต่อชุมชนในจังหวัดนครนายก โดยดำรงอยู่ในสถานที่หลากหลาย ทั้งสถานที่ผีอารักษ์บ้าน (village guardian spirits) และผีบรรพบุรุษ (ancestor spirits) ของชุมชนหนองเคี่ยม ผีอารักษ์สถานที่หรือผีเจ้าที่ (Lord of the Land) ตลอดจนเชื่อว่าเป็นเทพารักษ์ที่คุ้มครองป่าเขาและธรรมชาติด้วย การดำรงอยู่มีความหมายตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมปัจจุบันและความต้องการของผู้คนใน 3 บทบาท ต่อไปนี้

2. บทบาทความหมายของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจางที่ดำรงอยู่ในจังหวัดนครนายก ข้อมูลที่ผู้วิจัยรวบรวมได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ภาคสนามในปี พ.ศ.2567-2568 วิเคราะห์บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจางที่ดำรงอยู่ในจังหวัดนครนายกได้ 3 ประการ ดังนี้

2.1 บทบาทในการสร้างขวัญกำลังใจและตอบสนองความปรารถนาในระดับบุคคล นอกจากผีอารักษ์จะทำหน้าที่ดูแลพื้นที่ในเขตแดนที่ตนรักษาแล้ว ยังมีบทบาทในการตอบสนองความต้องการทางใจในระดับบุคคล จากการประกอบพิธีบนบานศาลกล่าว ร้องขอสิ่งที่ปรารถนาจากผีอารักษ์ ซึ่งเชื่อว่ามีอิทธิฤทธิ์สามารถลดบันดาลให้สิ่งที่แต่ละบุคคลต้องการได้ เจ้าพ่อปลัดจางมีบทบาทตอบสนองความต้องการและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้เคารพศรัทธาผ่านพิธีบนบานและเข้าทรง ทำให้ผู้บนบานมีความหวังว่าสิ่งที่ตนปรารถนามีโอกาสสำเร็จได้ ดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เรื่องการบนบานเจ้าพ่อปลัดจางพบว่า ในอดีต ชาวหนองเคี่ยม จะบนบานเจ้าพ่อปลัดจางให้ช่วยปัดเป่าเรื่องร้ายต่าง ๆ เสมอ เช่น หากมีฝน

ฟาคะนอง ลมกรโชกแรง ก็จะทำให้เจ้าพ่อช่วยปิดเป่าให้ไม่เกิดลมแรงมากจนสร้างความเสียหาย บนบานให้ตามหาหัวควายที่หายเจอ (B. Kaeodara, personal communication, January 26, 2025) นอกจากนี้ยังสามารถเรียกเจ้าพ่อปลัดจ่างมาเข้าทรงเพื่อสอบถามหรือทำนายเรื่องต่าง ๆ ได้ เช่น ทำนายว่าจะถูกเกณฑ์ทหารหรือไม่ ถามว่าโรคที่เป็นอยู่จะรักษาหายหรือไม่ ถามหาของที่หายว่าใครเอาไป และจะได้คืนหรือไม่ เป็นต้น (C. Naisaiat, personal communication, December 14, 2022) กล่าวได้ว่า แม้สังคมปัจจุบันจะพัฒนาไปในทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น แต่ความต้องการที่พึ่งทางใจ ความเชื่อมั่นในความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินยังคงเป็นสิ่งที่คุณคนในสังคมต้องการ การบนบานเจ้าพ่อปลัดจ่างจึงเป็นพิธีกรรมที่ยังคงดำรงอยู่และมีบทบาทตอบสนองความปรารถนาของคนในยุคปัจจุบัน ที่ต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต ร่ำรวย มีทรัพย์สิน รวมถึงเป็นความหวังและกำลังใจในการเผชิญปัญหาใหม่ ๆ เช่น การสอบราชการ การเลื่อนตำแหน่ง การชนะการเลือกตั้ง

2.2 บทบาทในการเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน ประเพณีทำบุญศาลเจ้าพ่อปลัดจ่างที่บ้านหนองเคี่ยม อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก เป็นโอกาสที่ชาวบ้านในชุมชนจะได้มารวมตัวกันประกอบพิธีทำบุญกลางบ้านและเซ่นไหว้เจ้าพ่อปลัดจ่าง ซึ่งชาวบ้านนับถือว่าเป็นบรรพบุรุษ และทุกคนต่างมีสายสัมพันธ์ร่วมกันในฐานะเป็นลูกหลานของ “ปู่จ่าง” “ตาจ่าง” ในพื้นที่พิธีกรรม นอกจากชาวบ้านจะได้กราบไหว้ขอพรเจ้าพ่อปลัดจ่างและทำบุญเสริมสิริมงคลแก่ตนเองแล้ว ยังได้ร่วมกันรับประทานอาหาร ซึ่งมีธรรมเนียมว่าจะต้องเตรียมกันมาเอง ร่วมพูดคุยถามไถ่สารทุกข์ของกันและกัน ตลอดจนได้หารือปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและวางแผนแนวทางแก้ไขด้วย พิธีทำบุญศาลเจ้าพ่อปลัดจ่างจึงมีบทบาทในการเป็นศูนย์รวมผู้คนในชุมชนและกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในบริบทของพิธีกรรมด้วย

2.3 บทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดนครนายก ปัจจุบัน ศาลเจ้าพ่อปลัดจ่างที่ตั้งอยู่ในตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก เป็นศาลที่อยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนครนายก ความเปลี่ยนแปลงนี้เป็นผลมาจากการสร้างเขื่อนขุนด่านปราการชล ในปี พ.ศ.2540 ทำให้เกิดการตัดทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3049 จากตัวเมืองนครนายกตรงเข้าสู่เขื่อนขุนด่านปราการชล และเกิดการพัฒนาเขื่อนขุนด่านปราการชล รวมถึงพื้นที่ในรัศมีโดยรอบให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ ศาลเจ้าพ่อปลัดจ่างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงความเชื่อที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมากราบไหว้ บนบาน ขอพร และแก้บน ได้รับการประชาสัมพันธ์ในเว็บไซต์การท่องเที่ยวควบคู่กับการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้เคียง เช่น น้ำตกวังตะไคร้ น้ำตกนางรอง เขื่อนขุนด่านปราการชล จากการสังเกตการณ์ภาคสนามและสัมภาษณ์ผู้ดูแลศาล พบว่า นักท่องเที่ยวที่นิยมท่องเที่ยวเชิงความเชื่อ จะเข้ามากราบไหว้และขอพร บางคนมากราบสักการะเจ้าพ่อปลัดจ่างเป็นประจำ เนื่องจากเคยประสบความสำเร็จจากการบนบาน จึงกล่าวได้ว่า การดำรงอยู่ของศาลเจ้าพ่อปลัดจ่างในปัจจุบัน ไม่เพียงมีบทบาทเดิมในฐานะพื้นที่ประกอบพิธีกรรมแต่ยังมีบทบาทใหม่ในด้านเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดนครนายกด้วย

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้นำเสนอการวิเคราะห์การดำรงอยู่ของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจ่างในจังหวัดนครนายก มีวัตถุประสงค์การศึกษา 2 ข้อ คือ 1. ศึกษาลักษณะความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจ่าง และ 2. วิเคราะห์บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจ่างที่ดำรงอยู่

ในจังหวัดนครนายก ผลการศึกษาพบว่า เจ้าพ่อปลัดจางเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือในพื้นที่จังหวัดนครนายกและนครราชสีมา โดยในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา รับรู้ในชื่อ “เจ้าพ่อเขาใหญ่” ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือในฐานะเทพารักษ์ผู้พิทักษ์คุ้มครองภายในอาณาบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีสถานะเป็นองค์ประธานของผีเทพารักษ์ทั้งปวง ส่วนในจังหวัดนครนายก รับรู้ในชื่อ “เจ้าพ่อปลัดจาง” ปรากฏความเชื่อในตำบลป่าเซ อําเภอบ้านนา และตำบลหินตั้ง ตำบลศรีนาวา อําเภอเมือง ผู้วิจัยสำรวจพบศาลเจ้าพ่อปลัดจางในอําเภอบ้านนาจำนวน 2 แห่ง และในอําเภอเมืองนครนายก จำนวน 8 แห่ง ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจางในจังหวัดนครนายกมี 2 ประเภท คือ พิธีกรรมบนบานและแก้บน และประเพณีทำบุญศาลเจ้าพ่อปลัดจาง ข้อมูลศาลและประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจาง สะท้อนให้เห็นว่าเจ้าพ่อปลัดจางเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ดำรงอยู่ในสถานที่หลากหลาย ทั้งสถานที่อารักษ์บ้าน (village guardian spirits) และผีบรรพบุรุษ (ancestor spirits) ของชุมชนหนองเคี่ยม ผีอารักษ์สถานที่หรือผีเจ้าที่ (Lord of the Land) และเทพารักษ์คุ้มครองป่าเขาและธรรมชาติ นอกจากนี้ พบว่า การรับรู้ประวัติเจ้าพ่อปลัดจางมีลักษณะผสมผสานระหว่างความเชื่อที่สืบทอดกันมาเกี่ยวกับอิทธิฤทธิ์ ความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อกับประวัติที่หน่วยงานรัฐสร้างขึ้น การดำรงอยู่ของเจ้าพ่อปลัดจางในบริบทสังคมปัจจุบันมีบทบาทความสำคัญ 3 ประการ คือ บทบาทในการสร้างขวัญกำลังใจและตอบสนองความปรารถนาในระดับบุคคล บทบาทในการเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน และบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดนครนายก

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้ได้นำทฤษฎีบทบาทหน้าที่ซึ่งสนใจอธิบายความหมายของการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมต่าง ๆ ในสังคมมาเป็นแนวทางวิเคราะห์ ได้ผลการศึกษาที่สอดคล้องกับทฤษฎีในแง่ที่ว่า การดำรงอยู่ของความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อปลัดจางมีความสำคัญต่อการตอบสนองความต้องการทางจิตใจและทางสังคมของคนในสังคมปัจจุบัน พิธีกรรมบนบานมีหน้าที่สำคัญยิ่งในการสร้างความเชื่อมั่น ความมั่นคงในจิตใจ และให้ความหวังในการดำเนินชีวิตท่ามกลางความผันผวนไม่แน่นอนของเศรษฐกิจและสังคม ความเสี่ยงในด้านสุขภาพ ความปลอดภัย และความไม่มั่นคงของอาชีพการงาน ขณะที่พิธีกรรมทำบุญประจำปีศาลเจ้าพ่อปลัดจางมีหน้าที่สำคัญในการกระชับความสัมพันธ์ของคนในชุมชนภายใต้จินตนาการความสัมพันธ์เชิงสมมติว่าเป็นลูกหลานของเจ้าพ่อปลัดจางและล้วนอยู่ในเขตความคุ้มครองเดียวกัน ข้อค้นพบดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับบทวิเคราะห์ของ Na Thalang (2012) ที่ศึกษาเรื่องการดำรงอยู่ของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์ในวิถีชีวิตไทย-ไทในปัจจุบันว่า แม้ว่าสังคมไทยจะเจริญทางวิทยาศาสตร์และเป็นสังคมพุทธศาสนาชานานแล้ว แต่ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์ก็ยังควรมีบทบาทในการสร้างขวัญกำลังใจ และตอบสนองความต้องการ ความมั่นคงทางจิตใจอยู่ไม่เสื่อมคลาย การดำรงอยู่ของความเชื่อเกี่ยวกับผีอารักษ์สะท้อนให้เห็นว่ามิใช่โลกที่ดำเนินไปอย่างคู่ขนานกับโลกทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คือโลกทางพิธีกรรมและศาสนา ซึ่งเป็นโลกทางจิตวิญญาณ เพื่อถ่วงดุลให้คนในสังคมรู้สึกสบายใจขึ้น มีขวัญกำลังใจมากขึ้น จนกล่าวได้ว่า ยังสังคมพัฒนาไปในทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวัตถุนิยมมากเพียงใดมนุษย์ก็ยังรู้สึกหวั่นและต้องการความมั่นคงทางจิตใจมากขึ้นเท่านั้น และพิธีกรรมทางศาสนาเป็นพื้นที่ที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในส่วนนี้ได้ ผลการวิจัยนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้านี้หลายเรื่อง ที่นำทฤษฎีบทบาทหน้าที่มาวิเคราะห์ความหมายและความสำคัญของประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์และพบว่ามีความสำคัญในด้านจิตใจและสังคม เช่น งานวิจัยเรื่อง สถานะและบทบาทของอารักษ์หลวงนครน่าน ของ Weerapalo et. al (2023) พบว่า ความเชื่อเรื่องอารักษ์หลวงมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวจังหวัดน่านในด้านการเป็นที่พึ่งทางใจ และเป็นกลไกจัดระเบียบทางสังคมเนื่องจากเชื่อว่าผู้กระทำความผิดต่อบ้านเมืองจะถูกอารักษ์ลงโทษ

นอกจากบทบาทด้านจิตใจและด้านสังคมแล้ว งานวิจัยเกี่ยวกับผิอารักษ์มักสะท้อนให้เห็นบทบาทด้านอื่นที่เพิ่มขึ้นของผิอารักษ์เมื่อดำรงอยู่ในบริบทสังคมปัจจุบัน เช่น งานวิจัยเรื่อง พลวัตและบทบาทของความเชื่อเกี่ยวกับผิอารักษ์บ้านไม้ลุงชน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ของ Ya Kham Por (2012) พบว่า พิธีกรรมเกี่ยวกับผิอารักษ์บ้านไม้ลุงชน มีบทบาทในการเป็นศูนย์รวมผู้คนในชุมชนที่มีหลากหลายชาติพันธุ์อยู่ร่วมกัน และบทบาทในการสืบทอดวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในบริบทสังคมใหม่ สำหรับงานวิจัยเรื่องนี้ พบบทบาทหน้าที่ของเจ้าพ่อปลัดจ่างในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดนครนายก นับเป็นบทบาทใหม่ของผิอารักษ์ที่เคยมีมาก่อนในอดีต การพบบทบาทหน้าที่ของผิอารักษ์ในเชิงการท่องเที่ยวในบริบทสังคมร่วมสมัยดังกล่าว สะท้อนให้เห็นพลวัตของการดำรงอยู่ของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผิอารักษ์ที่เปลี่ยนแปลงจากความเชื่อที่จำกัดเฉพาะในชุมชนมาเป็นความเชื่อที่คนนอกเข้าร่วมด้วยพบงานวิจัยที่ตั้งข้อสังเกตกับปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้หลายเรื่อง เช่น งานวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมการสักการบูชาเจ้าพ่อโมกขละของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยปลากอง ตำบลชะเนือ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ของ Mun Chai & Ang Thong Kamnoet (2021) พบว่า ชาวปาเกะญอหมู่บ้านห้วยปลากองเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถร่วมพิธีสักการะเจ้าพ่อโมกขละได้ เพื่อตอบสนองนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดตาก ที่ต้องการผลักดันให้ถ้ำโมกขละเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญทางวัฒนธรรม ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ จึงยืนยันปรากฏการณ์ความเปลี่ยนแปลงของคติชนเกี่ยวกับผิอารักษ์ที่กำลังดำเนินไปในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย จากผลการศึกษาที่สอดคล้องกันงานวิจัยที่มีมาก่อนหน้านั้น และชี้เห็นประโยชน์ของการศึกษาคติชนเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของความเชื่อเกี่ยวกับผิอารักษ์ว่าเป็นประเด็นสำคัญในการทำความเข้าใจวิถีคิด วิธีการ จัดการแก้ปัญหาทางสังคมของคนในสังคมไทยผ่านกลไกทางวัฒนธรรม

References

- History of Chao Pho Khao Yai Shrine, Khao Yai National Park (2nd ed.). (2014). National Park Conservation Club. (In Thai)
- Mun Chai, S. & Ang Thong Kamnoet, K. (2021). Changes in the Sacrificial Rite of Chao Pho Mokkhalat of Pga K' nyau at Ban Huai Plakong, Khanachue Sub-district, Mae Ramat District, Tak Province. *Journal of Studies in the Field of Humanities*, 28 (2), 504-529. (In Thai)
- Na Thalang, S. (2012). Persistence of Belief and Ritual Concerning Guardian Spirits in Current Thai-Tai Societies. *Journal of Thai studies*, 8 (1), 41-68. (In Thai)
- Na Thalang, S. (2020). *Folklore Theory: Analysis Methodology of Folklore-Folk Tales* (4th ed.). Chulalongkorn University Press. (In Thai).
- Nimmanhaemin, P. (2008). Legend and tradition of paying homage to the Tai cultural hero "Nong Zhigao". *Journal of Thai Language and Literature*, 25 (1), 22-48. (In Thai)

- Ramitanon, C. (2021). Ghost and monk. **Teaching documents for the Thai Concepts course, Units 1-6** (20th ed.). Sukhothai Thammathirat Open University. (In Thai)
- Vivattanaseth, P. & Phomngam, T. (2019). Chao Phor Pra tu pha: From beliefs and rites to significant roles in Lampang community. **Humanities, Social Sciences, and Arts, 12** (2), 276-294. (In Thai)
- Wannakit, N. (2011). **Dynamism of The Chao Luang Khamdaeng Spirit cult of Tai Yuan and Tai Lue in Northern Thailand** [Doctoral dissertation]. Chulalongkorn University. (In Thai)
- Weerapalo, W. (2023). Status and Roles of the Royal Guardian Spirits of Nakhon Nan. **Journal of MCU Buddhism Review, 7** (2), 1-15. (In Thai)
- Ya Kham Por, A. (2012). Dynamism and Role of the Village Guardian Spirit Belief and Ritual in Ban Mai Lung Khon, Mae Sai District, Chiangrai Province. **Journal of Thai Studies, 8** (1), 1-18. (In Thai)

การพัฒนาผู้เล่าเรื่องน้อยชุมชนตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

The Development of Young Storytellers in Community of Bueng Charoen Subdistrict,
Ban Kruat District, Buri Ram Province

สินทรัพย์ ยืนยาว¹ / ทิพวัลย์ เหมรา^{2*}

Sinsup yuenyaw¹ / Thippawan Hemmara^{2*}

¹⁻² สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, บุรีรัมย์ 31000, ประเทศไทย
Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University,
Buri Ram 31000, Thailand

*Corresponding author. Email: Thippawan.hm@bru.ac.th

Received: November 26, 2024

Revised: August 15, 2025

Accepted: August 16, 2025

Abstract

The research on the development of young storytellers in community of Bueng Charoen Subdistrict, Ban Kruat District, Buri Ram Province, aimed to collect knowledge of cultural capital to develop a training course for young storytellers. The sample group used in the study was 30 students in the Sai Tri Phatthana 3 and Sai Tri Phatthana 7 communities, selected by purposive sampling. The instruments used to collect data included a cultural capital interview form, a young storyteller development course, and statistics used for data analysis included mean, standard deviation, and E1/E2 efficiency. The results of the study found that Bueng Charoen Subdistrict Municipality, Ban Kruat District, has important tourist attractions, namely, the Hundred Nest Beehive Tree and the 3,000-Year Prehistoric Museum at Wat Pa Phra Sabai. The content can be divided into 6 topics: 1) History of the Sai Tri Phatthana 3 Community, 2) History of the Sai Tri Phatthana 7 Community, 3) History and

^{*} ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding author) ; อาจารย์ ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

origin of the Hundred Nest Beehive Tree and the Shrine of Grandfather Boonma Hundred Nests, 4) History of the honey harvesting Tradition, 5) History of the 3,000-Year Prehistoric Museum at Wat Pa Phra Sabai, and 6) Various antiques displayed in the museum. As for the development of the young storyteller curriculum, there are 5 learning units, 15 hours in total, under 10 learning management plans, which have an efficiency of 87.87/91.22.

Key words: Community tourism, Buri Ram Province, Young Storyteller

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาคนักเล่าเรื่องน้อยชุมชนตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมมาพัฒนาหลักสูตรฝึกปฏิบัติการสร้างนักเล่าเรื่องน้อย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนในเขตพื้นที่ชุมชนสายตริพัฒนา 3 และชุมชนสายตริพัฒนา 7 จำนวน 30 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ข้อมูลทางวัฒนธรรม หลักสูตรการพัฒนาคนักเล่าเรื่องน้อย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาประสิทธิภาพ E1/E2 ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด มีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญคือ ต้นผึ้งร้อยรั้งและพิพิธภัณฑสถานก่อนประวัติศาสตร์ 3,000 ปี วัดป่าพระสวาย สามารถจำแนกเนื้อหาเป็น 6 เรื่อง ประกอบด้วย 1) ประวัติความเป็นมาของชุมชนสายตริพัฒนา 3 2) ประวัติความเป็นมาของชุมชนสายตริพัฒนา 7 3) ประวัติและที่มาของต้นผึ้งร้อยรั้ง ศาลพ่อปู่บุญมาร้อยรั้ง 4) ประวัติความเป็นมาของประเพณีตีผึ้ง 5) ประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑสถานก่อนประวัติศาสตร์ 3,000 ปี วัดป่าพระสวาย และ 6) วัดอุโบสถต่าง ๆ ที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑสถาน ส่วนการพัฒนาหลักสูตรคนักเล่าเรื่องน้อย มีหน่วยการเรียนรู้ 5 หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 15 ชั่วโมง ภายใต้อาณาเขตการจัดการเรียนรู้ 10 แผน ซึ่งมีประสิทธิภาพที่ 87.87/91.22

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวชุมชน, จังหวัดบุรีรัมย์, นักเล่าเรื่องน้อย

บทนำ

ตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นพื้นที่รอยต่อแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญในการขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยวระหว่างประเทศในอนาคต นับเป็นหนึ่งในเส้นทางท่องเที่ยวและการค้าที่น่าสนใจ ด้วยปัจจัยหลายประการ เช่น ประเพณีตีสักผึ้ง ชุมชนสายตริพัฒนา 3 เทศบาลตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นประเพณีที่เริ่มเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ซึ่งหลายภาคส่วนให้ความสำคัญและส่งเสริมเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง นอกจากนี้บริเวณใกล้เคียงชุมชนสายตริพัฒนา 7 มีพิพิธภัณฑสถานก่อนประวัติศาสตร์ 3,000 ปี วัดป่าพระสวาย ซึ่งมีวัดอุโบสถต่าง ๆ รวมถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากเป็นพื้นที่ชายแดนจึงมีพื้นที่เป็นแนวป่าชายแดน รวมถึงหน้าผาต่าง ๆ ที่สามารถพัฒนาเป็นจุดท่องเที่ยวได้

เทศบาลตำบลบึงเจริญ และประชาชนในชุมชนตำบลบึงเจริญได้ร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเพียงพอต่อการท่องเที่ยว มีการส่งเสริมกิจกรรมและ

งบประมาณในการพัฒนาสาธารณูปโภคต่าง ๆ เพื่อรองรับการขับเคลื่อนเป็นแหล่งท่องเที่ยวตำบลบึงเจริญ มีการศึกษาวิจัยด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว การพัฒนาด้านสินค้าและบริการต่าง ๆ และได้พัฒนาสถานที่ให้มีความเหมาะสมต่อการท่องเที่ยว การขับเคลื่อนดังกล่าวพบว่ายังขาดการเตรียมความพร้อมที่สำคัญ 2 ส่วนที่จะช่วยสร้างความเข้มแข็งด้านการท่องเที่ยว คือ ด้านการมีส่วนร่วมของทุกวัย โดยเฉพาะวัยเด็ก และเยาวชนที่จะเติบโตขึ้นมาแทนที่ในอนาคต และด้านการสร้างนักเล่าเรื่องน้อย ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้จะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่บอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาและนำเสนอข้อมูลที่สำคัญต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวได้รับทราบ ซึ่งจะช่วยให้นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เห็นคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้จะเป็นการเพิ่มความสามารถด้านการท่องเที่ยว ซึ่งนับเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญประการหนึ่ง ดังปรากฏเป็นยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580 ที่กำหนดยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งในยุทธศาสตร์ชาตินี้ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน 5 ประเด็น มีประเด็นด้านการสร้างความหลากหลายในการท่องเที่ยว ซึ่งชุมชนบึงเจริญจัดเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อาศัยวัฒนธรรมและประเพณี ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา สร้างความเข้มแข็งในสถาบันศาสนา เพื่อเผยแพร่หลักคำสอนที่ดีงามให้แก่ประชาชน รวมถึงปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Office of the National Economic and Social Development Council, 2019, p. 88)

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ในฐานะมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นจึงได้เห็นความสอดคล้องของโครงการในการที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาตามยุทธศาสตร์จังหวัดบุรีรัมย์ที่ได้จัดทำแผนพัฒนาจังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2566-2570 กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 เมื่อนำอายุและมีคุณภาพชีวิตที่ดีเป้าประสงค์ที่ 6 ส่งเสริมและสนับสนุนในการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นให้มีความยั่งยืน กลยุทธ์ที่ 3 สร้างค่านิยม จิตสำนึก และพัฒนาศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ของเด็ก เยาวชน และประชาชน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน (Provincial Strategy and Data for Development Group, 2023, p. 48) โครงการดังกล่าวจะช่วยในการสร้างความรู้ ความเข้าใจและความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นและภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาท้องถิ่นในฐานะผู้นำเสนอเรื่องราวของชุมชน

หลักสูตรท้องถิ่นที่ได้รับการพัฒนาขึ้นจะเป็นการส่งเสริมการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ราชภัฏ 20 ปี ในยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาท้องถิ่น ที่ส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งกำหนดผลลัพธ์การพัฒนาที่สำคัญคือ “หลักสูตรท้องถิ่นของเรา” (Office of the Rajabhat University Presidents, 2019) โดยหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง นักเล่าเรื่องน้อยจะเป็นการรวบรวมข้อมูลเรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมสำคัญของชุมชนบึงเจริญ มาพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นให้กับสถานศึกษาในท้องถิ่นตำบลบึงเจริญ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนในชุมชนตำบลบึงเจริญ และให้นักเรียนสามารถนำความรู้จากการเรียนในหลักสูตรท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชุมชนตำบลบึงเจริญ ทำให้การท่องเที่ยวตำบลบึงเจริญมีศักยภาพที่เข้มแข็งและสามารถรองรับการท่องเที่ยวในอนาคต

ด้วยความสำคัญของผลที่เกิดจากความต้องการของชุมชนและช่องว่างของการพัฒนาชุมชนตำบล บึงเจริญด้านการท่องเที่ยว ประกอบกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว การจัดการศึกษาและการพัฒนา

ท้องถิ่นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะ “พัฒนานักสื่อสารเด็กและเยาวชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชน ตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์” เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ และนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง นักเล่าเรื่องน้อย ที่เป็นหลักสูตรที่เหมาะสมต่อการสร้างหรือพัฒนานักเล่าเรื่องเพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์
2. พัฒนาหลักสูตรฝึกปฏิบัติการนักเล่าเรื่องน้อย ชุมชนตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ส่วนประกอบด้วย ส่วนแรกเป็นการรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบึงเจริญ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการรวบรวมข้อมูลเชิงสัมภาษณ์ และส่วนที่สอง เป็นการพัฒนาหลักสูตรในการพัฒนานักเล่าเรื่องชุมชน ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้เครื่องมือแบบทดสอบ หลักสูตรนักเล่าเรื่องน้อย และคู่มือการฝึกปฏิบัติการหลักสูตรนักเล่าเรื่องน้อย โดยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1.1 ประชากร

การศึกษาครั้งนี้มีเป้าหมายของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 และ มัธยมศึกษาปีที่ 1-2 ของโรงเรียนบ้านตัวอย่าง และโรงเรียนนิคมสร้างตนเอง 7 ซึ่งเป็นนักเรียนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลบึงเจริญ คือ ชุมชนสายตริพัฒนา 3 และชุมชนสายตริพัฒนา 7 จำนวน 33 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการฝึกอบรมเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1-2 ของโรงเรียนบ้านตัวอย่าง และโรงเรียนนิคมสร้างตนเอง 7 ซึ่งเป็นนักเรียนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว

ของเทศบาลตำบลบึงเจริญ คือ ชุมชนสายตริพัฒนา 3 จำนวน 15 คน และชุมชนสายตริพัฒนา 7 จำนวน 15 คน รวมเป็น 30 คน วิธีการคัดเลือกนักเรียนให้นักเรียนที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ คัดเลือกโดยการเลือกแบบเจาะจง

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

การศึกษาครั้งนี้คณะผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการศึกษาวิจัยในเทศบาลตำบลบึงเจริญ 2 แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยต้นผึ้งร้อยรัง ชุมชนสายตริพัฒนา 3 และพิพิธภัณฑ์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ 3,000 ปี วัดป่าพระสหาย ชุมชนสายตริ 7 เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวของตำบลที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว มีความสะดวกสบายในการเข้าถึง เครื่องอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว เช่น เส้นทางคมนาคม ห้องสุขา ลานจอดรถ รวมไปถึงแหล่งท่องเที่ยวที่ดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวและมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเป็นประจำ จึงได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายการให้ข้อมูลในครั้งนี้คือบุคคลสำคัญ (Key Informants) ที่มีความรู้ ความเข้าใจทุนทางวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1) ตัวแทนจากเทศบาลตำบลบึงเจริญจำนวน 1 คน 2) ตัวแทนผู้นำชุมชน ชุมชนสายตริพัฒนา 3 จำนวน 3 คน 3) ตัวแทนผู้นำชุมชน ชุมชนสายตริ 7 จำนวน 2 คน 4) ปราชญ์ชาวบ้าน / ผู้สูงอายุ ในชุมชนสายตริพัฒนา 3 ที่มีความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษาทุนทางวัฒนธรรม จำนวน 10 คน 5) ปราชญ์ชาวบ้าน / ผู้สูงอายุ ในชุมชนสายตริ 7 ที่มีความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษาทุนทางวัฒนธรรม จำนวน 7 คน 6) ครูโรงเรียนบ้านตัวอย่าง จำนวน 2 คน 7) ครูโรงเรียนนิคมสร้างตนเอง 7 จำนวน 3 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 28 คน

กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยในครั้งนี้จึงแยกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่เป็นผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยบุคคลจากกลุ่มต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลรวมทั้งสิ้น 28 คน และกลุ่มเป้าหมายที่สองเป็นกลุ่มนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว 2 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 30 คน รวมเป็นกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ รวม 58 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือในการวิจัยเพื่อรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

- 2.1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทุนทางวัฒนธรรม
- 2.2 หลักสูตรการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย
- 2.3 คู่มือการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย
- 2.4 แบบทดสอบก่อน-หลังเรียน

3. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย แต่ละเครื่องมือตั้งขึ้นตอนต่อไปนี

- 3.1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทุนทางวัฒนธรรม

การรวบรวมข้อมูลทุนทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ใช้การจัดสนทนากลุ่มเป็นสำคัญ จึงได้พัฒนาเครื่องมือสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นการกำหนดประเด็นคำถามจากการลงพื้นที่สำรวจแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเทศบาลตำบลบึงเจริญเพื่อให้ได้ข้อมูล ดังนี้ 1) ประวัติความเป็นมาของชุมชนสายตริพัฒนา 3 2) ประวัติความเป็นมาของชุมชนสายตริพัฒนา 7 3) ประวัติและที่มาของต้นผึ้งร้อยรัง ศาลพ่อปู่ญมาร้อยรัง 4) ประวัติความเป็นมาของประเพณีตีผึ้ง 5) ประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ 3,000 ปี วัดป่าพระสหาย และ 6) วัตถุโบราณต่าง ๆ ที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์

3.2 หลักสูตรการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย

การพัฒนาหลักสูตรนักเล่าเรื่องน้อย ได้ดำเนินการพัฒนาเครื่องมือ ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักเล่าเรื่องชุมชน

3.2.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร เพื่อทำความเข้าใจขั้นตอนและโครงสร้างของหลักสูตร

3.2.3 พัฒนาร่างหลักสูตรนักเล่าเรื่องน้อย โครงสร้างหลักสูตรประกอบด้วย

1) ความเป็นมาของหลักสูตร 2) วิสัยทัศน์ของหลักสูตร 3) คุณภาพของผู้เรียนในหลักสูตร 4) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 5) ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร 6) กลุ่มเป้าหมายของผู้เรียนในหลักสูตร 7) คุณสมบัติของผู้เรียนในหลักสูตร 8) ระยะเวลาการศึกษาของหลักสูตร 9) โครงสร้างหลักสูตร 10) สื่อการเรียนรู้ในหลักสูตร 11) การวัดผลและประเมินผลในหลักสูตร และ 12) เกณฑ์การผ่านหลักสูตร

3.2.4 นำร่างหลักสูตรนักเล่าเรื่องน้อย เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ชุมชนมีคฤศก์น้อยและชุมชนนักพูด จำนวน 3 ท่าน

3.2.5 นำร่างหลักสูตรมาพิจารณาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน

3.2.6 นำร่างหลักสูตรนักเล่าเรื่องน้อยที่ได้ปรับปรุงแก้ไข เสนอเพื่อประเมินคุณภาพ โดยใช้แบบประเมินมาตรฐานวัดประมาณค่า 3 ระดับ โดยนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

3.2.7 นำผลการประเมินมาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.297

3.2.8 ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรตามข้อเสนอแนะ เพื่อจัดทำหลักสูตรนักเล่าเรื่องน้อยฉบับสมบูรณ์

3.3 คู่มือการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย

หลังจากพัฒนาหลักสูตรนักเล่าเรื่องน้อย ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำคู่มือการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย เพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางในการทดลองใช้หลักสูตร โดยดำเนินการพัฒนาเครื่องมือตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้

3.3.2 พัฒนาร่างหลักสูตรนักเล่าเรื่องน้อย โครงสร้างประกอบด้วย 1) คำชี้แจง

2) จุดประสงค์ 3) ผลลัพธ์การเรียนรู้ 4) แบบทดสอบก่อนเรียน 5) แผนการจัดการกิจกรรมการฝึกอบรม 6) แผนการเรียนรู้จำนวน 10 แผน 16) แบบทดสอบหลังเรียน และ 7) เฉลยแบบทดสอบ

3.3.3 นำร่างคู่มือการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ชุมชนมีคฤศก์น้อยและชุมชนนักพูด จำนวน 3 ท่าน

3.3.4 นำร่างคู่มือการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อยมาพิจารณาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน

3.3.5 นำร่างคู่มือการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อยที่ได้ปรับปรุงแก้ไข เสนอเพื่อประเมินคุณภาพ โดยใช้แบบประเมินมาตรฐานวัดประมาณค่า 3 ระดับ โดยนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

3.3.6 นำผลการประเมินมาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.263

3.3.7 ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรตามข้อเสนอแนะ เพื่อจัดทำคู่มือการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อยฉบับสมบูรณ์

3.4 แบบทดสอบก่อน-หลังเรียน

3.4.1 ศึกษารายละเอียดเนื้อหาบทเรียน ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร เพื่อกำหนดตารางการวิเคราะห์ข้อสอบ พบว่ามีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องวัดผล จำนวน 18 ตัว และจัดทำข้อคำถามทั้งสิ้น 42 ข้อ ใช้จริง 30 ข้อ

3.4.2 ดำเนินการพัฒนาแบบทดสอบแบบปรนัย จำนวน 3 ตัวเลือก จำนวนทั้งสิ้น 42 ข้อ

3.4.3 นำข้อสอบที่พัฒนาขึ้นไปหาความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่ต้องการวัดกับข้อคำถาม โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

3.4.4 นำผลการวิเคราะห์ข้อสอบมาพิจารณาการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ .50 – 1.00 ตามที่กำหนดไว้ในตารางวิเคราะห์ข้อสอบ จำนวน 30 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุนทางวัฒนธรรม

การรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก เนื่องจากเหมาะสมกับงานทางด้านการพัฒนา โดยรวบรวมข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน สถานที่สำคัญของชุมชนที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว รวมไปถึงข้อมูลทางวัฒนธรรมด้านจิตใจ เช่น ประเพณี ความเชื่อ เรื่องเล่านิทานต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลสำคัญต่อการทำความเข้าใจจากแง่มุมทางวัฒนธรรมที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์ สืบทอดและต่อยอดไปสู่การเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่ได้เข้าถึงข้อมูลและร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนควบคู่ไปกับการเรียนรู้การเป็นนักรเล้าเรื่องชุมชน ผ่านการออกแบบหลักสูตรการพัฒนานักเล้าเรื่องชุมชนที่บูรณาการความร่วมมือกับโรงเรียนในชุมชน เพื่อลดช่องว่างของการท่องเที่ยวชุมชน

การเก็บข้อมูลการวิจัย มีความจำเป็นที่จะต้องรวบรวมข้อมูลจากหลากหลายแหล่งข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้กำหนดแนวทางในการรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิของการวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documents) ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งานวิจัย บทความวิชาการ หนังสือ โดยข้อมูลจากเอกสารจะมีส่วนสำคัญในการตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องในเชิงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน รวมไปถึงการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมในเชิงหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาด้านการท่องเที่ยว และแนวทางในการพัฒนานักเล้าเรื่องชุมชนให้มีความชัดเจนและสมบูรณ์ รวมไปถึงการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบการดำเนินการวิจัย

4.1.2 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary source) เรื่องเล่านอกจากจะเป็นข้อเท็จจริงตามหลักวิทยาศาสตร์แล้ว ทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญหลายประการอาจจะไม่ใช่ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ และเป็นข้อมูลสำคัญที่ทำให้เรื่องเล่าของนักเล้าเรื่องชุมชนมีชีวิตและน่าสนใจ เช่น นิทานอธิบายเหตุความเป็นมาของสถานที่ ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมเหล่านี้แฝงอยู่ในตัวคน การจะได้มาซึ่งข้อมูลลักษณะดังกล่าวจำเป็นต้องใช้การรวบรวมข้อมูลเชิงสนาม โดยมีวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1.2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview technique)

โดยใช้แนวสัมภาษณ์ (Interview guide) เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ในการขับเคลื่อนงานการพัฒนาเด็กเล่าเรื่องชุมชน ตลอดจนข้อคิดเห็นที่สำคัญต่อการพัฒนา ปรับเปลี่ยน วิเคราะห์และสะท้อนผลของวิธีการพัฒนาเด็กเล่าเรื่องน้อย เพื่อให้ได้ข้อมูลรายละเอียดที่ชัดเจนจึงจำเป็นต้องใช้การสัมภาษณ์เพื่อให้เข้าถึงความคิด ความเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้า ออกแบบ การพัฒนา การทดลอง รวมถึงการปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์หรือบกพร่อง ผ่านผู้เชี่ยวชาญทั้ง 6 ท่าน รวมถึงประชาชนในชุมชนที่จะได้ช่วยกันสะท้อนความรู้สึกล่วงกิจกรรมการฝึกปฏิบัติการเป็นนักเล่าเรื่องชุมชน

4.1.2.2 การสนทนากลุ่ม (Focused group) โดยใช้แบบสัมภาษณ์

(Interview schedule) ในการระดมความคิดเห็นของกลุ่ม (Group think) โดยใช้เทคนิค Appreciation-In-fluence-Control (AIC) การระดมความคิดเห็น (Brainstorming) การใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลนี้เพื่อให้เข้าถึงทุนทางวัฒนธรรมชุมชนที่สะสมในบุคคล นักปราชญ์ ผู้นำทางความคิดทางจิตใจของชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลและสาระที่จะใช้ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลไปเป็นเนื้อหาถ่ายทอดให้กับกลุ่มนักเล่าเรื่องชุมชนที่จะพัฒนา

4.2 การรวบรวมข้อมูลการฝึกปฏิบัติการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย

การเก็บรวบรวมข้อมูลของการพัฒนาและการใช้หลักสูตร การเก็บรวบรวมในขั้นตอนนี้เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ โดยการนำหลักสูตรไปทดลองจัดกิจกรรม ตามกระบวนการ ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

4.2.1 ประชุมชี้แจงครูที่เป็นอาสาสมัครในการพัฒนามัคคุเทศก์ของโรงเรียน

บ้านตัวอย่างและโรงเรียนนิคมสร้างตนเอง 7 พร้อมกับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อทำความเข้าใจแนวทางในการทดลองใช้หลักสูตร

4.2.2 ประชุมชี้แจงครูที่เป็นอาสาสมัครในการพัฒนามัคคุเทศก์ของโรงเรียน

บ้านตัวอย่างและโรงเรียนนิคมสร้างตนเอง 7 พร้อมกับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อรวบรวมข้อมูลผลการทดลองการใช้หลักสูตร และการสะท้อนผล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลทุนทางวัฒนธรรม และการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของหลักสูตรและคู่มือการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทุนทางวัฒนธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูลทุนทางวัฒนธรรม เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้แนวคิดทางคติชนวิทยาว่าด้วยเรื่องเล่าท้องถิ่นกับประวัติศาสตร์คำบอกเล่า โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analytics) เน้นการวิเคราะห์ และตีความข้อมูลเพื่อสังเคราะห์เป็นข้อมูลสำหรับการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรนักเล่าเรื่องน้อย

5.2 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของหลักสูตรและคู่มือการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณในการวิเคราะห์เพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตรและคู่มือการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย ซึ่งประกอบด้วยชุดกิจกรรม แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบ และผลสัมฤทธิ์ของการทดลองใช้หลักสูตร ซึ่งใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยค่าสถิติ ดังต่อไปนี้

5.2.1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)

5.2.2 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.2.3 ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC: Index of item objective congruence) โดยข้อความที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 มีค่าความเที่ยงตรง ใช้ได้ ส่วนข้อความที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุง ยังใช้ไม่ได้

5.2.4 ค่าประสิทธิภาพของคู่มือการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย E1/E2 ตัวแรกแสดงประสิทธิภาพ (Effective) ของกระบวนการซึ่งอยู่ในรูปค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนจากแบบฝึกทั้งหมด ส่วน E2 แสดงประสิทธิภาพของผลโดยรวมซึ่งอยู่ในรูปค่าเฉลี่ยร้อยละของแบบทดสอบหลังการใช้นวัตกรรม โดยตั้งเกณฑ์ประสิทธิภาพของคู่มือพัฒนานักเล่าเรื่องน้อยไว้ที่ 80 / 80

5.2.5 ค่าดัชนีประสิทธิผล - (EI: Effectiveness Index) แสดงพัฒนาการของผู้เรียน

ผลการวิจัย

1. การรวบรวมองค์ความรู้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ ทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ดังนี้

1.1 ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนสายตริพัฒนา 3 มีทุนทางวัฒนธรรมที่รวบรวมได้ประกอบด้วย

1.1.1 ความเป็นมาของชุมชนสายตริพัฒนา 3

ชุมชนสายตริพัฒนา 3 ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2521 จากนโยบายรัฐบาลช่วงสงครามเย็น เพื่อพัฒนาพื้นที่อยู่อาศัยและการเกษตร ท่ามกลางความขัดแย้งชายแดนไทย-กัมพูชา แม้ต้องเผชิญปัญหาสงครามและภัยจากสัตว์ป่า ชาวบ้านได้รวมตัวกันเพื่อสร้างความมั่นคงและจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านเศรษฐกิจ การประมงน้ำจืดจากต้นไทรใหญ่กลายเป็นรายได้สำคัญที่นำมาพัฒนาสาธารณูปโภคในหมู่บ้านและสนับสนุนกิจกรรมชุมชน เช่น งานบุญและประเพณี ส่วนด้านวัฒนธรรม ความเชื่อในศาลพ่อปู่บุญมาและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือหลอมความสามัคคีของชาวบ้าน

ในปี พ.ศ. 2545 ชุมชนริเริ่มโครงการ “หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” โดยนำธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องพ่อปู่ และเรื่องเล่าท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นจุดขาย เช่น กิจกรรมชมรังผึ้งหลวง และการเยี่ยมชมศาลพ่อปู่บุญมา ซึ่งกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ปัจจุบัน ชุมชนสายตริพัฒนา 3 ยังคงรักษาอัตลักษณ์ผ่านความร่วมมือร่วมใจ การอนุรักษ์ธรรมชาติ และการพัฒนาที่ยั่งยืน ถือเป็นตัวอย่างความสำเร็จที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและการปรับตัวอย่างกลมกลืนกับยุคสมัย

1.1.2 สถานที่ศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อ

ชุมชนสายตริพัฒนา 3 ให้ความสำคัญกับ “ศาลพ่อปู่บุญมา” และ “ต้นไทรใหญ่” ในฐานะศูนย์รวมความเชื่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่พึ่งทางจิตใจและรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน ความเชื่อเรื่องพ่อปู่บุญมา เช่น การเข้าฝันและความสัมพันธ์กับผึ้งหลวง สร้างความเคารพและศรัทธาในหมู่ชาวบ้าน ความศักดิ์สิทธิ์นี้ช่วยกำหนดกฎระเบียบ เช่น การดูแลความสะอาด ไม่ส่งเสียงดัง และการอนุรักษ์ระบบนิเวศรอบต้นไทร ชาวบ้านยังปฏิบัติตามธรรมเนียมการเก็บน้ำผึ้งแบบอนุรักษ์เพื่อให้ผึ้งยังคงมาทำรังในปีต่อไป

นอกจากนี้ ความเชื่อดังกล่าวยังเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเรื่องเล่าเกี่ยวกับพ่อบุญและฝั่งหลวงถูกนำมาเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชน ส่งเสริมการผลิตน้ำผึ้ง การท่องเที่ยว และการจัดประเพณีที่สร้างรายได้และชื่อเสียง ความเชื่อจึงไม่เพียงเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ แต่ยังช่วยสร้างความสมดุลระหว่างวิถีชีวิตของชุมชนกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน

1.1.3 ประเพณีและพิธีกรรม

ประเพณีวัฒนธรรมในชุมชนสายตริพัฒนา 3 เป็นผลจากวิถีชีวิต ความเชื่อทางศาสนา และเรื่องเล่าในท้องถิ่น ซึ่งปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์และการประกอบอาชีพ ชุมชนปฏิบัติตาม ฮีต 12 คอง 14 เช่นเดียวกับชาวอีสานทั่วไป โดยมีประเพณีที่โดดเด่นและเชื่อมโยงกับพ่อบุญมาร้อยรัง ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และธรรมชาติในวิถีชีวิตของคนในชุมชนดังนี้

1. พิธีสงฆ์ศาลเจ้าพ่อบุญมา ชุมชนสายตริพัฒนา 3 จัดขึ้นทุกวันที่ 13 เมษายน ซึ่งตรงกับเทศกาลสงกรานต์ โดยเริ่มตั้งแต่ช่วงเช้ามืด ชาวบ้านจะนำอาหารและผลไม้มาเซ่นไหว้ศาลพ่อบุญได้ต้นไทรใหญ่ จากนั้นใช้น้ำอบน้ำหอมสรงรูปปั้นพ่อบุญมา และต่อด้วยการรดน้ำขอพรผู้สูงอายุในชุมชน พิธีนี้สะท้อนความศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเชื่อมโยงคนกับธรรมชาติ โดยเชื่อว่าพ่อบุญมาน้ำผึ้งหลวงมาสู่ต้นไทร สร้างรายได้ให้ชุมชน การสรงน้ำนี้จึงเป็นการแสดงความกตัญญู ความศรัทธา และเสริมความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตและครอบครัว รวมถึงสร้างความสามัคคีในชุมชน

2. ประเพณีบวงสรวงศาลพ่อบุญมาและการเก็บน้ำผึ้ง หรือ “ประเพณีตีผึ้ง” ของชุมชนสายตริพัฒนา 3 จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี สะท้อนอัตลักษณ์และความสามัคคีของชุมชน กิจกรรมนี้เริ่มจากการบวงสรวงศาลพ่อบุญมาเพื่อขออนุญาตเก็บน้ำผึ้ง โดยเน้นความระมัดระวังและการทำงานร่วมกัน เนื่องจากต้นไทรใหญ่ที่มีรังผึ้งจำนวนมากอาจเป็นอันตราย ประเพณีนี้ยังช่วยสร้างคุณค่าให้น้ำผึ้งที่เก็บได้ โดยเชื่อว่าเป็นน้ำผึ้งศักดิ์สิทธิ์ผ่านพิธีกรรมอันเคร่งครัด ปัจจุบันประเพณีดังกล่าวได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ ให้เป็นประเพณีประจำท้องถิ่นและจุดขายด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์

3. ประเพณีบุญเบิกบ้าน ชุมชนสายตริพัฒนา 3 จัดประเพณีบุญเบิกบ้านขึ้นในวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 เพื่อบวงสรวงขอพรจากเจ้าพ่อบุญมาร้อยรังและเทวดารักษาให้ฝนตกตามฤดูกาล และพืชพรรณเจริญงอกงาม ก่อนฤดูกาลเพาะปลูก อีกทั้งยังเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ฝั่งที่ตายในประเพณีตีผึ้ง ชุมชนได้ปรับประเพณีเดิมด้วยการเสี่ยงทาย โดยการจุดธูปไฟเพื่อทำนายสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ฝนตก พืชผล และการท่องเที่ยว รวมถึงการทำบุญตักบาตรเพื่อเสริมความเป็นสิริมงคล ชุมชนได้นำประเพณีนี้มาเสริมสร้างความสามัคคีและสร้างจุดขายสำหรับการท่องเที่ยวในพื้นที่

1.1.4 เรื่องเล่าประจำชุมชน

เรื่องเล่าในชุมชนสายตริพัฒนา 3 เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญในการอธิบายที่มาของความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และประเพณีของชุมชน เรื่องเล่าเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้สื่อสารและถ่ายทอดประสบการณ์จากรุ่นสู่รุ่น การเล่าเรื่องทำให้เกิดความหมายและสามารถสร้างความเชื่อที่ถาวรในสังคม ทั้งจากเรื่องจริงหรือเรื่องสมมติ ทั้งที่เป็นเรื่องราวหรือเป็นเพียงเหตุการณ์เล็ก ๆ ซึ่งเชื่อมโยงกับศาลพ่อบุญมาและประเพณีตีผึ้ง ดังนี้

1. เรื่องเล่า “รถขุดล้มต้นไทรไม่ได้เพราะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์” เรื่องเล่าของชาวบ้านในชุมชนสายตริพัฒนา 3 เล่าว่ารถขุดที่ถูกนำมาใช้ในการขุดสระน้ำไม่สามารถโค่นต้นไทรได้ เพราะเครื่องยนต์ของรถขุดเกิดขัดข้องทุกครั้งที่ยพยายามล้มต้นไม้ จนเกิดความเชื่อว่าต้นไทรนั้นมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อาศัยอยู่ ชาวบ้านจึงตัดสินใจให้รักษาดันไทรไว้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีในต้นไม้ตามความคิดของคนอีสาน

2. เรื่องเล่า “คนเดินเข้าไปในต้นไทร” เรื่องเล่าจาก C.Soda (personal communication, November 29, 2023) ที่เล่าว่าขณะที่เดินกลับจากสวน เขาเห็นชายสูงวัยเดินเข้าไปในต้นไทรแล้วหายไป ซึ่งสะท้อนความเชื่อในความคิดดีลึกลับของต้นไทรที่เป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเป็นที่มาของชื่อ “ศาลพ่อปู่บุญมา” ที่เชื่อมโยงระหว่างต้นไทรและศาลประจำชุมชน

3. เรื่องเล่า “ฝันว่าพ่อปู่บุญมาจะนำโชคมาสู่ชุมชน” จาก K. Mueksi (personal Communication, November 29, 2023) ที่เล่าว่าฝันเห็นพ่อปู่บุญมาบอกให้ช่วยกันรักษาต้นไทรเพื่อให้สิ่งดี ๆ มาสู่ชุมชน ซึ่งเขาเชื่อว่าสิ่งดี ๆ คือการซื้อหอยและถูกรางวัลของคนในชุมชน แต่หลังจากนั้นฝันหลวงก็มาทำรังที่ต้นไทร ทำให้ชุมชนเชื่อว่ารังนั้นจะเป็นของขวัญจากพ่อปู่บุญมา โดยเฉพาะผู้ที่ดูแลต้นไทรอย่างดี

4. เรื่องเล่า “ห้ามเก็บน้ำฝิ่งบนต้นไทร” จาก K. Mueksi (personal Communication, November 29, 2023) เล่าว่าฝันเห็นชายชุดขาวสั่งห้ามเก็บน้ำฝิ่งบนต้นไทร ซึ่งเขาต่อว่าว่าไม่ทำจะหาเงินเลี้ยงครอบครัวไม่ได้ หลังจากนั้นจึงเปลี่ยนวิธีการเก็บน้ำฝิ่งโดยถวญเครื่องควหาวนและประมูลน้ำฝิ่งจากชุมชนก่อนขึ้นเก็บน้ำฝิ่ง

5. เรื่องเล่า “ขโมยน้ำฝิ่งกลับบ้านไม่ถูก” เรื่องเล่าเกี่ยวกับการขโมยน้ำฝิ่งจากต้นไทรใหญ่ เมื่อมีชายสองคนมาขโมยน้ำฝิ่งกลางดึก ฝันบินมาที่บ้านชาวบ้าน ทำให้พวกเขาสังเกตเห็นและไปพบว่ามีการขโมยเกิดขึ้น ชาวบ้านจึงตักเตือนและแจ้งตำรวจ หลังจากนั้นขโมยทั้งสองกลับไปที่ต้นไทรอีกครั้ง แต่บอกว่าไม่รู้ทำไมจึงกลับมาที่นี่อีก ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นการกระทำของพ่อปู่บุญมาที่ส่งฝันไปเตือนและทำให้ขโมยกลับบ้านไม่ถูก เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการขโมยอีก จากการรวบรวมข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีตั้งชุมชนสายตริพัฒนา 3 พบว่าได้เกิดเรื่องเล่าต่าง ๆ เป็นระยะ และเรื่องเล่านี้ได้สร้างความเชื่อที่พัฒนาไปสู่การสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ไปสู่ประเพณีและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1.2 ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนสายตริ 7 มีทุนทางวัฒนธรรมที่รวบรวมได้ ประกอบด้วย

1.2.1 ความเป็นมาของชุมชนสายตริ 7 และพิธีกรรมยุคก่อนประวัติศาสตร์ 3,000 ปี วัดป่าพระสวาย

ชุมชนสายตริพัฒนาเดิมเป็นพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีการอพยพมาจากพื้นที่ต่าง ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 โดยกลุ่มประชาชนที่นำโดยนายพัฒน์ และตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านบึงน้อย” ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็น “บ้านสายตริ 7” การพัฒนาเริ่มจากการทำเกษตรกรรมและขยายตัวตามเส้นทางคมนาคม จนกระทั่งหมู่บ้านเผชิญกับภัยสงครามจากประเทศเพื่อนบ้านในช่วงสงครามเขมรแดง ชุมชนได้ตั้งชุดคุ้มครองเพื่อป้องกันอันตราย และบางส่วนอพยพไปอยู่ที่อื่นจนกระทั่งสงครามสงบในปี พ.ศ. 2535

การพบวัตถุโบราณในพื้นที่ชุมชนเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2540 เมื่อพระธัชชัยมาจำพรรษาที่วัดป่าพระสวายและได้รวบรวมวัตถุโบราณจากการขุดค้น ชุมชนเริ่มสะสมและเก็บรักษาวัตถุเหล่านี้ในพิพิธภัณฑ์ที่ได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่าย และในปี 2541 การขุดพบโครงกระดูกและเครื่องปั้นดินเผาจำนวนมากนำไปสู่การสร้างพิพิธภัณฑ์และการจัดทำพิธีกรรม “ทำบุญกระดูก 3,000 ปี” เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ล่วงลับในพื้นที่ ชุมชนยังคงรักษาประเพณีนี้จนถึงปี 2547 ประเพณีนี้ได้หายไปเมื่อพระธัชชัยออกจากชุมชน

1.2.2 วัตถุโบราณที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ 3,000 ปี วัดป่าพระสวาย ชุมชนสายตริ 7 จัดแสดงวัตถุโบราณจากการขุดค้นในพื้นที่ชุมชน รวม 318 ชิ้น และเศษชิ้นส่วนอีกกว่าหนึ่งตัน ส่วนใหญ่เป็น

วัตถุจากยุคก่อนประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะภาชนะดินเผา ซึ่งมีหลากหลายรูปร่าง เช่น หม้อ กระถาง พาน ถ้วย และบาตร รวมถึงเครื่องประดับดินเผาและสำริด เช่น กำไล สร้อยคอ ลูกปัด และตุ้มหู นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือต่าง ๆ เช่น โข่ว ขวานหิน ลูกกลิ้ง แท่นบดยา และพระพุทธรูปจัดแสดงด้วย

1.2.3 ประเพณีและพิธีกรรม

ประเพณีทำบุญกระดูก 3,000 ปี ของชุมชนสายตริ 7 เกิดจากความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณเจ้าของวัตถุโบราณที่พบในชุมชน โดยเฉพาะเครื่องปั้นดินเผาโบราณและโครงกระดูกที่ขุดพบ การทำบุญนี้มีเป้าหมายอุทิศส่วนกุศลให้วิญญาณเหล่านั้น ผ่านพิธีกรรมที่ผสมผสานความเชื่อทางพุทธศาสนาและความเชื่อเรื่องผี พิธีจัดขึ้นในช่วงเดือนสาม ระหว่างการว่างเว้นจากการทำนา ใช้เวลาทั้งสองวัน โดยมีการทำบุญถวายภัตตาหาร การสวดมนต์ และกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การฟังธรรมและการเสี่ยงโชค ประเพณีนี้เป็น การปรับเปลี่ยนประเพณีส่วนบุคคลให้เป็นกิจกรรมส่วนร่วมของชุมชน และกลายเป็นเอกลักษณ์ที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์วัตถุโบราณ

1.2.4 เรื่องเล่าประจำชุมชน

ชุมชนสายตริ 7 มีเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผี ซึ่งมีอิทธิพลต่อชีวิตคนในชุมชนตั้งแต่เกิดจนถึงตาย แม้ในช่วงแรกเรื่องผีในเวทีวิจัยจะยากเนื่องจากคนในชุมชนมองว่าไม่น่าเชื่อถือ แต่ภายหลังมีการสร้างความเข้าใจว่าความเชื่อเหล่านี้เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า เช่นเดียวกับการนำเรื่องพญาคันคมาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดยโสธร เรื่องเล่าเกี่ยวกับผีในชุมชนสายตริมี 3 ประเภท ได้แก่ เรื่องที่ได้ยินจากผู้อื่น เรื่องที่มาจากประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เล่า และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความฝัน

จากข้อมูลในช่วงต้นอันเป็นเนื้อหาของทุนทางวัฒนธรรมทั้ง 2 ชุมชนได้นำไปสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ เพื่อจัดทำใบความรู้และเนื้อหาเพื่อการค้นคว้าของนักเรียนเรื่องน้อยชุมชนตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

2. พัฒนาหลักสูตรฝึกปฏิบัติการนักเล่าเรื่องน้อย ชุมชนตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ การพัฒนาหลักสูตรนักเล่าเรื่องน้อยได้ดำเนินการพัฒนาขึ้นตามกระบวนการต่าง ๆ และได้มีการทดลองและศึกษาผลจากการทดลองมาวิเคราะห์ เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอันสืบเนื่องมาจากการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังต่อไปนี้

2.1 แนวทางในการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย

จากการดำเนินการวิจัยพบว่าแนวทางในการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อยจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาใน 4 มิติ ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านความรับผิดชอบ และ 4) ด้านการเสริมประสบการณ์ โดยใช้เวลาในการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อยจำนวน 15 ชั่วโมง แบ่งเป็นการเรียนรู้ภาคทฤษฎีจำนวน 5 ชั่วโมง และปฏิบัติ จำนวน 10 ชั่วโมง มีหน่วยการเรียนรู้ทั้งสิ้น 5 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 รู้เรื่องการสื่อสาร เวลา 2 ชั่วโมง เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนาให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดด้วยวิธีการสื่อสารที่ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ คือ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร การเข้าใจองค์ประกอบของการสื่อสารจะช่วยให้ผู้ผ่านการพัฒนาในหลักสูตรทราบความสำคัญและข้อควรระวังของการสื่อสาร

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 รู้ข้อมูลชุมชนท้องถิ่น เวลา 2 ชั่วโมง เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้และทักษะการสรุปความจากการฟัง โดยเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจแนวคิดว่าด้วยการสรุปความจากการฟัง เพื่อให้ความเข้าใจในหลักของการสรุปความ และเป็นการปฏิบัติจริงในการสรุปความจากเรื่องที่ฟัง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 รู้ปฏิบัตินักเล่าเรื่อง เวลา 5 ชั่วโมง เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้และทักษะด้านการเล่าเรื่อง โดยเริ่มจากการเป็นนักสร้างเรื่องตามแนวคิด 5W1H เพื่อให้เกิดความเข้าใจแนวทางการประยุกต์เรื่องเล่าที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่รวบรวมได้จากการฟังมาสร้างเป็นบทพูด หลังจากเข้าใจหลักการสร้างเรื่อง เป็นการฝึกปฏิบัติการสร้างเรื่อง และฝึกปฏิบัติการเล่าเรื่องตามบทที่ตนได้พัฒนาขึ้น

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 รู้พัฒนาบุคลิกภาพ จำนวน 3 ชั่วโมง เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะการพูดที่ประกอบไปด้วยการใช้ น้ำเสียง ถ้อยคำ และท่าทาง โดยเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะการเล่าเรื่อง น้ำเสียง และการใช้ท่าทาง รวมถึงการสร้างคามมั่นใจในเนื้อหาของบทพูด

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 รู้ปฏิบัติการในสถานการณ์จริง เวลา 3 ชั่วโมง เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาประสบการณ์การพูดต่อหน้าที่ประชุมชน โดยเป็นการพูดต่อหน้าผู้ฟังนักท่องเที่ยวจำลอง ซึ่งผู้ฟังเป็นประชาชนในชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เล่าเรื่องได้เรียนรู้ถึงสถานการณ์จริงของการทำหน้าที่ ลดความตระหนกตื่นเต้น การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและข้อเสนอแนะจึงเป็นเรื่องสำคัญในหน่วยการเรียนรู้

จากแนวทางการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อยและหน่วยการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้นไปพัฒนาเป็นหลักสูตรนักเล่าเรื่องน้อย ประกอบด้วยโครงสร้าง ดังนี้ 1) คำชี้แจง 2) จุดประสงค์ 3) ผลลัพธ์การเรียนรู้ 4) แบบทดสอบก่อนเรียน 5) แผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม 6) แผนการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน 7) แบบทดสอบหลังเรียน และได้นำไปพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย จำนวน 30 คน

2.2 ประสิทธิภาพในการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย

การหาประสิทธิภาพของคู่มือการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย เพื่อพัฒนานักเล่าเรื่องน้อยของชุมชนเขตเทศบาลตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ จากการใช้งานกับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน พบว่าในการพัฒนาคู่มือการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อยที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ โดยกำหนดเกณฑ์ในการพัฒนาไว้ที่ 80/80 จากผลการดำเนินการวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพของคู่มือการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย มีประสิทธิภาพ (E1/E2) ที่ 87.87/91.22 โดยการหาประสิทธิภาพมีดังนี้

2.2.1 คะแนนจากการทำกิจกรรมระหว่างเรียนในแต่ละชุดกิจกรรม โดยนำคะแนนของนักเรียนขณะทำกิจกรรมระหว่างเรียนในแต่ละชุดกิจกรรมมาคำนวณเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ย เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน 80 ตัวแรก (E1)

2.2.2 คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน หลังจากผ่านการพัฒนาตามกระบวนการในคู่มือการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อยมาคำนวณเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ย เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน 80 ตัวแรก (E2)

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของคู่มือการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย

คู่มือพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย	E1	E2
ประสิทธิภาพ	87.87	91.22

จากตารางที่ 1 แสดงว่า คะแนนจากการทำกิจกรรมระหว่างเรียนในแต่ละครั้งมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 87.87 และคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 31.22 ซึ่งคู่มือพัฒนานักเล่าเรื่องน้อยมีค่าตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2.2.3 ค่าดัชนีประสิทธิผล

การหาค่าพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นของนักเรียนโดยอาศัยการหาค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index : E.I) มีสูตรดังนี้

$$\text{ดัชนีประสิทธิผล} = \frac{\text{ผลรวมของคะแนนหลังเรียนทุกคน} - \text{ผลรวมของคะแนนก่อนเรียนทุกคน}}{(\text{จำนวนนักเรียน} \times \text{คะแนนเต็ม}) - \text{ผลรวมของคะแนนก่อนเรียนทุกคน}}$$

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงดัชนีประสิทธิผลของคู่มือพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย

จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	ผลรวมคะแนนสอบ		ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I)
		ก่อนเรียน	หลังเรียน	
30	30	689	821	.6256

จากตารางที่ 2 จะพบว่าค่าดัชนีประสิทธิผลของคู่มือพัฒนานักเล่าเรื่องน้อยเท่ากับ .6256 คิดเป็นคะแนนพัฒนาเพิ่มขึ้นร้อยละ 62.56

สรุปและอภิปรายผล

ผลจากการดำเนินการวิจัยการพัฒนาหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชน ตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ ทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนาหลักสูตรฝึกปฏิบัติการสร้างนักเล่าเรื่องน้อยชุมชนสายตริพัฒนา 3 และชุมชนสายตริพัฒนา 7 และพัฒนานักเล่าเรื่องน้อยตามหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้น จากการศึกษาผู้วิจัยมีประเด็นที่จะยกมาอภิปรายผลตามลำดับวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

จากการศึกษาองค์ความรู้ทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนาหลักสูตรฝึกปฏิบัติการสร้างนักเล่าเรื่องน้อยชุมชนสายตริพัฒนา 3 และชุมชนสายตริพัฒนา 7 พบว่าทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนทั้งสองที่นำมาใช้ในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวมีความหลากหลาย ทั้งเป็นทุนทางธรรมชาติ กล่าวคือเป็นสิ่งที่ปรากฏโดยธรรมชาติ เพียงแต่ประชาชนในชุมชนมีกระบวนการที่นำไปสู่การยกระดับให้มีคุณค่าและความหมายขึ้น เช่น ต้นไทรใหญ่หรือต้นผึ้งร้อยรัง เป็นต้นไม้ที่เกิดและเติบโตตามธรรมชาติ และการเข้ามาทำรังของผึ้งที่มาโดยธรรมชาติ ไม่ใช่การเลี้ยง วัดอุโบสถที่มีการชุดค้นพบในบริเวณของชุมชนได้ถูกนำมาเก็บรักษาในรูปของพิพิธภัณฑ์ชุมชนที่ขออนุญาตกรมศิลปากรในการนำวัดอุโบสถแสดงในชุมชนทำให้เกิดพิพิธภัณฑ์ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการเป็นเครื่องมือสร้างความสามัคคีของคนในชุมชนที่ได้ร่วมแรงกายร่วมแรงใจในการสร้างและรักษาพิพิธภัณฑ์แห่งนี้สืบมา นอกจากนี้ทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่นำมาใช้ในการท่องเที่ยวยังมีทุนที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ประเพณีและพิธีกรรมในการเก็บน้ำผึ้งหรือตัดผึ้ง ประเพณีการเลี้ยงศาล

พอปัญญมา ประเพณีการทำบุญกระดูก 3,000 ปี วัดป่าพระสวาย และรวมไปถึงความทรงจำในอดีตของการลี้ภัยสงครามในหลุมหลบภัย สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในวิถีชีวิตประจำวันของชุมชน ดัง Duangwiset, (2014, p. 13) กล่าวว่า วิถีชีวิตพื้นบ้านและเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นสัมพันธ์กับภูมิความรู้และโลกทัศน์ที่มนุษย์มีกับระบบนิเวศและธรรมชาติที่อยู่ใกล้ฐานบ้านเกิด สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ดำเนินไปพร้อมกับจักรวาลวิทยาที่สอนให้มนุษย์เห็นการดำรงอยู่ของธรรมชาติเป็นสิ่งที่ต้องให้การเคารพ ในหลายวัฒนธรรมความรู้ที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและภูมิประเทศคือกลไกที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นรู้จักคุณค่าและรักษาธรรมชาติ อย่างไรก็ตามการเติบโตและการขยายตัวของเมืองส่งผลให้การสืบทอดและอนุรักษ์รักษาความรู้ท้องถิ่นทำได้ยากยิ่งขึ้น มนุษย์มีการเรียนรู้ ปรับใช้และรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมอย่างเคารพผ่านการกระทำประเพณี พิธีกรรม ศาลเจ้า ความเชื่อ โดยใช้เรื่องเล่าในการยกระดับของสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ และให้ความหมายกับสถานที่ กับประเพณีพิธีกรรม สอดคล้องกับแนวคิด การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ซึ่ง Chuwongloet (2024, p. 48) กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสมัยใหม่มุ่งเน้นไปที่การบริโภคความหมายของสถานที่และกิจกรรมวัฒนธรรมที่หลากหลายในชุมชนต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวด้านอาหาร ศิลปะ สถาปัตยกรรม งานเทศกาล ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการบริโภควัฒนธรรมชั้นสูงมาเป็นชีวิตประจำวันและชุมชนท้องถิ่น

การรวบรวมข้อมูลพบว่าข้อมูลในมิติของการรับรู้ความหมายของทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนสายตริพัฒนา 3 และสายตริพัฒนา 7 ยังคงมีความจำกัดเฉพาะกลุ่ม เช่น ประชาชนชาวบ้าน ผู้สูงอายุในชุมชนที่นับวันจะเหลือน้อย และไม่มีกระบวนการในการถ่ายทอดทุนทางวัฒนธรรมเหล่านี้ ผลที่ตามมาคือการอธิบายและให้ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมเหล่านี้อาจเลื่อนหายไปตามกาลเวลา สอดคล้อง Duangwiset (2014, p. 13) กล่าวว่า การเติบโตและการขยายตัวของเมืองส่งผลให้การสืบทอดและอนุรักษ์รักษาความรู้ท้องถิ่นทำได้ยากยิ่งขึ้น การพัฒนากระบวนการในการลดช่องว่างขององค์ความรู้ทุนทางวัฒนธรรมในแต่ละช่วงวัยจึงต้องเป็นกระบวนการที่ต้องมีและดำเนินการ ดังที่ Tharawan (2024, p. 47) กล่าวว่า สถานการณ์วัฒนธรรมในสังคมไทยที่ปัจจุบันผู้คนต่างรุ่น เรียกว่า “คนรุ่นเก่า” กับ “คนรุ่นใหม่” ต่างฝ่ายต่างยึดเอาวัฒนธรรมของตนเป็นที่ตั้ง คนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ในสังคมถูกแบ่งมาคนละแบบ คนละสิ่งแวดล้อม จึงแสดงออกตามวัฒนธรรมของตน สะท้อนให้เห็นว่าวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่แตกต่างกันในช่วงของเวลา แม้จะอยู่ในวัฒนธรรมเดียวกัน แต่วัฒนธรรมต่าง ๆ ก็มีความแตกต่างกันในคนแต่ละรุ่น ฉะนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมองวัฒนธรรมในมิติของการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม

ด้านการพัฒนาหลักสูตรนักร้องน้อย พบว่า การพัฒนาหลักสูตรนักร้องน้อยและการพัฒนาคู่มือการพัฒนานักร้องน้อย มีค่าประสิทธิภาพของคู่มือการพัฒนานักร้องน้อยมีประสิทธิภาพ (E1/E2) ที่ 87.87/91.22 โดยคะแนนจากการทำกิจกรรมระหว่างเรียนในแต่ละครั้งมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 87.87 และคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 31.22 ซึ่งคู่มือพัฒนานักร้องน้อยมีค่าตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ส่วนค่าดัชนีประสิทธิผลของคู่มือพัฒนานักร้องน้อยเท่ากับ .6256 คิดเป็นคะแนนพัฒนาเพิ่มขึ้นร้อยละ 62.56 ซึ่งผลการทดลองดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงาน ผลการทดลองมีผลไปในทางสอดคล้องกับงานของ Ketwan (2019) ที่ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาไทยของยุวมีคฤเทศก์ เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบัวโรย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อมุ่งศึกษาการสร้างหลักสูตรสำหรับฝึกทักษะการใช้ภาษาไทยให้แก่ยุวมีคฤเทศก์ให้สื่อสารอัตลักษณ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาทักษะการใช้ภาษาไทยให้แก่ยุวมีคฤเทศก์ในการสื่อสารอัตลักษณ์

และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์และเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาไทยของยุวมัคคุเทศก์ในการสื่อสารอัตลักษณ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้การอบรมแบบทดสอบ ฝึกปฏิบัติ และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ โดยฝึกอบรมให้แก่นักเรียนโรงเรียนวัดบัวโรย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 20 คน เนื่องจากวัดบัวโรยยังขาดการประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง และขาดบุคลากรดำเนินการนำเที่ยวชมสถานที่ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยว

จากข้างต้น ผลการศึกษาวิจัยพบว่าหลักสูตรสำหรับฝึกทักษะการใช้ภาษาไทยให้แก่ยุวมัคคุเทศก์เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้แก่ักเรียนโรงเรียนวัดบัวโรย ประกอบด้วยทักษะการใช้ภาษาไทยด้านการนำเสนอ หลักมัคคุเทศก์เบื้องต้น และความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของวัดบัวโรย ทั้งนี้ผู้เข้ารับการอบรม มีความสนใจ ตั้งใจในการเรียนรู้ ตั้งใจฝึกฝน เมื่อฝึกอบรมจนครบตามระยะเวลาที่กำหนด พบว่า มีพัฒนาการด้านทักษะการใช้ภาษาไทยเพื่อการนำเสนอ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ผู้ได้รับการอบรมยังมีความพึงพอใจต่อหลักสูตร ค่าเฉลี่ยที่ 4.82 ในระดับมากที่สุด เนื่องจากเป็นงานวิจัยที่มีกลุ่มตัวอย่างในการทดลองในช่วงอายุที่ใกล้เคียงกัน รวมถึงการใช้รูปแบบของการพัฒนาประกอบด้วยการฝึกปฏิบัติแบบทดสอบ และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ ความสัมพันธ์ของผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อยเป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับช่วงวัยระดับประถมศึกษาตอนปลายถึงมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลการทดลองใช้หลักสูตรที่สะท้อนการพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในการเล่าเรื่องที่มีค่าสูงตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ในปลายทาง ซึ่งผลที่เกิดขึ้นปลายทางย่อมสะท้อนกลับไปที่กระบวนการในการดำเนินการระหว่างทาง และสะท้อนกระบวนการดำเนินงานต้นทาง นั่นคือกระบวนการพัฒนาและได้มาของหลักสูตรพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย และคู่มือการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย จากการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรได้วางแผนกระบวนการพัฒนาเป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การพัฒนาหลักสูตร การทดลองใช้ และการประเมินผล

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานนับว่ามีส่วนสำคัญในการออกแบบหลักสูตร เพราะการศึกษาทำความเข้าใจข้อมูลจะทำให้พบประเด็นที่สำคัญและนำมาปรับปรุงยุคคติใช้ในการทำงาน ความรู้พื้นฐานจึงเป็นฐานทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการศึกษาทำความเข้าใจทุนทางวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลเชิงเจริญ ทำให้เห็นถึงแหล่งศักยภาพที่สำคัญของการท่องเที่ยว และมุ่งตรงไปยังข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทำให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอและเป็นประโยชน์ รวมถึงข้อมูลด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย

เมื่อได้ข้อมูลที่เพียงพอต่อการพัฒนาหลักสูตร จึงได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรตามแนวทางที่ได้ศึกษาค้นคว้าและข้อมูลที่มี ภายใต้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้มีประสบการณ์โดยตรงในด้านการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย รวมถึงการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในด้านภาษาและการสื่อสารและการพัฒนาวรรณกรรมสำหรับเด็ก ซึ่งข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่ได้รับจึงช่วยปิดช่องว่างของหลักสูตรและคู่มือการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย ก่อนการทดลองเพื่อประเมินผลจากการนำไปใช้และปรับปรุงให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การดำเนินการตามกระบวนการ 4 ขั้นตอนดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lunbutda (2018) ที่ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์สำหรับโรงเรียนสมาคมจักรยานสมัครเล่นบ้านผาชัน ตำบลสำโรง อำเภอบัณฑิโร จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์สำหรับโรงเรียนสมาคมจักรยานสมัครเล่นบ้านผาชัน เพื่อพัฒนาหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์สำหรับโรงเรียนสมาคมจักรยานสมัครเล่นบ้านผาชัน และประเมินผลการใช้หลักสูตรยุวมัคคุเทศก์สำหรับโรงเรียนสมาคมจักรยานสมัครเล่นบ้านผาชัน กลุ่มตัวอย่างครั้งนี้

เป็นคณะครูโรงเรียนสมาคมจักรยานสมัครเล่นบ้านผาชัน จำนวน 10 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4-6 จำนวน 30 คน จากการเลือกโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ การประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ หลักสูตรวุฒิคุณเทศก์ แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยโปรแกรมทางสถิติและสังคมศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาหลักสูตรวุฒิคุณเทศก์ของโรงเรียน สมาคมจักรยานสมัครเล่นบ้านผาชันมีกระบวนการในการพัฒนาทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาข้อมูล พื้นฐาน การพัฒนาหลักสูตร การทดลองใช้ และการประเมินผลปรับปรุงหลักสูตร ด้านผลการประเมิน การใช้หลักสูตรวุฒิคุณเทศก์สำหรับโรงเรียนสมาคมจักรยานสมัครเล่นบ้านผาชัน โดยการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ค่าเฉลี่ยร้อยละของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเท่ากับ 77.8 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

การดำเนินการวิจัยที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามที่ได้กล่าวข้างต้น หลักสูตรที่ได้รับการพัฒนา มีสาระสำคัญของหลักสูตรในประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์เมื่อนำ หลักสูตรและคู่มือการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อยลงสู่การฝึกปฏิบัติการทดลอง โดยผลการดำเนินการได้หลักสูตร ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อยลงชุมชนตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ มีจำนวน ชั่วโมงทั้งสิ้น 15 ชั่วโมง โดยแบ่งเป็นชั่วโมงทฤษฎี 5 ชั่วโมง และชั่วโมงปฏิบัติ 10 ชั่วโมง โดยพัฒนาหน่วย การเรียนรู้ 5 หน่วย การแบ่งชั่วโมงปฏิบัติและทฤษฎีแตกต่างกันและให้ความสำคัญกับการฝึกปฏิบัติมากกว่า ทฤษฎีเพราะการสื่อสารเป็นทักษะด้านการใช้ภาษาและการพูด การสร้างทักษะจึงต้องได้รับการฝึกฝนจน เกิดความชำนาญ สอดคล้องกับงานของ Phuthon et al. (2020) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนามัคคุเทศก์ น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคด-โป่งก้อนเส้า ตำบลท่ามะปราง อำเภอก่งค้อย จังหวัดสระบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของมัคคุเทศก์ น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยว เชิงนิเวศเจ็ดคด - โป่งก้อนเส้า ตำบลท่ามะปราง อำเภอก่งค้อย จังหวัดสระบุรี เป็นการวิจัยแบบผสม ผสาน กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ 1) เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ด คด-โป่งก้อนเส้า บุคลากรของสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว ผู้นำชุมชนและประชาชนที่อาศัยอยู่อำเภอก่งค้อย จังหวัดสระบุรี จำนวน 14 คน และ 2) มัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 260 คน ใช้การสุ่มกลุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามและแบบสนทนากลุ่ม ดำเนิน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้หลักวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าและวิเคราะห์ข้อมูล เชิงปริมาณด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาได้เสนอแนวทาง การพัฒนามัคคุเทศก์น้อยสำหรับการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) การพัฒนาด้านความรู้ ทักษะการปฏิบัติงาน ในด้านจริยธรรมในอาชีพมัคคุเทศก์โดยควรมีกิจกรรมการให้ความรู้ ฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะการเป็น มัคคุเทศก์น้อย สร้างจริยธรรมในอาชีพมัคคุเทศก์ให้กับมัคคุเทศก์น้อยกลุ่มใหม่ ๆ อยู่เสมอ 2) การสร้าง แรงจูงใจในการเป็นมัคคุเทศก์น้อยเพื่อให้มีมัคคุเทศก์น้อยปฏิบัติหน้าที่โดยการให้เกียรติบัตร การจัดเสื้อผ้า- เครื่องแบบนำเที่ยว เพื่อสร้างความภูมิใจในการปฏิบัติหน้าที่ 3) การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนใน การพัฒนามัคคุเทศก์น้อย การทำความร่วมมือกับชุมชนหรือโรงเรียนในพื้นที่

นอกจากนี้ในการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการเข้าใจข้อมูลของชุมชน การฝึกปฏิบัติการใช้ภาษาเป็น สำคัญยังสอดคล้องกับงานของ Matangkha et al. (2019) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนามัคคุเทศก์อาสา สมัครเพื่อการนำเที่ยวชุมชนภูฏินและชุมชนวัดกัลป์ยาน์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏธนบุรี มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจของคณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีที่กำลังศึกษาวิชาไทยคดีศึกษาจำนวน 36 คน ให้สามารถปฏิบัติ

หน้าที่มีคฤหเทศกาสาสัมคร นำชุมชนที่สำคัญในชุมชนกุงิ๊จันและชุมชนวัดกัลยาณ์ ตลอดจนอธิบยา กิจกรรม ความเชื่อ และพิธีกรรมสำคัญต่าง ๆ ของ 2 ชุมชนนานาชาติ 2 แห่งแรกของกรุงเทพมหานครให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ การดำเนินการวิจัยประกอบด้วยการจัดทำคู่มือแนะนำเที่ยวชุมชนเป็นภาษาอังกฤษโดยเน้นการสื่อสารด้านการพูด มีการจัดการฝึกอบรมทั้งที่เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับชุมชนทั้งสองแห่งนี้และการฝึกปฏิบัติด้านภาษา และนำนักศึกษาลงพื้นที่เพื่อฝึกปฏิบัติงานจริง ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการนี้อยู่ในระดับมาก ฉะนั้นการที่หลักสูตรได้ให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมมากกว่าความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว ให้ความสำคัญกับการสื่อสารและการใช้ภาษาด้วยการฝึกปฏิบัติมากกว่าการหาความรู้จึงส่งผลไปสู่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังจากการทดลองใช้หลักสูตร

งานวิจัยที่กล่าวในข้างต้นได้เผยให้เห็นแนวทางในการออกแบบเนื้อหาและกระบวนการพัฒนาที่เน้นการสื่อสารและภาษาแล้ว ยังพบว่ามีความผลงานวิจัยของ Ruenroengchai (2015) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนากำลังคนระดับอาชีวศึกษาของสาขาอาชีพมัคคุเทศก์เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อวิเคราะห์ความต้องการการพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาของสาขาอาชีพมัคคุเทศก์ของตลาดแรงงาน เพื่อวิเคราะห์สภาพและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาของสาขาอาชีพมัคคุเทศก์ และเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาของสาขาอาชีพมัคคุเทศก์เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน โดยใช้แบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็น (PNI-Modified) การสัมภาษณ์ และการประชุมสนทนากลุ่ม จัดทำร่างแนวทางการพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสาขาอาชีพมัคคุเทศก์เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า Modified Priority Needs Index และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อวิเคราะห์ความต้องการการพัฒนา กำลังคนอาชีวศึกษาสาขาอาชีพมัคคุเทศก์ ประเภทนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในกรุงเทพมหานคร รวมถึงวิเคราะห์สภาพและปัญหาในการพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสาขาอาชีพมัคคุเทศก์ ผลการวิจัยพบว่า ทักษะที่ต้องการพัฒนามากที่สุด คือ ทักษะการสื่อสารเพื่อนำเที่ยว และยังพบว่าการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบการเรียนรู้จากการทำงานมากที่สุด

การพัฒนานักเล่าเรื่องน้อย หลักสูตรได้กำหนดเนื้อหาเป็น 5 หน่วยการเรียนรู้ เพื่อชี้ให้เห็นพื้นฐานด้านการพูด ข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว หลักการสร้างเรื่องหรือบทพูด การพัฒนาบุคลิกภาพและการทดลองในสถานการณ์จริง การกำหนดหน่วยการเรียนรู้เป็น 5 หน่วยจึงมีความเชื่อมโยงระหว่างทักษะการพูด ทักษะภาษา และความรู้ทุนทางวัฒนธรรมไปสู่การเป็นนักเล่าเรื่องน้อย ซึ่ง Chawangklang (2017) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาษาต่างประเทศ สำหรับยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ชุมชนบ้านด่านเกวียน มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาษาต่างประเทศสำหรับยุวมัคคุเทศก์ในท้องถิ่นชุมชนบ้านด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนด่านเกวียนวิทยา จำนวน 60 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐาน แบบสอบถามความต้องการการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมภาษาต่างประเทศ แบบประเมินความสามารถในการเรียนรู้ก่อนและหลังเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาหลักสูตรแบ่งเป็น 5 หน่วยการเรียนรู้ และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประเด็นอภิปรายข้อสุดท้ายเป็นโครงสร้างของหลักสูตร จากการพัฒนาหลักสูตรนักเล่าเรื่องน้อย มีรายละเอียดในหลักสูตรมีการระบุประเด็นที่สำคัญประกอบด้วย 12 ประเด็น คือ ความเป็นมาของ

หลักสูตร วิทยุทัศน์ของหลักสูตร คุณภาพของผู้เรียนในหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร กลุ่มเป้าหมายของผู้เรียนในหลักสูตร คุณสมบัติของผู้เรียนในหลักสูตร ระยะเวลาการศึกษาของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร สื่อการเรียนรู้ในหลักสูตร การวัดผลและประเมินผลในหลักสูตร เกณฑ์การผ่านหลักสูตร ซึ่งผลการดำเนินการพบว่ามีทิศทางที่ใกล้เคียงกับหลักสูตรของ lam supha (2015) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเตรียมความพร้อมต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนสำหรับมัคคุเทศก์น้อยในจังหวัดสิงห์บุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน จากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย 1) หลักสูตรฝึกอบรม 2) แบบสอบถาม 3) แบบสัมภาษณ์ 4) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 5) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตร และวิเคราะห์ข้อมูล ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบ t-test แบบ Dependent และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยในจังหวัดสิงห์บุรี ประกอบด้วย (1) หลักการ (2) จุดมุ่งหมาย (3) โครงสร้าง (4) ขอบข่ายเนื้อหา (5) กิจกรรมในการฝึกอบรม (6) สื่อประกอบการฝึกอบรม (7) ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม (8) เอกสารประกอบการฝึกอบรมสำหรับวิทยากร เอกสารประกอบการฝึกอบรมสำหรับมัคคุเทศก์น้อย (9) การวัดและ ประเมินผล (10) แผนการจัดการฝึกอบรม

จากการนำเสนอความเห็นประกอบผลของการวิจัยที่นำเสนอข้างต้น สะท้อนให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรนักเล่าเรื่องที่ต่ออาศัยความรู้บูรณาการหลายด้านเข้าด้วยกัน เช่น ความรู้ด้านภาษา ความรู้ด้านวัฒนธรรมคติชนวิทยา ความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ ความรู้ด้านการวัดและประเมินผล รวมไปถึงปรัชญาการเรียนรู้ที่เป็นต้นทางของการเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัย จึงถือได้ว่างานวิจัยนี้ต้องใช้ความเป็นสหวิทยาการมาบูรณาเข้าด้วยกันอย่างลงตัวจึงจะสามารถขับเคลื่อนงานวิจัยไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งต่อไปควรได้นำแนวทางการพัฒนานักเล่าเรื่องน้อยชุมชนตำบลบึงเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ ไปวิจัยกับกลุ่มเป้าหมายผู้สูงวัยของชุมชนตำบลบึงเจริญที่เรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาแนวทางในการพัฒนานักเล่าเรื่องผู้สูงวัยที่มีความเหมาะสมกับวัยผู้สูงอายุ

References

- Bangmo, S. (2008). **Training and meeting techniques** (4th ed.). Witthayaphat. (In Thai)
- Binmat, W. (2006). **The effectiveness of the 5th international general tour guide training program, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University** (Master's thesis). Srinakharinwirot University. (In Thai)
- Chawangklang, P. (2017). **Development of a foreign language training curriculum for young local tour guides in Ban Dan Kwian community**. Nakhon Ratchasima Rajabhat University. (In Thai)
- Chiangson, S. (1999). **An analysis of investment in human resources through training of Krung Thai Bank Public Company Limited** [Master's thesis]. Kasetsart University. (In Thai)
- Chuwongloet, A. (2024). **Cultural tourism, in 100 Contemporary Anthropological Concepts**. Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization). (In Thai)
- Duangwiset, N. (Ed.). (2014). **Community, power, nature: An anthropological perspective**. Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization). (In Thai)
- Hanchangsi, B. (1997). **Economics of human resources.**: OS Printing House. (In Thai)
- Human-Environment Management Research Project. (2000). **Study project for the preparation of an action plan for the restoration of tourism resources in protected areas (Chiang Mai)**. Graduate School, Chiang Mai University. (In Thai)
- Iamsupha, M. (2015). **Development of a cultural tourism training curriculum to prepare for the ASEAN Community for junior tour guides in Sing Buri Province**. Rajamangala University of Technology Thanyaburi. (In Thai)
- Ketwan, N. (2019). **Guidelines for developing Thai language skills of young tour guides to communicate identity and promote cultural tourism: A case study of Wat Buaroi**. Huachiew Chalermprakiet University. (In Thai)

- Khao On, C. (2008). **Demographic factors and behaviors of Thai tourists related to satisfaction in tourism resources: A case study of Suan Phueng District, Ratchaburi Province**. Naresuan University. (In Thai)
- Khururattana, S. (1996). **Training: Principles and practices**. Srinakharinwirot University Prasarnmit. (In Thai)
- Lim Aphichat, K. (2001). **Learning and practicing classroom research** (4th ed.). Ngam Chang. (In Thai)
- Lunbutda, S. (2018). **Development of a junior tour guide curriculum for the Ban Phachan Amateur Bicycle Association School, Samrong Subdistrict, Pho Sai District, Ubon Ratchathani Province** [Master's thesis]. Ubon Ratchathani University. (In Thai)
- Maharatsakun, P. (2000). **New approaches to human resource management**. n.p. (In Thai)
- Makchaeng, S. (1996). **Principles of tour guiding**. Odeon Store. (In Thai)
- Matangkha, C. (2019). **The development of volunteer guides for Kudееjeen and Wat Kalaya communities**. Dhonburi Rajabhat University. (In Thai)
- Matthayomburut, W. (2012). **Tourism patterns**. <http://tourismatbuu.wordpress.com> (In Thai)
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2019). **Regional development plan, AD 2017–2022 (Revised 2019)**. Office of the National Economic and Social Development Board. (In Thai)
- Office of the Rajabhat University Presidents. (2019). **Rajabhat University strategic plan for local development (AD 2017–2036)**. Office of the Rajabhat University Presidents. (In Thai)
- Phuthon, T. (2020). Development of junior tour guides for eco-tourism at Chet Kot – Pong Kon Sao, Tha Maprang Subdistrict, Kaeng Khoi District, Saraburi Province. **Local Governance and Innovation Administration**, 4 (3), 249–266. (In Thai)
- Provincial Strategy and Data for Development Group. (2023). **Four-year Buriram provincial development plan**. Buriram Provincial Office. (In Thai)

- Royal Institute. (1992). **Royal Institute dictionary**. Aksorn Charoen That. (In Thai)
- Ruenroengchai, S. (2015). **Guidelines for the development of vocational-level manpower in the tour guide profession to meet labor market demands** [Master's thesis]. Chulalongkorn University. (In Thai)
- Samitthikrai, C. (1999). **Training personnel in organizations**. Chuanphim. (In Thai)
- Sirichaisin, K. (2006). **The development of a junior tour guide training curriculum on Wat Phra Si Rattana Mahathat Woramahawihan for Grade 5 students** [Master's thesis]. Naresuan University. (In Thai)
- Sompen, P. (1999). **Principles and methods of farmer training**. Faculty of Science and Technology, Surin Rajabhat Institute. (In Thai)
- Sucharinaphong, P. (1997). **Tour guides**. Kasetsart University. (In Thai)
- Sukprasoet, P. (1997). **Training strategies**. Kasetsart University Press. (In Thai)
- Temdi, A. (2002). **Development of a learning kit on conserving community tourist attractions for primary school students in Suan Phueng District, Ratchaburi Province** [Master's thesis]. Silpakorn University. (In Thai)
- Tharawan, K. (2024). **Cultural Relativism, in 100 Contemporary Anthropological Concepts**. Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization). (In Thai)
- Theppaeng, C. (2007). Tourism industry tour guide. **Cultural Trends**, 8 (13), 53–56. (In Thai)
- Tourism Authority of Thailand. (2001). **National Ecotourism Action Plan**. Tourism Conservation Division, Tourism Authority of Thailand. (In Thai)
- Warakunwit, S. (2003). **Introduction to the tourism industry**. Fueangfa Printing. (In Thai)

อนุภาคของ “นาค” ในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีของไทย*

The “Naga” Serpent Motifs in Thai Yaoi Fantasy Novels

นฤพนธ์ สุริฉาย^{1*} / ปฐม หงษ์สุวรรณ²

Naruphon Surichay^{1*} / Pathom Hongsuwan²

^{1,2} สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม 44150, ประเทศไทย

^{1,2} Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University, Maha Sarakham 44150, Thailand

*Corresponding author. Email: 63010180005@msu.ac.th

Received: April 29, 2025

Revised: June 29, 2025

Accepted: July 15, 2025

Abstract

This paper aims to examine the Naga serpent motifs in Thai Yaoi Fantasy novels including King of Nagas, Naga’s Loop, and A Serpent’s Love Duel, applying the motifs in folk literature in this study. The findings show that the motifs of Naga are interrelated with the characterisation of homosexual characters in retelling folktales and beliefs about the mythical serpents, contributing to the novel creativity. The Naga motifs could be analysed in 4 categories as follows: 1. Characters of Naga. This can be examined in the leading masculine and feminine male characters, the villains, and the helpers. 2. Magical objects. These include motifs of magical weapons, objects, ornaments, and charms. 3. Events. The Naga motifs could be noted in the sexual intercourses between human beings and Nagas and in the conception of male infants. 4. Settings and places. It was discovered that the Naga motifs could be explored in the settings of the underworld, the Himavanta forest, and the human kingdom. Moreover, it can be observed that other

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง “อนุภาคและกลวิธีการนำเสนอในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีของไทย”
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

settings include the existing places and the imagined ones from folk stories and the writer's imagination. These Naga motifs –characters, objects, events, settings and places reflect the integration of folklore and literary creativity. Hence, the study of novels about the Naga motifs will contribute to the valuable reinterpretation and revitalisation of folktales.

Key words: Motifs, Naga, Yaoi Fantasy Novels

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอนุภาคของ “นาค” ในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีของไทย จากนวนิยายแนววายทั้งหมด 3 เรื่อง ได้แก่ King of nagas บ่วงนาคบาศ และนาคราชวิชาวทัก ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดอนุภาค (Motif) มาใช้ในการวิเคราะห์อนุภาคต่าง ๆ ที่ปรากฏในตัวบท ผลการศึกษาพบว่า อนุภาคของ “นาค” มีลักษณะอนุภาคที่สัมพันธ์กับการสร้างตัวละครชายรักชาย โดยใช้เรื่องเล่าพื้นบ้านและความเชื่อเกี่ยวกับพญานาคมาสร้างสรรค์เรื่องราวให้มีความแปลกใหม่ ผ่านการประกอบสร้างตัวละคร “นาค” ที่มีการนำเสนออนุภาค แบ่งได้เป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1. อนุภาคตัวละคร พบอนุภาคตัวละครนาคในฐานะพระเอก อนุภาคตัวละครนาคในฐานะนายเอก 2. อนุภาควัตถุสิ่งของ พบอนุภาคศาสตราวุธ อนุภาคสิ่งของวิเศษ และอนุภาคเครื่องประดับและเครื่องราง 3. อนุภาคเหตุการณ์ พบเหตุการณ์ที่สำคัญ ได้แก่ อนุภาคการสมรสระหว่างมนุษย์กับนาคและอนุภาคการตั้งครุฑของเพศชาย ส่วนอนุภาคที่ 4. อนุภาคฉากและสถานที่ ฉากที่พบในนวนิยายวายจะมีอนุภาคฉากปรากฏเป็นเมืองบาดาล อนุภาคฉากป่าหิมพานต์ และอนุภาคฉากเมืองมนุษย์ อีกทั้งฉากที่สร้างบางส่วนเป็นฉากจากสถานที่จริงและฉากที่สร้างจากเรื่องเล่า และฉากที่สร้างจากจินตนาการของนักเขียน อนุภาคต่าง ๆ ล้วนสะท้อนให้เห็นการสร้างสรรค์อนุภาคที่น่าสนใจอันเป็นการสอดประสานกันระหว่างศาสตร์ทางคติชนกับศาสตร์ทางวรรณกรรมในนวนิยายกลุ่มนี้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษานวนิยายของไทยที่นำเอาตัวละครที่มาจากเรื่องเล่าพื้นบ้านมาเล่าใหม่ให้เกิดความน่าสนใจได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: อนุภาค, นาค, นวนิยายวายแนวแฟนตาซี

บทนำ

“นาค” หรือ “พญานาค” ปรากฏอยู่ในความเชื่อของสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ซึ่งถูกสะท้อนผ่านสิ่งต่าง ๆ รอบตัวและยังปรากฏความเชื่อลักษณะเช่นเดียวกันนี้ทั่วโลก เรื่องราวเกี่ยวกับนาคอาจมีลักษณะที่แตกต่างกันในเรื่องของความหมาย ลักษณะและตำนานเรื่องเล่าต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับ การนับถือศาสนา ตำนานเฉพาะถิ่น วัฒนธรรม ประเพณีที่แตกต่างกัน คติความเชื่อเกี่ยวกับ “จุใหญ่” ที่ในสังคมไทยเรียกว่า “นาค” หรือ “พญานาค” ถือเป็นความเชื่อเก่าแก่ของคนไทย อีกทั้งยังมีการอวยกรรมทางความคิดความเชื่อ ที่เก่าแก่มาดังแต่ในสมัยอียิปต์และสมัยกรีก-โรมัน ซึ่งในแต่ละวัฒนธรรมจะปรากฏการให้ความหมาย และลักษณะของนาคที่แตกต่างกันออกไป

ด้วยลักษณะของการเป็นมนุษย์กึ่งเทพที่มีความพิเศษ และมีลักษณะที่มีความเป็นแฟนตาซีนาคจึงถูกหยิบยกมาสร้างสรรค์ในงานวรรณกรรม โดยเฉพาะงานเขียนประเภทนวนิยาย จากการศึกษา

วรรณกรรมสมัยใหม่ พบว่า คติความเชื่อเกี่ยวกับนาคได้ถูกนำมาสร้างสรรค์ในนวนิยายเรื่อยมา โดยเรื่องแรก ๆ ที่สร้างให้นาคเป็นตัวละครหลักคือนวนิยายเรื่อง นาคี เป็นผลงานของ ศรี อภิรัท ซึ่งประพันธ์ขึ้นในปี พ.ศ. 2522 หลังจากนั้นก็เริ่มมีนวนิยายเกี่ยวกับนาคเกิดขึ้นมากมายจนกระทั่งปัจจุบัน ดังที่ Saengkham (2014) ได้ศึกษาลักษณะเด่นของนวนิยายไทยที่มีตัวละครเป็นครุฑและนาคในปี พ.ศ. 2529-2555 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่น่าสนใจในแง่ของการสร้างสรรค์ตัวละครของนวนิยายกลุ่มดังกล่าว อีกทั้งยังเห็นการนำแนวคิดการเป็นปฏิปักษ์ระหว่างครุฑกับนาคมาใช้ในการสร้างสรรค์องค์ประกอบต่าง ๆ ของนวนิยาย นอกจากนี้ยังพบการศึกษาของ Chaisuwan (2019) ที่ได้ศึกษาการสร้างสรรค์ตัวละคร “นาค” ในนวนิยายไทย พ.ศ. 2555-2560 ที่สะท้อนให้เห็นการสืบทอดความคิดความเชื่อเดิม และการสร้างสรรค์ดัดแปลงในลักษณะใหม่ เพื่อให้นวนิยายมีความน่าสนใจและเข้ากับบริบทสังคมปัจจุบันมากขึ้น

การสร้างสรรค์วรรณกรรมแนวแฟนตาซี (fantasy) ได้รับการสืบทอดองค์ประกอบพื้นฐาน ของนิทานพื้นบ้าน และเทพนิยายอันมีลักษณะผิดธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นยักษ์ แม่มด สัตว์พูดได้ หรือแม้กระทั่งการสาปคนให้เป็นสัตว์ ตลอดจนแก่นเรื่องมักเน้นที่การต่อสู้ระหว่างความดีความชั่ว (Suphankarat, 2006, p. 9) ส่วนนวนิยายแนวโรแมนติคแฟนตาซี เป็นประเภทย่อย (Subgenre) ของนวนิยายแนวแฟนตาซี นวนิยายดังกล่าวมีลักษณะเป็นนวนิยายแนวแฟนตาซีที่ใช้องค์ประกอบและขนบหลายประการของนวนิยายแนวโรแมนติค จะเห็นได้ว่านวนิยายแนวแฟนตาซีถือเป็นตัวบททางวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่มีความนิยมในสังคมร่วมสมัย ผู้วิจัยพบว่าตัวบทวรรณกรรมประชาณิมที่เป็นตัวบทที่มีลักษณะบางประการที่น่าสนใจ ได้แก่ นวนิยายแนววายที่ได้นำเสนอข้อมูลทางคติชนผ่านเรื่องราวที่น่าติดตาม ทำให้เห็นความสัมพันธ์กันระหว่างศาสตร์ทางคติชนกับวรรณกรรมที่มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน ซึ่งวรรณกรรมแฟนตาซีเป็นหนึ่งในวรรณกรรมกระแสหลักของการผลิตหนังสือในประเทศไทยกว่าได้ (Chantrach, 2018, p. 8) สำหรับเรื่องราวในวรรณกรรมแนวแฟนตาซีส่วนใหญ่มักจะเล่าเรื่องราวไปในลักษณะเดียวกัน คือ การผจญภัยในดินแดนเหนือจินตนาการมีการต่อสู้ระหว่างเทพและปีศาจ หรือการรบของสองเผ่าพันธุ์คู่ตรงข้าม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการนำสัตว์ร้ายหรืออาวูในตำนาน เช่น มังกร ยักษ์ นาค ครุฑ ฯลฯ มาสร้างสีสันในเรื่องอีกด้วย ซึ่งนวนิยายแนวดังกล่าวถือเป็นลักษณะเด่นของตัวบทที่น่าสนใจสามารถนำมาศึกษาได้ โดยผู้วิจัยได้นำเอาวรรณกรรมประชาณิมที่ได้รับความนิยมของกลุ่มคนรุ่นใหม่ นั่นก็คือนวนิยายแนววายเพื่อนำมาศึกษาความเป็นแฟนตาซีในตัวบทดังกล่าว

นวนิยายแนววาย (Y Novel) ถือเป็นนวนิยายที่นำเสนอเรื่องราวของความรักของความรักเพศเดียวกัน ที่ได้รับความนิยมอย่างสูงในปัจจุบัน โดยมีตัวละครที่เป็นพระเอกกับนายเอก และนำเสนอเรื่องราวความสัมพันธ์ของความรักระหว่างผู้ชายกับผู้ชาย จึงได้เกิดการสร้างสรรค์ผลงาน โดยนักเขียนนวนิยายแนววายของไทยที่มีหลากหลายรูปแบบแตกต่างกันออกไป มีใช้เพียงแต่การนำเสนอเรื่องราวความรักใส ๆ ของวัยรุ่นเช่นดั้งเดิม ซึ่งนวนิยายประเภทหนึ่งที่มีความน่าสนใจอย่างมากคือตัวบทนวนิยายวายแนวแฟนตาซี (Yaoi Fantasy Novels) ที่ได้นำเอาข้อมูลทางคติชน เช่น นิทานและตำนานพื้นบ้าน เรื่องราวผจญภัยและความเชื่อเหนือธรรมชาติอื่น ๆ ที่ใช้ข้อมูลทางคติชนเป็นองค์ประกอบ และอยู่ในหมวดหมู่นวนิยายแนวแฟนตาซี (fantasy) เหตุการณ์มหัศจรรย์และความเชื่อของคนในสังคมที่ได้ถูกนำมาใช้เป็นข้อมูลในการนำเสนอตัวบทที่สัมพันธ์กับความเป็นควิรที่ถูกนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบแฟนตาซี ทั้งนี้ข้อมูลทางคติชนที่ปรากฏในตัวบทนวนิยายแนววายนั้นมีตัวบทที่หลากหลายแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับตัวผู้สร้างสรรค์ผลงานนั้น ๆ ได้ประกอบสร้างตัวละคร หาก เหตุการณ์และอนุภาค (Motif) โดยได้รับแนวทางมาจากข้อมูลทางคติชนประเภทต่าง ๆ อันเป็นข้อมูลที่ทำให้เห็นถึงความแปลกใหม่และสร้างสรรค์ที่ยังไม่พบเห็นมากนักในการศึกษาทางวรรณกรรมและคติชนของไทย

การนำเสนอเรื่องราวของกลุ่มคนรักร่วมเพศผ่านการใช้อุณาคความพิเศษหรือความแปลกพิเศษ ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่จะนำมาศึกษาตัวละคร “นาค” ในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีของไทย โดยผู้วิจัยจะนำเอาวิธีการศึกษาทางคติชนวิทยามาใช้ศึกษาวรรณกรรมแนววายในประเด็นการศึกษาอุณาคที่เกิดการสร้างสรรคอุณาคต่าง ๆ ที่น่าสนใจ โดยผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการศึกษาได้แก่ อุณาคของตัวละคร อุณาควัตถุสิ่งของ อุณาคเหตุการณ์และพฤติกรรมและอุณาคฉากและสถานที่ ซึ่งเป็นลักษณะข้อมูลที่พบเห็นเหมือนกับเรื่องราวนิทานและตำนานพื้นบ้าน ในทางคติชนวิทยาจะเรียกองค์ประกอบย่อย ๆ ว่าอุณาค (Motif)

ผู้วิจัยจึงได้นำเอาแนวคิดอุณาคของนิทานมาประยุกต์ใช้เพื่อพิจารณาข้อมูลคติชนที่ปรากฏในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีของไทย โดยจะศึกษาจากลักษณะอุณาคต่าง ๆ ที่มีลักษณะเด่นจากเรื่องราวที่นักเขียนได้นำเสนอเพื่อสร้างสรรคตัวละคร “นาค” ผ่านข้อมูลคติชนที่เป็นเรื่องเล่า (Narrative) และนำมาใช้ในการศึกษาอุณาคร่วมกันของข้อมูลคติชนที่ปรากฏในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีของไทยอันเป็นตัวบทรณกรรมรักร่วมเพศต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการศึกษานี้จะเป็นการขยายขอบเขตและต่อยอดการศึกษาทางคติชนวิทยาออกไปสู่กลุ่มข้อมูลสมัยใหม่และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาคติชนในบริบทสังคมวัฒนธรรมปัจจุบันให้กว้างขวางยิ่งขึ้นและเป็นตัวอย่างหนึ่งของการศึกษาทางคติชนกับวรรณกรรมไทยร่วมสมัยได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาอุณาคของ “นาค” ในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีของไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยยึดหลักข้อมูลที่มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้แนวคิดอุณาคทางคติชน เพื่อให้สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้โดยใช้วิธีเก็บข้อมูล โดยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยจากการคัดเลือกตัวบทนวนิยายวายแนวแฟนตาซีที่มีตัวละครเป็นนาค โดยจะใช้ข้อมูลนวนิยายแนววายที่ได้รับการตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ.2561-2562 เท่านั้น โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกมา จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่

1. King of nagas ผู้แต่ง พาพา (2561)

ภาพที่ 1 หน้าปกนวนิยายเรื่อง King of nagas

Note: Papa (2018)

2. บ่วงนาคบาท ผู้แต่ง Bacteria (2562)

ภาพที่ 2 หน้าปกนวนิยายเรื่อง บ่วงนาคบาท

Note: Bacteria (2019)

3. นาคราชวิชาวทัก ผู้แต่ง rolisrose (2562)

ภาพที่ 3 หน้าปกนวนิยายเรื่อง นาคราชวิชาวทัก

Note: rolisrose (2019)

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาอนุภาคของ “นาค” ในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีของไทย ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาอนุภาค ดังที่ Na Thalang (2014, p. 40) ได้ให้นิยามของ “อนุภาค” (motif) ไว้ว่า หมายถึง หน่วยย่อย ในนิทานที่ได้รับการสืบทอดและดำรงในสังคมหนึ่ง ๆ และเหตุที่ได้รับการสืบทอดก็เพราะมีความ “ไม่ธรรมดา” มีความน่าสนใจทางความคิดและจินตนาการ อนุภาคอาจเป็นตัวละคร วัตถุสิ่งของ พฤติกรรมของตัวละครหรือเหตุการณ์ในนิทาน การศึกษาอนุภาคจึงช่วยให้เข้าใจความคิดและจินตนาการของมนุษย์ที่มีต่อพญานาค โดยเฉพาะในบริบทปัจจุบันที่มีการนำเอาตำนานดั้งเดิมมาปรับเพื่อนำเสนอใหม่ให้น่าสนใจ

อนุภาคแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังที่ Nimmanheminda (2008, pp. 38–39) ได้จำแนกประเภทของอนุภาค ได้แก่ 1. อนุภาคตัวละคร ได้แก่ ตัวละครที่มีคุณสมบัติหรือลักษณะพิเศษ อาจเป็นคน สัตว์ อมมนุษย์ ต้นไม้ เช่น แม่เมต ยักษ์ นางฟ้า กินรี แม่เลี้ยงใจร้าย แมวพูดได้ เป็นต้น 2. อนุภาควัตถุสิ่งของ ได้แก่ วัตถุสิ่งของที่มีลักษณะพิเศษหรือแปลกผิดธรรมดา เช่น ตะเกียงวิเศษ ดาบ วิเศษ ไม้เท้าวิเศษ เป็นต้น 3. อนุภาคเหตุการณ์หรือพฤติกรรม ได้แก่ เหตุการณ์หรือพฤติกรรมที่มีลักษณะพิเศษ เช่น การแปลงร่าง การสาปคนทั้งเมืองให้หลับ น้ำท่วมโลก นกประหลาดจับคนกิน เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำเอาแนวคิดอนุภาคทางคติชนมาประยุกต์ใช้ในการศึกษานวนิยายวายแนวแฟนตาซี โดยจะใช้ค้นหาลักษณะอนุภาคต่าง ๆ ที่ปรากฏในนวนิยายวายแนวแฟนตาซี ตามการจัดหมวดหมู่และตามดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านที่พบและสามารถนำมาใช้ศึกษาอนุภาคในนวนิยาย

แนววย ซึ่งจะแบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) อนุภาคของตัวละคร 2) อนุภาควัตถุสิ่งของ 3) อนุภาคเหตุการณ์ และผู้วิจัยได้เพิ่มประเด็นการศึกษาที่ 4) ฉากและสถานที่ เพื่อให้เห็นลักษณะอนุภาคของฉากที่ใช้ในเรื่องเพื่อแสดงถึงความวิเศษอันสัมพันธ์กับธรรมชาติและการใช้ข้อมูลจากตัวบทอื่น ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยยึดหลักข้อมูลที่มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ โดยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย จากการคัดเลือกตัวบทนวนิยายวายแฟนตาซีที่มีตัวละครเป็นนาค และใช้ข้อมูลนวนิยายแนววยที่ได้รับการตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ.2561-2562 เท่านั้น ผู้วิจัยได้คัดเลือกมา จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ 1. King of nagas ผู้แต่ง พาพา (2561) 2. บ่วงนาคบาท ผู้แต่ง Bacteria (2562) และ 3. นาคราชวิชาวทรัก ผู้แต่ง rolisrose (2562)

2. ขั้นตอนทวนวรรณกรรม โดยการเก็บรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอนุภาค ทางคติชนและการศึกษาดัชนีวรรณกรรม ได้แก่งานของ Na Thalang (2014, p. 40) และ Nimmanheminda (2008, pp. 38–39)

3. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งนวนิยาย โดยเชื่อมโยงกับแนวคิดที่ศึกษา ได้แก่ แนวคิดอนุภาค (motif) ทางคติชน และวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ ประเด็น 1. อนุภาคตัวละคร พบอนุภาคตัวละครนาคในฐานะพระเอก อนุภาคตัวละครนาคในฐานะนายเอก 2. อนุภาควัตถุสิ่งของ พบอนุภาคศาสตราวุธ อนุภาคสิ่งของวิเศษ และอนุภาคเครื่องประดับและเครื่องราง 3. อนุภาคเหตุการณ์ พบเหตุการณ์ที่สำคัญ ได้แก่ อนุภาคการสมรสระหว่างมนุษย์กับงูและนาคและอนุภาคการตั้งครภ์ของเพศชาย ส่วนอนุภาคที่ 4. อนุภาคฉากและสถานที่ ฉากที่พบในนวนิยายวายจะมีอนุภาคฉากปรากฏเป็นเมืองบาดาล อนุภาคฉากป่าหิมพานต์ และอนุภาคฉากเมืองมนุษย์

4. ขั้นนำเสนอผลการวิจัย การนำเสนอวิธีการวิเคราะห์ การสรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า อนุภาคของ “นาค” ในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีของไทย โดยได้แบ่งประเด็นการศึกษาอนุภาคออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ อนุภาคตัวละคร อนุภาควัตถุสิ่งของ อนุภาคเหตุการณ์และพฤติกรรม และอนุภาคฉากและสถานที่ ดังนี้

1. อนุภาคของตัวละคร “นาค” ในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีของไทย

อนุภาคของตัวละคร มักจะมีลักษณะแปลกหรือพิเศพิศดแปลกไปจากคนธรรมดาสามัญ เช่น สัตว์หรือสิ่งมีชีวิตที่แปลกพิศดาร เป็นต้นว่า แมมด นางฟ้า หรือตัวละครมนุษย์ที่มีบทบาทสำคัญ ซึ่งตัวละครที่มีพลังวิเศษปรากฏในวรรณกรรมที่สำคัญนั้นคือตัวละคร “นาค” ที่ถือเป็นตัวละครมนุษย์ปรากฏในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีของไทย ถือได้ว่านาคเป็นตัวละครสำคัญในนวนิยายแนวแฟนตาซีหลายเรื่อง แสดงให้เห็นการนำเอาตัวละครนาคและมนุษย์มาผสมผสานเข้าด้วยกันส่งผลให้ตัวละครนาคที่เมื่อแปลงกายเป็นมนุษย์นั้นมีรูปลักษณ์งดงามเหนือผู้อื่นซึ่งสอดคล้องกับลักษณะวรรณกรรมประชาิณมในลุ่มนวนิยายแนวแฟนตาซีที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาโดยนำเอาวรรณกรรมสมัยใหม่ที่ได้รับการนิยมนั้นคือ นวนิยายแนววยามาศึกษาอนุภาคของ “นาค” ซึ่งปรากฏอยู่ในนวนิยายแนววย โดยแบ่งลักษณะตัวละครได้ดังนี้

1.1 อนุภาค “นาค” ในฐานะพระเอก

ตัวละครฝ่ายพระเอก (hero) ในนวนิยายแนววายมักจะถูกประกอบสร้างตัวละครที่แสดงออกถึงความเป็นชาย (masculinity) แสดงถึงคุณสมบัติและลักษณะที่บ่งบอกถึงอารมณ์และ การแสดงออกแบบผู้ชาย ในนวนิยายวายของไทย นักเขียนได้สร้างตัวละคร “นาค” ฝ่ายพระเอกให้มีพลังอำนาจวิเศษสามารถช่วยเหลือและปกป้องฝ่ายนายเอกได้ โดยมีอนุภาคความวิเศษที่ปรากฏของตัวละคร ดังนี้

ตัวละครชนหรือสัตว์ครึ่งคน ในนวนิยายวายเรื่อง King of nagas เป็นนาคตระกูลเอราภฏ มีอนุภาคที่สามารถแปลงกายเป็นมนุษย์รูปร่างเพื่อกอดแลคนรักในโลกมนุษย์และมีพลังอำนาจสามารถปกป้องรักษาแหล่งน้ำให้อุดมสมบูรณ์ได้ ดังตัวบท

ตัวอย่างที่ 1

อยากเจอหน้ามนุษย์แทบขาดใจ แต่ก็ไม่ได้เจอ ไม่รู้ว่าจะไปอยู่ที่ไหนและเขาจะทำอะไรไม่ได้ นอกจากกลับคืนร่างเดิมอย่างจำใจ ว้ายวนลงน้ำลึก ซ่อนเร้นร่างแท้จากมนุษย์ผู้โง่เขลา วันนี่คงเป็นอีกวันที่น้องไม่มา แต่ชนนจะขึ้นจากน้ำมานั่งร่อนน้องอย่างมีความหวังอีกครั้งในวันพรุ่งนี้

(Papa, 2018, p. 63)

จากตัวบทพบว่าตัวละครชนที่แปลงกายจากนาคมาเป็นมนุษย์เพื่อรอคนรักของเขาในการที่ทั้งคู่ได้นัดพบเจอกันริมแม่น้ำเพื่อพลอดรักกัน โดยที่ชนนได้ปิดบังความจริงว่าตนเป็นนาคที่แปลงกายมาเป็นมนุษย์ เมื่อคนรักไม่มาหาเขาจำต้องแปลงกายกลับคืนในร่างเดิมนั่นคือการเป็นนาคเพื่อกลับไปยังเมืองบาดาลที่เขาได้อาศัยอยู่ นอกจากนี้ยังพบว่าตัวละครชนซึ่งเป็นพระเอกยังมีอนุภาควิเศษที่สามารถพรางตัวโดยใช้เวทมนตร์เพื่อไม่ให้มีผู้ใดมาพบเห็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนาค เพื่อความปลอดภัยและป้องกันอันตรายจากมนุษย์ ดังตัวบท

ตัวอย่างที่ 2

ครอบครัวพญานาคได้ย้ายเข้ามาอาศัยตั้งรกรากอยู่ในป่าทึบ เพราะมีลูก ๆ เพิ่มขึ้นมา เวทมนต์ของลูกทั้งสี่ยังไม่แข็งแกร่งตามอายุ ผู้เป็นพ่ออย่างชนนจึงมีการร้ายมนต์อำพราง ทำให้ไม่มีทางที่มนุษย์ผู้ใดจะผ่านมาเจอด้วยความบังเอิญ ป้องกันไม่ให้มนุษย์ผู้ใดได้รู้ว่าที่แห่งนี้มีพญานาคอาศัยอยู่

(Papa, 2018, p. 205)

ส่วนตัวละคร พญาอินทรีปักษีนาคราช ในนวนิยายเรื่อง บ่วงนาคบาศ เป็นนาครตระกูลวิรูปักษ์ มีรูปลักษณะอันงดงามมีเกล็ดสีทอง เจ็ดเศียร มีอานาภาพพลังอำนาจในตนจากการบำเพ็ญเพียรและมีพลังวิเศษจากมณีนคราชอันเป็นอาวุธประจำกาย ดังตัวบท

ตัวอย่างที่ 3

เทวตาชั้นผู้น้อยที่ติดสอยห้อยตามเจ้านายลงมาร่วมพิธี ต่างจับจ้องอย่างตะลึงลานไปยังนาคราชเจ็ดเศียรผู้ประดับกายด้วยเกล็ดสีทองอร่ามพร้อมหอนสูงสีแดงฉานประหนึ่งกำลังทรงรัดเกล้าสีโลหิต พญานาคตนนั้นใช้ลำท่อนอันใหญ่พันรัดลำตัวนางนาคีณีเกล็ดสีรุ้งที่ตัวเล็กเพียวกว่าเป็น “บ่วงบาศ” เกลียวกลมคล้ายมีอาจแยกจากกันได้คือ

ทันใดนั้นเสียงรลางของพญาอินทรีปีกก็อำโอะรุ้งส่งเสียงดังกัมปนาทพลันคายนวของวิเศษ
สิ่งหนึ่ง...รัศมีแก้วณีสีทองเรืองรองเคลื่อนคล้อยออกมา

(Bacteria, 2019, p. 8)

จากตัวบทจะพบว่าอนุภาคของพญาอินทรีปีกขนาดราชขนาดฝ่ายพระเอกในนวนิยายเรื่อง
ป่วนนาคบาศ จะมีพลังและแรงกำลังในการแสดงแสนยานุภาพจากการถูกคำสาปเพื่อครองรักกับคนรักจน
กลายเป็น “ป่วนนาค” ที่ทั้งสองจะต้องพบรักกันในแต่ละชาติภพกลายเป็นของวิเศษนั้นคือมนีนาคราชที่
ผูกเชื่อมโยงหัวใจของทั้งสองเอาไว้นำไปสู่โอกาสที่พบที่ต่อมารองคู้กันอีกครั้ง

ตัวละคร จ้าวฤทธิ์นาคราช ในนวนิยายเรื่อง นาคราชวิวาทรัก เป็นนาคตระกูลวิรูปักษ์มีเกล็ด
สีทองดงาม มีพลังอำนาจสามารถแปลงกายและมีรูปลักษณ์ครึ่งคนครึ่งนาค ดังตัวบท

ตัวอย่างที่ 4

“นามข้าคือจ้าวฤทธิ์นาคราช พระโอรสองค์โตของเจ้าบาดาลแคว้นปฐจักษาแห่งนี้”

จ้าวฤทธิ์นาคราชขึ้นห่อหุ้ม คือใครกัน....

“คะ...คุณพูดอะไร ผมไม่เข้าใจ แล้วนี่ผมอยู่ที่ไหน ทำไมมันต้องเย็นเยียบขนาดนี้” ทิวรา
คำถามในบุรุษก่ายาที่มีหางยาวเสมือนหางพญานาคสีทองตระกูลวิรูปักษ์ที่เขาเคยศึกษามาในอินเทอร์เน็ต
หากนี่คือความฝันละก็คงเป็นฝันที่เกินจะบรรยายในยามตื่นจริง ๆ ที่ได้เห็นครึ่งคนครึ่งงูเต็มตาเช่นนี้

(Rolisrose, 2019, p. 30)

จากตัวบทพบว่าตัวละครจ้าวฤทธิ์นาคราชมีอำนาจวิเศษที่สามารถแปลงกายจากมนุษย์เป็น
นาคและจากนาคเป็นมนุษย์ โดยมีลักษณะรูปลักษณ์ที่กายท่อนบนคล้ายมนุษย์ แต่หากท่อนล่างนั้นกลับ
มีลักษณะเป็นนาค อันเป็นลักษณะของมนุษย์ที่ผสมผสานระหว่างรูปลักษณ์มนุษย์และนาคกลายเป็น
ครึ่งคนครึ่งนาค

จะเห็นได้ว่าตัวละคร “นาค” ฝ่ายพระเอกถูกสร้างสรรค์อนุภาคให้สามารถมาใช้ชีวิตเหมือน
กับมนุษย์ทั้งจากพลังวิเศษที่มีและการถูกคำสาป อีกทั้งยังทำให้เห็นลักษณะที่สามารถแปลงกายจาก
นาคกลายเป็นมนุษย์และกลับกลายจากร่างมนุษย์กลับคืนสู่ร่างนาค รวมถึงมีลักษณะเป็นมนุษย์ที่มี
รูปลักษณ์ครึ่งคนครึ่งนาค นอกจากนี้ยังพบว่าโดยส่วนใหญ่การสร้างตัวละครนาคในฐานะพระเอกมักจะเป็น
นาคตระกูลชั้นสูงหรือมีเชื้อสายที่ได้รับการสืบทอดมา ทำให้เห็นถึงการมีพลังและอำนาจพิเศษเหนือผู้อื่น
และมีลักษณะร่างกายที่กำยำแข็งแรงเพื่อปกป้องคุ้มครองฝ่ายนายเอกได้และมีลักษณะที่สื่อถึงความเป็นชาย
ในบทบาทของพระเอกที่จะต้องเป็นฝ่ายปกป้องคุ้มครองดูแลฝ่ายนายเอกนั่นเอง

1.2 อนุภาค “นาค” ในฐานะนายเอก

ตัวละครฝ่ายนายเอก (heroine) คือ คำแทนนางเอกในนวนิยายทั่วไปเพราะนวนิยายวาย
คือการกล่าวถึงความรักระหว่างเพศเดียวกัน ตัวละครนายเอก จึงถือเป็นตัวละครชายรักเพศเดียวกัน
ที่มีความปรารถนาทางเพศต่อฝ่ายพระเอก โดยมีลักษณะบางประการ บ่งบอกให้รู้ว่าเป็นฝ่ายรับหรือฝ่าย
ถูกกระทำ โดยในนวนิยายแนววายของไทยได้นำเอาตัวละคร “นาค” มาสร้างสรรค์ให้นายเอกเป็นฝ่ายที่
ได้รับการดูแลหรือถูกปกป้องจากพระเอก ซึ่งปรากฏพบลักษณะอนุภาคของตัวละครนาคฝ่ายนายเอก ดังนี้
ตัวละครบุษย์หรือบุญญพนต์ ในนวนิยายวายเรื่อง King of nagas เป็นตัวละครมนุษย์ที่มีชาติกำเนิด

เป็นพยานาค เมื่อมีเหตุผิดปกติบางอย่างทำให้ร่างกายของเขาเกิดมีเกล็ดพยานาคขึ้นตามตัวกลายเป็นเรื่องประหลาดกับผู้คนที่ได้พบเห็น ดังตัวบท

ตัวอย่างที่ 5

ข่าววินาทีก่อนที่บุษยจะสลบเขามองเห็นแขนของตัวเองมีเกล็ดสีเขียวโผล่ขึ้นมั่งงตมวราวกับเกล็ดพยานาค สายไม่พัวพันของเจ้าปู่ บัญญพณต์จึงมองแขนตนเองด้วยความตกอกตกใจก่อนที่บทสวดจะดังกระหึ่มอีกหน คราวนี้เหมือนบุษยจะดับชีवालแล้ว ก่อนที่จะดับสิ้นไป เขาได้ยินเสียงหวีดร้องของแม่น้ำลพพรณ

(Papa, 2018, p. 43)

ชาติกำเนิดของบุญพณต์ในภาพชาติก่อนเขาเป็นพยานาคในแม่น้ำโขง จึงเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้เขาถูกต้องคำสาปให้มาเกิดเป็นมนุษย์เพื่อก่อกรรมที่ทำไว้และเมื่อใกล้ถึงเวลาครบกำหนดเขาจะต้องกลับไปสู่ภพภูมิเดิมของตนเอง ทำให้เกิดเหตุการณ์อันแปลกประหลาด ร่างกายเขามีเกล็ดพยานาคขึ้นมาตามตัว นำไปสู่ห้วงเวลาของการกลับไปสู่ภพภูมิเดิม

ตัวละครนายเอกในเรื่อง บ่วงนาคบาศ ในภพภูมิของมนุษย์เขาได้ชื่อว่าเป็นนายแพทย์วารีขและเมื่อได้กลับไปสู่ภพภูมิเดิมได้ถูกแต่งตั้งให้เป็น เทวาครีอนทรนาคราช ชายาของพญาอินทรีปักษีนาคราชนาคนา โดยถือกำเนิดด้วยความเหนือธรรมชาติ คือการเกิดจากโอปปาติกะอันหมายถึงการกำเนิดเกิดขึ้นโดยอาศัยอดีตกรรม ไม่ต้องมีพ่อแม่แต่สามารถโตเต็มวัยได้ในทันที ดังตัวบท

ตัวอย่างที่ 6

เกล็ดสีขาวขีดตามวงศ์สี่รู้งอพญาปู่ตะบั้งเกิดละองค์สีทองอร่ามระยิบระยับครอบคลุมไปทั้งกายา นาคราชหัวเสียดตัวแล้วแลแขนค่อย ๆ ขยายยืดยาวกลายเป็นรูปแปลงมนุษย์โตเต็มวัย พญาอุริพัดแลชายาที่ประคองกอดกันอยู่มองความเปลี่ยนแปลงอันน่าอัศจรรย์นี้ ด้วยความตะลึงงัน นาคราชซึ่งกำเนิดแต่ขลาพuxeในครรภ์บัดนี้กลับกลายเป็นโอปปาติกะตั้งเข่นวาระณษะศรียได้เยียงไร!

(Bacteria, 2019, p. 344)

จะเห็นได้ว่าอนุภาคของตัวละคร “นาค” นายเอกได้ถูกสร้างสรรค์เรื่องราวผ่านการข้ามภพภูมิจากการถูกคำสาปเพื่อมาเกิดในเมืองมนุษย์แต่ยังคงมีเค้าความเป็นนาคจากเกล็ดที่เกิดขึ้นมาในบางสถานการณ์ แต่ท้ายสุดก็ได้ข้ามภพกลับคืนสู่ภูมิเดิมโดยการกำเนิดเหนือธรรมชาติเพื่อครองรักกับพระเอกในตอนจบของเรื่อง ซึ่งจะเห็นได้ว่าในบทบาทของนายเอกจะเห็นการสร้างสรรค์ตัวละครที่มีลักษณะทางเพศที่สื่อถึงคนสองเพศในคนเดียวกัน กล่าวคือ ในอดีตชาติตัวละครมีเพศสภาพเป็นผู้หญิง แต่เมื่อถูกคำสาปให้เกิดมาในภพปัจจุบันกลับมีเพศสภาพเป็นชาย และมีเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องกลับไปอาศัยในเมืองบาดาลโดยการถูกแต่งตั้งให้เป็นชายาแม้ว่าจะมีร่างกายเป็นบุรุษเพศก็ตามแต่ ท้ายที่สุดตัวละครนายเอกก็ถูกสร้างสรรค์ให้มีลักษณะเป็นชายที่ผสมผสานความเป็นหญิงด้วยฐานะที่ต้องเป็นภรรยาและบทบาทที่ต้องเป็นผู้ถูกดูแลในที่สุด

จากการศึกษาอนุภาคตัวละครนาคในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีของไทย ทำให้เห็นพลังความพิเศษ ของนาทที่สัมพันธ์กับบทบาทตัวละครที่ถูกสร้างขึ้นมา กล่าวคือ ตัวละครฝ่ายพระเอกมักจะเป็นฝ่ายที่แสดงถึงความเป็นชายเป็นฝ่ายปกป้องดูแลนายเอกและมีความแข็งแกร่งของร่างกาย ส่วนตัวละครนายเอก

มักจะมียุทธศาสตร์ความเป็นชายผสมผสานกับความเป็นหญิง ด้วยเหตุจากชาติภาพเดิมเป็นผู้หญิงแต่ชาติภาพปัจจุบันได้กำเนิดมาเป็นผู้ชาย แต่ยังคงเค้าหน้าตาที่ละห้ายคล้ายดังเดิมมียุทธศาสตร์ที่เรียบบรื้อและมืบททาทเป็นฝ่ายถูกดูแล ทำให้เห็นลักษณะเด่นของตัวบทของนวนิยายวายแนวแฟนตาซีที่ได้นำเอา “นาค” มาสร้างสรรค์ ให้มีความแปลกใหม่และเชื่อมโยงไปถึงเรื่องเพศที่เกิดการยอมรับมากขึ้น นอกเหนือไปจากความรักของชายหญิงเช่นดั้งเดิมและสะท้อนให้เห็นลักษณะของตัวละครที่มีความชายและความเป็นหญิงอยู่ในคนเดียวกันอย่างน่าสนใจ ประเด็นอนุภาคตัวละครที่ปรากฏบ่อนุภาคของการแปลงกายได้ จากคนสู่นาคและนาคแปลงร่างกลับมาสู่ร่างคน ถือเป็นลักษณะของความกำกวมของตัวละคร หรือลักษณะของชายที่ภายนอกเป็นร่างผู้ชาย แต่ภายในมีลักษณะเรียบบรื้อของตัวละครนายเอกหรือบทบาทที่สื่อถึงลักษณะของความเป็นหญิง ถือเป็นการนำเอา “ลักษณะทวิลักษณ์” ซึ่งเป็นลักษณะเด่นที่คลุมเครือของตัวละครมาสร้างตัวละครในนวนิยายแนวยายที่มีลักษณะของการข้ามเพศ หรือเรียกว่า เพศทวิลักษณ์ (Gender binary) นั่นเอง

2. อนุภาควัตถุสิ่งของในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีของไทย

อนุภาควัตถุสิ่งของ ได้แก่ วัตถุสิ่งของ ซึ่งมีลักษณะพิเศษและมีพลังอำนาจอยู่ภายในตัว ในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีปรากฏบ่อนุภาควัตถุสิ่งของที่ใช้ในการต่อสู้ของนาคและอนุภาคสิ่งของวิเศษ นอกจากนี้ยังบ่อนุภาคของเครื่องประดับและเครื่องรางของขลังที่มีพลังวิเศษ ในการช่วยเหลือตัวละครให้มีพลังรอดพ้นจากอันตราย ดังปรากฏในประเด็นต่อไปนี้

2.1 อนุภาคศาสตราวุธ

ในนวนิยายแนวยายพบการดำเนินเรื่องที่ตัวละครได้ต่อสู้กันเพื่อประลองยุทธในการแสดงพลังอำนาจเพื่อครอบครองความเป็นหนึ่งในนครบาดาล ดังนั้นลักษณะอนุภาคศาสตราวุธของนาค จึงพบอาวุธที่ใช้ในการต่อสู้ ได้แก่ ขรรค์ คืออาวุธมีคม ลักษณะคล้ายดาบมีคมสองด้านตรงกลางใบมีดทั้งหน้าและหลังเป็นสันเล็กคล้ายคมหรือหอก นอกจากนี้ยังพบอาวุธที่ใช้ในการต่อสู้ คือ จักร หรือ กงจักร เป็นอาวุธมีรูปร่างทรงกลม มีริมโดยรอบเป็นแฉก ๆ ซึ่งอาวุธดังกล่าวถือเป็นอาวุธที่ใช้ต่อสู้ประจัญภัยของนาคที่ปรากฏในนวนิยายวายของไทย

ตัวอย่างที่ 7

สิ้นสุรเสียนาราชแห่งนิลกาฬก็เสก**ขรรค์**ยาวคมกริบกระโดดพุ่งเข้าตัดรูดามาตันทันที ละอองแสงสีทองสว่างวาบบนฝ่ามือเกร่งปรากฏเป็น**จักร**แหลมคมยกขึ้นรับคมดาบไว้ พญาวินทรพิทักษ์ไม่แม้แต่จะขยับกายหลบเสียด เพราะเบื้องหลังยังมีผู้ที่ต้องปกป้องไว้ด้วยชีวา พระองค์สะบัดอาวุธตรงเบื้องพักตร์ออกก่อนจะฟาดฟันอย่างหนักหน่วงรุกไล่อีกฝ่ายให้ล่าถอยออกไปจนพ้นรัศมีที่จะเป็นอันตรายต่อนายแพทย์หนุ่ม (Bacteria, 2019, p. 246)

พระขรรค์ ถือเป็นอาวุธของนักรบปรากฏในวรรณคดีไทยหลายเรื่อง ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นอาวุธประจำกายของพระเอกที่มีลักษณะความเป็นสุภาพบุรุษสื่อถึงความความเป็นชาย เฉกเช่นในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีที่ตัวละครพระเอกได้เสกพระขรรค์มาเป็นอาวุธเพื่อปราบตัวร้ายในการปกป้องตัวละครนายเอก ถือได้ว่าพระขรรค์ เป็นอาวุธที่เป็นสัญลักษณ์สื่อถึงความความเป็นชายของตัวละครได้อย่างชัดเจน เพราะมีลักษณะเป็นแท่งขนาดยาวที่แสดงถึงพลังความแข็งแรงของเพศชาย แสดงถึงลักษณะของบุรุษลักษณ์ นอกจากจะ

ปรากฏอาวุธที่สื่อถึงความเป็นชาย ก็ยังปรากฏพบอาวุธที่เป็นสัญลักษณ์แทนเพศหญิงนั่นคือจักรหรือกงจักร อันมีลักษณะเป็นวงกลมเป็นแฉก ๆ โดยรอบอันสื่อถึงความเป็นเพศหญิง ด้วยลักษณะทรงกลมและมีแฉกโดยรอบ ลักษณะทรงกลมที่สื่อแทนผู้หญิงที่ต้องตั้งครุฑและเป็นผู้ให้กำเนิด รวมถึงลักษณะที่สื่อถึงวงกลมมีรูตรงกลางที่เป็นช่องทางที่สื่อถึงคล้ายอวัยวะเพศหญิงได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ให้เห็นถึงลักษณะอาวุธของตัวละครที่สื่อถึงการปะปนกันของคนสองเพศทั้งอาวุธที่สื่อถึงความเป็นชายและอาวุธที่สื่อถึงความเป็นหญิงที่เป็นอาวุธประจำกายของตัวละครที่เป็นตัวละครกรักร่วมเพศ จากการต่อสู้ของนาคยังปรากฏพบอาวุธอันเกิดจากเสียงผ่านการเป่าทำให้เกิดเสียงของแตรสังข์ที่ดังกระหึ่มสามารถทำลายล้างคู่ต่อสู้ให้ได้ รับบาดเจ็บและทรมานจากการถูกพลังของแตรสังข์ปราบจนถึงแก่ชีวิตได้ หอยสังข์ ถือเป็นสัญลักษณ์แทนเพศแม่หรือผู้หญิง อันเป็นผู้ให้กำเนิดของสรรพสิ่งทั้งปวง โดยลักษณะรูปลักษณ์ของหอยสังข์ที่มีหีบชอกคล้ายกับอวัยวะเพศหญิงจึงสามารถสื่อถึงการใช้สัญลักษณ์สื่อแทนได้ โดยในนวนิยายได้ใช้อาวุธ แตรสังข์มาเป็นอาวุธของนาค เพื่อใช้ในการต่อสู้ ซึ่งถือเป็นการนำเอาความแข็งแกร่งที่ผสมกับความอ่อนหวานของความเป็นหญิงมาใช้ได้อย่างน่าสนใจ ดังตัวบท

ตัวอย่างที่ 8

เทพอาวุธโดยยิ่งแข็งแกร่ง ก็ยังใช้อำนาจในการควบคุม โดยเฉพาะแตรสังข์นี้ หากไม่เกิดพิบัติภัย ซึ่งจักนำพาความตายมานับร้อยพัน ย่อมมิมีขัดตียนคราชนโชนเสกขึ้นเพื่อใช้สอยพร่ำเพรื่อ ดังนั้นในยามที่พญาอินทรีปีกถ่อน**แตรสังข์**ออกด้วยกิริยาราบเรียบ จึงมีโลหิตสีแดงฉานไหลซึม มุมโอรุหน้าได้รูปออกมาด้วย

(Bacteria, 2019, p. 250)

จะเห็นได้ว่าอนุภาคศาสตราวุธของนาคถูกนำมาใช้เพื่อการต่อสู้ในการเอาชนะคู่แข่ง ซึ่งปรากฏอาวุธ ได้แก่ ชครุฑ จักรและแตรสังข์ ซึ่งถือเป็นอาวุธประจำกายของนาคที่ใช้ในการต่อสู้จากการทำศึกสงครามและการต่อสู้เพื่อครอบครองนครบาดาลและแสดงถึงอาวุธที่สื่อให้เห็นถึงลักษณะสัญลักษณ์ความเป็นชายและความเป็นหญิงอยู่ภายในตัวของตัวละครนาคอย่างน่าสนใจ

2.2 อนุภาคสิ่งของวิเศษ

นวนิยายแนววิทยาศาสตร์ของวิเศษ ได้แก่ กระเจกกวิเศษที่ใช้ในการเดินทางข้ามมิติระหว่างเมืองมนุษย์กับเมืองบาดาล ซึ่งถือเป็นสิ่งของวิเศษที่มีพลังอำนาจสามารถก้าวข้ามมิติไปได้โดยฉับพลันทันควัน ดังตัวบท

ตัวอย่างที่ 9

วารีขึงเพ็ญว่าการเดินทางข้ามภพนั้นไม่ได้มีทางผ่านเฉพาะทางถ้ำน้ำเท่านั้น ยังมี**คันฉ่องนามธารมณี**ซึ่งเป็นสมบัติประจำนาคาของคีสีทองวิรูปักษ์อีกด้วย...เคยเนด้วยตาคันฉ่องธารมณี ที่ตั้งอยู่สุดโถงพิพิธภรณ์นั้น มีความสูงราวสองเมตร และฝังติดแน่นอยู่กับกำแพงพร้อมครอบ ด้วยกรอบทองคำที่หล่อขึ้นเป็นลวดลายเกล็ดงูตัวเดียวกัน ตัวกระจกใสสะอาด แตกกลับไม่สะท้อนภาพเงาของใครทั้งสิ้น

(Bacteria, 2019, p. 280)

จากตัวบทพบว่าเหตุการณ์ที่ทำให้นายแพทย์วริชและลุงนพได้ข้ามมิติจากโลกมนุษย์ก้าวข้ามไปอาศัยอยู่ในเมืองบาดาล แต่เมื่อถึงเวลาครบกำหนดลุงนพจะต้องกลับไปมีชีวิตอยู่ในโลกมนุษย์ตามเคย จึงต้องใช้กระจกวิเศษที่มีนามว่าธรมณีนของเมืองบาดาลเพื่อใช้ก้าวข้ามมิติกลับไปยังเมืองมนุษย์เช่นดังเดิม โดยที่วริช ไม่สามารถกลับไปกับลุงนพได้ เพราะจะต้องอาศัยอยู่ในนครบาดาลต่อไป อนุภาคของกระจกวิเศษ ในการข้ามมิติถือเป็นสิ่งของที่มีพลังเหนือธรรมชาติ ดังที่จะเห็นได้จากกระจกวิเศษในนิทานพื้นบ้านจากเรื่องสโนไวท์หรือแม้แต่ในนวนิยายไทยดังเรื่องทวิภพที่ใช้กระจกในการข้ามภพชาติเช่นเดียวกัน ซึ่งกระจกวิเศษถือเป็นสัญลักษณ์ของความสวยงามสื่อถึงความเป็นผู้หญิง ซึ่งภายในเรื่องกระจกวิเศษอันมีนามว่าธรมณีนี่อันเป็นนิทานแห่งสายน้ำที่มีความงดงามสามารถนำพาตัวละครให้ข้ามภพชาติกลับไปใช้ชีวิตดังเดิมภูมิของตนเองได้

2.3 อนุภาคเครื่องประดับและเครื่องรางของขลัง

อนุภาคเครื่องประดับและเครื่องราง ถือเป็นอนุภาคที่พบในนวนิยายวายแนวแฟนตาซี โดยพบเครื่องประดับคือกำไลพญานาคที่สามารถช่วยให้ทิวามนุษย์ผู้ที่ได้ถูกจับตัวลงไปอาศัยอยู่ในเมืองบาดาลได้มีชีวิตและรอดพ้นจากความตาย ซึ่งอนุภาคของกำไลพญานาคสามารถใช้กับทิวาที่ชาติภพก่อนได้เป็นเจ้าของกำไลนี้ เพราะเป็นคนรักของเจ้าวฤทธินาคราช จึงทำให้เมื่อได้สวมกำไลจึงรอดพ้นจากอาการเจ็บป่วยและสามารถอาศัยอยู่ในเมืองบาดาลได้ต่อไป ดังตัวบท

ตัวอย่างที่ 10

เสียงทุ้มพริ้วเรียกชื่อของนางอันเป็นที่รักที่กำลังรอแสงจากพลังอำนาจของกำไลพญานาค เกรียงไกรอาการสั่นไหวของทิวาเริ่มลดลงอย่างน่าอัศจรรย์ สีปากและเนื้อตัวที่เคยซีดซีขาวกลับมามีชีวิตอีกครั้ง รอยยิ้มหล่อเหลาของนาคราชหนุ่มจึงระบายออกมาอย่างโล่งใจโดยไม่รู้ตัว น่าแปลกที่อิทธิฤทธิ์ของกำไลพญานาคใช้กับมนุษย์ผู้นี้ได้ หรือเพราะชาติภพก่อนมีเชื้อสายของนาคราชอย่างเต็มตัวเลยสามารถรักษาอาการที่บอบช้ำหรือเจ็บป่วยให้หายอย่างง่ายดาย

(Rolirrose, 2019, p. 74)

กำไลถือเป็นเครื่องประดับของผู้หญิงที่ใช้ตกแต่งให้เกิดความสวยงาม ในนวนิยายวายได้นำเอาสิ่งของเครื่องประดับคือกำไลมาใช้เป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความเป็นเพศหญิงในชาติภพก่อนสื่อสารแทนตัวละครว่าได้กลับมาครอบครองคนรักในชาติภพเดิมแล้ว จึงใช้กำไลของตนมาสวมใส่เพื่อรักษาให้สามารถหายจากอาการป่วยได้ ซึ่งถือเป็นการใช้สิ่งของที่สื่อถึงความเป็นหญิงในร่างของผู้ชายในดับบทดังกล่าว นอกจากเครื่องประดับแล้ว ยังพบอนุภาคของเครื่องรางของขลังของพญานาคที่มนุษย์หลายคนต่างต้องการ นั่นคือ มณีนาคราชหรือลูกแก้วนาคราช ซึ่งถือเป็นอาวุธประจำกายของพญานาคที่มีอิทธิฤทธิ์และความศักดิ์สิทธิ์สามารถป้องกันอันตรายจากภัยทั้งปวงได้ ดังตัวบท

ตัวอย่างที่ 11

มณีนาคราช หรือ แก้วพญานาค นั้น กลั่นขึ้นจากตะบะบาเพ็ญเพียร แลน้ำพิชฌุทธาทั้งหลาย ในมวลกายของพญานาค ก่อนจักก่อเกิดเป็นลูกแก้วคู่บุญญาติกษณะกลมเกลี้ยงมีสีสันตมาวงค์กำเนิด

(Bacteria, 2019, p. 7)

ตัวอย่างที่ 12

“ลูกแก้วนาคราช..มันคืออะไรกันแน่ ทำให้ถึงถึงอยากได้มันน่ะ?”

“เล่าสิกันว่ามันคือเกล็ดของพญานาค มีฤทธิ์บันดาลให้เกิดโชคลาภป้องกันอันตราย คือสุดยอดของขลังที่หายากและศักดิ์สิทธิ์ที่สุด”

(Bacteria, 2019, p. 230)

มณีนาคราชหรือลูกแก้วนาคราช ถือเป็นดวงแก้วประจำกายของพญานาคและเกิดขึ้นด้วยบุญฤทธิ์ของพญานาคนั้น ๆ โดยในเรื่องบ่วงนาคบาศ มณีนาคราชถือเป็นดวงแก้วและดวงใจของพญาอินทรีปักษีนาคราชที่เชื่อมรัศมีโยยไปถึงดวงใจของนายแพทย์วารีขที่เป็นเจ้าของมณีนาคราช จึงทำให้เมื่อนุชย์ผู้ได้เข้าไปเพื่อที่จะครอบครองมณีนาคราชยังถ้ากลับจะต้องถูกฆ่าตายไปในที่สุด แต่เมื่อวารีขได้เข้าไปยังถ้ำ กลับรอดชีวิตและไปก้าวข้ามมิติไปยังเมืองบาดาลเพื่อกลับไปใช้ชีวิตในชาติเดิมของตนเอง มณีนาคราชที่สื่อสารถึงความเป็นหญิงอันเป็นลูกแก้วทรงกลมเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อแทนเพศหญิง ซึ่งถือเป็นสิ่งของประจำกายของนาคที่มีพลังวิเศษมากมาย

3. อนุภาคเหตุการณ์และพฤติกรรมในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีของไทย

อนุภาคเหตุการณ์และพฤติกรรม การดำเนินเรื่องของนวนิยายแนววายได้ดำเนินเรื่องราวกล่าวถึงความรักของตัวละครมนุษย์กับนาคถูกนำมาประกอบเรียงร้อยไปด้วยกัน ซึ่งในนวนิยายแนววายเหล่านั้นไม่เพียงแต่ปรากฏเหตุการณ์ชีวิตประจำวันทั่วไปของตัวละครเท่านั้น แต่ยังปรากฏเหตุการณ์ที่มีคุณสมบัติเป็นอนุภาค ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินเรื่องไปสู่จุดหมายสำคัญของเรื่องได้เป็นอย่างดี โดยผู้วิจัยได้เลือกเหตุการณ์สำคัญในเรื่องที่มีคุณสมบัติเป็นอนุภาคที่น่าสนใจ ดังนี้

3.1 อนุภาคการสมพาสระหว่างมนุษย์กับนาค

ในประเด็นอนุภาคการสมพาส ผู้วิจัยได้ใช้คำว่าสมพาส ดังที่ Chaowalitpraphan (2004) ได้ศึกษา อนุภาคสมพาสที่ผิดธรรมชาติในนิทานไทย โดยให้ความหมายของการสมพาสที่ผิดธรรมชาติที่ใช้เรียกการที่เพศชายกับหญิงซึ่งมีธรรมชาติต่างกันได้สมสู่หรือร่วมประเวณีกันหรือแต่งงานเป็นสามีภรรยา กันนี้ว่า “การสมพาสที่ผิดธรรมชาติ” (Chaowalitpraphan, 2004, p.29) ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะใช้คำว่าอนุภาคการสมพาส ที่หมายถึง การมีเพศสัมพันธ์ การสมสู่การร่วมประเวณี การร่วมรักกันของตัวละครระหว่างตัวละครมนุษย์กับมนุษย์ที่มีเพศสภาพเป็นชายทั้งคู่ ซึ่งถือเป็นลักษณะเด่นของนวนิยายวายแนวแฟนตาซีที่จะมีฉากที่แสดงถึงความสัมพันธ์ในการร่วมรักกันหรือมีเพศสัมพันธ์ระหว่างเพศชายด้วยกัน ยิ่งโดยเฉพาะเป็นตัวละครที่ต่างเผ่าพันธุ์กันยังมีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก ดังนั้น อนุภาคการสมพาสระหว่างมนุษย์กับนาค ในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีปรากฏการณ์การสมพาสกันระหว่างมนุษย์กับนาคในหลายเรื่อง ซึ่งถือเป็นความน่าสนใจที่แสดงให้เห็นถึงระดับปฏิบัติคือการร่วมรักข้ามสายพันธุ์หลายแบบ ทั้งการที่นาคแปลงกายเป็นคนแล้วมาล่อลวงร่วมรักกันกับมนุษย์ ดังตัวละครจ้าวฤทธิ์นาคราชนาคราผู้ซึ่งมีปมในใจจากนาครีสาวที่หลงกลวงให้เขาหลงรักแต่กลับไปมีชายอื่นจนถูกประหารชีวิต แต่เมื่อเวลาผ่านไปกลับมีมนุษย์ผู้ซึ่งมีหน้าตาละม้ายคล้ายกับหญิงคนรักผู้นั้นถูกจับมาอยู่ใต้นครบาดาล ทำให้เขาต้องแก้แค้นด้วยการฆ่ามนุษย์หนุ่มผู้ไร้เดียงสา ดังตัวบท

ตัวอย่างที่ 13

กลางกายถูกสอดเข้ามาภายในช่องทางที่ยังคงปิดสนิทอย่างแรงโดยไม่มีการลอบประโลมใด ๆ กลิ่นเลือดลอยฟุ้งพร้อมเร็ววาชของข้างของทิวที่สั่นไหวราวกับแบกรับแรงกระแทกกระทั้นเพราะความโกรธนี้ไม่ไหว จ้าวฤทธิ์นคราขแรงเร้าความดันเข้าใส่เรือนร่างของมนุษย์ที่สุฟลั่งของตนไม่ได้เลยสักเศษเสี้ยว ยิ่งทิวเป็นอนาห์หนึ่งหน้าตา หทัยของเขาก็ยิ่งเจ็บปวดกว่าเป็นร้อยเท่า

ภาพในวันวานที่เขาเคยร่วมรักกับนางผู้นั้นยังคงฝังใจเป็นรากลึก ไม่ต่างอะไรกับในเวลานี้ที่เขา กำลังร่วมรักกับนางในร่างบุรุษแทน เสี่ยงครวญครางดังลั่นห้อง ความเจ็บปวดไล่ลามไปทั่วทั้งตัว จนไม่อาจต้านทานไหว ทิวได้แต่ปล่อยตัวให้พญานาคหนุ่มแสนเอาแต่ใจล่วงเกินตนจนกว่าจะพอใจ

(Rolisrose, 2019, p. 48)

จากตัวบทข้างต้นทำให้เห็นการสมพาสกันระหว่างบุรุษที่เป็นมนุษย์แต่มีหน้าตาที่คล้ายกับคนรักของพญานาคในอดีต ซึ่งเป็นการสมพาสกันโดยที่อีกฝ่ายไม่ได้ยินยอมแต่อย่างใด การสมพาสในครั้งนี้ทำให้เห็นถึงความรุนแรงที่ถูกสื่อสารผ่านฉากการมีเพศสัมพันธ์ของตัวละคร อีกทั้งยังพบลักษณะความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนจากการที่นาคได้ย้อนภาพเก่าของตนในขณะที่ร่วมรักกับนาคีสาว หากแต่ร่างกายนั้นกลับเป็นร่างของบุรุษแทน ซึ่งถือเป็นลักษณะพิเศษที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก การยกประเด็นเรื่องการชมชื่นหรือการชื่นใจขึ้นมา ทำให้พบว่า การชมชื่นถือเป็นพฤติกรรมการคุกคามทางเพศที่มีความรุนแรง และการที่นวนิยายต้องการนำเสนอให้พระเอกชมชื่นนางเอกเป็นเพราะต้องการใช้พฤติกรรมนี้สื่อถึงความเป็นเพศชายที่มีความรุนแรง มีกำลังมากกว่าเพศหญิง การชมชื่นจึงเป็นการแสดงความรักของพระเอกที่มีต่อนายเอกหรืออาจจะเป็นสนิมส่วนตัวเพียงเท่านั้น แม้ว่าการกระทำดังกล่าวจะสื่อให้เห็นถึงความรุนแรงทางเพศที่ได้ผลิตซ้ำในสื่อใหม่อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน แต่นั่นเป็นเพียงการกระทำเพื่อแสดงพฤติกรรมการสร้างเรื่องความใคร่อีกวิธีหนึ่งซึ่งเกิดมาจากปมปัญหาของตัวละครที่มีเหตุมาก่อนหน้านั้นนั่นเอง นอกจากนี้ยังพบการสมพาสกันระหว่างมนุษย์กับนาคในเรื่อง บ่วงนาคบาศ ระหว่างตัวละครพญาอินทรีปักษ์กับนายแพทย์วาริชที่ได้สมพาสกันหลังจากได้แต่งงานกันด้วยตัวบท

ตัวอย่างที่ 14

ผิวน้ำกระเพื่อมไหวดังปลาตัวใหญ่กระเลือกกระแสนยาคิดกับดักที่ล่อลวงเบ็ดสายนั้น ชิงตึงขึ้นเรื่อย ๆ เข้าปลาพยายามดิ้นรนครั้งสุดท้าย ในที่สุดเส้นสายนั้นก็ขาดออกจากกัน วาริชแหงนหน้าขึ้นกริรร้องแหบพร่า ซอกหลืบลึกลับกระตุกจริตเป็นระลอกเมื่อพญานาคราชาคายพิษร่อนแรงเช่นฆ่าเหยื่อทั้งเป็น

(Bacteria, 2019, p. 327)

เห็นได้ว่าในตัวบทข้างต้นมีการเปรียบเทียบการสมพาสเสมือนกับการจับปลา โดยเปรียบพระเอกเป็นผู้นำ ส่วนนายเอกเป็นเหยื่อที่ถูกล่า ซึ่งนั่นก็หมายถึงการที่พญานาคกำลังร่วมรักกับมนุษย์ที่เป็นบุรุษรูปงาม ในตอนท้ายของการมีเพศสัมพันธ์ก็ต้องคายพิษร่อนแรงอันหมายถึงน้ำรักรที่ปลดปล่อยออกสู่ร่างกายของนายแพทย์ที่ถูกเปรียบเทียบกับพิษของนาคอันแสดงถึงความสัมพันธ์อันลึกซึ้งของตัวละครได้เป็นอย่างดี

สำหรับอนุภาคการสมพาสระหว่างมนุษย์กับนาคสะท้อนให้เห็นถึงภาพความสัมพันธ์ของตัวละครจากนวนิยายวายแนวแฟนตาซีที่นำเสนอฉากการสมพาสกันระหว่างนาคกับมนุษย์ ยิ่งโดยเฉพาะตัวละครทั้งสองเป็นชายทั้งคู่ จึงถือเป็นการนำเสนอฉากการสมพาสที่มีความลึกซึ้งและสามารถนำเสนอได้อย่างโจ่งแจ้งมากกว่าภาพการสมพาสกันของชายและหญิง ซึ่งถือได้ว่าอนุภาคดังกล่าวแสดงให้เห็นความหมายที่ถูกสื่อสารผ่านนักเขียนให้เห็นถึงการยอมรับในความแตกต่างและความรักไม่ได้วัดที่เพศหรือเผ่าพันธุ์หากเป็นความรักจักเป็นเรื่องที่ควรยินดีและน่าชื่นชมในที่สุด

3.2 อนุภาคการตั้งครรภ์ของเพศชาย

ความเข้าใจในสังคมโดยส่วนใหญ่การตั้งครรภ์หรือการตั้งท้อง บุตรที่อยู่ในครรภ์จะต้องเกิดมาจากครรภ์ของมารดาที่เป็นเพศสภาพเป็นผู้หญิง แต่ความพิเศษอันแปลกประหลาดที่นาสนใจในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีถูกสร้างสรรค์ให้ตัวละครเพศชายสามารถตั้งครรภ์และท้องได้ ยิ่งโดยเฉพาะตัวละครพญานาคที่ได้ไปอาศัยอยู่ในบ้านลึกกลับกับคู่รักของตนและได้รับพรวิเศษ จากพระอินทร์ที่ประทานของขลังนั้นคือลูกชายสี่คนมาให้คู่รักนาคาสองตนได้มีลูก ดังตัวบท

ตัวอย่างที่ 15

การที่พระอินทร์ประทานของขลังให้เป็นลูกชายถึงสี่คน จากการตั้งครรภ์ที่เหมือนกับคนทั่วไป ทำให้บุษย์ไม่รู้สึกเหงาเลยสักคืน จากที่แต่ก่อนมักจะแอบไปเที่ยวเล่นให้พี่ชนนเป็นห่วงเล่น แต่ในตอนนี้ในหัวบุษย์มีแต่คำว่าลูก มันพลุกอย่างเข้าอายุสิบห้า ลูกทั้งสี่จะต้องไปทำหน้าที่ต่อ เหมือนคนพ่อคนแม่ได้ทำมาก่อนก็ไม่เป็นไร บุษย์ขอเพียงแค่นี้ตัวเองและพี่ชนนได้ดูแลลูกทั้งสี่ที่ยังแบเบาะอยู่ก็ยั้งดี

(Papa, 2018, p. 205)

จากตัวบทจะเห็นได้ว่า แม้ตัวละครนาคที่มีเพศสภาพเป็นผู้ชายแต่ก็ได้รับพรจากพระอินทร์ที่ประทานพรมาให้ จึงทำให้สามารถตั้งครรภ์ได้เหมือนกับคนทั่วไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่านวนิยายในกลุ่มนี้ต้องการสื่อสารให้เห็นถึงความเท่าเทียมทางสังคมที่ไม่ได้แบ่งแยกเพศหญิงหรือชาย แม้แต่การมีลูกหรือการตั้งครรภ์ที่โดยปกติจะพบในเพศหญิงเท่านั้น แต่ในนวนิยายแนววายได้มีพื้นที่ให้นักเขียนได้สร้างสรรค์ตัวละครเพศชายที่มีคนรักเป็นเพศชายที่สามารถตั้งครรภ์ได้ แม้จะไม่ได้เกิดจากการปฏิสนธิด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์แต่ก็สามารถเกิดมาได้จากการประทานพรของเทวดาที่ช่วยเหลือบันดาลให้คู่รักนาคาสองตนตั้งครรภ์และใช้ชีวิตเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ได้

4. อนุภาคฉากและสถานที่ในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีของไทย

ฉากและสถานที่ถือเป็นส่วนสำคัญในนวนิยายเพราะจะทำให้เกิดภาพของพื้นที่ในการดำเนินเรื่องไปยังสถานที่ต่าง ๆ ขอดตัวละครอีกทั้งยังทำให้เห็นสภาพแวดล้อมที่ถูกสร้างขึ้นจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากจินตนาการของผู้แต่ง สำหรับในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีของไทยพบฉากและสถานที่อันเป็นลักษณะเด่นเฉพาะคือฉากที่ถูกสร้างมาจากจินตนาการและการนำฉากที่เกิดขึ้นมาในวรรณคดีมาสร้างให้เกิดความน่าสนใจ ดังนี้

4.1 อนุภาคฉากเมืองบาดาล

ในนวนิยายแนววาย ผู้แต่งได้สร้างถิ่นที่อยู่อาศัยของนาคให้มีชื่อว่า เมืองบาดาลพิภพหรือนครบาดาล ซึ่งสถานที่ดังกล่าวเป็นลักษณะเดียวกันกับนาคพิภพที่ปรากฏใน ตีรจนาภูมิ จากไตรภูมิ

พระร่วงซึ่งอธิบายไว้ว่า นาคพิภพ เป็นสถานที่กว้างใหญ่ที่เกิดขึ้นหลังจากเหตุการณ์ไฟพรลัยกัลป์ที่เผาล้างทุกสิ่งเกิดเป็นดินแดนใหม่ที่เต็มไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหารต่าง ๆ อีกทั้งยังมีดินแดนที่อยู่ของนาคที่มีความสวยงามและเต็มไปด้วยปราสาทแก้วปราสาทเงิน และปราสาททอง (Phra Ya Lithai, 1975) ดังในเรื่อง บ่วงนาคบาศปรากฏฉากเมืองบาดาล ดังตัวบท

ตัวอย่างที่ 16

นายแพทย์หนุ่มเพิ่งรู้ว่าโลกบาดาลก็มีกลางวันและกลางคืนด้วย ถึงแม้จะมี พระอาทิตย์ และ พระจันทร์มากกว่าสิบดวงก็ตาม เขาเหม่อลอยคำนวนนอกผ่านกรอบหน้าต่างทองคำที่อยู่ข้างเตียงอย่างตั้งใจในความอัศจรรย์ซึ่งแตกต่างจากธรรมชาติสามัญที่เคยพบเจอ ภาพเงาคลื่นใต้ผืนน้ำที่สะท้อนบนท้องฟ้ายามค่ำคืนแสดงให้เห็นว่าดินแดนแห่งนี้คล้ายถูกปกป้องไว้ด้วยกรอบแก้วอีกชั้นหนึ่ง สมกับเป็นนครบาดาลโดยแท้จริง

(Bacteria, 2019, p. 163)

เมืองบาดาล หรือที่อยู่ของนาคที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องข้างต้นล้วนมีลักษณะเป็นเมืองวิมานหรือปราสาทแก้วที่กว้างใหญ่และสวยงาม เต็มไปด้วยพันธุ์ไม้นานาชนิดอันอุดมสมบูรณ์ มีลักษณะคล้ายกับนาคพิภพที่ปรากฏในไตรภูมิพระร่วง ซึ่งขนบดังกล่าวยังคงสืบทอดเรื่อยมาในนวนิยายไทยปัจจุบัน ใช้ชื่อเรียกว่า “นครบาดาล” อันเต็มไปด้วยสิ่งของมีค่า ซึ่งเป็นลักษณะของเมืองบาดาลตามความเชื่อทั้งในศาสนาพุทธและฮินดู และที่ปรากฏในวรรณคดีไทย จะนำเสนอข้อมูลว่าเมืองบาดาลคือเมืองที่อยู่ลึกกลงไปจากพื้นดินเป็นดินแดนที่มีความสวยงาม อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแก้วแหวนเงินทอง เป็นดินแดนที่มีความขิดขวยและเป็นที่อยู่ของนาค ซึ่งนวนิยายแนววายที่ได้นำเสนอเรื่องราวของนาค ยังคงใช้แนวความคิดแบบเดิมมาใช้เป็นฉาก ในการดำเนินเรื่อง หากแต่เพิ่มเติมรายละเอียดให้ชัดเจนเพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นดินแดนที่อุดมไปด้วยสิ่งที่สร้างความสุขและเป็นดินแดนอันเหนือจินตนาการ

4.2 อนุภาคจากป่าหิมพานต์

ฉากป่าหิมพานต์ ถือเป็นสถานที่สำคัญในไตรภูมิอภินิหาร เนื่องจากเป็นดินแดนอันที่อยู่ของสัตว์ในจินตนาการมากมายที่ปรากฏทั้งในภาพเขียนจิตรกรรม สถาปัตยกรรม ชาติ และวรรณคดีต่าง ๆ ของไทย ป่าหิมพานต์ เป็นสถานที่กว้างใหญ่ที่มีลักษณะเป็นป่าอันอุดมสมบูรณ์มีพันธุ์ไม้ต่าง ๆ มากมาย ทั้งยังเป็นแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของสัตว์ทิพย์ต่าง ๆ อีกทั้งผู้ที่สามารถอาศัยอยู่ในป่าหิมพานต์ได้นั้นต้องเป็นผู้ทรงธรรมเท่านั้น (Chaisuwan, 2019, p. 73) ในนวนิยายแนววายปรากฏฉากป่าหิมพานต์ในเรื่อง บ่วงนาคบาศที่ใช้ฉากป่าหิมพานต์ ในการนำเสนอเนื้อหา ดังตัวบท

ตัวอย่างที่ 17

ป่าหิมพานต์ตั้งอยู่บนเชิงเขาพระสุเมรุ มีเนื้อที่กว้างใหญ่ไพศาลเชื่อมต่ออยู่หลายภพทั้งแดนมนุษย์ สวรรค์ และใต้บาดาล มีสระใหญ่อยู่เจ็ดสระ ซึ่งสระที่พญานาคบริษัณคาราชพามนุษย์ชายาคนที่ทวารประตูเชื่อมเขตแดนมาถึงคือ “สระอนินดาต”

สระอนินดาตล้อมรอบด้วยภูเขาสูงห้าลูกที่โอบเข้าหกันรวมเป็นยอดเขาหิมพานต์ ได้แก่สุทิสสานภูฏ จิตรภูฏ ภาพภูฏ คันธมาทภูฏ และยอดเขาไกรลาส หากได้มองจากระยะไกลแล้ว ยอดเขาเหล่านี้จะมีสีแตกต่างกันตามธาตุที่อุดมอยู่ ทว่ามีเพียงเขาคันธมาทเท่านั้นที่จะมีแสงสว่างรุ่งโรจน์โชติช่วงในวันเดือนดับและวันเดือนเพ็ญ

(Bacteria, 2019, p. 201)

การบรรยายถึงลักษณะของป่าหิมพานต์ ในตอนที่ตัวละครมนุษย์ได้ข้ามภพไปยังโลกแห่งจินตนาการทำให้พบเห็นโลกเสมือนจริงที่น่าอัศจรรย์ตั้งในวรรณคดีไทย การเลือกใช้ฉากป่าหิมพานต์ทำให้ช่วยอธิบาย ถึงการมีอยู่จริงตามที่วรรณคดีไทยได้เคยอ้างถึงป่าหิมพานต์ไว้ แต่นวนิยายได้นำข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ แห่งนี้มากขึ้น เช่น ลักษณะของการตั้งอยู่คนละมิติ หรือการเป็นที่อยู่ของผู้มีบุญบารมี เหตุนี้ก็เพื่อให้ข้อมูลจากสถานที่ในวรรณคดีสามารถถูกเข้าใจและยอมรับจากผู้อ่านได้ง่ายยิ่งขึ้น การที่ผู้อ่านเชื่อว่าป่าหิมพานต์ ทำให้น่าไปเชื่อมโยงกับการมีอยู่จริงของนาคได้ด้วย ซึ่งป่าหิมพานต์เป็นดินแดนที่ใช้เพื่ออธิบายความเป็นสัตว์ทิพย์ของนาคที่ไม่ใช่สัตว์ธรรมดาที่ปรากฏพบเห็นได้ทั่วไป ป่าหิมพานต์จึงเป็นฉากที่ใช้น่าเสนอโลกเหนือจริงที่อยู่ในการรับรู้ของคนไทยมาใช้อธิบายความเหนือจริงที่เกิดขึ้นในนวนิยาย วายแนวแฟนตาซีที่ใช้ตัวละครนาคมานำเสนอเรื่องราว ดังที่ Sankhaphanthanon (2013, pp. 190-191) วิเคราะห์ไว้ว่าป่าหิมพานต์จัดเป็นพื้นที่อุดมคติเชิงนิเวศ (Ecotopia) ในลักษณะหนึ่ง การพรรณนาถึงดินแดนดังกล่าวแสดงให้เห็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์และความรื่นรมย์ใญ่ ตามแบบ “จินตลีลาเชิงสัญลักษณ์” มีการพรรณนาแบบกึ่งจริงกึ่งฝัน นอกจากนั้นยังมีความเป็นสังคมอุดมคติเชิงนิเวศและเป็นพื้นที่ที่ลึกลับมหัศจรรย์ เช่นเดียวกับการนำเอาฉากป่าหิมพานต์มานำเสนอในตัวแทนนวนิยายวายแนวแฟนตาซีจึงทำให้เห็นการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ในแง่ของความก้ำกึ่งของตัวละครสองเพศได้เช่นเดียวกัน

4.3 อนุภาคฉากเมืองมนุษย์

การสร้างเรื่องราวในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีได้ดำเนินเรื่องราวโดยใช้ฉากเมืองมนุษย์ ที่อ้างอิงสถานที่จริงในการดำเนินเรื่องให้เกิดความสมจริง เช่น ฉากแม่น้ำโขง ฉากคำชะโนด เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการนำฉากเมืองมนุษย์มานำเสนอเข้ากับเรื่องราวของภูณานาค ทำให้เห็นว่าความเชื่อเกี่ยวกับการอาศัยร่วมกันของนาคและมนุษย์มีมาอย่างช้านานและต่างเชื่อว่านาคเป็นผู้ดูแลปกป้องพื้นที่น้ำให้อุดมสมบูรณ์ อีกทั้งยังเป็นสถานที่ยึดโยงความศรัทธาให้ผู้คนได้มาเลื่อมใสเป็นที่พึ่งทางใจได้อีกด้วย ดังปรากฏฉากแม่น้ำโขงในเรื่องป่วนนาคบาท ดังตัวบท

ตัวอย่างที่ 18

เสียงแคนจากลำโพง เสียงหัวเราะจากฝูงชนที่มาร่วมชมงาน ดังแว่วมาจากคั้งน้ำซึ่งอยู่ห่างออกไปหลายกิโล เรือไฟฟ้าไหลเอื่อยเฉื่อยอยู่กลางน้ำสว่างวิบวาบโดดเด่นท่ามกลางความมืด

ภูณานาคราชทั้งสองเลื้อยเข้าพัวพันเคียงคู่กัน หันก่อนจะแหงนเศียรพ่นลูกไฟลอยขึ้นเหนืออากาศไปตามลำน้ำโขงอันยาวเหยียด เสียงเฮลั่นของมนุษย์ดังมาแต่ไกลตอบรับกับไฟที่มีทั้งเรื่องจริงและความลงตามวิถีศรัทธาที่สืบทอดกันมา

(Bacteria, 2019, p. 335)

ในช่วงเทศกาลออกพรรษาซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปีในแม่น้ำโขงจะเกิดปรากฏการณ์บั้งไฟพญานาคโดยมีดวงไฟประหลาดผุดขึ้นมาจากลำน้ำโขงและลอยขึ้นสู่ฟ้า สำหรับผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับตำนานพญานาคก็ได้อธิบายว่าเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์ที่เกิดจากการพ่นไฟเพื่อถวายพุทธบูชาของพญานาคใต้นครบาดาลผู้แต่งจึงได้นำฉากปรากฏการณ์ดังกล่าวมานำเสนอให้เห็นถึงตัวละครนาคที่กำลังเกี่ยวพาราสักกและได้พ่นลูกไฟขึ้นมาจากใต้บาดาลทำให้ลูกไฟพุ่งสู่แม่น้ำโขงและลอยขึ้นไปบนท้องฟ้าอันเป็นเรื่องราว ตามความเชื่อซึ่งถือเป็นความเชื่อส่วนบุคคลที่เล่าสืบทอดกันมา

การนำฉากแม่น้ำโขงหรือภาพประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพญานาคมานำเสนอในนวนิยาย ก็สะท้อนให้เห็นว่าความเชื่อที่ว่าแม่น้ำโขงเป็นสถานที่อาศัยของพญานาคและเป็นที่รับรู้ของคนในสังคม อยู่แล้วมาใช้ในการดำเนินเรื่องที่มักจะเสริมความมหัศจรรย์มากกว่าแม่น้ำธรรมชาติทั่วไป รวมถึงการนำ ปรางค์กู่มา บังไฟพญานาคที่ใครหลายคนต่างเชื่อว่าเกิดจากการกระทำของพญานาคที่เลื่อมใสต่อ พระพุทธศาสนา มาใช้บอกเล่าผ่านฉากแม่น้ำโขงได้อย่างน่าสนใจและตอกย้ำถึงความเชื่อที่ว่าแม่น้ำโขงเป็นที่ อยู่อาศัยของพญานาค อีกทั้งแม่น้ำยังสื่อแทนสัญลักษณ์สื่อแทนผู้หญิงอันเป็นต้นกำเนิดของสรรพสิ่งที่ถูกนำ มาสื่อสารถึงตัวละครนาครที่มีลักษณะทวิลักษณ์อีกด้วย

นอกจากนี้ยังพบการใช้ฉากที่เป็นสถานที่จริงในเมืองมุนขุยนันต์คือคำชะโนดอันเป็นสถานที่ที่มีเรื่องเล่าตำนานเกี่ยวกับพญานาคเช่นเดียวกัน ป่าคำชะโนดหรือเกาะคำชะโนดถือเป็นสถานที่ที่เชื่อกัน ตามตำนานของชาวอีสานว่าเป็นแหล่งสถิตของพญานาค เทพดาและสิ่งลี้ลับต่าง ๆ จนกลายเป็นสถานที่ ศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้คนต่างมาราบไหว้อย่างล้นหลาม นักเขียนได้สร้างฉากคำชะโนดมาดำเนินเรื่องเพื่อแสดงให้เห็นว่าสถานที่ดังกล่าวเป็นแหล่งรวมความศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่เชื่อมต่อระหว่างเมืองมุนขุยนันต์กับเมืองบาดาล พญาศรีสุทโธและองค์แม่ศรีปทุมมาคุ้มครองอยู่ ดังตัวบท

ตัวอย่างที่ 19

มีผู้คนจำนวนมากเดินทางมายังสถานที่แห่งนี้ คำชะโนดหรือวังนาครินทร์ สถานที่อันเลื่องลือ กันว่าเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างเมืองมุนขุยนันต์กับบาดาลนครถูกปกครองรักษา โดยพญานาคปุตศรีสุทโธ และ องค์แม่ศรีปทุมมา นาคราชเทวีกายเป็นสถานที่โด่งดังและมีชื่อเสียงอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทยไปเสียแล้ว ไม่ต่างกับกับพวกเด็กหนุ่มที่มีความศรัทธาในเรื่องพญานาคมากจึงเลือกสถานที่แห่งนี้ ในการมาราบไหว้ ด้วยความเคารพเพราะต้องการขอพรในเรื่องการงานที่มั่นคง

(Rolisrose, 2019, p. 147)

จะเห็นได้ว่ามีการใช้ฉากคำชะโนดมาดำเนินเรื่อง ด้วยการนำเสนอว่าคำชะโนดเป็นสถานที่ ศักดิ์สิทธิ์และมีความมหัศจรรย์ที่สามารถหนุนนำให้ผู้คนที่ไปกราบไหว้ขอพรรู้สึกสบายใจและเป็นสถานที่ ยึดเหนี่ยวจิตใจที่ผู้คนได้หลังไหลไปกราบขอพรอย่างไม่ขาดสาย

อนภาคฉากเมืองมุนขุยนันต์ที่ได้กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่านักเขียนได้นำแนวความคิดเกี่ยวกับสถานที่จริงอันเป็นที่เชื่อโยงกับตำนานาคานำเสนอให้เห็นว่าสถานที่เหล่านั้นเป็นแหล่ง อาศัยของพญานาคและได้สร้างฉากเหล่านั้นให้มีความมหัศจรรย์ให้แก่งของกรเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวและเป็น สถานที่แห่งรวมความศรัทธาของผู้คนที่มีความเชื่อในเรื่องพญานาค นอกจากนั้นยังทำให้เห็นว่านักเขียนได้นำเอาสถานที่ที่ได้รับความนิยมจากผู้คนมาสร้างเป็นฉากเพื่อให้เห็นความเป็นสมัยใหม่ กล่าวคือ พญานาค ไม่จำเป็นต้องอาศัยอยู่ใต้บาดาลเท่านั้น หากแต่เป็นการอาศัยอยู่บนเมืองมุนขุยนันต์ที่ยึดเหนี่ยวกับจิตใจของ ผู้ที่ศรัทธาและสามารถอาศัยอยู่ได้ในภพภูมิเดียวกันกับมนุษย์ได้เช่นเดียวกันนั่นเอง

นอกจากนี้ยังพบว่าฉากเมืองบาดาลและฉากป่าหิมพานต์ ยังเป็นที่อยู่อาศัยของนาค ซึ่งถือเป็น ที่อยู่ของกลุ่มคนที่มีลักษณะคลุมเครือ คือเมืองบาดาลเป็นที่อยู่ของนาคที่มีสถานภาพคลุมเครือสามารถ แปลงกายเป็นมนุษย์ได้และกลับร่างเป็นนาคได้ อีกทั้งสามารถสื่อสารกับเทวดาในต่างโลกได้ เช่นเดียวกับ ป่าหิมพานต์ที่มีความลึกลับคลุมเครือที่ไม่ชัดเจนและที่เป็นที่อยู่ของมนุษย์ที่สามารถขึ้นไปยังเทวโลก ได้ ความเป็นปรางค์สามารถสื่อให้เห็นถึงส่วนวน ไม่ป่าเดียวกันที่สื่อแทนความหมายที่หมายถึงกลุ่มคนกร่วม เพศได้อีกด้วย การสื่อถึงการใช้พื้นที่ฉากที่มีลักษณะเชื่อมโยงระหว่างมิติต่าง ๆ แทนที่อยู่ของนาค ซึ่งเป็น

สัญญาแสดงความเป็นพื้นที่เฉพาะของชายข้ามเพศ (transsexual) ในขณะที่ ฉากคำชะโนด ถือเป็นพื้นที่ โลกมนุษย์แต่เป็นตัวละครหรือทางผ่านของสิ่งต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงระหว่างเทวโลกกับบาดาล นั่นคือการอยู่ ร่วมกันของความหลากหลายทางเพศที่มีอยู่ในสังคมนั่นเอง

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาอนุภาคของ “นาค” ในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีของไทย ทำให้พบว่า อนุภาค ของ “นาค” มีลักษณะอนุภาคที่สัมพันธ์กับการสร้างตัวละครชายรักชาย โดยการนำเรื่องเล่าพื้นบ้าน และความเชื่อเกี่ยวกับพญานาคมาใช้เพื่อสร้างสรรค์เรื่องราวให้มีความแปลกใหม่ผ่านการประกอบสร้าง ตัวละคร “นาค” ที่มีอนุภาคแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. อนุภาคตัวละคร พบอนุภาคตัวละครนาคในฐานะพระเอก อนุภาคตัวละครนาคในฐานะนาย เเอก ทำให้เห็นพลังความวิเศษของนาคที่สัมพันธ์กับบทบาทตัวละครที่ถูกสร้างขึ้นมา กล่าวคือ ตัวละครฝ่าย พระเอกมักจะเป็นฝ่ายที่แสดงถึงความเป็นชายเป็นฝ่ายปกป้องดูแลและมีความแข็งแกร่งของร่างกาย ส่วนตัวละครนายเอกมักจะมีลักษณะความเป็นชายผสมผสานกับความเป็นหญิงด้วยทั้งเหตุจากชาติภพเดิมเป็น ผู้หญิงแต่ชาติภพปัจจุบันได้กำเนิดมาเป็นผู้ชาย ทำให้เห็นลักษณะเด่นของตัวบทนวนิยายแนววายที่ได้นำเอา “นาค” มาสร้างสรรค์ให้มีความแปลกใหม่และเชื่อมโยงไปถึงเรื่องเพศที่เกิดการยอมรับมากขึ้นนอกเหนือไปจากความรักของชายหญิง

2. อนุภาควัตถุสิ่งของ พบอนุภาคศาสตราวุธ ที่ถูกนำมาใช้เพื่อการต่อสู้ในการเอาชนะคู่แข่ง ซึ่งปรากฏอาวุธ ได้แก่ ขรค์ จักรและแตงสังข์ ถือเป็นอาวุธประจำกายของนาคที่ใช้ในการต่อสู้จากการทำศึกสงครามและการต่อสู้เพื่อครอบครองนครบาดาลและแสดงถึงอาวุธที่สื่อให้เห็นทั้งลักษณะสัญลักษณ์ ความเป็นชายและหญิงอยู่ภายในตัวของตัวละครนาค ต่อมาพบอนุภาคลิงของวิเศษ ได้แก่ กระเจ๊กวิเศษ ที่ใช้ในการเดินทางข้ามมิติระหว่างเมืองมนุษย์กับเมืองบาดาล การใช้กระเจ๊กถือเป็นสัญลักษณ์ของความสวยงามสื่อถึงความเป็นผู้หญิง และสุดท้ายคืออนุภาคเครื่องประดับและเครื่องราง โดยพบเครื่องประดับคือกำไลพญานาค กำไลถือเป็นเครื่องประดับของผู้หญิงที่ใช้ตกแต่งให้เกิดความสวยงามในนวนิยายวายได้นำเอาสิ่งของเครื่องประดับคือกำไลมาใช้เป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความ เป็นเพศหญิงในชาติภพก่อน นอกจากเครื่องประดับแล้วยังพบอนุภาคของเครื่องรางของขลังของพญานาคที่มนุษย์หลายคนต่างต้องการ นั่นคือ มณีนาคราชหรือลูกแก้วนาคราช ซึ่งถือเป็นอาวุธประจำกายของพญานาคที่มีอิทธิฤทธิ์และความศักดิ์สิทธิ์สามารถป้องกันอันตรายจากภัยทั้งปวงได้

3. อนุภาคเหตุการณ์ พบว่า “นาค” มีเหตุการณ์ที่สำคัญ ได้แก่ อนุภาคการสมพาสระหว่างมนุษย์ กับงูและนาคที่สะท้อนให้เห็นถึงภาพความสัมพันธ์ของตัวละครจากนวนิยายแนววายที่นำเสนอภาพการสมพาสกันระหว่างนาคกับมนุษย์ ยิ่งโดยเฉพาะตัวละครทั้งสองเป็นชายทั้งคู่ จึงถือเป็นการนำเสนอภาพการร่วมรักที่มีความลึกซึ้งและสามารถนำเสนอได้อย่างใจแจ้งมากกว่าภาพการร่วมรักกันของชายและหญิง นอกจากนี้ยังพบอนุภาคการตั้งครุฑของเพศชาย การตั้งครุฑหรือการตั้งท่อนงูอยู่ที่อยู่ในครุฑจะต้องเกิดมาจากครุฑของมารดาที่เป็นเพศสภาพเป็นผู้หญิง แต่ความพิเศษอันแปลกประหลาดที่น่าสนใจในนวนิยายแนววายถูกสร้างสรรค์ให้ตัวละครเพศชายสามารถตั้งครุฑและท่อนได้

4. อนุภาคฉากและสถานที่ พบว่า ฉากที่พบในนวนิยายวายจะมีอนุภาคฉากปรากฏเป็นอนุภาค เมืองบาดาลที่เป็นที่อยู่ของนาคที่มีลักษณะเป็นเมืองวิมานหรือปราสาทแก้วที่กว้างใหญ่และสวยงาม

เพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นดินแดนที่อุดมไปด้วยสิ่งที่สวยงาม ต่อมาคืออนุภาคฉากป่าหิมพานต์ที่ทำให้เห็นการเชื่อมโยงกับการมีอยู่จริงของนาคได้ด้วย ป่าหิมพานต์จึงเป็นฉากที่ใช้นาเสนอโลกเหนือจริงที่อยู่ในการรับรู้ของคนไทยมาใช้อธิบายความเหนือจริงที่เกิดขึ้นในนวนิยายเกี่ยวกับนาคในปัจจุบัน และต่อมาคืออนุภาคฉากเมืองมนุษย์ที่แสดงให้เห็นว่านักเขียนได้นำแนวความคิดเกี่ยวกับสถานที่จริงอันเป็นสถานที่ที่เชื่อมโยงกับตำนานนาคมานำเสนอให้เห็นว่าสถานที่เหล่านั้นเป็นแหล่งอาศัยของพญานาคและได้สร้างฉากเหล่านั้นให้มีความมหัศจรรย์ในแง่ของการเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวและเป็นสถานที่แห่งรวมความศรัทธาของผู้คนที่มีความเชื่อในเรื่องพญานาค นอกจากนั้นยังทำให้เห็นว่านักเขียนได้นำเอาสถานที่ที่ได้รับความนิยมจากผู้คนมาสร้างเป็นฉากเพื่อทำให้เห็นความเป็นสมัยใหม่ อีกทั้งฉากที่สร้างบางส่วนเป็นฉากจากสถานที่จริงและฉากที่สร้าง จากเรื่องเล่าและฉากที่สร้างจากจินตนาการของนักเขียน

อนุภาคต่าง ๆ ข้างต้นนำไปสู่การเข้าใจแนวคิดของนวนิยายวายแนวแฟนตาซีที่มีการนำเสนอความสัมพันธ์ด้านความรักของชายรักชายผ่านเรื่องเล่า และตำนานพื้นบ้านที่ถูกนำมาเล่าใหม่ การสร้างสรรค์ตัวละคร “นาค” ในนวนิยายวายแนวแฟนตาซีของไทย มีได้เป็นเพียงการถ่ายทอดความเชื่อพื้นบ้านหรือความมหัศจรรย์ของสิ่งมีชีวิตเหนือธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงการรื้อสร้างอัตลักษณ์ทางเพศและความสัมพันธ์เชิงอำนาจในรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะในบทบาทของนายเอกที่มีการผสมผสานความเป็นชายและหญิงในบุคลิกภาพเดียวกัน ซึ่งอาจตีความได้ว่าเป็นการสะท้อนตัวตนของรักร่วมเพศในลักษณะที่สิ้นสลายไม่ตายตัว ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและการยอมรับความหลากหลายทางเพศที่เพิ่มมากขึ้นในวรรณกรรมร่วมสมัย นวนิยายแนววายที่มีลักษณะการนำเอาข้อมูลคติชนมาใช้จึงมีลักษณะเด่นคือการที่ผู้แต่งได้นำเรื่องเล่าต่าง ๆ โดยเฉพาะจากตำนานมาสร้างเป็นโครงเรื่อง ตัวละคร และฉาก ให้มีลักษณะของนวนิยายแนวโรแมนติกแฟนตาซี โดยมีลักษณะเด่นคือตัวละครที่เป็นคู่รักชายรักชายถูกเล่าผ่านจินตนาการของผู้แต่งที่ทำให้เรื่องราวน่าสนใจมากขึ้น ยิ่งโดยเฉพาะการนำเอาสัตว์ในตำนานอันเป็นความเชื่อความศรัทธาของผู้คนมาเล่าใหม่ในพื้นที่ใหม่ แต่เป็นการจินตนาการที่ถูกสร้างขึ้นโดยนักเขียนที่สร้างสรรค์เรื่องราวให้เห็นจินตนาการ สอดคล้องกับ Saiphan (1996) กล่าวว่า นาคเป็นสัตว์ที่ไม่มีตัวตนจริงในโลกเชิงประจักษ์ แต่เกิดจากการจินตนาการของมนุษย์ และนาคถูกนิยามความหมายในบริบทเชิงสัญลักษณ์นั้น นาคในวัฒนธรรมอีสานจึงถูกนิยามความหมายเชื่อมโยงกับความศักดิ์สิทธิ์ของคนอีสาน นาคเป็นพลังอำนาจของธรรมชาติ ทั้งสร้างสรรค์ทำลาย และปกป้องรักษา นาคเป็นผู้ปกป้องรักษาพุทธศาสนา นาคเป็นบรรพบุรุษเก่าแก่ของชนในลุ่มน้ำโขง นอกจากนี้ยังพบว่าการนำเอาเรื่องราวของนาคมาเล่าใหม่ยังเป็นการตอบโต้กับวาทกรรมเรื่องเพศในสังคมที่นำเอาเรื่องเล่าในตำนานและตัวละครนาคที่ใครหลายคนต่างศรัทธามาเล่าใหม่ให้มีลักษณะนิสัยที่แฝงไว้ด้วยความเป็นกึ่งกลางทั้งรูปลักษณ์ที่สื่อให้เห็นเป็นครึ่งคนครึ่งนาค กับเพศที่ผสมผสานระหว่างชายหญิงอยู่ในตัว ถือเป็นการนำเสนอเรื่องราวของนาคออกมาได้อย่างน่าสนใจ เพื่อให้เห็นพลวัตการสร้างผลงานวรรณกรรมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมที่กำลังหลีกหนีวาทกรรมความเป็นเพศชายจริงหญิงแท้ ได้อย่างน่าสนใจ ถูกสะท้อนให้เห็นจากการสร้างสรรค์อนุภาคต่าง ๆ ทั้งอนุภาคตัวละคร อนุภาคสิ่งของ อนุภาคเหตุการณ์ รวมถึงอนุภาคฉากและสถานที่อันเป็นการสอดประสานกันระหว่างศาสตร์ทางคติชนกับศาสตร์ทางวรรณกรรมในนวนิยายกลุ่มนี้ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษานวนิยายของไทยที่นำเอาตัวละครมาจากเรื่องเล่าพื้นบ้านมาเล่าใหม่ให้เกิดความน่าสนใจได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะวิจัยเพื่อการใช้ประโยชน์งานวิจัยนี้ การศึกษาอนุภาคของนาคนวนนิยายวายแนวแฟนตาซีทำให้เห็นการสอดประสานกันระหว่างศาสตร์ทางคติชนกับศาสตร์ทางวรรณกรรม ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาด้านทฤษฎีของไทยที่ได้นำเอาตัวละครมาจากเรื่องเล่าพื้นบ้านมาเล่าใหม่ให้เกิดความน่าสนใจได้ดียิ่งขึ้น โดยสามารถประยุกต์องค์ความรู้ไปเชื่อมโยงกับการเรียนการสอนในรายวิชา คติชนสร้างสรรค์ วรรณกรรมรักร่วมเพศ วรรณกรรมสมัยใหม่ได้อย่างน่าสนใจ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาด้านทฤษฎีนวนิยายวายแนวแฟนตาซี โดยเลือกตัวบทที่ปรากฏเพียงตัวละครนาคนวน ซึ่งควรมีการศึกษาตัวละครอื่น ๆ เช่น ครุฑ ยักษ์ หรือตัวละคร ที่มาจากตำนานพื้นบ้านอื่น ๆ ที่หลากหลายมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถประยุกต์ใช้เพื่อนำไปศึกษาอนุภาคของตัวละครในนวนิยายประเภทอื่น ๆ ต่อไปได้

References

- Bacteria. (2019). **Naga's Loop**. Nabu Publishing. (In Thai)
- Chaisuwan, P. (2019). **The creation of the “Naga” character in Thai novels (2012–2017)** [Master's thesis]. Thammasat University. (In Thai)
- Chantrach, S. (2018). **The technic of fantasy novel creation: A case study of kalyanee suksasunee** [Master's thesis]. Rangsit University). (In Thai)
- Chaowalitraphan, P. (2004). **The unnatural particle in Thai folk tales** [Master's thesis]. Chulalongkorn University. (In Thai)
- Chaowalitraphan, P. (2008). **Folklore studies** (3rd ed.). Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Na Thalang, S. (2014). **Folklore theory: Methodology in analyzing myths and folk tales** (3rd ed.). Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Papa. (2018). **King of nagas**. Papa. (In Thai)
- Phra Ya Lithai. (1975). **Traiphum Phra Ruang** (3rd ed.). Kurusapha Press. (In Thai)
- Rolisrose. (2019). **A Serpent's Love Duel**. Sense Book Publishing. (In Thai)

- Saengkham, U. (2014). **Characteristics of Thai novels featuring garudas and nagas** [Master's thesis]. Chiang Mai University. (In Thai)
- Saiphon, P. (1996). **"Naka-Khati" in the Isan region: Cultural life through contemporary rituals** [Master's thesis]. Thammasat University). (In Thai)
- Sangkaphanthanon, T. (2013). **Green Literature, paradigm and Ecocriticism in Thai literature.** Nakhon. (In Thai)
- Suphankararat, W. (2006). **The creation of TV commercials using fantasy theory** [Master's thesis]. Chulalongkorn University). (In Thai)

ภูมิปัญญาและคุณค่าการผลิตถ่านบ้านชมพูนุ่ อำเภอนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก : การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

The Wisdom and Value of Charcoal Production in Chompoo Nuea Village
Noen Maprang District, Phitsanulok Province :
Environmental Conservation and Economic Value Enhancement

สุชาดา เจียพงษ์^{1*} / สุกัญญาโสกี ใจกล้า²

Suchada Jiaphong¹ / Sukunyasopee Chaiklam²

^{1,2} สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก 65000, ประเทศไทย

^{1,2} Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Society, Pibulsongkram Rajabhat University, phitsanulok 65000, Thailand

* Corresponding author. Email: suchada.g@psru.ac.th

Received: April 29, 2025

Revised: June 23, 2025

Accepted June 27, 2025

Abstract

This research aims to study the wisdom of charcoal production in Chompoo Nuea Village, Noen Maprang District, Phitsanulok Province, and to study the value and utilization of charcoal production wisdom to increase economic value in Chompoo Nuea Village, Noen Maprang District, Phitsanulok Province. Field work data collection was conducted in Chomphu Nuea Subdistrict, Noen Maprang District, using the In-Depth Interview with community leaders, charcoal burners and charcoal users in the community, Using a structured interview with a total of 15 experts. The research findings revealed four areas of wisdom in charcoal production in Chomphu Nuea Village, Noen Maprang District: 1) Wisdom in selecting a site to build a charcoal kiln 2) Wisdom in selecting wood to burn charcoal 3) Wisdom in building a charcoal kiln and 4) Wisdom in burning charcoal. Part of the value and utilization of charcoal production wisdom to increase economic value. It was found that the value and benefits of charcoal production wisdom are in 6 aspects: 1) Lifestyle value 2) Environmental value 3) Cultural value 4) Public health value 5) Agricultural value and 6) Economic value. The benefits of the research are to support environmental conservation in the community, add value to local resources, and enhance the community's economic value.

Key words: Charcoal production wisdom, The value of charcoal, Chompoo Nuea Village

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการผลิตถ่าน บ้านชมพู่เหนือ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก และเพื่อศึกษาคุณค่าและการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาการผลิตถ่านในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ บ้านชมพู่เหนือ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field work) ตำบลชมพู่เหนือ อำเภอเนินมะปราง ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้นำชุมชน ผู้มีอาชีพเผาถ่าน และผู้ซื้อถ่านในชุมชน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สัมภาษณ์ผู้รู้ข้อมูลทั้งหมด 15 คน ผลการวิจัยพบภูมิปัญญาการผลิตถ่าน บ้านชมพู่เหนือ อำเภอเนินมะปราง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ภูมิปัญญาด้านการเลือกพื้นที่สร้างเตาเผาถ่าน 2) ภูมิปัญญาด้านการเลือกไม้มาใช้เผาถ่าน 3) ภูมิปัญญาด้านการสร้างเตาเผาถ่าน และ 4) ภูมิปัญญาด้านการเผาถ่าน ส่วนคุณค่าและการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาการผลิตถ่านในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ พบคุณค่าและประโยชน์จากภูมิปัญญาการผลิตถ่าน 6 ด้าน ได้แก่ 1) คุณค่าด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ 2) คุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม 3) คุณค่าด้านวัฒนธรรม 4) คุณค่าด้านสาธารณสุข 5) คุณค่าด้านการเกษตร และ 6) คุณค่าด้านเศรษฐกิจ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย 1) อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน 2) เพิ่มมูลค่าทรัพยากรในชุมชน และ 3) เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในชุมชน

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาการผลิตถ่าน, คุณค่าของถ่าน, บ้านชมพู่เหนือ

บทนำ

ตำบลชมพู่ อำเภอเนินมะปรางเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดพิษณุโลก ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอเมืองพิษณุโลกไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 65.8 กิโลเมตรวัดจากศาลากลางจังหวัดพิษณุโลก เป็นชุมชนโบราณที่ลี้ภัยไปด้วยภูเขาหินปูนที่มีอายุกว่า 300 ล้านปี มีถ้ำอยู่มากมาย โดยพื้นที่อำเภอเนินมะปรางนี้เป็นพื้นที่ทางใกล้ผู้คนโอบล้อมด้วยภูเขา ต่อมาได้มีการอพยพย้ายถิ่นฐานของกลุ่มชนจากอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก อำเภอด่านซ้าย อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ และกลุ่มชนในภาคอีสานเข้ามาตั้งรกรากบริเวณบ้านชมพู่ บ้านมุง วังโพรง ไทรย้อย จากนั้นจึงขยายไปจนกว้างขวางเป็นกลาย เป็นอำเภอเนินมะปรางในที่สุด ตำบลชมพู่นี้มีหมู่บ้านทั้งหมด 15 หมู่บ้าน ตั้งอยู่บนที่ราบภูเขา 4 หมู่บ้าน และตั้งบนพื้นที่ราบเชิงเขา 11 หมู่บ้าน ตำบลชมพู่ เดิมเขียนว่า “ชมภู” ที่หมายถึง การชมภูเขา เนื่องจากพื้นที่โดยรอบของตำบลนี้เป็นภูเขาที่มีต้นไม้และป่าหนาแน่น อยู่ในเขตพื้นที่การปกครองของอำเภอวังทอง ก่อนจะแยกจากอำเภอวังทองมาขึ้นกับกิ่งอำเภอเนินมะปราง ในวันที่ 27 สิงหาคม 2519 ได้เปลี่ยนชื่อจาก “ชมภู” เป็น “ชมพู่” ตามสำนักทะเบียนราษฎร ที่ให้ความหมายว่าหมู่บ้านตั้งอยู่ในเขตพื้นที่สี่ชมพู ในช่วงสถานการณ์ที่มีผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ และเนื่องจากประชากรมีความหลากหลายชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาอยู่จากต่างที่ ทำให้มีการผสมกลมกลืนวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ต่าง ๆ กลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตำบลชมพู่มาจนทุกวันนี้ อำเภอเนินมะปรางจึงกลายเป็นอำเภอที่เป็น “Amazing ไทยแลนด์” ที่ได้รับการบันทึกไว้ในเว็บไซต์สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เรียบง่าย และอากาศดี (Travel to Noen Maprang District, 2023, 15 June) ซึ่งนอกเหนือจากบรรยากาศที่เหมาะสมแก่การพักผ่อนแล้ว บ้านชมพู่ อำเภอเนินมะปรางยังมีศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อย่างหลากหลายที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ดังที่ Jiaphong et al. (2023) กล่าวถึง บ้านชมพู่ อำเภอเนินมะปราง มีศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน และภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหลากหลายที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์

บ้านชมพูเหนือ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก เป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ไม้นานาชนิด และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เงียบสงบ อากาศดีแวดล้อมด้วยป่าไม้ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าคนในชุมชนให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมรักและหวงแหนป่าไม้ในชุมชน และมีวิถีชีวิตอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ทั้งนี้ในชุมชนมีการประยุกต์ภูมิปัญญาการนำเศษกิ่งไม้เหลือใช้จากที่ปลูกบริเวณหมู่บ้าน และจากแหล่งทรัพยากรแวดล้อมหมู่บ้านนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีคุณค่า เกิดประโยชน์สูงสุด และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด โดยเฉพาะการประยุกต์ภูมิปัญญาดั้งเดิมในการผลิตถ่านของกลุ่มชนอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเดิมสมัยก่อนจะตัดต้นไม้จากป่ามาเผาถ่านใช้ในครัวเรือน แต่ปัจจุบันชาวบ้านชมพูเหนือตระหนักในคุณค่าของป่าไม้ จึงปรับเปลี่ยนประยุกต์ภูมิปัญญาเดิมมาเป็นภูมิปัญญาประยุกต์ เพื่อไม่ทำลายป่าไม้ อนุรักษ์รักษาป่าไม้ซึ่งเป็นแหล่งธรรมชาติ และผสมผสานวิถีชีวิตความเป็นอยู่ซึ่งต้องพึ่งพาใช้ประโยชน์จากป่าไม้และสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม จึงเป็นพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่นิยมแห่งหนึ่งประจำจังหวัดพิษณุโลกที่อยู่ในฐานข้อมูลการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ภูมิปัญญาประยุกต์ของชาวบ้านชมพูเหนือ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ที่น่าสนใจ คือ การเผาถ่านบนพื้นฐานความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมนำมาปรับประยุกต์ให้เข้ากับการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่าและเกิดความยั่งยืน เป็นอยู่ในปัจจุบันได้ยั่งยืน ถือเป็นภูมิปัญญาประยุกต์ที่น่าสนใจ ดังที่ Lekkhaphon & Kainara (2019) ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาการผลิตถ่าน โดยศึกษาภูมิปัญญาการผลิตถ่านจากเตาดินเหนียวชุมชนนาโคกอิฐ ตำบลกำแพงเขา อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส พบภูมิปัญญา 3 ด้าน ได้แก่ การเลือกพื้นที่สร้างเตา รูปแบบการสร้างเตา และการผลิตถ่านโดยใช้ทรัพยากรชุมชน และยังพบว่าถ่านในชุมชนภาคใต้มีคุณค่า 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นภูมิปัญญาการผลิตถ่านที่ระบอบลภาวะ เกิดคว้นและไม่ตัดต้นไม้ จากสภาพบริบทของชุมชนบ้านชมพู อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก มีสภาพภูมิศาสตร์เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีลำน้ำ แวดล้อมด้วยป่า มีพันธุ์พืชไม้ที่หลากหลาย ตลอดจนมีอาชีพทำไร่ ทำสวนอยู่กับทรัพยากรป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ อีกทั้งผู้วิจัยสังเกตได้ว่าในชุมชนบ้านชมพู อำเภอเนินมะปรางแต่ละครัวเรือนจะมีกองเตาเผาถ่านที่ไม่เหมือนเตาเผาถ่านแบบเตาดินโบราณ แต่เป็นเตาเผาถ่านประยุกต์ทำขึ้นจากเศษวัสดุเหลือใช้ในชุมชน นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากถ่านในชุมชน เช่น ถ่านใช้ประกอบอาหาร ถ่านดัดกลิ่น ไข่เค็มจากถ่าน เมื่อสำรวจลงพื้นที่พบว่าทุกครัวเรือนประกอบอาหารด้วยเตาถ่าน ซึ่งเป็นหนึ่งในภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นของบ้านชมพู คือ การผลิตถ่าน สำหรับใช้ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากบ้านชมพูมีภูมิประเทศที่อุดมไปด้วยไม้มีค่าจำนวนมาก

ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาภูมิปัญญาการเผาถ่าน และคุณค่าจากถ่านในตำบลชมพู อำเภอเนินมะปราง เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาอีกทั้งเป็นแนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาจากถ่านเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการผลิตถ่าน บ้านชมพูเหนือ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก
- 2) เพื่อศึกษาคุณค่าจากภูมิปัญญาการผลิตถ่านในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ บ้านชมพูเหนือ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน และนำเสนอข้อมูลแบบพรรณานาวิเคราะห์ (Descriptive Research) ดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการเตรียมข้อมูลการวิจัยโดยศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาการผลิตถ่าน และเตรียมการศึกษาข้อมูลชุมชน บ้านชมพูเหนือ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

2. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ออกแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Work) ตำบลชมพูเหนือ อำเภอเนินมะปราง โดยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้นำชุมชน ผู้มีอาชีพเผาถ่านจำหน่าย และผู้ใช้ถ่านในชุมชน ทั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) การสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ภูมิปัญญาประยุกต์ในการสร้างเตาเผาถ่าน โดยกำหนดประเด็นเนื้อหา ย่อยเพื่อสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเลือกพื้นที่เผาถ่าน การเลือกไม้เป็นวัตถุดิบในการเผาถ่าน การสร้างเตาเผาถ่านประยุกต์ และวิธีการเผาถ่าน ส่วน 2) คุณค่าและการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาการผลิตถ่านในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ผู้วิจัยกำหนดประเด็นข้อสัมภาษณ์ย่อยเกี่ยวกับคุณค่าด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ คุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม คุณค่าด้านวัฒนธรรม คุณค่าด้านสาธารณสุข คุณค่าด้านการเกษตร และคุณค่าด้านเศรษฐกิจ และข้อคิดเห็นอื่น ๆ หากมีเพิ่มเติมซึ่งมีลักษณะเป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์ปลายเปิด สัมภาษณ์รายบุคคล กับผู้รู้ข้อมูลที่คัดเลือกแล้วว่าอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ทั้งหมด 15 คน

ตารางที่ 1 ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก

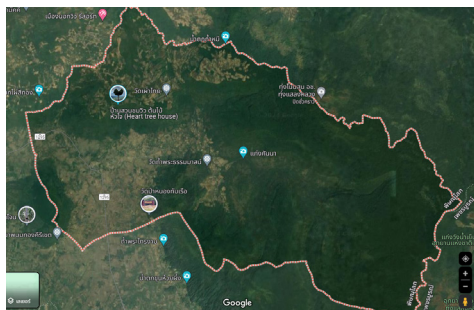
ผู้ให้สัมภาษณ์	จำนวนสัมภาษณ์
ผู้นำชุมชน	5
ผู้มีอาชีพเผาถ่านจำหน่าย	5
ผู้ใช้ถ่านในชุมชน	5
รวม	15 คน

3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม และจากข้อมูลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สังเคราะห์และสรุปข้อมูลภูมิปัญญาการผลิตถ่าน บ้านชมพูเหนือ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก และเรียบเรียงผลการวิเคราะห์ในรูปแบบพรรณานาวิเคราะห์ (Descriptive Research) และตรวจสอบความถูกต้องด้วยการสนทนากลุ่มกับผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด

4. ขั้นสรุปอภิปรายผล ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย และเผยแพร่ในรูปแบบบทความวิจัย ตลอดจนเผยแพร่ในรูปแบบแผ่นพับข้อมูลให้กับชุมชนบ้านชมพูเหนือ สามารถนำภูมิปัญญาการผลิตถ่าน บ้านชมพูเหนือ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ไปประยุกต์ใช้เพิ่มมูลค่าผลผลิตทางเศรษฐกิจและเป็นข้อมูลทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ภูมิปัญญาการผลิตถ่าน บ้านชมพู่เหนือ อำเภอนinemะปรัง จังหวัดพิษณุโลก

ตำบลชมพู่เป็นพื้นที่ราบเชิงเขาที่มีป่าไม้ล้อมรอบ ตามข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลชมพู่ ได้บันทึกไว้ (<https://www.chomphu.go.th/service>, 16 July 2024) ว่ามีพื้นที่ติดต่อกับเขตอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง และวนอุทยานเขาพนมทອງ มีแหล่งธรรมชาติสวยงาม เช่น เขาหอกระติง, เขาป่าแดงรังกาย, เขาถ้ำพระ, เขาอบน้อย, เขาอบใหญ่, ถ้ำขุนตะต๋าน, ถ้ำกลบ, ถ้ำลม, ถ้ำพระ, ถ้ำดง, น้ำตก ฯลฯ แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านในชุมชนดำรงชีวิตอยู่บริเวณที่มีป่าไม้เป็นแหล่งวัตถุดิบสำคัญในการประกอบอาหาร เช่น พืชพันธุ์และสัตว์ในป่า อีกทั้งการนำไม้มาทำเป็นฟืนหรือถ่านในการทำอาหาร และการนำต้นไม้ใหญ่มาประกอบบ้านเรือน แต่ในปัจจุบันชาวบ้านในหมู่บ้านมิได้เข้าป่าเพื่อล่าสัตว์ เก็บผักหรือตัดต้นไม้ทำฟืนอีกแล้ว

ภาพที่ 1 ลักษณะพื้นที่ตำบลชมพู่

Note: <https://www.google.com/maps/place/>

ภูมิปัญญาการผลิตถ่าน บ้านชมพู่เหนือ อำเภอนinemะปรัง จังหวัดพิษณุโลก จากการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปภูมิปัญญาได้เป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ภูมิปัญญาด้านการเลือกพื้นที่สร้างเตาเผาถ่าน

การสร้างเตาเผาถ่านจะเลือกพื้นที่ที่ไม่ห่างจากบ้านพักอาศัยมากนัก โดยเลือกตั้งเตาเผาถ่านอยู่ใต้ลม ที่พักอาศัยอยู่เหนือลม เพื่อไม่ให้ลมพัดควันเข้ามาในบ้าน การสร้างเตาเผาถ่านอยู่ใกล้บ้านนี้เนื่องจากต้องคอยสังเกตตั้งแต่ขึ้นตอนเริ่มเผาถ่าน ไม่ให้การลุกไหม้ลามไปยังพื้นที่อื่น ๆ อีกทั้งยังเลือกพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้ในการทำการเกษตรเป็นที่ราบ มีอากาศถ่ายเท ไม่เป็นหลุมเมื่อฝนตกน้ำจะไม่ไหลเข้าไปยังในเตาเผา และชาวบ้านจะสร้างเตาเผาถ่านให้มีหลังคาขึ้นด้วย เพราะถึงแม้ว่าจะเลือกเผาถ่านเก็บไว้ใช้ก่อนฤดูฝน แต่อาจจะมิฝนหลงฤดู หรือพายุเข้าโดยไม่ทราบล่วงหน้า การสร้างผนังกันลม (ช่วงฐานของเตา) จะใช้เศษถ่านป่นทำคอกเป็นแนวกันลมพัด หรือใช้เศษวัสดุก่อสร้าง เช่น สังกะสีไม่ใช้แล้วทำคอกกันลมและถ่าน อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์สมัยโบราณรุ่นปู่ย่าตายายจะทำเตาเผาถ่านโดยประยุกต์ใช้ดินทำคอกกันลมเข้าไปทำให้กองเผาถ่านกระจายและกันถ่านไหลออกไป ปัจจุบันนิยมใช้เศษถ่านป่นแทนคันดินเพื่อกันลมและเพิ่มความร้อนระอุของเตาเพื่อให้ถ่านที่ได้มีคุณภาพดี ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 เตาเผาถ่านในปัจจุบัน

Note: Photograph taken by Nophadon Phanphet (2024)

2. ภูมิปัญญาด้านการเลือกไม้มาใช้เผาถ่าน

สมัยโบราณในพื้นที่ตำบลชมพูจะมีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านสามารถเข้าไปนำเศษไม้ที่หักโคนในป่ามาผลิตถ่านไว้ใช้ในครัวเรือนได้ แต่ปัจจุบันนี้ชาวบ้านมีความตระหนักถึงความสำคัญกับป่าไม้ ชาวบ้านจึงไม่เข้าไปตัดไม้จากป่ามาเผาถ่านแล้ว จากการสัมภาษณ์ Participant 1 (Personal communication, July 12, 2024) ชาวบ้านหมู่ที่ 1 ตำบลชมพูได้กล่าวว่า “ปัจจุบันจะไม่นิยมขึ้นไปตัดไม้ในป่า แต่จะไปเก็บไม้ที่หักโคนจากในป่าลงมาเท่านั้น” เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นว่าเมื่อเริ่มมีคนเผาถ่านเพื่อใช้ในครัวเรือนมากขึ้น ป่าไม้เริ่มร่อยหรอลง อีกทั้งชาวบ้านเริ่มมีการทำสวนผลไม้ เพื่อจำหน่าย ทั้งมะม่วงน้ำดอกไม้ ส้มโอ ลำไย เงาะ และยางพารา หลายครัวเรือนปลูกผลไม้ไม่ได้รับประทานและบางครัวเรือนทำสวนปลูกผลไม้ขาย ต้นไม้ที่ปลูกในบริเวณบ้านแต่ละปีจะต้องตัดแต่งกิ่งเพื่อให้เจริญเติบโตเต็มที่เพื่อให้ได้ผลขนาดใหญ่จึงมีเศษกิ่งไม้ซึ่งเป็นขยะในชุมชนจำนวนมาก นอกจากนี้ยังเป็นการถนอมอาหารของต้นไม้ไม่ให้ไปเลี้ยงกิ่งที่แก่ กิ่งแห้ง หรือกิ่งที่เป็นโรคทำให้ต้นไม้ที่ได้รับอาหารได้เต็มที่ กิ่งที่ถูกตัดทิ้งจึงนำมาใช้ประโยชน์ด้วยการนำมาเป็นฟืนหรือเผาเป็นถ่านทดแทนการขึ้นไปตัดต้นไม้ในป่า ซึ่งถือเป็นการใช้ภูมิปัญญาประยุกต์ที่ปรับมาจากสมัยโบราณที่จะเข้าไปเก็บไม้จากในป่ามาเผาถ่าน เปลี่ยนมาใช้ขยะจากกิ่งไม้ในบริเวณบ้านมาเผาถ่าน ถึงแม้จะเป็นไม้เนื้ออ่อนซึ่งเป็นถ่านที่หักง่ายไฟน้อยและดับเร็ว แต่ชาวบ้านถือว่าเป็นการใช้ขยะให้คุ้มค่าด้วย

การเลือกไม้ที่จะนำมาเผาถ่าน ส่วนใหญ่กล่าวตรงกันว่าควรเป็นไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้แดง ไม้ประดู่ ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้ค้อ ไม้มะขามเต่า เพราะไม้เนื้อแข็งเมื่อนำมาเผาจนกลายเป็นถ่านแล้ว ถ่านจากไม้เนื้อแข็งทำให้เกิดไฟแรง และมอดช้า อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ Participant 2 กล่าวว่า หากเผาไม้เนื้อแข็งไม่ตัดถ่านไม่แห้งจริง ตอนนำถ่านไปใช้ถ่านจะแตก มีไฟแตกออกมา ดังนั้นเมื่อจะใช้ถ่านจากไม้เนื้อแข็งจะต้องเผาให้ได้ แต่ปัจจุบันหลังจากที่ชาวบ้านในชุมชนหรือหมู่บ้านใกล้เคียงเริ่มทำสวนมากขึ้น ซึ่งมีทั้งสวนมะม่วง สวนส้มโอ สวนไผ่ สวนมะพร้าว สวนทุเรียน จะมีเศษผลไม้แห้งที่ไม่ใช้หรือเหลือใช้แล้วจำนวนมาก และรวมถึงเศษกิ่งไม้บริเวณบ้านพักอาศัยจึงหันมาใช้ไม้เนื้ออ่อนที่มีในบริเวณบ้าน เช่น ไม้กระถิน ไม้มะม่วง ไม้ไผ่ กะลามะพร้าว ทุเรียน มังคุด ฯลฯ (Personal communication, July 12, 2024) โดยถ่านจากไม้เนื้ออ่อนนี้จะให้ไฟแรงใช้ประกอบอาหารได้แต่ดับเร็ว ทำให้ต้องใช้เวลาเผาถ่านมากกว่าถ่านจากไม้เนื้อแข็ง ทั้งนี้ก็ไม่ว่า ไม้ที่มีในบริเวณบ้านก็สามารถนำมาเผาเป็นถ่านไว้ใช้ได้ตลอดปี ทำให้ไม่ต้องเข้าไปตัดไม้ในป่าอีก ยกเว้นการนำไม้ที่หักโคนจากในป่ามาเผา ซึ่งการเก็บไม้จากในป่านี้ถือเป็นการสร้างคุณค่าจากสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์แล้ว

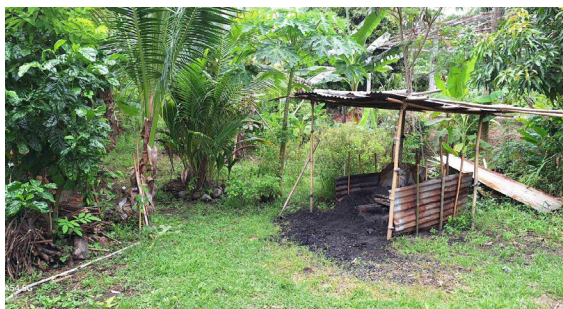

ภาพที่ 3 กิ่งไม้เหลือใช้ในชุมชนที่ใช้ในการเผาถ่าน

Note: Photograph taken by Suchada Jiaphong & Sukunyasopee Chaiklam (2024)

3. ภูมิปัญญาด้านการสร้างเตาเผาถ่าน

วิธีการสร้างเตาเผาถ่านของบ้านชมพูเหนือ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลกมีลักษณะพิเศษที่ประยุกต์ใช้สิ่งแวดล้อมรอบตัว หรือวัสดุเหลือใช้มาสร้างเตา เริ่มตั้งแต่การสร้างเตาเผาในสมัยโบราณที่จะใช้ดินมากันกลมโดยรอบช่วงบริเวณฐานของเตา และเรียงไม้ในเตาก่อนจะกลบด้วยดินก่อนเผาไม้ เมื่อชาวบ้านเห็นว่าการทำเตาลักษณะนี้จะใช้ดินมาก ชาวบ้านจึงเปลี่ยนมาใช้สังกะสีแทนดิน ดังที่ Participant 3 (Personal communication, July 12, 2024) ได้กล่าวว่า “สมัยนั้นนำสังกะสีมาล้อมกันกลมแทนการใช้ดิน แล้วนำแกลบมากลบไม้ที่เผาจะไหม้ได้เร็วขึ้น” จะเห็นได้ว่า เตาเผาถ่านในสมัยโบราณจะมีองค์ประกอบของเตาคือ ฐานและผนังกันลมที่เริ่มแรกจะใช้ดินมาก่อเพื่อกันลม และพัฒนามาใช้เป็นสังกะสีกันลมแทนดิน และจากการสัมภาษณ์ Participant 4 (Personal communication, July 12, 2024,) ได้กล่าวว่า “เตาเผาถ่านในปัจจุบันจะใช้แกลบหรือขี้เถ้ามากลบไม้แทน การนำดินมากันฐานเพื่อกันลม” เนื่องจากการใช้แกลบหรือขี้เถ้านั้นสะดวกมากกว่า อีกทั้งยังทำให้ไม้เผาไหม้ได้เร็วกว่าเดิม ซึ่งแกลบเหล่านี้สามารถขอได้จากโรงสีในบริเวณพื้นที่ตำบลชมพู ทำให้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเผาถ่านในแต่ละครั้งด้วย การสร้างเตาเผาถ่านในปัจจุบันจึงมีองค์ประกอบ คือ ฐาน ผนังกันลมซึ่งใช้สังกะสี และที่เพิ่มเติมจากภูมิปัญญาโบราณคือหลังคาสังกะสี เพื่อป้องกันฝนหลงฤดูด้วย

ภาพที่ 4 เตาเผาถ่าน

Note: Photograph taken by Suchada Jiaphong & Sukunyasopee Chaiklam (2024)

4. ภูมิปัญญาด้านการเผาถ่าน

ในอดีตชาวบ้านชุมพวงจะเผาถ่านโดยมีกระบวนการดังนี้ อันดับแรกคือ การวางไม้คานขนาดใหญ่กว่าไม้ที่จะเผาลงบนดิน 2 ท่อน จากนั้นจึงขุดดินโดยรอบขึ้นมาทับไม้ให้ลมผ่านในขณะที่เผา เว้นไว้หนึ่งด้านเพื่อจุดไฟ จากนั้นจึงเรียงไม้ที่จะนำมาเผาเป็นถ่านไว้บนคานไม้ตามที่ต้องการ เรียงจากไม้ขนาดใหญ่ไปจนถึงขนาดเล็กที่สุด เพื่อให้ไม้ขนาดใหญ่ได้ความร้อนมากกว่า แล้วจึงจุดไฟจากใต้ฐานเพื่อเผาจนไม้กลายเป็นถ่านเมื่อสังเกตว่าไม้ในเตาไหม้ทั้งหมดแล้ว จึงนำดินมากลบไม้ไว้ เพื่อให้ภายในไม้ประทุนจนหมด ผ่านไป 3 วันจึงนำดินออกจากกองถ่าน และนำถ่านทั้งหมดออกจากเตาเผา ซึ่งการเผาแบบนี้เมื่อเผาเสร็จก็สามารถนำดินมาใช้ในการทำเตาต่อไปได้อีก แต่การทำแบบนี้จะยากและใช้ดินมาก ทำให้ชาวบ้านเปลี่ยนการทำเตาถ่านมาเป็นแบบที่สอง คือ การตัดไม้ใหญ่ ๆ นำมาเป็นไม้คานวางไว้ห้วย จากนั้นจึงนำไม้ที่ต้องการทำถ่านวางเรียงกันบนคาน แล้วจุดไฟและนำกลบมากลบไม้ โดย Participant 5 (Personal communication, July 12, 2024) ได้กล่าวว่า “ต้องตัดไม้ให้มีความยาวเท่ากัน จากนั้นจึงเรียงไม้ทั้งหมดไว้บนคาน จะสูงเท่าไรก็ได้ หลังจากนั้นจึงจุดไฟใต้คานและนำดินมากลบไม้ที่เรียงไว้ทั้งหมดไม่ให้มีช่อง”

นอกจากนี้ Participant 6 (Personal communication, July 12, 2024,) ได้กล่าวถึงวิธีการเรียงไม้ในการเผาแต่ละครั้งว่า “ให้เรียงไม้ใหญ่ไว้ข้างล่าง และไม้ขนาดเล็กไว้ด้านบน” เพราะไฟจะเริ่มไหม้จากด้านล่าง ทำให้ไม้ขนาดใหญ่ที่ต้องใช้การเผาเป็นระยะเวลานาน มีการเผาไหม้ได้พอดีกับไม้ขนาดเล็ก การทำเตาเผาถ่านแบบนี้มีข้อดี คือ ไม่มีควันในขณะที่เผาไม่ไหม้ในช่วง 2 วันแรก เพราะมีการกลบไม้ทั้งหมดไว้แน่นจนไม่มีช่องให้ลมเข้าและออก ควันจึงไม่สามารถออกมาจากเตาเผาได้ หลังจากผ่านไป 3 วันจึงนำไม้เข้ามากลบไม้ที่เผาเป็นถ่านไว้เพื่อดับไฟ จากนั้นจึงโยเอาไม้เก่าและถ่านให้กระจายกันแล้วจึงนำมอดไฟอีกครั้ง ชาวบ้านจะตากถ่านที่เปียกน้ำไว้บริเวณนั้น ประมาณ 1 – 2 คืน จนกว่าถ่านจะแห้งแล้วจึงเก็บใส่กระสอบ เพื่อนำไปใช้งานในครัวเรือนต่อไป

การนำกลบและไม้เข้ามากลบไม้ไว้ในขณะที่เผา นอกจากจะทำให้ควันไม่กระจายและให้ความร้อนระอุอยู่ในเตาแล้วยังทำให้ถ่านที่ได้มีการเผาไหม้จนแห้งได้ที่ ส่งผลต่อการเกิดไฟในขณะที่ใช้ถ่านนั้น กล่าวคือ ถ่านถ่านที่เผาไม่ได้ที่ใช้ไฟหรือถ่านที่ไม่แห้งพอ เมื่อนำไปใช้ก่อไฟถ่านจะแตกทำให้เกิดประกายไฟพุ่งออกมาจากเตาในขณะที่ประกอบอาหาร การเผาถ่านให้ได้ดังนี้ Participant 7 (Personal communication, July 12, 2024) กล่าวตรงกันว่า เมื่อจุดไฟแล้ว จะต้องรอให้ไม้ทั้งหมดไหม้ซึ่งใช้เวลาประมาณ 2 – 3 วัน หรืออาจจะดูจากควันที่ออกจากเตาเผา หากไม่มีควันแล้วจะเปียกกลบและเข้าออก และดูว่ามีส่วนไหนที่ยังไม่ไหม้อีกบ้าง จากนั้นจึงดับถ่านด้วยการนำน้ำมาราดลงบนถ่าน และตากแดดไว้ให้แห้ง หากลองจับดูแล้วถ่านมีน้ำหนักเบา แสดงว่าถ่านก้อนนั้นสามารถนำมาใช้เป็นถ่านได้ การเผาถ่านแต่ละครั้งจะได้ถ่านที่บรรจุกระสอบ จำนวน 2 กระสอบ สามารถใช้ประกอบอาหารได้ประมาณ 1 เดือน

คุณค่าจากภูมิปัญญาการผลิตถ่านในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจบ้านชุมพวงเหนือ อำเภอนีนมะปรัง จังหวัดพิษณุโลก

การผลิตถ่านบ้านชุมพวงเหนือ อำเภอนีนมะปรัง จังหวัดพิษณุโลก เกิดจากองค์ความรู้หรือภูมิปัญญา ที่สั่งสมผ่านบรรพบุรุษรุ่นสู่รุ่น ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในชุมชน การผลิตถ่านจึงมีคุณค่าในวิถีชีวิต ผลการศึกษาพบว่าชุมชนตระหนักรู้ในคุณค่าของถ่าน จึงผลิตถ่านเพื่อใช้และจำหน่ายหลายครัวเรือน ผู้วิจัยจึงสรุปคุณค่าการผลิตถ่านบนพื้นฐานในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ 5 ด้าน ดังนี้

1. คุณค่าด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่

จากข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่า การใช้ประโยชน์จากถ่านในชุมชนบ้านชมพู่ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลกใช้ถ่านในการดำเนินชีวิตหลายด้าน ตั้งแต่เกิด การดำรงอยู่ และการตาย สรุปได้ดังนี้

1.1 การเกิด วิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านชมพู่ สมัยก่อนเมื่อมีการคลอดลูกสิ่งสำคัญที่จะต้องเตรียมคือใช้น้ำร้อน จะต้องก่อไฟต้มน้ำร้อนในการทำคลอดสมัยโบราณ หรือการอยู่ไฟของมารดา โดยจะใช้ไม้เนื้อแข็งในการอยู่ไฟ ซึ่งมีผลต่อร่างกายของมารดาหลังคลอดบุตร ดังที่ Participant 8 (Personal communication, July 12, 2024.) ได้กล่าวว่า ตอนตนเองมีลูกคนแรกได้ออยู่ไฟ แต่เมื่อคลอดคนที่สองและสาม ไม่ได้อยู่ไฟ ทำให้ตอนนี้รู้สึกหนาวเร็วกว่าเดิม ซึ่งปัจจุบันไม่นิยมอยู่ไฟแล้ว

1.2 การดำรงอยู่ ใช้ถ่านประกอบอาหารในครัวเรือน ทุกครัวเรือนจะมีครัวเตาถ่านคู่กับครัวเตาแก๊ส โดยใช้เตาถ่านในการประกอบอาหารเรียบง่าย อุ่นอาหาร การใช้ถ่านเป็นเชื้อเพลิงในการประกอบอาหาร โดยเฉพาะวิถีชีวิตการกินอาหารสุกแบบเรียบง่าย คือกระบวนกร หุงต้ม ปิ้งย่าง เผา ใช้หุงข้าว ปิ้งปลา ย่างปลา ปิ้งหอมกระเทียมตำน้ำพริก ต้มข้าว ต้มหน่อไม้ ต้มผักพื้นบ้าน เผากาบมะพร้าวเผาให้เป็นถ่านสีกาใช้ทำขนมเปียกปูน

ภาพที่ 5 เตาถ่านที่ใช้ประกอบอาหารในครัวเรือน

Note: Photograph taken by Suchada Jiaphong & Sukunyasopee Chaiklam (2024)

1.3 การตาย ชุมชนบ้านชมพู่ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลกปัจจุบันใช้ถ่านที่ได้จากไม้เนื้อแข็ง การเผาศพจะทำพิธีที่เมรุในวัด และผู้ประกอบพิธีจะเตรียมถ่านในการเผาศพส่งดวงวิญญาณผู้เสียชีวิตขึ้นสู่สวรรค์ ถ่านที่ใช้ต้องเป็นถ่านไม้เนื้อแข็งมีคุณภาพสูง ไฟแรงและให้ความร้อนนาน เช่น ถ่านไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้เต็ง เป็นต้น

2. คุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม

การผลิตถ่านบ้านชมพู่เหนือ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก แสดงให้เห็นแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชนเป็นอย่างดี โดยนำทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในชุมชนซึ่งมีลักษณะแวดล้อมด้วยป่าไม้ มาพัฒนาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์จากทรัพยากรที่หาได้ การเดินป่าเก็บ เศษไม้มาเผาถ่าน หรือกิ่งไม้เหลือใช้ในชุมชนซึ่งเห็นได้จากการสร้างเตาเผาถ่านด้วยกองดิน กองกลบ ท่อนไม้เหลือใช้ ชี้น้ำ และไม้ที่นำมาใช้เผาเป็นถ่าน จะคัดเลือกไม้ทั่วไปในชุมชน และตระหนักรู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและผลกระทบในการตัดไม้มาเผาถ่าน ในอดีตจะตัดไม้ไปป่า ได้แก่ ไม้แดง ไม้ประดู่

ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้ค้อ ไม้มะขามเต่า แต่ปัจจุบันไม้หายากและมีกฎหมายห้ามตัดไม้ คนในชุมชนเข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อมและเห็นคุณค่าของป่าไม้ จึงนิยมใช้ไม้เนื้ออ่อน เช่น ไม้กระถินเป็นหลักในการเผาถ่าน นอกจากนี้ผู้นำชุมชนยังตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมขยะในชุมชนมีการรวมกลุ่มประชุมชนำเศษไม้เหลือใช้ที่มีในชุมชนเพื่อลดขยะในชุมชน เช่น ไม้ไผ่ กละมะพร้าว ลูกมะพร้าว เลือกทุเรียน เปลือกมังคุด มาใช้ผลิตถ่านเพื่อใช้ประโยชน์ในจุดประสงค์ที่แตกต่างกัน ทั้งเป็นการลดปริมาณขยะ และรักษาป่าชุมชน จากการสัมภาษณ์พบว่าชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่เข้าใจและเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไม่ตัดไม้ทำลายป่า และช่วยกันนำสิ่งแวดล้อมรอบตัวมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. คุณค่าด้านวัฒนธรรม

การเผาถ่านเป็นภูมิปัญญาความรู้ที่ผ่านการคิดลงมือทดลอง สัมผัส สืบทอด พัฒนาเป็นภูมิปัญญาของชุมชน การผลิตถ่านในชุมชนสะท้อนวัฒนธรรมในชุมชนที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในบริบทสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ การรู้จักนำทรัพยากรที่มีในชุมชน การนำกลับผลิตจากนาข้าว เศษไม้ แขนหลังคาบ้านที่ไม่ใช้แล้วมาประยุกต์ใช้เป็นส่วนประกอบในการทำเตาเผาถ่าน วัฒนธรรมการเคารพป่าไม้ และวัฒนธรรมการเคารพกฎของชุมชนไม่ตัดไม้ทำลายป่า การคัดเลือกไม้ที่เป็นเศษไม้เหลือใช้ในชุมชน และการเลือกพื้นที่เผาถ่านที่ไม่ทำให้เป็นมลพิษ ดูทิศลมไม่พัดเข้าบ้านผู้อื่นให้เดือดร้อนซึ่งกันและกันเป็นวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันกับคนในชุมชน และอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล

3.1 วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันกับคนในสังคม

จากข้อมูลการสัมภาษณ์สังเกตได้ว่าคนในชุมชนเคารพกฎของสังคมไม่ตัดไม้ ไม่ทำลายป่าซึ่งเป็นสมบัติของชุมชน จะเห็นได้จากคนในชุมชนหรือคนที่มีอาชีพเผาถ่านขายกล่าวว่า หากแอบไปตัดไม้ในป่ามาเผาถ่านจะถูกเพื่อนบ้านเอาไฉฉะไม่ทำเช่นนั้น จึงใช้ไม้จากเศษกิ่งไม้เนื้ออ่อนเท่านั้น และมารยาทการอยู่ร่วมกันในสังคมอีกประการคือพยายามเลือกที่เผาถ่านที่ไม่ทำให้ลมพัดเข้าบ้านเพื่อนบ้าน และดูทิศทางลมไม่ให้ผู้อื่นเดือดร้อน สังเกตได้ว่าผู้เผาถ่านจำหนายในหมู่บ้านมักจะเป็นคนที่มีบ้านอยู่ห่างจากเพื่อนบ้านออกไป

3.2 วัฒนธรรมการเคารพต้นไม้ใหญ่

จากการสัมภาษณ์และจากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าต้นไม้ใหญ่บางต้นจะมีผ้าสีพันไว้รอบต้น ชาวบ้านกล่าวว่า เป็นอุบายทางความเชื่อว่ามีรุกขเทวดาสถิตรักษาต้นไม้ห้ามตัดไม้ใหญ่ หลักการจริง ๆ นั้นเพื่อปกป้องรักษาไม้ใหญ่ โดยคนในชุมชนเชื่อว่าหากใครตัดต้นไม้ใหญ่จะทำให้อายุสั้นและเจ็บป่วยได้

3.3 วัฒนธรรมประเพณีการเกิด และการตาย

จากการสัมภาษณ์พบได้ว่าคนในชุมชนใช้ถ่านต้มน้ำในการการคลอดลูกของคนสมัยก่อน ใช้ถ่านในการอุปถัมภ์เพื่อให้แผลแห้งสนิทไม่ติดเชื้อ และใช้ถ่านในพิธีการเผาศพ โดยเฉพาะใช้ถ่านจากไม้เนื้อแข็ง

4. คุณค่าด้านสาธารณสุข

จากการสัมภาษณ์ในชุมชน พบว่าคนในชุมชนหลายครัวเรือนมีความรู้ด้านสาธารณสุข เกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย มีองค์ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของถ่านนอกจากใช้ในการหุงต้มอาหารแล้ว ยังใช้ถ่านใส่ในถังกรองน้ำดื่มไว้ใช้ในที่สาธารณะเช่น วัด โรงเรียน นำถ่านใส่ในบ่อน้ำเพื่อป้องกันน้ำเมาเสีย ใช้ถ่านในการล้างผักตดสารพิษ โดยผักพื้นบ้านที่ปลูกเองจะไม่มีการพิษ แต่หากผักที่ซื้อมาจากตลาดจะใช้ถ่านแช่ลงในน้ำและล้างผักตดสารพิษออกและล้างน้ำสะอาดใหม่อีก 1 รอบ การตักกลืนโดยการนำถ่านไปใส่ในตู้อาหาร ตูเย็น ตู้เสื้อผ้าลดกลิ่นอับ ลดความชื้นไม่ทำให้เกิดเชื้อรา

5. คุณค่าด้านการเกษตร

การใช้ถ่านที่เป็นผงรอบเตาเผาถ่าน หรือเศษผงถ่านที่เหลือจากการนำไปใช้ในการก่อไฟทำอาหาร บางครัวเรือนจะเก็บไปเป็นส่วนผสมของปรับดิน บำรุงดิน ทำปุ๋ย เพื่อใช้ในการเกษตรปลูกพืชผักสวนครัว และไม้ดอกไม้ประดับ เช่น ใช้ผงถ่านรอบต้นไม้กันหอยทาก ใช้ถ่านในกล้วยไม้ทำให้กล้วยไม้ชุ่มน้ำใช้เป็นสารปรับปรุงดิน ถ่านไม้จะมีรูพรุนเมื่อใส่ถ่านลงในดินจะช่วยปรับสภาพดินให้ร่วนซุย อุ้มน้ำได้ดี ส่งผลให้รากพืชขยายตัวอย่างรวดเร็วช่วยลดการใช้ปุ๋ย ทำให้ต้นไม้แข็งแรง โตไว ไม่มีโรคแมลงรบกวน ช่วยเพิ่มออกซิเจนในดินและน้ำ

6. คุณค่าด้านเศรษฐกิจ

การผลิตถ่านโดยทั่วไปผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือนเพื่อเป็นพลังงานความร้อนในการประกอบอาหาร ผู้วิจัยเก็บข้อมูลพบว่าชุมชนได้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของถ่าน และนำมาผลิตเป็นสินค้าจำหน่ายในชุมชน โดยนำเศษไม้ไผ่ ผลทุเรียน ผลมังคุดร่วงก่อนเวลาเก็บเกี่ยว มาผลิตและจัดจำหน่ายเป็นสินค้าของฝากจากชุมชน ได้แก่ ถ่านจากไม้ไผ่ ถ่านตุ๋นกลั่นจากผลทุเรียนและผลมังคุด สบู่คาร์บอน และไข่เค็มคาร์บอน

ภาพที่ 6 ผลิตภัณฑ์ในชุมชนจากถ่าน

Note: Photograph taken by Suchada Jiaphong & Sukunyasopee Chaiklam (2024)

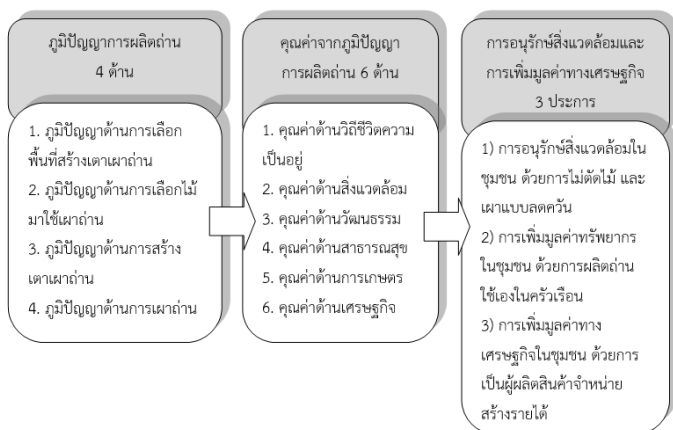
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในชุมชนจากภูมิปัญญาการผลิตถ่าน

จากผลการศึกษาภูมิปัญญาการผลิตถ่าน และคุณค่าจากภูมิปัญญาการผลิตถ่านในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยในมุมมองของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจจะเห็นได้ว่าแนวคิดของภูมิปัญญาของคนในชุมชนพยายามสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตถ่าน เพื่อเหตุผลของการดำรงอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน การประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน พยายามอนุรักษ์และใช้สิ่งแวดล้อมในบริบทชุมชนให้เกิดคุณค่าสูงสุด ล้วนเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด สรุปได้ 3 ประการ

1) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน การนำเศษไม้ หรือเศษพืชผลทางการเกษตรที่ไม่ใช้แล้วมาใช้เป็นวัตถุดิบเผาถ่าน เป็นวิธีการลดการตัดไม้ทำลายป่า และลดปริมาณขยะจากเศษไม้ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์

2) การเพิ่มมูลค่าทรัพยากรในชุมชน ด้วยการผลิตถ่านใช้เองบนพื้นฐานการประหยัดใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน การดำเนินชีวิต การทำอาหาร การเกิด การตาย ใช้ประโยชน์จากถ่านในการเกษตรบำรุงดิน สาธารณสุขการกรองน้ำ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ถือเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้อีกแนวทางหนึ่ง

3) การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในชุมชน ด้วยการเป็นผู้ผลิตสินค้าจำหน่ายสร้างรายได้ ผู้วิจัยพบผลิตภัณฑ์จากถ่านในชุมชน ได้แก่ ถ่านที่ได้จากไม้ต่าง ๆ ได้แก่ ถ่านไม้กระถิน ถ่านกะลามะพร้าว ถ่านไม้มะม่วง และผลิตแปรรูปจากถ่าน ได้แก่ ไข่เค็มคาร์บอน สบู่คาร์บอน ถ่านดับกลิ่นจากผลไม้ และดินปุ๋ยจากกลบเผา ผู้วิจัยสรุปเป็นแผนภาพเชื่อมโยงผลการวิจัยได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในชุมชนจากภูมิปัญญาการผลิตถ่าน

Note: figure created by Suchada Jiaphong & Sukunyasopee Chaiklam (2024)

จากแผนภาพจะเห็นได้ว่า ภูมิปัญญาการผลิตถ่าน 4 ด้าน สะท้อนให้เห็นแนวคิดการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเรียบง่ายของชุมชนบ้านชมพูเหนือ อีกทั้งคุณค่าของภูมิปัญญาการผลิตถ่านสามารถสะท้อนแนวคิดวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่อยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมและคนในชุมชนได้อย่าง มีความปกติสุข ไม่เปียดเบียนธรรมชาติ ที่สำคัญทำให้เกิดการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ 2 ด้านทั้งในด้านการเพิ่มมูลค่าทรัพยากรในชุมชน ด้วยการผลิตถ่านใช้เองในครัวเรือน และการเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจในชุมชน ด้วยการเป็นผู้ผลิตสินค้าจำหน่ายสร้างรายได้เลี้ยงชีพ ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการเผาถ่านมีคุณค่าและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในชุมชนได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามในมุมมองเรื่องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อาจมองว่าเป็นการเพิ่มมลภาวะคว้นพิษ ข้อมูลจากงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าชาวบ้านได้พยายามใช้ภูมิปัญญาในการรักษาสิ่งแวดล้อมด้วยการสร้างเตาให้ลดควัน ไม่ตัดไม้ทำลายป่า และลดปริมาณขยะไม่ในชุมชนด้วยการนำไปผลิตถ่าน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาและคุณค่าการผลิตถ่านบ้านชมพูเหนือ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก : การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ สามารถสรุปผลการศึกษาได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1) ภูมิปัญญาการผลิตถ่าน บ้านชมพูเหนือ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก กล่าวได้ว่าชุมชนชมพูเหนือมีความสัมพันธ์กับการเผาถ่านมาตั้งแต่สมัยโบราณ เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของชุมชนตั้งอยู่บริเวณป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านจึงเก็บเศษไม้ในป่ามาเผาเป็นถ่านและนำมาเป็นฟืนในการดำรงชีวิต แต่หลังจากมีการเผาถ่านในหลายครัวเรือน ชาวบ้านจึงหันมาเก็บผลไม้ที่ร่วงก่อนเวลา เช่น มังคุด เปลือกทุเรียน ลูกทุเรียนอ่อน เศษน้ำกิ้งไม้ และต้นไม้เนื้ออ่อนใกล้บ้านเพื่ออนุรักษ์ต้นไม้ในป่า หากจะมีการนำไม้จากป่ามาเผาถ่านจะเป็นเพียงการนำไม้ที่หักโค่นแล้วมาใช้เท่านั้น ซึ่งไม่ตัดไม้ทำลายป่าที่เป็นแหล่งอาหารของชุมชน ถือเป็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า การสร้างเตาเผาถ่านจะใช้บริเวณบ้านที่สามารถดูแลการเผาได้ ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้อื่น อีกทั้งการนำกลบที่เหลือจากโรงสีมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการเผาถ่าน นอกจากจะช่วยกำจัดขยะแล้วยังทำให้การเผาถ่านมีประสิทธิภาพมากขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้พบภูมิปัญญาการผลิตถ่านบ้านชมพูเหนือ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก 4 ด้าน ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านการเลือกพื้นที่สร้างเตาเผาถ่าน ภูมิปัญญาด้านการเลือกไม้มาเผาถ่าน ภูมิปัญญาด้านการสร้างเตาเผาถ่าน และภูมิปัญญาด้านการเผาถ่าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lekkhaphon & Kainara (2019) เรื่องภูมิปัญญาการผลิตถ่านจากเตาดินเหนียว ชุมชนโคกอิฐ ตำบลกำแพงเขา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยพบภูมิปัญญาการผลิตถ่านจากเตาดินเหนียว 3 ด้าน ได้แก่ การเลือกพื้นที่สร้างเตา รูปแบบการสร้างเตา และการผลิตถ่านโดยใช้ทรัพยากรชุมชน ทั้งนี้ภูมิปัญญาแต่ละด้านแตกต่างกันขึ้นอยู่กับพื้นที่บริบทสิ่งแวดล้อม เช่น การเลือกไม้มาใช้ในการเผาถ่าน จะใช้ไม้เจาะ ไม้เทียม ไม้ลองกอง หรือไม้เนื้อแข็งซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่นภาคใต้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนด้านการประกอบอาชีพเนื่องจากปัจจุบันชาวบ้าน ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้เป็นอาชีพหลัก ส่วนการเลือกไม้ของบ้านชมพูเหนือจะใช้ไม้ในชุมชน เช่น ไม้กระถิน ไม้มะม่วง ไม้ไผ่ กะลามะพร้าว เปลือกทุเรียน ผลทุเรียนอ่อน เปลือกมังคุด มาใช้ในการเผาถ่าน ทั้งนี้ไม่ได้ทำสวนผลไม้ เป็นอาชีพหลักมีเพียงบางครัวเรือนที่ทำสวนผลไม้เท่านั้น

นอกจากนี้ในงานวิจัยของ Ruechuwararak & Tathong (2014) ในบทความวิจัยเรื่อง การเผาถ่าน วิถีดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่นสู่เทคโนโลยีพลังงานทางเลือก ได้กล่าวถึงการเผาถ่านในปัจจุบันจากสภาพปัญหาคืนที่ป่าไม่ลดลงทำให้ขาดแคลนไม้ที่ใช้ในการเผาถ่าน รวมถึงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัญหาเดียวกับชุมชนบ้านชมพูเหนือ ทั้งนี้ถ่านเป็นพลังงานวิถีดั้งเดิมที่ใช้ประกอบอาหารในทุกครัวเรือน เมื่อหาไม้มาเผาได้ยาก จึงส่งผลให้บางครัวเรือนเริ่มใช้พลังงานทดแทนอื่นเช่น ใช้เตาแก๊ส และเตาไฟฟ้าประกอบอาหาร แต่ก็มีเพียงบางครัวเรือนเท่านั้น อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์คนในชุมชนชมพูเหนือพบว่ายังนิยมใช้ถ่านประกอบอาหารเนื่องจากมีค่าใช้จ่ายที่ถูกกว่า รวมทั้งลักษณะอาหารของชาวบ้านนิยมประกอบอาหารเรียบง่าย เช่น การย่างปลา การปิ้งปลาต้องใช้เวลานานเพื่อทำให้สุกและแห้ง จึงต้องใช้ถ่านทุกครัวเรือนทุกครัวเรือนในชุมชนบ้านชมพูจึงมีเตาถ่านใช้ทุกครัวเรือน หน่วยงานจึงพยายามส่งเสริมเทคโนโลยีการเผาถ่านด้วยเตาเผาประสิทธิภาพสูงแบบถัง 200 ลิตร ลดควันพิษแต่ยังไม่เป็นนิยมเนื่องจากเตาเผาแบบถังมีราคาสูง ชาวบ้านจึงพัฒนาด้วยภูมิปัญญาของชุมชนใช้เตาที่ทำกันเองด้วยกลบ เศษวัสดุเหลือใช้ และใช้ไม้จากกิ่งไม้ที่หาได้บริเวณบ้าน อีกทั้งเป็นการลดปริมาณขยะถือเป็นการแก้ปัญหาที่ดีของชุมชน

2) คุณค่าจากภูมิปัญญาการผลิตถ่านในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ บ้านชมพู่เหนือ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ในงานวิจัยนี้พบคุณค่าและประโยชน์จากภูมิปัญญาการผลิตถ่าน 6 ด้าน ได้แก่ คุณค่าด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ คุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม คุณค่าด้านวัฒนธรรม คุณค่าด้านสาธารณสุข คุณค่าด้านการเกษตร และคุณค่าด้านเศรษฐกิจ ซึ่งในผลงานวิจัยของ Lekhaphon & Kainara (2019) ได้ศึกษาคุณค่า 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนด้านวัฒนธรรม เกิดระบบการท่องเที่ยวและสร้างสัมพันธ์ในชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อมการผลิตถ่านถือเป็นการใช้ทรัพยากรชุมชนให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า อย่างไรก็ตามในงานวิจัยคุณค่าและการใช้ประโยชน์จากถ่านของบ้านชมพู่เหนือ ยังพบคุณค่าที่แตกต่างกับงานวิจัยข้างต้น คือ คุณค่าด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ คุณค่าด้านสาธารณสุข คุณค่าด้านการเกษตร ซึ่งสะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนบ้านชมพู่เหนือที่นำภูมิปัญญาจากถ่านมาใช้ในการดำเนินชีวิต เกิด การดำรงอยู่ และการตาย การสาธารณสุขโดยใช้ถ่านใส่ในถังกรองน้ำดื่มไว้ใช้ในที่สาธารณะ เช่น วัด โรงเรียน นำถ่านใส่ในบ่อน้ำเพื่อป้องกันน้ำเน่าเสีย ใช้ถ่านในการล้างผักกูดสารพิษ โดยผักพื้นบ้านที่ปลูกเองจะไม่มีสารพิษ และใช้ถ่านเป็นส่วนผสมของปรับบำรุงดิน ทำปุ๋ย เพื่อใช้ในการเกษตรปลูกพืชผักสวนครัว และไม้ดอกไม้ประดับ จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยพบว่าชุมชนบ้านชมพู่เหนือมีลักษณะการรวมกลุ่มชุมชนที่เข้มแข็ง มีผู้นำชุมชนที่ดี และมีความสามัคคีให้ความร่วมมือพร้อมพัฒนาและปฏิบัติ อีกทั้งมีอาสาสมัครกลุ่มชุมชนนวัตวิถี กลุ่มขับเคลื่อนการท่องเที่ยวบ้านชมพู่ ตลอดจนมีศูนย์การเรียนรู้บ้านชมพู่เหนือ ซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนอีกทางจากส่วนราชการเข้ามาอบรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น หน่วยงานการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มหาวิทยาลัยนเรศวร และหน่วยงานส่วนท้องถิ่นของจังหวัด ชาวบ้านจึงมีความรู้เกี่ยวกับการดำรงวิถีชีวิต การเกษตร สาธารณสุขและตระหนักเห็นความสำคัญของการรักษาสีสิ่งแวดล้อมไม่ตัดไม้ทำลายป่าเป็นอย่างดี

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบภูมิปัญญา และคุณค่าจากการผลิตถ่านของชุมชนบ้านชมพู่เหนือ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก
2. ได้ข้อมูลของชุมชนเกี่ยวกับภูมิปัญญาและคุณค่าของการผลิตถ่านตามแนววิถีชีวิตดั้งเดิมที่ประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน ตลอดจนเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพิ่มมูลค่าทรัพยากร และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในชุมชนบ้านชมพู่เหนือ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบภูมิปัญญาดั้งเดิมและภูมิปัญญาประยุกต์จากการเผ่าถ่านใช้ในชุมชน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาภูมิปัญญาให้อยู่กับชุมชน และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน
2. การวิจัยครั้งต่อไปอาจศึกษาคุณค่าและผลดีผลเสียการใช้เตาที่ใช้พลังงานจากถ่านกับเตาที่ใช้พลังงานอื่น ในการประกอบอาหารเพื่อลดควันพิษในชุมชน

References

- Chomphu Subdistrict Administrative Organization. (2024). **Noen Maprang District, Phitsanulok Province**. <https://www.chomphu.go.th/service> (In Thai)
- Jiaphong, S., Chaiklam, S., Suklek, P., Pataramutha, M., & Papang, R. (2023). The Cultural Identity of Ban Chompoo Nuea Arts and Crafts Noen Maprang District Phitsanulok Province with the Application of Local Products to Increase Economic Value and Cultural Tourism. **Journal of Humanities and Social Sciences Review Lampang Rajabhat University**, 11 (3), 1-23. (In Thai)
- Lekkhaphon, W. & Kainara, R. (2019). Wisdom in charcoal production from clay stoves, Khok It community, Kamphaeng Sao sub-district, Mueang district, Nakhon Si Thammarat province. **Proceedings of the 16th National Academic Conference (pp. 2553-2560)**. Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus. (In Thai)
- Ruechuwararak, P. & Tathong, P. (2014). Charcoal burning, the traditional way of local communities, towards alternative energy technology. **Journal Academic Burapha University**, 6 (2), 52-71. (In Thai)
- Travel to Noen Maprang District. (2023, 15 June). **Doaksirawaree** https://www.noenmaprang.org/2016/11/blog-post_92.html (In Thai)

กลวิธีการโน้มน้าวใจในการขายสินค้าออนไลน์: กรณีศึกษา Bebe Fit Routine Shop

Persuasive Strategies for Selling Product Online:
A Bebe Fit Routine Shop Case Study

อุบลรัตน์ เอกอุ^{1*} / ปัน ندا เลอเลิศยุติธรรม²

Ubonrat Aekau^{1*} / Pananda Lerlertyuttitham²

^{1,2}ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900, ประเทศไทย

^{1,2}Department of Linguistic, Faculty of Humanities, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand

*Corresponding author. Email: ubonrat.a@ku.th

Received: May 10, 2025

Revised: July 29, 2025

Accepted: August 9, 2025

Abstract

This research article aimed to analyze the linguistic persuasive strategies employed in online sales by the Facebook fan page “Bebe Fit Routine Shop”. Adopting a pragmatic approach, the analysis utilizes Searle’s Speech Act Theory, Cialdini’s principles of persuasion—including scarcity and reciprocity—and other persuasive concepts of Arawan Pilanthanowat. Data were collected from 210 posts on the Bebe Fit Routine Shop fan page between August 1, 2021, and July 31, 2022. The findings highlight that the Bebe Fit Routine Shop fan page employs eight distinct persuasive strategies in its online sales: 1) creating a sense of urgency or scarcity, 2) emphasizing results and outcomes, 3) fostering trust and accountability, 4) offering special privileges, 5) utilizing emojis, 6) incorporating colloquial language and slang, 7) minimizing perceived commitment, and 8) urging specific actions from viewers/audience. These techniques are often combined across multiple posts to maximize their persuasive impact on customers. This research sheds light on the importance of selecting and utilizing diverse, contextually appropriate persuasive strategies for online sales. The findings offer valuable insights for entrepreneurs, marketers, and researchers interested in online marketing and persuasive communication to influence consumer behavior.

Key words: Persuasive strategies, online sales, Bebe Fit Routine Shop

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการโน้มน้าวใจในการขายสินค้าออนไลน์ของแฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop บนเฟซบุ๊ก โดยใช้แนวคิดทฤษฎีจลนกรรมของ Searle ซึ่งเน้นการใช้ภาษาเพื่อการกระทำ หลักการโน้มน้าวใจของ Cialdini เช่น หลักการขาดแคลน หลักการต่างตอบแทน และแนวคิดการโน้มน้าวใจของอรรถพร ปิณฑิโนวาท เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโพสต์จากแฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop จำนวน 210 โพสต์ ระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2564 ถึง 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2565 ผลการวิเคราะห์พบว่าแฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop ใช้กลวิธีการโน้มน้าวใจในการขายสินค้าออนไลน์หลากหลายรูปแบบ ซึ่งแบ่งได้เป็น 8 กลวิธี ได้แก่ 1) กลวิธีการสร้างความเร่งด่วน 2) กลวิธีการเน้นย้ำผลลัพธ์ 3) กลวิธีการสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ 4) กลวิธีการเสนอสิทธิพิเศษ 5) กลวิธีการใช้สัญลักษณ์โมจิ 6) กลวิธีการใช้ภาษาพูดและคำแสลง 7) กลวิธีการทำให้เป็นเรื่องเล็กน้อย และ 8) กลวิธีการใช้คำเชิญชวน กลวิธีเหล่านี้ถูกนำมาใช้ควบคู่กันในหลายๆ โพสต์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการโน้มน้าวใจลูกค้า บทความวิจัยนี้ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเลือก ใช้กลวิธีการโน้มน้าวใจที่หลากหลายและเหมาะสมกับบริบทในการขายสินค้าออนไลน์ ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการ นักการตลาด และนักวิจัยที่สนใจในด้านการตลาดออนไลน์การเพื่อโน้มน้าวใจผู้บริโภค

คำสำคัญ: กลวิธีการโน้มน้าวใจ การขายสินค้าออนไลน์ Bebe Fit Routine Shop

บทนำ

การระบาดของโควิด-19 ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2562 ได้สร้างผลกระทบอย่างรุนแรงและกว้างขวางต่อทุกภาคส่วนของสังคมไทย ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและชีวิตของผู้คนจำนวนมาก แต่ยังเป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในวิถีชีวิตและพฤติกรรมของคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนผ่านสู่ “ชีวิตวิถีใหม่” หรือ New Normal ที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวัน ข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์หรือเอ็ตด้า (Electronic Transactions Development Agency : ETDA, 2021) ชี้ให้เห็นถึงการเติบโตอย่างก้าวกระโดดของการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย โดยเฉพาะในช่วงการระบาดของโควิด-19 ซึ่งคนไทยใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ยต่อวันเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัว เมื่อเทียบกับก่อนเกิดโรคระบาด โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เป็นผู้ใช้อินเทอร์เน็ตหลัก สื่อสังคมออนไลน์เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูบ และ ไลน์ กลายเป็นช่องทางหลักในการสื่อสาร รับข้อมูลข่าวสาร และทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ขณะเดียวกัน แพลตฟอร์มใหม่ๆ เช่น ติกต็อก (TikTok) ก็ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ การระบาดของโควิด-19 ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการหันมาใช้บริการออนไลน์มากขึ้น ทั้งการซื้อสินค้า ทำธุรกรรมทางการเงิน หรือแม้แต่การดูแลสุขภาพและความบันเทิง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจาก Mahapornprachak (2021) ที่ระบุว่า การขายสินค้าออนไลน์เติบโตขึ้นอย่างก้าวกระโดดในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 สะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของผู้บริโภคและธุรกิจสู่โลกดิจิทัล อย่างไรก็ตาม การกักตัวอยู่บ้านและการเว้นระยะห่างทางสังคมทำให้หลายคนขาดโอกาสในการออกกำลังกายนอกบ้านและเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอย่างจำกัด ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพต่างๆ เช่น ภาวะน้ำหนักเกิน โรคอ้วน และโรคเรื้อรังอื่นๆ การดูแลสุขภาพ และการออกกำลังกายในช่วงเวลานี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างระบบภูมิคุ้มกันให้แข็งแรงเพื่อต่อสู้กับเชื้อโรค แต่ยังช่วยลดความเครียด ความวิตกกังวลและส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีอีกด้วย

แฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop เข้ามาเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่น่าสนใจสำหรับผู้ที่ต้องการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายในช่วงการระบาดของโควิด-19 แฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop เป็นช่องทางที่ Bebe Fit Routine ใช้ในการสื่อสารและขายสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการออกกำลังกายและสุขภาพ แฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop เป็นร้านค้าออนไลน์ที่ดำเนินงานผ่านแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียและอีคอมเมิร์ซอย่างเฟซบุ๊กและเว็บไซต์หลักเป็นช่องทางเสริมในการเข้าถึงกลุ่มลูกค้า สินค้าที่แฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop นำเสนอมีความหลากหลาย ครอบคลุมตั้งแต่อุปกรณ์ออกกำลังกาย เช่น ดัมเบลล์ ลูกกลิ้งบริหารหน้าท้อง และแผ่นทรงตัว ไปจนถึงเสื้อผ้าออกกำลังกาย เช่น ถุงเท้ายาว เสื้อกล้าม และกางเกงออกกำลังกาย นอกจากนี้ ยังมีอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ เช่น โปรตีนจากพืชและเครื่องดื่มเสริมประสิทธิภาพในการออกกำลังกาย รวมถึง E-book ที่รวบรวมคอร์สออกกำลังกายออนไลน์และโปรแกรมออกกำลังกายต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นผู้เริ่มต้นออกกำลังกายหรือผู้ที่ออกกำลังกายเป็นประจำ ก็สามารถเลือกซื้อสินค้าที่เหมาะสมกับตัวเองได้ อีกทั้งยังมีคอร์สออกกำลังกายออนไลน์และโปรแกรมออกกำลังกายต่างๆ ที่ช่วยให้ลูกค้าสามารถออกกำลังกายที่บ้านได้อย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า แฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop มีการจัดโปรโมชันและส่วนลดต่าง ๆ เป็นประจำ ซึ่งช่วยให้ลูกค้าสามารถซื้อสินค้าได้ในราคาที่คุ้มค่า พร้อมทั้ง ยังมีช่องทางการติดต่อสื่อสารที่หลากหลาย เพื่อให้ลูกค้าสามารถสอบถามข้อมูลและรับบริการหลังการขายได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

แฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop ประสบความสำเร็จในการสร้างภาพลักษณ์แฟนเพจที่แข็งแกร่งและมีเอกลักษณ์ ซึ่งสะท้อนผ่านวลีที่เป็นที่นิยมในโลกออนไลน์ว่า “วงการเบเบ...เข้าแล้วออกเลย” วลีดังกล่าวเป็นการเล่นคำที่สะท้อนถึงความท้าทายของโปรแกรมออกกำลังกายที่เบเบ รัชชานกนำเสนอ ซึ่งแม้จะดูเหมือนง่ายและสนุก แต่เมื่อได้ลองทำจริงกลับพบว่ามีความเข้มข้นและต้องใช้ความพยายามอย่างมาก ความสำเร็จของเบเบ แสดงให้เห็นได้จากยอดผู้ติดตามบนช่องทางโซเชียลมีเดียต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ยูทูปของ BEBE FIT ROUTINE ที่มีผู้ติดตามกว่า 1.29 ล้านคน โดยบางคลิปมีอดวิวสูงถึง 20 ล้านวิว อินสตาแกรม @thisisbebe ที่มีผู้ติดตามกว่า 2.5 ล้านคน และ ตีต็อก (TikTok) thisisbebe ที่มีผู้ติดตามเกือบ 6 แสนคน (*Get to know “Bebe Thanchanok”, 2022*) การที่งานวิจัยนี้เลือกศึกษาแฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop เป็นกรณีพิเศษนั้น เนื่องจากร้านค้าออนไลน์นี้มีความโดดเด่นและแตกต่างจากร้านค้าออนไลน์อื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญหลายประการ ประการแรก คือ ความเชี่ยวชาญของอินฟลูเอนเซอร์ โดย Bebe Fit Routine Shop ดำเนินงานโดย “เบเบ รัชชานก ฤทธิธนาภา” ซึ่งเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านการออกกำลังกายและสุขภาพ การนำเสนอสินค้าและบริการผ่านอินฟลูเอนเซอร์ ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจให้แก่ผู้บริโภค ซึ่งแตกต่างจากเพจขายสินค้าออนไลน์ทั่วไปที่อาจไม่มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาแนะนำ ประการที่สองคือ เอกลักษณ์ของแบรนด์ที่แข็งแกร่ง แฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop สร้างเอกลักษณ์ของแบรนด์ (Brand Identity) ที่แข็งแกร่งและชัดเจนโดยการใช้ภาษาเป็นส่วนช่วยในการสร้างเอกลักษณ์ของแบรนด์ โดยเฉพาะวลีที่เป็นที่นิยม “วงการเบเบ...เข้าแล้วออกเลย” ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายและความมุ่งมั่นในการออกกำลังกาย เอกลักษณ์นี้ช่วยสร้างความแตกต่างและความจดจำให้แก่แบรนด์ และประการสุดท้าย คือ การสร้างชุมชนและการปฏิสัมพันธ์กับผู้ติดตาม Bebe Fit Routine Shop ไม่เพียงแต่ขายสินค้า แต่ยังสร้าง Community หรือชุมชนของผู้ที่สนใจการออกกำลังกายและสุขภาพ โดยมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ (Engagement) กับผู้ติดตามอย่างสม่ำเสมอ เช่น การตอบคำถาม การให้คำแนะนำ และการสร้างกิจกรรมร่วมกัน การสร้างชุมชนช่วยเพิ่มความผูกพันระหว่างแบรนด์กับลูกค้า และกระตุ้นให้เกิดการบอกต่อ

แฟนเพจมีการใช้ภาษาที่เข้าถึงง่าย เป็นกันเอง และมีการใช้สัญลักษณ์อีโมจิ (Emoji) เพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและลดช่องว่างระหว่างแบรนด์กับลูกค้า ซึ่งแตกต่างจากเพจขายสินค้าออนไลน์บางแห่งที่อาจใช้ภาษาที่เป็นทางการมากกว่า ทั้งนี้แฟนเพจมีจำนวนผู้ติดตามกว่า 34,000 คน และยอดลูกค้ากว่า 13,000

ด้วยเหตุผลเหล่านี้ แฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop จึงเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจอย่างยิ่งในการวิเคราะห์ทอล์กวิธการโน้มน้าวใจในการขายสินค้าออนไลน์ โดยงานวิจัยนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์การใช้ภาษาของแฟนเพจผ่านข้อความในโพสต์ เพื่อระบุ จำแนก และอธิบายทอล์กวิธในการใช้ภาษาโน้มน้าวใจลูกค้า ในการสื่อสารเพื่อจุดมุ่งประสงค์การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ซึ่งรวมถึงการสร้างความรู้สึกเร่งด่วนในการตัดสินใจซื้อผ่านข้อความที่จำกัดเวลาหรือจำนวนสินค้า โดยใช้คำหรือวลีที่สื่อถึงความจำกัดหรือโอกาส เช่น “รีบจองด่วน” “โอกาสสุดท้าย” “จำกัดจำนวน” เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพถึงเทคนิคและวิธีการที่ร้านค้าออนไลน์นี้ใช้ในการสร้างอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ทอล์กวิธการโน้มน้าวใจในการขายสินค้าออนไลน์ของแฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop

ทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยนี้ใช้ ทฤษฎีวัจนกรรมของ Searle (1992) ที่เห็นว่าการพูดไม่ใช่แค่การเปล่งเสียงหรือเรียบเรียงคำ แต่เป็นการกระทำที่มีจุดประสงค์ โดยได้แบ่งประเภทของวัจนกรรมออกเป็น 5 ประเภทหลัก คือ วัจนกรรมบอกเล่า (Assertives) วัจนกรรมชี้แนะ (Directives) วัจนกรรมผูกมัด (Commissives) วัจนกรรมแสดงความรู้สึก (Expressives) และวัจนกรรมแถลงการณ์ (Declarations) Searle เสนอว่าวัจนกรรมแต่ละประเภทต้องมีเงื่อนไข จึงจะถือว่าเป็นวัจนกรรมที่สมบูรณ์ โดยเขาเรียกว่า เงื่อนไขความเหมาะสม (Felicity Conditions) ซึ่งจำแนกออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ เงื่อนไขเนื้อหาข้อความ เงื่อนไขเบื้องต้น เงื่อนไขความจริงใจ และเงื่อนไขจำเป็น นอกจากนี้ยังใช้ หลักการโน้มน้าวใจของ Cialdini โดย Cialdini (2023) เสนอหลักการทางจิตวิทยาที่สำคัญในการโน้มน้าวใจ ได้แก่ หลักการต่างตอบแทน หลักการขาดแคลน หลักการชอบคนเหมือน หลักการอำนาจ หลักการข้อพิสูจน์ทางสังคม ซึ่งหลักการเหล่านี้ อธิบายถึงกลไกทางจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของมนุษย์และ แนวคิดการโน้มน้าวใจของ Pilsanthanawat (2011) ได้ให้ความหมายของการโน้มน้าวใจว่า เป็นกระบวนการสื่อสารที่ผู้ส่งสารมีเจตนาที่จะโน้มน้าวใจหรือมีอิทธิพลต่อผู้รับสาร ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อ พฤติกรรม หรือการกระทำ โดยเน้นที่ความสมัครใจของผู้รับสาร ไม่ใช่การบังคับขู่เข็ญ โดยอาศัยกลยุทธ์ต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลง โดยมีองค์ประกอบของการโน้มน้าวใจ 5 ประการ คือ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร ผู้รับสาร และบริบทของการสื่อสาร และกลยุทธ์ในการโน้มน้าวใจ 4 ประการ คือ การใช้เหตุผล การใช้หลักฐาน การสร้างอารมณ์ร่วม และการสร้างความน่าเชื่อถือ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกศึกษาแฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นแฟนเพจที่โดดเด่นและประสบความสำเร็จในการขายสินค้าออนไลน์ โดยมีเหตุผลสำคัญคือ แฟนเพจดำเนินงานโดย เบเบ้ ธัญชนก ฤทธิ์นาคา ซึ่งเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความคิดและการตัดสินใจของผู้ติดตามบนสังคมออนไลน์ (Influencer) ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจให้แก่ผู้บริโภค อีกทั้งยังสร้างเอกลักษณ์ของแบรนด์ที่แข็งแกร่งผ่านการใช้ภาษา โดยเฉพาะวลี “วงการเบเบ้...เข้าแล้วออกเลย” และมีการสร้างชุมชนพร้อมปฏิสัมพันธ์กับผู้ติดตามอย่างสม่ำเสมอ ด้วยจำนวนผู้ติดตามกว่า 34,000 คน และยอดถูกใจกว่า 13,000 ครั้ง ทำให้แฟนเพจนี้เป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจในการวิเคราะห์กลวิธีการโน้มน้าวใจ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจาก แฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop โดยรวบรวมโพสต์ได้ทั้งหมด 210 โพสต์ ระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2564 ถึง 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2565 ทั้งนี้ ในงานวิจัยนี้ได้คัดเลือกวิเคราะห์เฉพาะข้อความใน Caption ของโพสต์ทุกประเภท เช่น โพสต์ขายสินค้า โพสต์รีวิวสินค้า และ โพสต์โปรโมชั่นต่างๆ โดยไม่จำกัดประเภทของโพสต์ เนื่องจากข้อความใน Caption เป็นข้อความหลักที่แฟนเพจใช้สื่อสารกับลูกค้า โดยพิจารณารูปแบบภาษาที่ปรากฏร่วมด้วย เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่วิเคราะห์กลวิธีการโน้มน้าวใจในการขายสินค้าออนไลน์ การกำหนดขอบเขตการวิจัยโดยการจำกัดเฉพาะโพสต์ในช่วงเวลา 1 ปี นั้นช่วยให้สามารถเห็นภาพรวมของการเปลี่ยนแปลง และแนวโน้มของเนื้อหาที่แฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop นำเสนอ ทั้งนี้ ระยะเวลาที่กำหนดการวิเคราะห์กลวิธีในช่วงเวลาที่เกิดขึ้น จะช่วยให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของเนื้อหาและวิธีการโน้มน้าวใจในช่วงเวลานั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างสมบูรณ์ของการวิจัยนี้ ในงานวิจัยนี้จะมุ่งเน้นการวิเคราะห์เนื้อหาที่เป็นข้อความจากโพสต์เป็นหลัก เนื่องจากในงานวิจัยนี้มีจุดประสงค์หลักเพื่อศึกษา กลวิธีการใช้ภาษาเป็นสำคัญในการโน้มน้าวใจลูกค้า การวิเคราะห์ข้อความ ซึ่งเป็นเครื่องมือหลักในการสื่อสารด้วยภาษาโดยตรง จะช่วยให้การวิจัยสามารถมุ่งเน้นและเจาะลึกในประเด็นด้านภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ข้อมูลที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยมากที่สุด

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากคัดเลือกข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อความจากโพสต์ เพื่อระบุ และจำแนก กลวิธีการโน้มน้าวใจ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับประเด็นหลักของการวิจัย หลังจากนั้น ข้อมูลจะถูกจัดระเบียบใหม่เพื่อจัดกลุ่มกลวิธีการโน้มน้าวใจที่คล้ายกัน ทำให้เกิดรูปแบบหรือเทคนิคที่ใช้อยู่ และ เพื่อเพิ่มความเข้าใจในความเข้มงวด ความลึก และความเกี่ยวข้องของการวิจัย ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบยกตัวอย่างโพสต์จากแฟนเพจประกอบการอธิบาย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าแฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop ใช้กลวิธีการโน้มน้าวใจในการขายสินค้าออนไลน์หลากหลายรูปแบบ ซึ่งแบ่งได้เป็น 8 กลวิธี ดังนี้

1) กลวิธีการสร้างความเร่งด่วน

กลวิธีการสร้างความเร่งด่วน เป็นหนึ่งในกลวิธีที่แฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop ใช้บ่อยครั้ง โดยอาศัยหลักการขาดแคลน อธิบายว่า มนุษย์มักให้คุณค่ากับสิ่งที่หายาก กลวิธีนี้มุ่งเน้นการกระตุ้นให้ลูกค้ารู้สึกว่าต้องรีบตัดสินใจซื้อ หรือเข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากโอกาสมีจำกัด หรือสินค้ากำลังจะหมด โดยใช้คำหรือวลีที่สื่อถึงความจำกัดหรือโอกาส เช่น “รีบจองด่วน” “โอกาสสุดท้าย” “จำกัดจำนวน” หรือ “เฉพาะวันนี้เท่านั้น” นอกจากนี้ ยังใช้เครื่องหมายตกใจ และสัญลักษณ์โมจิเพื่อเพิ่มความตื่นเต้น และดึงดูดความสนใจ โดยสามารถจำแนกได้ 2 ประเภท คือ วลีที่บ่งบอกถึงเวลาที่จำกัด และ วลีที่บ่งบอกถึงจำนวนที่จำกัด

ตัวอย่างที่ 1 วลีที่บ่งบอกถึงเวลาที่จำกัด

“🔥 11.11 Wow Sale 🔥 ชอบ Set ไหนจิ้มเลย 🥰”
 🔥 11.11 WOW SALE นานี่ว้าวแน่นอน 🤩🔥
 “📣 นับถอยหลัง 6 ชั่วโมงสุดท้าย !”
 📣 นับถอยหลัง 6 ชั่วโมงสุดท้าย ! PAYDAY ลดหนักแถม คัม

(Bebe Fit Routine Shop, 2021)

จากตัวอย่าง บ่งบอกว่า “🔥 11.11 WOW SALE นานี่ว้าวแน่นอน 🤩🔥” วลีนี้ใช้คำว่า “นานี่ว้าว” เพื่อสื่อถึงเวลาที่จำกัด และกระตุ้นให้ผู้บริโภครู้สึกว่าจะต้องรีบตัดสินใจซื้อภายในช่วงเวลาที่กำหนด และ “นับถอยหลัง 6 ชั่วโมงสุดท้าย !” วลีนี้ใช้คำว่า “นับถอยหลัง” และระบุเวลาที่เหลืออยู่ (6 ชั่วโมง) เพื่อเน้นย้ำถึงเวลาที่จำกัด และสร้างความรู้สึกระงัด

ตัวอย่างที่ 2 วลีที่บ่งบอกถึงจำนวนที่จำกัด

“📣 แจกโค้ดพิเศษ ! ซ้อด่วนมีจำนวนจำกัด !!”

(Bebe Fit Routine Shop, 2022)

“🔥 รีบด่วนของสมนาคุณมีจำนวนจำกัด 🔥
 ⚠️ หมดแล้วหมดเลย ไม่มีมาเพิ่มน้า !!”
 📣 โปรโมชัน ⚡ วันสุดท้าย.
 “🔥 รีบด่วน !! 99 SET สุดท้าย !! 🔥”

(Bebe Fit Routine Shop, 2021)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า “📣 แจกโค้ดพิเศษ ! ซ้อด่วนมีจำนวนจำกัด !!” วลีนี้ใช้คำว่า “จำนวนจำกัด” เช่นกัน และเสริมด้วยคำว่า “ด่วน” เพื่อเน้นย้ำถึงความเร่งด่วนในการตัดสินใจซื้อ “⚠️ ด่วน! ของสมนาคุณมีจำนวนจำกัด ⚠️ อย่าช้า! หมดแล้วหมดเลย !!” วลีนี้ใช้คำว่า “จำนวนจำกัด” ร่วมกับคำว่า “หมดแล้วหมดเลย” เพื่อเน้นย้ำถึงความขาดแคลนของสินค้าหรือบริการ และกระตุ้นให้ผู้บริโภครู้สึกว่าจะต้องรีบตัดสินใจซื้อและ “🔥 รีบด่วน !! 99 SET สุดท้าย !! 🔥” วลีนี้ระบุจำนวนสินค้าที่เหลืออยู่ (“99 SET สุดท้าย”) เพื่อให้ผู้บริโภครู้สึกว่าสินค้าใกล้จะหมดแล้ว และต้องรีบตัดสินใจซื้อ

2) กลวิธีการเน้นย้ำผลลัพธ์

กลวิธีการเน้นย้ำผลลัพธ์ แฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop ใช้กลวิธีการเน้นย้ำผลลัพธ์ เพื่อมุ่งเน้นการสื่อสารถึงลูกค้า และประโยชน์ที่ลูกค้าจะได้รับจากสินค้าหรือบริการ โดยใช้คำศัพท์ที่เน้นผลลัพธ์ที่เป็นบวก และชัดเจน เพื่อให้ลูกค้าเห็นภาพและเข้าใจถึงผลลัพธ์ที่เป็นบวก ที่จะได้รับการซื้อสินค้า หรือเข้าร่วมกิจกรรม เช่น “พิตหุ่นเฟิร์ม” “ปั้นหุ่นสุดเป๊ะ” หรือ “ลดน้ำหนัก กระชับสัดส่วน” กลวิธีนี้สอดคล้องกับ หลักการอำนาจ ซึ่งอธิบายว่า มนุษย์มีแนวโน้มที่จะเชื่อ และทำตามผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้มีอำนาจ ในกรณีนี้ แฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop นำเสนอตัวเองในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านการออกกำลังกาย และสื่อสารประโยชน์ของสินค้า หรือบริการอย่างชัดเจน เพื่อโน้มน้าวใจให้ลูกค้าเชื่อและคล้อยตาม

ตัวอย่างที่ 3

“ พิตหุ่นเฟิร์มแบบเบเบ้ ! ใครว่ายาก ! ”

(Bebe Fit Routine Shop, 2022)

“ กระแสมรมากกก ด่านไม่ไหว! #วงการเบเบ้ เข้าแล้วหุ่นปังเลย!!! ”

(Bebe Fit Routine Shop, 2022)

จากตัวอย่าง ประโยคเหล่านี้ใช้คำศัพท์ที่เน้นผลลัพธ์ที่ชัดเจนและเป็นบวก ซึ่งช่วยให้ลูกค้าสามารถจินตนาการถึงผลลัพธ์ที่ต้องการได้ง่ายขึ้น ลดความกังวลของลูกค้าที่อาจรู้สึกว่าการออกกำลังกายเป็นเรื่องยาก “พิตหุ่นเฟิร์มแบบเบเบ้” ข้อความนี้ใช้ชื่อของ “เบเบ้” ซึ่งเป็นที่รู้จักในฐานะผู้มีรูปร่างดี เพื่อสื่อถึงผลลัพธ์ที่น่าดึงดูด นั่นคือการมีหุ่นที่พิตเฟิร์มเหมือนเบเบ้ “#วงการเบเบ้เข้าแล้วหุ่นปังเลย!!!” ข้อความนี้ใช้แฮชแท็กที่เชื่อมโยงกับ “เบเบ้” และใช้คำว่า “ปัง” ซึ่งเป็นคำที่นิยมใช้เพื่อสื่อถึงความน่าพอใจและผลลัพธ์ที่ดี เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจและอยากเข้าร่วม ในกลวิธีนี้ ผู้ส่งสารเน้นที่ผลลัพธ์ และ คุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ เพื่อให้ลูกค้าเกิดความเชื่อมั่น และ มั่นใจในสินค้า หรือ บริการ และกระตุ้นความรู้สึกลูกค้าว่าจะได้รับผลประโยชน์ที่คุ้มค่าเกินราคา

3) กลวิธีการสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ

กลวิธีการสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ การสร้างความน่าเชื่อถือ และความไว้วางใจ เป็นสิ่งสำคัญในการโน้มน้าวใจลูกค้า แฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop ใช้กลวิธีนี้โดยการนำเสนอหลักฐานที่น่าเชื่อถือ และแสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญในด้านสุขภาพ และการออกกำลังกาย ซึ่งช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่ลูกค้าว่าพวกเขาได้รับสินค้า หรือบริการที่มีคุณภาพและได้รับการยอมรับจากผู้อื่น เช่น การอ้างอิงผลลัพธ์ของผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ และรางวัลที่ได้รับ

ตัวอย่างที่ 4

“The Winner: Best Influencer Performance on Social Media สาขา Health and Wellness ที่ได้รับติดต่อกันมาถึง 4 ปีซ้อน !! ”

(Bebe Fit Routine Shop, 2022)

THE WINNER IS... 🏆.

“ผลลัพธ์แห่งการเปลี่ยนแปลงจากนักเรียนภายในคอร์สมาแล้วกว่าหมื่นคน! 🏆”

ARE YOU READY??? ?

(Bebe Fit Routine Shop, 2022)

จากตัวอย่างประโยค “The Winner: Best Influencer Performance on Social Media สาขา Health and Wellness ที่ได้รับติดต่อกันมาถึง 4 ปีซ้อน !! ” ข้อความนี้อ้างอิงถึงรางวัลที่ได้รับ ซึ่งเป็นเครื่องหมายรับรองถึงคุณภาพและความเชี่ยวชาญในด้านสุขภาพและการออกกำลังกาย การได้รับรางวัลติดต่อกันหลายปีช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือ และ “ผลลัพธ์แห่งการเปลี่ยนแปลงจากนักเรียนภายในคอร์สมาแล้วกว่าหมื่นคน! 🏆 ” ข้อความนี้อ้างอิงถึงจำนวนผู้ที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของสินค้าหรือบริการ กลวิธีนี้สอดคล้องกับ หลักการข้อพิสูจน์ทางสังคมที่อธิบายว่า มนุษย์มักจะตัดสินใจ หรือมีพฤติกรรมตามคนส่วนใหญ่ โดยมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่น การแสดงว่าผู้อื่นเลือกใช้สินค้านั้น สร้างความน่าเชื่อถือและแสดงให้เห็นว่ามีคนจำนวนมากได้รับผลลัพธ์ที่ดีจากโปรแกรม โน้มน้าวใจผู้ซื้อให้เกิดความมั่นใจ และตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการ

4) กลวิธีการเสนอสิทธิพิเศษ

กลวิธีการเสนอสิทธิพิเศษ แฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop ใช้กลวิธีการเสนอสิทธิพิเศษ เพื่อจูงใจลูกค้าให้ตัดสินใจซื้อ หรือเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ โดยการมอบสิทธิพิเศษต่างๆ เช่น ส่วนลด ของแถม โค้ดส่วนลด สิทธิพิเศษสำหรับสมาชิก เป็นต้น กลวิธีนี้สอดคล้องกับหลักการต่างตอบแทน ซึ่งอธิบายว่าเมื่อนมนุษย์ได้รับสิ่งของ หรือสิทธิพิเศษใดๆ ก็ตาม มักจะรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณและต้องการตอบแทนด้วยการให้สิ่งของ หรือกระทำการบางอย่างกลับคืน

ตัวอย่างที่ 5

“🔴 บอกต่อโปรเด็ด ซีพิกัด 6 ไอเทมสุดฮอต ลดพิเศษเฉพาะที่ LINE SHOPPING เท่านั้น”

🔴 บอกต่อโปรเด็ด ซีพิกัด 6 ไอเทมสุดฮอต.

“พิเศษสำหรับลูกค้าใหม่! 🌟 WOW ITEM ลดสูงสุด 15% 🌟”

“และสำหรับผู้ที่มิ BEBE FIT ROUTINE BODY STEP อยู่แล้ว สามารถสมัครร่วมกิจกรรมได้ในราคาเพียง 350.- เท่านั้น 🌟”

🚫 LAST DAY !! เปิดรับวันนี้ วันสุดท้ายยยยย !! 🚫

(Bebe Fit Routine Shop, 2022)

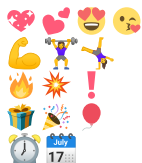
จากตัวอย่างชี้ให้เห็นว่า “บอกต่อโปรเด็ด ซีพิกัด 6 ไอเทมสุดฮอต ลดพิเศษเฉพาะที่ LINE SHOPPING เท่านั้น” วลีนี้ใช้คำว่า “ลดพิเศษ” เพื่อสื่อถึงสิทธิประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับเมื่อซื้อสินค้าผ่าน LINE SHOPPING “พิเศษสำหรับลูกค้าใหม่! 🌟 WOW ITEM ลดสูงสุด 15% 🌟” วลีนี้ระบุถึงส่วนลดสูงสุดที่ผู้บริโภคจะได้รับเมื่อเป็นลูกค้าใหม่ และใช้คำว่า “WOW ITEM” เพื่อดึงดูดความสนใจ และ “และสำหรับผู้ที่มิ BEBE FIT ROUTINE BODY STEP อยู่แล้วสามารถสมัครร่วมกิจกรรมได้ในราคาเพียง 350.- เท่านั้น 🌟”

วลีนี้เสนอสิทธิพิเศษให้แก่ผู้ที่มีสินค้าอยู่แล้ว โดยสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ในราคาพิเศษ ในกลวิธีนี้ ผู้ส่งสารใช้ การผูกมัด เช่น การให้คำมั่นสัญญา การเสนอ การรับรอง เพื่อบริการพิเศษต่างๆ ให้แก่ลูกค้า โดยมีเจตนาโน้มน้าวใจผู้รับสาร ให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจ รู้สึกว่าได้รับคุณค่า และตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการโน้มน้าวใจของ อรรถณ ปิณฑโนโวท (2554) ที่กล่าวถึงการใช้อย่างใจ เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับสาร เกิดความสนใจ และคล้อยตามข้อเสนอ

5) กลวิธีการใช้สัญลักษณ์อีโมจิ

กลวิธีการใช้สัญลักษณ์อีโมจิ แพนเพจ Bebe Fit Routine Shop ใช้กลวิธีการใช้สัญลักษณ์อีโมจิ เพื่อเพิ่มสีสัน ความน่าสนใจ และอารมณ์ความรู้สึกให้แก่ข้อความ โดยสัญลักษณ์อีโมจิเหล่านี้ ช่วยให้อรรถาธิบาย เป็นกันเอง และสื่ออารมณ์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การใช้สัญลักษณ์อีโมจิเป็นส่วนหนึ่งของภาษาภาพ (Visual Language) ที่มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารออนไลน์ Crystal (2006) เนื่องจากช่วยเพิ่มอรรถาธิบายในการสื่อสาร และช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจและเห็นภาพมากยิ่งขึ้น สัญลักษณ์อีโมจิ เป็นการแสดงความรู้สึกที่ใช้แสดงอารมณ์ ความรู้สึก และทัศนคติของผู้ส่งสาร เช่น 💖 สื่อถึงความรัก ความชอบ 🔥 สื่อถึงความแรงด่วน ความตื่นเต้น 🎉 สื่อถึงความสนุกสนาน ความยินดี และการใช้สัญลักษณ์อีโมจิช่วยสร้างความรู้สึกเป็นมิตร และความใกล้ชิด ทำให้ลูกค้ารู้สึกชอบและผูกพันกับแพนเพจมากขึ้น ซึ่งเป็นไปตามหลักการชอบคนเหมือนที่อธิบายว่า มนุษย์มักจะคล้อยตามคนที่ตนเองชอบหรือรู้สึกดีด้วย

ตัวอย่างความหมายการใช้สัญลักษณ์อีโมจิในบริบทของแพนเพจ Bebe Fit Routine Shop

สื่อถึงความรัก ความชอบ ความประทับใจ ความน่ารัก
สื่อถึงการออกกำลังกาย ความแข็งแรง ความกระฉับกระเฉง
สื่อถึงความแรงด่วน ความตื่นเต้น ความสำคัญ
สื่อถึงความสุข ความสนุกสนาน การเฉลิมฉลอง
สื่อถึงเวลา วัน เดือน ปี

ตัวอย่างที่ 6

“🔥 ด่วน ! โปรโมชั่นมีจำนวนจำกัด !!
🕒 วันนี้ - 31 สิงหาคมนี้เท่านั้น 🌟”
🔥 ด่วน ! วันสุดท้าย ! กับโปรสุดฮอต.

(Bebe Fit Routine Shop, 2022)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ประโยคนี้ใช้คำที่เป็นการขี้น่า เช่น “ด่วน” และ “จำนวนจำกัด” เพื่อกระตุ้นให้ลูกค้ารีบตัดสินใจและแสดงความรู้สึกโดยใช้สัญลักษณ์อีโมจิ 🔥 ! และ 🕒 เพื่อสื่อถึงความเร่งด่วน และ การจำกัดเวลา การใช้การขี้น่า ร่วมกับสัญลักษณ์อีโมจิ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของกลวิธีการเร่งด่วน สัญลักษณ์อีโมจิ ช่วยสร้างอารมณ์ร่วม และ กระตุ้นให้ผู้รับสาร เกิดความรู้สึกอยากซื้อสินค้า หรือ บริการ

ตัวอย่างที่ 7

“💖 มาร่วมเป็นส่วนหนึ่งของ #ทีมเบบี้ สร้างสุขภาพที่ดีและหุ่นสวยไปด้วยกัน! เรามีคอมมูนิตี้อบอุ่นและพร้อมสนับสนุนคุณทุกก้าว 😊”

🌟 รีบด่วน! #โอกาสโค้งสุดท้าย #อย่ามัวลังเล 🌟

(Bebe Fit Routine Shop, 2022)

จากตัวอย่างสามารถอธิบายได้ว่า ประโยคนี้เป็นการให้คำมั่นสัญญาว่า ลูกค้าจะได้รับ การสนับสนุน และ ความอบอุ่นจากคอมมูนิตีและการแสดงความรู้สึกหรือ โดยใช้สัญลักษณ์หัวใจ 💖 และ 😊 ใช้เพื่อแสดงความรู้สึกที่เป็นมิตร และ ยินดีต้อนรับ ทั้งนี้ยังใช้ หลักการชอบคนเหมือน เพื่อทำให้ลูกค้า รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของ #ทีมเบบี้

6) กลวิธีการใช้ภาษาพูดและคำสแลง

กลวิธีนี้เป็นการปรากฏร่วมของการใช้ภาษาพูดและคำสแลง แพนเพจ Bebe Fit Routine Shop ใช้กลวิธีการใช้ภาษาพูดและคำสแลง เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นกันเอง เข้าถึงง่าย และลดช่องว่างระหว่างแบรนด์กับลูกค้า โดยการใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการมากนัก คล้ายกับการพูดคุยในชีวิตประจำวัน เหมือน การพูดคุยกับเพื่อน ซึ่งช่วยให้ลูกค้ารู้สึกสบายใจ ผ่อนคลาย และรับสารได้ง่ายขึ้น รวมถึงการใช้คำสแลงที่เป็นที่นิยมในกลุ่มวัยรุ่น และคนรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของแพนเพจ

ตัวอย่างที่ 8

“จัดโปรเด็ดๆ ลดราคาแบบจุ๊กๆ”

(Bebe Fit Routine Shop, 2021)

12.12 END OF YEAR SALE 🎉 .

“คอร์สนี้ปังมากแม่ ไม่สมัครคือพลาด”

LAST CALLING นับถอยหลัง 6 ชั่วโมงสุดท้าย !! .

“มาออกกำลังกายให้ฟิน สนุกจนหยุดไม่ได้”

💖 จับคู่ความฟิต พิซชิตหุ่นปัง ให้คุ้มฟินแบบ x 2.

(Bebe Fit Routine Shop, 2022)

ปัง คือ ยอดเยี่ยม ดีเลิศ ประสบความสำเร็จ

แม่ คือ คำเรียกแทนตัวเอง หรือ เพื่อน ที่แสดงความสนิทสนม

ฟิน คือ มีความสุข รู้สึกพึงพอใจ

จุ๊ก ๆ คือ มากมาย เกินคุ้ม อิ่มเอมใจ

จากตัวอย่าง กลวิธีการใช้ภาษาพูดและคำสแลง ชี้ให้เห็นว่า ภาษาพูดและคำสแลงบางคำถือเป็น การขี้นำ ที่ใช้เพื่อกระตุ้น เชิญชวน หรือโน้มน้าวใจให้ลูกค้าเกิดความสนใจและอยากซื้อสินค้า หรือ บริการ เช่น “มาออกกำลังกายให้ฟิน” หรือ “ไม่สมัครคือพลาด” ซึ่งเน้นการกระตุ้นการตัดสินใจอย่างมีพลัง ในขณะเดียวกัน ภาษาพูดและคำสแลงส่วนใหญ่ยังจัดอยู่ในประเภท การแสดงความรู้สึกที่สะท้อนอารมณ์ ความรู้สึก และทัศนคติของผู้ส่งสาร เช่น “ปังมาก” ที่สื่อถึงความชื่นชม “ฟิน” ที่แสดงถึงความพึงพอใจ หรือ “จุ๊ก ๆ” ที่บ่งบอกถึงความคุ้มค่า

7) กลวิธีการทำให้เป็นเรื่องเล็กน้อย

กลวิธีการทำให้เป็นเรื่องเล็กน้อย แฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop ใช้กลวิธีการทำให้เป็นเรื่องเล็กน้อย เพื่อลดความกังวล ความกลัว หรืออุปสรรคต่างๆ ที่ลูกค้าอาจรู้สึก โดยการนำเสนอให้เห็นว่าการออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพ หรือการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ นั้น เป็นเรื่องง่าย สะดวก ไม่ยุ่งยาก และใช้เวลาไม่นาน โดยการใช่วลีที่ทำให้สิ่งเหล่านั้นดูเล็กน้อย ง่ายตาย และไม่เป็นอุปสรรค ซึ่งช่วยให้ลูกค้ารู้สึกว่า พวกเขาสามารถทำได้ และตัดสินใจเข้าร่วมได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ปณินดา เลอเลิศยุติธรรม (2557) อธิบายว่า การทำให้ดูเป็นเรื่องเล็กน้อยเป็นกลวิธีการอำพรางความจริง โดยใช้ลักษณะทางภาษา เช่น การใช้คำศัพท์ หรือข้อความเพื่อแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องเล็กน้อย ใช้เวลาไม่นาน หรือเป็นปริมาณไม่มาก

ตัวอย่างที่ 9

“🔥 สมัครงานนี้เพียง 990.- 🔥 (จากปกติ 1,990 บาท)”

(Bebe Fit Routine Shop, 2021).

🔥 รับเลย!! เปิดรับสมัครโค้งสุดท้าย!!

“สามารถสมัครร่วมกิจกรรม ได้ในราคาเพียง 350.- เท่านั้น”

🚫 LAST DAY !! เปิดรับวันนี้ วันสุดท้ายยยยย !! 🚫

“👉 พิชิตหุ่นในฝันง่าย ๆ แค่ 4 วัน/week กับโปรแกรมพิเศษจากเบบี้👈”

โปรแรง! สมัครงาน! เหลืออีกเพียง 30 สิทธิ์สุดท้าย🔴

(Bebe Fit Routine Shop, 2022)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นถึง การใช้ภาษาที่ทำให้ข้อเสนอเป็นเรื่องเล็กน้อยโดยเป็นกลยุทธ์สำคัญในโฆษณา เช่น คำว่า “เพียง” ที่สร้างความรู้สึกให้เป็นเรื่องเล็กน้อยไม่เก้นกำลังผู้บริโภคและความพิเศษของข้อเสนอ เช่น “สมัครงานนี้เพียง 990 บาท” สื่อว่าข้อเสนอมีราคาไม่แพง หรือเป็นเรื่องง่ายที่จะทำ ในขณะที่เดียวกัน การใช้คำอย่าง “ง่ายๆ” และ “แค่” เช่น “ง่ายๆ แค่ 4 วัน/week” ทำให้โปรแกรมดูเข้าถึงง่าย ลดความกังวลของผู้บริโภค กลยุทธ์นี้ใช้การบอกเล่า ที่ให้ข้อมูลชัดเจน และการชี้แนะ ที่กระตุ้นให้เข้าร่วม ซึ่งการทำให้ข้อเสนอช่วยเพิ่มความมั่นใจและแรงกระตุ้นใจ

8) กลวิธีการใช้คำเชิญชวน

กลวิธีการใช้คำเชิญชวน แฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop ใช้กลวิธีการใช้คำเชิญชวน เช่น “มา” “ชวน” “ด้วยกัน” เพื่อกระตุ้นให้ลูกค้าเกิดความสนใจและมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ โดยการใช้คำเชิญชวนที่ชัดเจน ตรงไปตรงมาและ สร้างแรงจูงใจ เช่น “มาฟิตไปด้วยกัน” “เลือกเซตที่ใช้แล้วมา STAY FIT ไปด้วยกันนะ💖” “หยิบ Pilates Ball แล้วมาจำกัดส่วนเกินด้วยกันคะ!” เป็นต้น กลวิธีนี้ มักใช้ร่วมกับกลวิธีอื่นๆ เช่น กลวิธีการสร้างความเร่งด่วน กลวิธีการเน้นย้ำผลลัพธ์ ฯลฯ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการโน้มน้าวใจ คำเชิญชวนเหล่านี้ เป็นการชี้แนะ ที่ใช้เพื่อกระตุ้น หรือ ชักชวนให้ลูกค้าทำสิ่งต่างๆ สอดคล้องกับ หลักการชอบคนเหมือนกล่าวไว้ว่า มนุษย์มักจะคล้อยตามเชื้อพียงคนหรือแบรนด์ที่ตนเองชอบ การใช้คำเชิญชวนที่เป็นมิตร และ สุภาพ เช่น “นะค้า” “นะคะ” ช่วยสร้างความรู้สึกใกล้ชิด และ ทำให้ลูกค้ารู้สึกชอบ และ เชื่อใจแบรนด์มากขึ้น

(Bebe Fit Routine Shop, 2022)

กลวิธีการโน้มน้าวใจที่แฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop ใช้นั้น สอดคล้องกับทฤษฎีวัจนกรรมของ Searle (1992) ที่เน้นการใช้ภาษาเพื่อกระทำการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำทางภาษามุ่งโน้มน้าวหรือชักจูงให้ผู้รับสารเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อ หรือพฤติกรรม ตัวอย่างเช่น กลวิธีการสร้างความเร่งด่วน เช่น “รีบจองด่วน” หรือ “โอกาสสุดท้าย” เป็นการกระทำทางภาษาที่มุ่งสร้างความรู้สึกถึงความจำเป็นเร่งด่วน สอดคล้องกับหลักการโน้มน้าวใจของ Cialdini (2023) หลักการขาดแคลน ที่อธิบายว่า มนุษย์มักให้คุณค่ากับสิ่งที่หายาก เพื่อกระตุ้นให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อสินค้าทันที นอกจากนี้ กลวิธีการเน้นย้ำผลลัพธ์ เช่น “ฟิตหุ่นเฟิร์ม” หรือ “ลดน้ำหนัก กระชับสัดส่วน” ก็เป็นการกระทำทางภาษามุ่งเน้นให้

ผู้รับสารเห็นถึงคุณค่าและผลประโยชน์ที่จะได้รับจากสินค้าหรือบริการ เพื่อโน้มน้าวใจให้เกิดความต้องการที่จะซื้อสินค้า กลวิธีนี้สัมพันธ์กับหลักการอำนาจ ที่อธิบายว่า มนุษย์มักจะเชื่อฟัง และทำตามคำสั่งของผู้มีอำนาจ กล่าวคือ ผู้คนมีแนวโน้มเชื่อฟังผู้ที่ถูกมองว่ามีความน่าเชื่อถือหรือมีความเชี่ยวชาญ เช่น การใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ เพื่อแนะนำผลิตภัณฑ์ที่พิเศษ การนำเสนอโดยบุคคลที่มีชื่อเสียงในวงการ ช่วยเพิ่มความไว้วางใจในผลิตภัณฑ์หรือบริการนั้น นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดการโน้มน้าวใจของ Pilsanthawat (2011) ที่เน้นการสร้างความต้องการ ความน่าเชื่อถือ ความรู้สึกเชิงบวกที่ผู้บริโภคมีต่อแบรนด์ เช่น กลวิธีการใช้ภาษาพูดและคำสแลง กลวิธีการใช้สัญลักษณ์อวัจนภาษา กลวิธีการสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ และกลวิธีการเสนอสิทธิพิเศษ ล้วนเป็นกลวิธีที่มุ่งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า ทำให้พวกเขารู้สึกว่าแฟนเพจเข้าใจและใส่ใจความต้องการของพวกเขา ซึ่งจะนำไปสู่ความรู้สึกเชิงบวกต่อแฟนเพจและสินค้า โดยการทำให้ผู้บริโภครู้สึก ชอบ ประทับใจ และผูกพันกับแบรนด์จะนำไปสู่ความไว้วางใจ และโอกาสในการตัดสินใจซื้อที่มากขึ้น เช่นเดียวกับกลวิธีการใช้คำเชิญชวน ใช้เพื่อกระตุ้นให้ลูกค้าเกิดความสนใจ และมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆ เชื่อมโยงกับการชี้แนะ และหลักการโน้มน้าวใจของ Cialdini (2023) หลักการชอบคนเหมือน ซึ่งช่วยสร้างความรู้สึกใกล้ชิด และ ทำให้ลูกค้ารู้สึกชอบ และ เชื่อใจแบรนด์มากขึ้น ขณะที่ กลวิธีทำให้เป็นเรื่องเล็กน้อย สอดคล้องกับ งานวิจัยของ Lerlertuttitham (2013) อธิบายว่า การทำให้ดูเป็นเรื่องเล็กน้อยเป็นกลวิธีการอำพรางความจริงโดยใช้ลักษณะทางภาษา เช่น การใช้คำศัพท์ หรือข้อความเพื่อแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องเล็กน้อย ใช้เวลาไม่นาน หรือเป็นปริมาณไม่มาก

จากการวิเคราะห์ พบว่า แฟนเพจ Bebe Fit Routine Shop สร้างเอกลักษณ์ของแบรนด์ (Brand Identity) ที่แข็งแกร่งและชัดเจน โดยเฉพาะวิธีที่เป็นที่นิยม “วงการเบเบ้...เข้าแล้วออกเลย” ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายและความมุ่งมั่นในการออกกำลังกายตามโปรแกรมของเบเบ้ เอกลักษณ์นี้ช่วยสร้างความแตกต่างและความจดจำให้แก่แบรนด์ ทั้งนี้กลวิธีการโน้มน้าวใจต่างๆ ของ Bebe Fit Routine Shop มีส่วนสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ “วงการเบเบ้...เข้าแล้วออกเลย” และดึงดูดให้ผู้คนเข้าร่วมอย่างต่อเนื่อง โดยวิธีนี้สะท้อนถึงความยาก ท้าทาย ของโปรแกรมออกกำลังกายของเบเบ้ แต่ผู้คนก็ยังคง “เข้า” เพราะเชื่อมั่นในผลลัพธ์ และอยากพิสูจน์ตัวเอง เช่น กลวิธีการเน้นย้ำผลลัพธ์ กลวิธีการสร้างแรงกดดันมีส่วนช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์นี้ ดังนั้น กลวิธีการเน้นย้ำผลลัพธ์ การใช้คำที่สื่อถึงผลลัพธ์ที่ชัดเจน เช่น “ปั้นหุ่นสุดเป๊ะ” “ฟิตหุ่นเฟิร์ม” “ลดน้ำหนัก กระชับสัดส่วน” สอดคล้องกับภาพลักษณ์ของ “วงการเบเบ้” ที่เน้นผลลัพธ์ แม้จะต้องใช้ความพยายามมากก็ตาม คำเหล่านี้กระตุ้นให้ผู้คนอยากเข้าร่วม เพราะเห็นภาพผลลัพธ์ที่ชัดเจน และรู้สึกว่าการพยายามจะคุ้มค่า กลวิธีการสร้างแรงกดดัน การใช้คำว่า “รีบจองด่วน” “โอกาสสุดท้าย” “จำกัดจำนวน” สร้างความรู้สึก “Fear of Missing Out หรือ FOMO ซึ่งแปลว่า ความกลัวที่จะพลาดบางสิ่งบางอย่าง” (Let’s get to know the JOMO and FOMO, 2021) ทำให้ผู้คนรู้สึกว่าต้องรีบเข้าร่วม ไม่งั้นมันจะพลาดโอกาสดีๆ สิ่งนี้สอดคล้องกับความท้าทายของ “วงการเบเบ้” ที่ต้องใช้ความมุ่งมั่น และความรวดเร็วในการตัดสินใจ จะเห็นได้ว่ากลวิธีเหล่านี้ ช่วยสร้างภาพลักษณ์ “วงการเบเบ้” ที่ “เข้าแล้วออกเลย” ได้อย่างสมบูรณ์

แฟนเพจไม่ได้ใช้กลวิธีใดกลวิธีหนึ่งเพียงกลวิธีเดียว แต่ใช้การผสมผสานกลวิธีต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการโน้มน้าวใจลูกค้า ตัวอย่างเช่น กลวิธีการเสนอสิทธิพิเศษร่วมกับกลวิธีสร้างแรงกดดัน สามารถเพิ่มความรู้สึกว่าสินค้ามีจำกัดและกระตุ้นให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อเร็วขึ้น ในขณะที่กลวิธีการใช้ภาษาพูดและคำสแลง ร่วมกับกลวิธีสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ สามารถทำให้ลูกค้ารู้สึกว่าแฟนเพจมีความเป็นมิตรและน่าเชื่อถือ

อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากกลวิธีทางภาษาทั้ง 8 ที่กล่าวมาแล้ว สิ่งที่น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์ของเพจ Bebe Fit Routine Shop คือการนำเสนอการออกกำลังกายที่มีความหลากหลายและปรับเปลี่ยนเข้ากับไลฟ์สไตล์หรือการใช้ชีวิตของผู้ติดตามโดยมีลักษณะสำคัญได้แก่ ความหลากหลายของรูปแบบการออกกำลังกาย การปรับเปลี่ยนเข้ากับไลฟ์สไตล์ การสร้างแรงบันดาลใจและความสนุกสนาน ซึ่งลักษณะสำคัญเหล่านี้ยังได้รับการหล่อหลอมและส่งเสริมผ่านกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการโน้มน้าวใจอีกด้วย โดยความหลากหลายของรูปแบบการออกกำลังกายนั้น คือ แพนเพจนำเสนอการออกกำลังกายที่หลากหลาย ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง แต่มีการผสมผสานทั้งคาร์ดิโอ (Cardio) เวทเทรนนิ่ง (Weight Training) บอดี้เวท (Bodyweight Training) และพิลาทิส (Pilates) เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ติดตามที่แตกต่างกัน กลวิธีการเน้นย้ำผลลัพธ์ มักถูกนำมาใช้ร่วมกับการนำเสนอรูปแบบที่หลากหลายนี้ โดยเน้นถึงประโยชน์ที่แตกต่างกันของแต่ละประเภท เช่น “คาร์ดิโอเบิร์นไขมันสุดปัง!” หรือ “เวทเทรนนิ่งสร้างกล้ามเนื้อเฟิร์มกระชับ! ทั้งนี้ในการปรับเปลี่ยนเข้ากับไลฟ์สไตล์หรือการใช้ชีวิต แพนเพจเน้นการออกกำลังกายที่สามารถทำได้ง่ายๆ ที่บ้าน โดยใช้อุปกรณ์น้อยชิ้น หรือแม้แต่ไม่ต้องใช้อุปกรณ์เลย ซึ่งสอดคล้องกับการใช้ชีวิตของคนรุ่นใหม่ที่มีเวลาจำกัดในการเดินทางไปฟิตเนส กลวิธีการทำให้เป็นเรื่องเล็กน้อย มักถูกนำมาใช้เพื่อลดอุปสรรคในการเริ่มต้น โดยใช้ภาษาที่สื่อถึงความง่ายและสะดวก เช่น “ฟิตหุ่นสวยได้ง่ายๆ ที่บ้าน ไม่ต้องมีอุปกรณ์!” หรือ “แค่ 15 นาที ก็เบิร์นได้เต็มที! นอกจากนี้ การสร้างแรงบันดาลใจและความสนุกสนาน การออกกำลังกายถูกนำเสนอในรูปแบบที่สร้างแรงบันดาลใจและสนุกสนาน ไม่ใช่เรื่องที่น่าเบื่อหรือยากลำบาก ซึ่งช่วยกระตุ้นให้ผู้ติดตามอยากมีส่วนร่วมและออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ กลวิธีการใช้ภาษาพูดและคำสแลง รวมถึง กลวิธีการใช้สัญลักษณ์โฉมใจ มีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองและสนุกสนาน เช่น “มาฟิตแบบฟินๆ กันเถอะ! 🥰😊” หรือ “ทำนี่ปังมากแม่! ลองเลย!” นอกจากนี้ กลวิธีการใช้คำเชิญชวน ยังช่วยกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม เช่น “มาฟิตไปด้วยกันนะค่า! 💖”

จะเห็นได้ว่า แพนเพจได้ใช้เอกลักษณ์เหล่านี้โดยหล่อหลอมเข้าด้วยกันกับกลวิธีทั้ง 8 กลวิธีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้แพนเพจ Bebe Fit Routine Shop แตกต่างจากเพจขายสินค้าออนไลน์อื่น ๆ ที่อาจเน้นเพียงการขายสินค้าโดยไม่มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการออกกำลังกายที่หลากหลายและเข้าถึงง่าย พร้อมกับ สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า กระตุ้นความสนใจ และส่งเสริมการตัดสินใจซื้อได้อย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1) ศึกษาผลกระทบของกลวิธีการโน้มน้าวใจต่อทัศนคติ และพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค เช่น วิเคราะห์ว่ากลวิธีใดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อมากที่สุด กลวิธีใดส่งผลต่อทัศนคติต่อแบรนด์ในระยะยาว อาจใช้แบบสอบถาม สัมภาษณ์ หรือทดลอง เพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

2) เปรียบเทียบกลวิธีการโน้มน้าวใจของ Bebe Fit Routine Shop กับแพนเพจขายสินค้าออนไลน์อื่นๆ เช่น เปรียบเทียบกับแพนเพจที่ขายสินค้าประเภทเดียวกัน หรือแพนเพจที่ใช้ Influencer คนอื่น ๆ เพื่อวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย และ เรียนรู้กลยุทธ์ที่แตกต่าง

References

- Bebe Fit Routine Shop. (2021, October 13). **Get Your Gear Ready, And Let's Get Fit Together!** [Image Attached] Facebook. (<https://www.facebook.com/photo/?fbid=193998906153071&set=pcb.194343849451910>) (In Thai)
- Bebe Fit Routine Shop. (2021, December 7). **Hurry! Final call for applications!** [Image Attached]. Facebook. <https://www.facebook.com/photo/?fid=244356667783961&set=a.136116621941300> (In Thai)
- Bebe Fit Routine Shop. (2022, March 21). **LAST CALLING DON'T HESITATE!** [Image Attached]. Facebook. <https://www.facebook.com/photo/?fid=297424285810532&set=pcb.297469562472671> (In Thai)
- Bebe Fit Routine Shop. (2022, July 31). **Amazing deal! Apply now! Only 30 spots left.** [Image Attached]. Facebook. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=380378494181777&set=a.136116621941300> (In Thai)
- Cialdini, R B. (2023). **Influence The Psychology of Persuasion** [Influence the Psychology of Persuasion] (6th ed.). ARROW.
- Crystal, D. (2001). **Language and the Internet**. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139164771>
- ETDA Reveals IUB 63 Survey Results: Thai People's Internet Usage is Overwhelming, Almost Half a Day, COVID-19 Played (2021, April 9). Electronic Transactions Development Agency. <https://www.etda.or.th/th/newsevents/pr-news/ETDA-released-IUB-2020.aspx> (In Thai)
- Get to know “Bebe Thanchanok”, the first internet idol. The owner of the phrase “Exercise” (2022, September 11). Komchadluek. <https://www.komchadluek.net/entertainment/thai-entertainment/529328> (In Thai)
- Lerlertyuttitham, P. (2013). Concealing strategies for creating power in Thai Media Language. In A. Prasithrathsint (ed.), **Language and power**. Language and power papers from an academic conference (pp. 184-186). Thailand Research Fund. (in Thai)

Let's get to know the JOMO and FOMO consumer groups. Let's get to know them to reach the customer group to help your business take off like a rocket (2021, December 24). Fillgoods. <https://www.fillgoods.co/online-biz/shop-orders-know-consumer-jomo-fomo-marketing-segment/> (In Thai)

Mahapornprachak, T. (2021, March 10). **COVID Accelerates Business Shift to Digital**. Bank of Thailand. https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/articles/Article_24Apr2021.html. (In Thai)

Mitrapant, C. (2021, December 15). **ETDA Reveals COVID-19 as a Notable Factor: Gen Z Had the Highest Internet Usage in the First Year, Surpassing Gen Y, the 6-Time Champion**. Electronic Transactions Development Agency. <https://www.etda.or.th/th/pr-news/ETDA-released-IUB-2021.aspx> (In Thai)

Pilanthanawat, A. (2011). **Persuasive communication**. Chulalongkorn University Press. (In Thai)

Searle, J. R. (1992). **Speech Acts: an Essay in the Philosophy of Language**. Cambridge University Press.

กลวิธีการเล่าเรื่องในนวนิยายเรื่องอันกามการุณย์

Narrative technique In Novel Non fa niente

สิริพร เพชรสุราษฎร์ / Siripron Chettasurat

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Email: canasasa_@hotmail.com

Received: August 2, 2025

Revised: August 14, 2025

Accepted: August 16, 2025

Abstract

This article aims to study the narrative techniques and the construction of meaning through storytelling in LADYS's novel, "Non fa niente." The study found that the novel employs a stream of consciousness approach as narrative technique, using a first-person perspective to convey the story through the voice of the mother character who addresses her child. This technique serves to explain and organize the narrative through her thoughts and reflections. As for construction of meaning, the novel portrays a human being in search of their identities. The desire to express one's true-self conflicts with expectations from society and family, leading to a feeling of 'otherness' and a struggle to find one's own space. The story is narrated as if it were a confession of one's sins, revealing the desire to be free from the constraints of one's assigned gender and socially-defined roles. Ultimately, it is about living a life as a normal human being who can fulfill their own desires.

Key words: narrative technique, Non fa niente

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องและวิธีการประกอบสร้างความหมายผ่านการเล่าเรื่องในนวนิยายเรื่องอันกามการณย์ของลาติต พบว่า ในด้านกลวิธีการเล่าเรื่อง นวนิยายเรื่องนี้มีกลวิธีการเล่าเรื่องแบบกระแสนึก ด้วยมุมมองสรรพนามบุรุษที่ 1 ถ่ายทอดเรื่องราวผ่านน้ำเสียงของตัวละครแม่ที่ส่งสารไปยังลูก เสมือนเป็นการอธิบายและเรียบเรียงเรื่องราวผ่านความนึกคิด ด้านการประกอบสร้างความหมาย สะท้อนให้เห็นถึงภาพของมนุษย์ผู้แสวงหาตัวตน ซึ่งความต้องการแสดงออกในตัวตนที่ต้องเป็นขัดแย้งกับความคาดหวังของสังคมและครอบครัว ทำให้รู้สึกกลายเป็นอื่นจึงต้องดิ้นรนแสวงหาพื้นที่ของตนเอง การเล่าเรื่องราวเหมือนการสารภาพความผิดบาปของตนเองที่ต้องการเป็นอิสระจากการถูกจำกัดโดยเพศกำเนิดของร่างกายและบทบาทที่ถูกกำหนดโดยสังคม เพื่อใช้ชีวิตอยู่ในฐานะมนุษย์ธรรมดาคนหนึ่งที่ทำตามความปรารถนาของตนเองได้

คำสำคัญ: กลวิธีการเล่าเรื่อง, อันกามการณย์

บทนำ

อันกามการณย์เป็นนวนิยายของลาติต (LADYS) นักเขียนรุ่นใหม่ซึ่งเป็นที่รู้จักในโซเชียลมีเดีย ผู้มีสำนวนการเขียนที่โดดเด่นด้วยภาษาสละสลวย รุ่มรวยทางอารมณ์ ทั้งยังนำเสนอประเด็นความเป็นเกย์ (queer) วิธีการใช้ชีวิตและการแสดงความเป็นเพศที่ไม่ถูกจำกัดด้วยเพศกำเนิดและเพศสภาพ สะท้อนให้เห็นความร่วมมือของสังคมปัจจุบันที่เปิดกว้างและมีความเข้าใจเรื่องความเลื่อนไหลของเพศมากยิ่งขึ้น ผลงานของลาติตผ่านการพิจารณาคัดเลือกเป็นหนึ่งในสื่อนวนิยายรอบคัดเลือก (shortlist) รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (S.E.A. Write) ประจำปี 2567 จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ คุณเคนต์และข้าพเจ้า และ อันกามการณย์ (Non fa niente) เป็นที่น่าสังเกตว่าหนังสือนวนิยายรอบคัดเลือกในปี 2567 มีผลงานที่กล่าวถึงตัวละครซึ่งมีเพศสภาพต่างจากกรอบที่สังคมกำหนดไว้ และมีความต้องการแรงกล้าที่จะแสดงตัวตนอันแท้จริงออกมา นวนิยายมีความยาวเรื่องสั้นมากขึ้น มีสำนวนการใช้ภาษาหลายรูปแบบ ภาษาถิ่น สหบท และมีการนำเสนอรูปแบบต่าง ๆ ผู้เขียนเลือกนวนิยายเรื่อง อันกามการณย์ มาศึกษาเพราะนวนิยายเรื่องนี้เป็นที่กล่าวถึงของผู้อ่านบนพื้นที่โซเชียลมีเดียอย่างแพร่หลายและหยิบยกความเจ็บปวดของตัวละครเอกที่ต้องการเป็นอิสระจากการจำกัดของเพศมาเชื่อมโยงกับผู้อ่าน มีความร่วมสมัย โดยนวนิยายเรื่องนี้ได้เล่าเรื่องราวของ “ลลนา” ผู้ต้องการเปลี่ยนแปลงตัวตนทางกายภาพของตนเองไปสู่ร่างกายและเพศสภาพที่ปรารถนา ต้องการหนีออกจากบทบาทของเพศสภาพที่สังคมกำหนด ทั้งความเป็นภรรยาและความแม่ ทำให้น้ำเสียงของตัวละครที่เล่าเรื่องเต็มไปด้วยความรู้สึกผิดบาปและความเจ็บปวด เพราะความรักความผูกพันตามบทบาทของความเป็นแม่ที่มีต่อลูกขัดแย้งกับความปรารถนาส่วนลึกของจิตใจ คำประกาศของคณะกรรมการคัดเลือกหนังสือประเภทนวนิยาย รอบคัดเลือก รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ประจำปี 2567 ได้กล่าวว่า “ปมใหญ่ปมนี้ถูกเน้นย้ำอย่างหนักหน่วงผ่านมุมมองของผู้เล่าเรื่องที่ใช้สรรพนามว่าแม่ ผู้รวบรวมความกล้าสารภาพความจริงกับลูก ผ่านเรื่องราวการเดินทางของตัวตนทางเพศที่ฉีกทำลายสายใยทางสังคมรอบตัวไปทีละอย่าง ผ่ากรอแผลไว้ในภาษา คำ และการเรียบเรียงที่เน้นผัสสะเชื่อมโยงสิ่งของกับร่างกายและความคิดความรู้สึกไปตลอดทั้งเรื่อง วิธีการนำเสนอเรื่องเช่นนี้ทำให้เห็นบทบาทของวรรณกรรมในการเผยให้เห็นความอ่อนไหวของมนุษย์ในบริบทของการเคลื่อนไหวเรื่อง

ความเท่าเทียมทางเพศ ที่ไม่อาจตัดขาดร่างกายที่เปี่ยมเลือดเนื้อสัญชาตญาณ และอารมณ์ความรู้สึก ออกจากชีวิต อุดมการณ์และสังคมได้” (The 2024 S.E.A. Write Award Selection Committee, 2024) โดยสรุปนวนิยายเรื่องนี้มีความโดดเด่นด้วยกลวิธีการเล่าเรื่องและภาษาที่สละสลวย มีปมความย้อนแย้งระหว่างตัวตนที่ต้องการเป็นและบทบาทหน้าที่ของความเป็นแม่ที่ต้องเป็น ซึ่งนำเสนอด้วยการเล่าเรื่องแบบ กระแสสำนึก ผู้เขียนจึงนำแนวคิดศาสตร์การเล่าเรื่องมาศึกษาตัวบทในครั้งนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องในนวนิยายเรื่องอันกามการณีย์
2. เพื่อศึกษาการประกอบสร้างความหมายผ่านกลวิธีการเล่าเรื่องในนวนิยายเรื่องอันกามการณีย์

ทบทวนวรรณกรรม

ศาสตร์การเล่าเรื่อง (narratology) เป็นการศึกษาธรรมชาติลักษณะและหน้าที่ซึ่งเป็นลักษณะร่วมของเรื่องเล่าแบบต่าง ๆ (Tailanga, 2003) กล่าวคือ เป็นการศึกษาขององค์ประกอบของตัวบทผ่าน น้ำเสียง มุมมอง วิธีการนำเสนอเรื่องราว ตัวละคร ฉาก และแก่นเรื่อง เพื่อตีความการประกอบสร้างความหมายของตัวบทผ่านการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบข้างต้น

1. มุมมองและการเล่าเรื่องแบบกระแสสำนึก

1.1 มุมมอง (point of view) กลวิธีการเล่าเรื่อง พรรณณะ หรือมุมมอง หมายถึง วิธีการเล่าเรื่องของนักเขียนหรือผู้แต่ง ในเรื่องเล่าแต่ละเรื่อง นักเขียนจะเป็นผู้กำหนดหรือเลือกกว่าใครจะเป็นคนเล่าเรื่องหรือจะเล่าเรื่องผ่านสายตาหรือ “มุมมอง” ของใคร (Sangkhaphanthanon, 1996, p. 197) มุมมองนั้นจะสอดคล้องกับตัวผู้เล่าเรื่อง ทำให้เกิดน้ำเสียงบนหน้ากระดาษ ซึ่งผู้เล่าเรื่องนั้นไม่ใช่คนเขียน แต่แบ่งเป็น 3 ประเภทคือ 1. มุมมองของผู้เล่าเรื่องที่ปรากฏตัวในฐานะตัวละครในเรื่อง (narrator as a participant) ประกอบด้วยผู้เล่าเรื่องที่เป็นตัวละครหลักและผู้เล่าเรื่องที่เป็นตัวละครรอง มักใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 เล่าเรื่อง โดยผู้เล่าเรื่องมีบทบาทเป็นของตัวละครในเรื่อง 2. มุมมองของผู้เล่าเรื่องที่ไม่ปรากฏตัวในฐานะตัวละครในเรื่อง (narrator as a non-participant) แบ่งย่อยเป็น 2 ลักษณะ คือ 1. ผู้เล่าเรื่องเป็นผู้รู้แจ้งหรือมุมมองแบบพระเจ้า เล่าได้ไม่จำกัดเสมือนพระเจ้าที่รู้แจ้งทุกอย่าง 2. ผู้เล่าเรื่องรู้แจ้งเฉพาะตัวละครเอก มุมมองนี้จะจำกัดอยู่เพียงตัวละครเอกของเรื่อง ไม่ได้ล่วงรู้ถึงตัวละครอื่น และ 3. ผู้เล่าแบบกวีวิสัย เป็นการถ่ายทอดการกระทำของตัวละครโดยไม่ก้าวมาในโลกภายในของตัวละครทั้งหมด นำเสนอเพียงการกระทำไม่ได้แสดงความเห็นหรือสรุป ผู้เล่าไม่ได้มีตัวตนอยู่ภายในเรื่อง มักใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 เพื่อบรรยาย

1.2 การเล่าเรื่องแบบกระแสสำนึก (stream of consciousness) คือ กลวิธีการเล่าที่นำเสนอกระบวนความคิดของตัวละครที่ไม่ต่อเนื่อง ไม่สมเหตุสมผล มีลักษณะเป็นกระแส (stream) อันต่อเนื่องของความคิดที่ไม่ต่อเนื่อง พัฒนามาจากบทพูดคนเดียว (monologue) ที่มุ่งถ่ายทอดความคิดของตัวละคร

2. โครงเรื่อง หมายถึง ลำดับเหตุการณ์ที่ประกอบเข้าเป็นเรื่อง (Sangkhaphanthanon, 1996, p. 163) จุดสำคัญ 2 ส่วน คือ ความต้องการความปรารถนาของตัวละคร และ อุปสรรคที่ขัดขวางไม่ให้ตัวละครนั้นสมความปรารถนา Tailanga (2003, pp. 3-4) กล่าวว่า โครงเรื่องที่ตีควรมีเอกภาพ มี 3 ส่วน

คือ ตอนต้น ตอนกลาง และตอนจบ โครงเรื่องที่เน้นไปที่เหตุการณ์และลำดับเหตุการณ์ที่ตัวละครต้องเผชิญกับอุปสรรคถือว่าเป็นโครงเรื่องแบบเก่า ในขณะที่โครงเรื่องแบบใหม่จะไม่ให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ แต่จะเน้นไปที่ความคิดและความรู้สึกของตัวละครสำคัญ กล่าวคือ งานเขียนสมัยใหม่ถ่ายทอดความรู้สึกของตัวละคร มากกว่าจะเล่าเรื่องที่ลำดับเหตุการณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ

3. ฉาก หมายถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ อารมณ์และสิ่งประดิษฐ์ อาจรวมถึงสถานที่ เวลา ฉากที่เป็นธรรมชาติ ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ นอกจากนี้ ฉากไม่ใช่แค่สิ่งแวดล้อมภายนอกของตัวละครเท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อภาวะจิตใจของตัวละครอีกด้วย (Sangkhaphanthanon, 1996, p. 190)

4. ตัวละคร หมายถึง ผู้ที่มีบทบาทในเรื่องราว ตัวละครในเรื่องเล่านั้นไม่จำเป็นต้องเป็นคนเสมอไป ตัวละครอาจเป็นสัตว์ อนุมนุษย์ หรือวัตถุสิ่งของ แต่ไม่ว่าตัวละครจะเป็นอะไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่ผู้อ่านสามารถเรียนรู้ได้จากตัวละครก็คือ ตัวละครเป็นสิ่งที่สมมติหรือสัญลักษณ์เพื่อเทียบเคียงธรรมชาติและพฤติกรรมของมนุษย์เสมอ (Sangkhaphanthanon, 1996, p. 173) ตัวละครจะมีลักษณะ 2 ประเภทใหญ่ ๆ ด้วยคือ ตัวละครกลม (round character) ตัวละครที่มีความใกล้เคียงกับมนุษย์ ลักษณะนิสัยซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ และตัวละครแบน (flat character) ตัวละครที่มีความเรียบง่าย ลักษณะทางนิสัยน้อย มันคงไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง และเพื่อให้เข้าใจถึงมิติของการศึกษาตัวละคร ผู้เขียนจึงได้รวมนิยามการจำแนกประเภทที่ใช้ศึกษาตัวละครเพิ่มเติม ตามแนวคิด Tailanga (2003, p. 53) ได้แก่ ตัวละครแบบพลวัต (dynamic character) คือตัวละครที่มีการเปลี่ยนแปลง และตัวละครแบบสถิต (static character) คือตัวละครที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ ตัวละครหลายเชิง (complex character) เป็นตัวละครที่มีความซับซ้อนของบุคลิกภาพ และตัวละครเชิงเดียว (simple character) ตัวละครที่มีลักษณะนิสัยไม่ซับซ้อนเข้าใจง่ายกว่า

5. แก่นเรื่อง (theme) คือ ความคิดหลักของเรื่อง สาระสำคัญที่ผู้แต่งมีจุดประสงค์ต้องการสื่อมายังผู้อ่าน แก่นเรื่องมักจะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความจริงของชีวิต แต่ในเรื่องเล่าไม่จำเป็นต้องมีแก่นเรื่องเสมอไป เพราะเรื่องเล่าแต่ละเรื่องมีวัตถุประสงค์ต่างกัน ดังนั้น การมีแก่นเรื่องหรือไม่ขึ้นอยู่กับประเภทของเรื่องเล่า และจุดมุ่งหมายที่ต้องการสื่อสารมายังผู้อ่าน แก่นเรื่องยังใช้เป็นศูนย์กลางของเรื่องและเป็นจุดมุ่งหมายของเรื่อง

จากกรอบแนวคิดที่กล่าวมา ผู้เขียนใช้แนวคิดกลวิธีการเล่าเรื่องเพื่อหาการสร้างความหมายในนวนิยายของลาลิต การศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องประกอบไปด้วย มุมมองและการเล่าเรื่องแบบกระแสนึก โครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร และแก่นเรื่อง ทั้งนี้ ด้านมุมมองและผู้เล่าเรื่อง ผู้เขียนได้นำเอาแนวคิดเรื่องกลวิธีการเล่าเรื่องแบบกระแสนึกเข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อให้เข้ากับลักษณะของตัวบทที่ใช้การเล่าแบบกระแสนึก ในส่วนด้านการศึกษาตัวละคร ผู้เขียนจะใช้นิยามตัวละครพลวัตและตัวละครสถิตเพื่อให้เข้ากับการศึกษาตัวบทในครั้งนี้

ขอบเขตของการศึกษา

บทความนี้ศึกษานวนิยายเรื่อง “อันกามการณีย์” ของลาลิต

วิธีการดำเนินการวิจัย

บทความนี้ดำเนินการศึกษาด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ โดยการใช้กรอบแนวคิดศาสตร์การเล่าเรื่อง กล่าวคือ วิเคราะห์กลวิธีการเล่าเรื่องผ่านองค์ประกอบ น้ำเสียงและมุมมอง วิธีการนำเสนอเรื่องราวตัวละคร ฉาก และแก่นเรื่อง ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนวนิยายเรื่อง อันกามการุณย์ และกรอบแนวคิดเกี่ยวกับศาสตร์การเล่าเรื่อง
2. วิเคราะห์กลวิธีการเล่าเรื่องและค้นหาคำความหมายของตัวบทจากกลวิธีที่ใช้ในการเล่าเรื่อง
3. สรุปและอภิปรายผลการศึกษาในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษานวนิยายเรื่อง อันกามการุณย์ โดยลาติต ด้วยกรอบแนวคิดศาสตร์การเล่าเรื่องตามวัตถุประสงค์ 2 ข้อ 1. เพื่อศึกษากลวิธีการเล่าเรื่อง และ 2. เพื่อศึกษาการประกอบสร้างความหมายผ่านกลวิธีการเล่าเรื่อง พบว่า

1. การศึกษากลวิธีการเล่าเรื่อง

1.1 มุมมองและการเล่าเรื่องแบบกระแสนึก

“เมื่อลองนับเวลา แม้ก็รู้ว่าลูกอยู่ในช่วงเลิกเรียน ลูกคงเดินออกมาหน้ารั้วโรงเรียนเป็นฝั่งประหมธรดีกว่าฝั่งมัธยม มีร้านขายขนมเรียงรายบนทางเท้า มีมอเตอร์ไซด์ขับซอกแซกตามช่องว่างระหว่างรถยนต์ ครันรถทำให้ลูกยืนจมูก ลูกชะเง้อค้อมองหาแม่แม้รู้ว่าแม่ไม่อยู่ แม่ต้องออกเดินทาง แม่ไปเที่ยว ไปทำธุระของแม่ ไปทำสิ่งที่ลูกไม่เข้าใจนักว่าเพราะเหตุใดถึงต้องไปนานเพียงนี้ ลูกเอ๋ย เชื้อเถาะว่าแม่แต่ตัวตัวเองก็ไม่แนใจนัก” (LADYS, 2024, p. 7) เรื่องได้เริ่มต้นที่ “ลลนา” หรือ “ลัล” ตัวละครหลักในเรื่องเล่าถึงภาพของลูกสาวกำลังรอคอยพ่อของเธอ หรืออดีตสามีของลลนาไปรับเธอที่โรงเรียน โดยคำนวณจากเวลาที่ห่างกันระหว่างอิตาลีและไทย คาดว่าเวลาประมาณนี้เป็นเวลาเลิกเรียนของลูกสาว ลลนาได้เดินทางมายังเมืองฟลอเรนซ์ ประเทศอิตาลี แล้วช่วงขณะที่ท่องเที่ยวอยู่นั้นความคำนึงที่มีต่อลูกสาวได้เล่าเรื่องรวานับตั้งแต่ตอนที่ลาเกิดมาจนถึง จุดเปลี่ยนผันที่ทำให้ลลนาตัดสินใจเปลี่ยนแปลงเป็นตัวตนใหม่ที่ตนเองต้องการมาโดยตลอด แต่ในน้ำเสียงนั้นไม่ได้บอกถึงความยินดี หากแต่เต็มไปด้วยความเศร้าและความรู้สึกแปลกแยก “ความเป็นอื่นช่างเกิดขึ้นอย่างง่ายดายเสียจริงนะลูก สองวันมานี้ แม่รู้สึกว่าคุณไม่ใช่สิ่งอื่นสิ่งใดโดยนอกละเลยจากคนนอก” (LADYS, 2024, p. 9) ในบทความชิ้นนี้จะใช้คำว่า “เธอ” แทนตัวลลนา เพื่อให้เข้าใจถึงบริบทตัวตนผู้เล่าของลลนาที่ยังคงแสดงความเป็นผู้หญิงและความเป็น “แม่” ในน้ำเสียงที่ถ่ายทอดไปยังลูกสาวของเธอ แม้ว่าตัวตนของเธอจะกลายเป็นบุคคลข้ามเพศไปแล้วก็ตาม

เรื่องราวถูกเล่าด้วยมุมมองสรรพนามบุรุษที่ 1 ที่ตัวผู้เล่าเป็นตัวละครในเรื่อง ลลนาใช้น้ำเสียงของผู้หญิง น้ำเสียงของความเป็นแม่ในการเล่าเรื่องราว ตั้งแต่ที่ลูกสาวคลอดออกมา สายใยความรักที่มีต่อลูกแสดงถึงความอ่อนแอในตัวเธอ ถึงแม้จะปรารถนามีร่างกายแบบผู้ชาย แต่เธอไม่สามารถลบตัวตนความเป็นแม่ของตนเอง บทบาทในฐานะผู้หญิงได้ ลลนาตระหนักถึงความรักความผูกพันที่มีต่อลูกสาวตั้งแต่ตอนที่เธอยังอยู่ภายในครรภ์ เป็นสายใยที่ลูกส่งต่อมารื้อรอย ความเป็นแม่สู่ความเป็นแม่ของลูกในอนาคต นั่นคือสิ่งที่เธอ

ได้สัมผัสจากแม่ในตอนที่ยังอยู่ในฐานะลูก และคิดว่าบทบาทของความเป็นแม่ เป็นสิ่งที่ถูกส่งต่อรุ่นสู่รุ่น หรืออีกนัยหนึ่งเป็นหน้าที่ที่ติดอยู่กับเพศสภาพตั้งแต่กำเนิด “แม้รู้ว่าลูกจะตอบแทนแม่ด้วยความเป็นแม่ และเพียงแค่นี้เป็นแม่ นั่นก็มากพอให้สายใยนี้คงอยู่ชั่วชีวิตของเรา สายใยนี้ แม่หวงอย่างไ้รงโง่ง หวง ด้วยลักษณะที่ไม่เคยและจะไม่เกิดกับสิ่งของชิ้นไหน” (LADYS, 2024, p.27) ลลนาแสดงบทบาท “แม่” ในน้ำเสียงของเธอตลอดทั้งเรื่อง เรื่องราวที่เธอลำเลียงไปยังลูกในห้วงคำนึงของเธอ วิธีการเล่าเรื่องเป็นไปแบบกระแสน้ำ (stream of consciousness) คือเล่าสิ่งที่อยู่ภายในใจของตัวละครออกมา สิ่งที่เล่า นั้นแม้จะมีรายละเอียด แต่ลำดับเหตุการณ์ปะติดปะต่อคล้ายกับความคิดผุดขึ้นมา เล่าเรื่องเชื่อมโยงด้วยความทรงจำเป็นสื่อกลาง เป็นสายสัมพันธ์ของลลนาและคนที่มีความเกี่ยวข้องกับกบเธอ ลูกสาว สามี พ่อ และชายคนรัก ซึ่งความสัมพันธ์ของพวกเขาส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดและเรื่องราวที่ถ่ายทอดออกมา

ลลนาเป็น “แม่” ในบทบาทของผู้เล่าเรื่อง แต่เมื่ออยู่กับสามี ลลนากลายเป็น “ฉัน” และ “เรา” ในน้ำเสียง และกลายเป็น “ผม” เมื่ออยู่กับชายคนรักในศึกแถวของเขา ตัวตนของลลนาเปลี่ยนไปตามน้ำเสียง “เรา” เป็นคำแทนตัวลลนาทุกครั้งที่มิณัฐ สามีของเธอบปรากฏในเรื่อง น้ำเสียงที่เธอใช้สนทนากับสามี เธอรู้สึกว่าสิ่งที่เธอต้องการจะเป็นไม่ใช่สิ่งที่ใครหลายคนจะเข้าใจหรือยอมรับได้โดยง่าย อีกนัยหนึ่งคล้ายกับการยืนยันว่าเธอยังคงติดอยู่ในบทบาทของผู้หญิง เหมือนคำนำหน้าที่ไม่มีวันเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นเมื่อไหร่ก็ตามที่เธอได้พบเจอกับผู้คนที่รับรู้และเห็นเธอในฐานะผู้หญิง ในฐานะภรรยาของมิณัฐ ลลนาจะเป็น “เรา” ตามบทบาทผู้หญิงและภรรยา “ลดา นับแต่วันนี้แม่ล่อกลั่นออกจากความเป็นหญิง แม่ตัดผมสั้นพอ ๆ กับพ่อของลูก แม่เลิกสวมเสื้อผ้าที่เคยใส่ สีสีสติ๊กของแม่อ่อนจางลงทว่าวัน หลายคนบอกว่าแม่ซิดเซียวลง แต่แม่รู้สึกแจ่มชัดขึ้น ในความผันแปรทั้งหมดนี้ ทางเสียงเดิม ๆ คือสิ่งที่แม่ยังยึดไว้เหมือนเครื่องผ่อนโทษ แม่พทมันไว้เหมือนเครื่องยืนยันตัวตนว่าฉันคนนี้ยังเป็นคนเดิม แม่จะพูดจะขากับพ่อของลูกเสมอ เหมือนที่จะไม่มีวันปรึภักพูดครึกับใครก็ตามที่รู้จักแม่ในนามของความเป็นหญิง แม่พูดจะอย่างไม่เคยนี้จะเปลี่ยนแปลงเหมือนกับคำนำหน้าชื่อแม่ที่ไม่มีวันเปลี่ยนไป” (LADYS, 2024, p. 43-44) ขณะเดียวกันเมื่อเธอเล่าถึงตัวเอง “ฉัน” จะปรากฏขึ้นมา แม้สรรพนาม “ฉัน” จะไม่ได้เจาะจงว่าตัวผู้เล่าจะต้องเป็นเพศหญิงเสมอ แต่ในน้ำเสียงจะเห็นว่า “ฉัน” ของลลนายังแฝงความรู้สึกอย่างผู้หญิงเอาไว้ “ถ้าฉันพูดครึ เราจะไม่ใช่พ่อฉันหรือเปล่า ไม่ชอบในแบบคนไม่ถูกจะดา เหมือนผู้คนที่ยึดหยวมทอมที่พูดครึ ใช้ เขาคิดว่าฉันเป็นทอม ฉันไม่ใช่ผู้ชาย ไม่เหมือนสัณนิค อย่างนั้นพูดจะดึกว่า ไ้ใหม่ เขาคงสบายใจกว่า นี่เป็นพื้นที่ของเขา เขาควรสบายใจ แต่เขาไม่รู้จักฉันนี่ ฉันควรใส่ใจเขาแคไหน” (LADYS, 2024, p. 44) ลลนายังมีความลังเลที่จะแสดงออกอย่างผู้ชาย เพราะคิดว่าเพศสภาพที่เป็นนั้นสร้างความรู้สึกรู้สึกเป็นอื่นให้กับเธอ ต่อเมื่อภายหลังที่เธอไปหาชายคนรักที่ติดแกว ตัวตนได้เปลี่ยนเป็น “ผม” ที่ในตอนแรกลลนาไม่กล้าแสดงตัวตน “ผม” ออกมา เพราะอยู่ต่อหน้าลูกสาว ต้องอยู่ในบทบาทน้ำเสียงแม่ และ “ฉัน” ในภายหลังที่ลลนามหาคนชายคนรักและพัฒนาความสัมพันธ์ทางกาย เธอได้เปลี่ยนตัวตนจาก “ฉัน” ในความนึกคิด กลายเป็น “ผม” ในบทสนทนายาระหว่างทั้งสอง “ผม...ที่แรกแม่เอ่ยคำว่าผมได้ไม่เต็มเสียงนัก เหมือนว่าฉันยังไม่ใช่คำของแม่ แต่เมื่อเห็นสีหน้าของเขามิเปลี่ยนไป แววดตาเขามิให้คิดว่าคำคำนั้นไม่ระคายใจเขาแม้แต่น้อย เขายังรอคอยให้แม่พูดต่อ แม่จึงเอ่ยเต็มเสียงขึ้น ผมไม่เป็นไร” (LADYS, 2024, p. 112) ถึงแม้ว่าเรื่องราวที่เล่าจะมุ่งสื่อไปหาลูกสาว สิ่งที่เล่านั้นกลับเต็มไปด้วยความรู้สึกแปลกแยก และความเจ็บปวดจากความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับชายคนรัก ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากการที่ลลนาคิดว่าสามี นั้นยังแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่เธอลำเลียงไม่มีวันจะสื่อไปยังลูกสาวได้อย่างแท้จริง

1.2 โครงเรื่อง

นวนิยายเรื่องนี้ใช้การเล่าลำดับเหตุการณ์แบบย้อนอดีต โครงเรื่องมีลำดับเหตุการณ์ไม่ชัดเจน แม้จะเล่าด้วยวิธีกระแสน่าสนใจ เส้นเวลาปัจจุบันคือสถานการณ์ที่ลลนาท่องเที่ยวอยู่ที่เมืองฟลอเรนซ์ ขณะเดียวกันห้วงคำนึงของลลนาที่ได้เล่าเรื่องราวในอดีต สลับสถานการณ์ปัจจุบันกับเหตุการณ์ในห้วงอดีต เป็นช่วง ๆ บางครั้งก็เชื่อมโยงสิ่งของพบเจอกับความทรงจำ “ผ้าสีแดงที่ปรุ่งรังสิ่งของทั้งหมดนั้นมันชอบเป็น แฝงฟู แม่เอง นึกถึงอีกพูหนึ่ง เป็นผู้ที่อยู่ปลายผ้าผืนนั้น มันสีแดงอย่างจืดหรือไม่ใช่ หรือเป็นผู้ที่อยู่ตรงชาย เสื้อสีแดง แม้ชุดคู่ความทรงจำจึงเห็นว่า เสื้อตัวนั้นอยู่บนไม้แขวน ในตู้มีเสื้ออีกหลายตัว มีแต่สีฉูดฉาด มี เสื้ออมปิก มีต้นสีทอง มีขนเฟอร์ มีหางนกยูง เสื้อตัวนั้นเคยคลุมลงบนไหล่เปลี่ยนเปล้าของแม่ แม่กลั่นลมหายใจ เห็นดวงตาตัวเองในกระจก ลูกรัก นั่นคือดวงตาของผู้ตะลึงงัน” (LADYS, 2024, pp. 33-34) หรือความทรงจำที่เชื่อมความทรงจำ จุดเริ่มต้นเรื่องราวในอดีต เริ่มตั้งแต่ตอนที่ลูกสาวของเธอเกิด เมื่อได้อยู่ในบัพบาทของแม่และภรรยาตามบรรทัดฐานสังคม ลลนาตระหนักได้ว่าความปรารถนาแท้จริงคือการเป็นผู้ชาย แต่สามียังไม่อาจทำให้ใจยอมรับความต้องการของเธอได้และยังหวังว่าเธอจะเปลี่ยนใจ ลลนาได้พบกับชายคนหนึ่งซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนเรื่องราว ในตอนหลังพบว่าเขาเป็นคนขายบริการและไม่สามารถตอบแทนความรู้สึกของเธอได้ แต่ลลนายืนยันว่าต้องการมาพบเขา กระทั่งพบว่าเขารักคนอื่น เธอจึงตัดสินใจว่าเปลี่ยนแปลงร่างกายและจบบัพบาทของผู้หญิง ทั้งหน้าที่แม่และหน้าที่ภรรยา กลับไปสู่เส้นเวลาเดิมที่ลลนาอยู่ที่เมืองฟลอเรนซ์ สถานที่เริ่มต้นและจบเรื่องราว ในตอนต้นเรื่องเรื่องราวกล่าวถึงลูกสาวเสมือนการสื่อสาร ทั้งที่ไม่ได้มีผู้ฟัง “แม่เดินต่อและเริ่มเล่า ส่วนลูกไม่ได้ยิน” (LADYS, 2024, p. 25) เรื่องราวหลังจากนั้นจึงกลายเป็นเรื่องของชายคนรักที่เป็นปมใหญ่ของเรื่องราว

แม้ว่าความผูกพันและความคำนึงถึงลูกสาวจะเป็นสิ่งที่กำหนดตัวบัพบาทผู้รับสาร แต่เรื่องราวที่ส่งออกไปนั้นไม่ได้ส่งถึงตัวผู้ฟัง และเรื่องราวที่ส่งผลกับลลนามากที่สุดเป็นความสัมพันธ์ที่เธอมีกับชายคนรัก ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักในการสรรภาพาปผ่านห้วงคำนึงที่ส่งไปยังลูกสาว โดยเปรียบว่าเป็นรอยที่ถูกสลักไว้ “หากพ่อของลูกทิ้งรอยคอดไว้ที่นิ้วนางข้างซ้ายของแม่ ส่วนลูกทิ้งรอยแตกไว้บนหน้าท้องแม่ เขาคอนนั้นก็ทิ้งรอยสลักอันถาวรไว้เช่นกัน” (LADYS, 2024, p. 34) อย่างที่กล่าวไปเมื่อข้างต้นว่า สารที่เธอเล่านั้นไม่มีวันไปส่งไปถึงลูกสาวได้ กระแสเรื่องราวนี้จึงเป็นแค่ความทรงจำที่ติดอยู่ในความคิด เมื่อลลนาจมดิ่งอยู่กับตนเองและเจอสิ่งกระตุ้นความทรงจำ เรื่องราวจะผุดขึ้นมาตามสิ่งที่เห็นหรือสัมผัส การเล่าเรื่องที่ส่งไปไม่ถึงลูกสาว อีกนัยหนึ่งเป็นความรู้สึกที่อยากจะได้ถอนความผิดพลาดที่ละทิ้งหน้าที่ความเป็นแม่ เพื่อทำตามความปรารถนาของตนเอง ทั้งการมีความสัมพันธ์ที่ไม่ถูกต้องกับชายคนรัก การละทิ้งร่างกายที่ถูกผูกมัดกับบัพบาทของความเป็นผู้หญิง อันเป็นบัพบาทที่ถูกกำหนดและถูกคาดหวังจากสังคม

1.3 ฉาก

ฉากในเรื่องอันถกถามการณีย์ เป็นฉากที่มีเค้าโครงจากความเป็นจริง ตามเรื่องราวจะเห็นได้ว่า ฉากที่พบจะแบ่งออกเป็นสองส่วนตามพื้นเวลาคือ ฉากปัจจุบันที่อยู่เมืองฟลอเรนซ์ ประเทศอิตาลี และฉากเป็นอดีตอยู่ที่ประเทศไทย เล่าด้วยความเป็นกระแสน่าสนใจรายละเอียดบางอย่างบ้างก็ชัดเจน บ้างก็ขาดหายเช่นความทรงจำของมนุษย์ “แม้รู้ว่ากระเบื้องแผ่นที่อยู่ได้อ่างล้างหน้าของแม่มีรอยบิน ช่วงทำคอนหล่นใส่เมื่อหลายปีก่อน เหมือนที่รู้ว่าลูกมีรอยหยักที่พื้นหน้าสีล่าง เป็นรอยหยักเล็ก ๆ ที่ไม่มีผลดีหรือผลร้ายอะไร ทว่าที่นี่ แม่เข้าห้องน้ำไปแล้วสองหรือสามครั้ง แต่จำไม่ได้ด้วยซ้ำว่าพื้นในห้องน้ำเป็นลายอะไร อาจเป็นสีขาวเหมือนผนัง สีครีม สีน้ำตาลอ่อน หรือลายไม้ แม่ไม่รู้” (LADYS, 2024, p. 9) นอกจากฉากจะเป็น

องค์ประกอบที่ทำให้เห็นมิติทางพื้นที่แล้ว อีกความหมายหนึ่งฉากเป็นพื้นที่พิเศษที่ส่งผลต่อตัวละคร ลลนา พื้นที่ที่ส่งผลต่อการนิยามตัวตนของลลนา เมื่ออยู่ที่บ้านลลนากลายเป็นแม่และภรรยา มีหน้าที่ดูแลลูก ดูแลบ้าน โดยที่สามีของเธอพยายามประคับประคองชีวิตคู่เอาไว้ ด้วยบริบทของสังคมที่สร้างมาตรฐานความเป็นบ้าน ความเป็นครอบครัวอันประกอบด้วยพ่อแม่ลูกภายใต้การหลังเดียวกัน สาเหตุที่ลลนาตัดสินใจขอญัตติแต่งงาน เพราะเธอใฝ่หาบ้านหรือพื้นที่ที่เป็นของตัวเอง “เรากำพร้าแม่ ญัฐ เรากำพร้า บ้านเราทั้ง เราเป็นคนเร่ร่อนจรจัด เรากำลังหาบ้านใหม่ เธอเป็นบ้าน ไม่ใหญ่โตแต่คงมาอยู่ เรามาถึงหน้าบ้านแล้ว เรากอดคอ มือสองข้างกอดกำชีว์ เรากำลังร้องเข้าไป เธออยากให้เราเรียกเราไว้ แม่เราตายแล้ว ญัฐ ส่วนพ่อก็เกลียดเรา หากเขาถาม แม่คงตอบเขาไปแบบนั้น” (LADYS, 2024, p. 62) ลลนาเป็นคนเริ่มสร้างบ้านหลังนี้ขึ้น หรือเป็นคนเริ่มต้นความคิดการสร้างครอบครัวขึ้น แต่เมื่อพบว่าบ้านตามข้อกำหนดของสังคมไม่ใช่สิ่งที่ลลนาแสวงหา แม้จะอยากทิ้งบทบาทในฐานะผู้หญิง เธอยังยอมรับข้อตกลงของสามีที่ยึดเวลาแยกทางออกไปอีก กล่าวคือบ้านเป็นสถานที่แห่งการประนีประนอม ระหว่างลลนากับสามี เธอยอมเป็นภรรยาและแม่ภายในพื้นที่บ้าน แม้จะเปลี่ยนแปลงรูปลักษณ์ภายนอกให้ดูไปทางผู้ชายมากขึ้น เมื่ออยู่ที่ทำงานลลนากลายเป็นพนักงานคนหนึ่ง การทำงานเป็นบาร์เทนเดอร์ทำให้เธอมีวิถีการใช้ชีวิตที่แตกต่างจากคนส่วนมาก ฉากทางเวลาจึงมักจะเป็นตอนกลางคืนจนถึงช่วงเช้ามืด ลลนาทำงานช่วงเย็นและเลิกงานช่วงเช้ามืด ช่วงเลิกงานเป็นช่วงที่เธอตัดสินใจว่าจะกลับบ้านหรือไปหาชายคนรัก ฉากทางเวลาช่วงเช้ามืดเป็นเหมือนความลับซ่อนเร้น ความมืดที่ยังไม่ถูกแสงส่องสว่าง สอดคล้องกับความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับชายคนรักที่ต้องปกปิดไม่ให้ใครรับรู้ และเมื่ออยู่ตึกแถวของชายคนรักลลนากลายเป็นตัวตน “ผม” ที่เธออยากเป็นมาตลอด “ฉันอยากเดินเข้าไปกอดเธอ ไม่อย่างนั้นก็ตะโกนเรียกเขา ฉันไม่รู้ชื่อ อย่างนั้นฉันจะเรียกว่าคุณ คุณ ได้โปรดเถิดคุณ เปิดประตูให้ฉัน รับฉันเข้าไป พุดกับฉันสักคำ มองหน้าฉันอย่างวันนั้น ฉันจะนั่งอยู่บนเก้าอี้ตรงโต๊ะกลม นั่งในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง ไม่ใช่แม่ ไม่ใช่เมีย หากครั้งเขาค้นเจอเครื่องต้มฉันจะรับ ไม่ว่าอะไรก็รับ” (LADYS, 2024, p. 78) พื้นที่ในตึกแถวคือพื้นที่ที่ลลนาแสวงหา ความปรารถนาที่จะเป็นส่วนหนึ่งและได้รับการยอมรับในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง ไม่ใช่ในฐานะแม่หรือภรรยาที่ถูกกำหนดด้วยบริบททางสังคม เธอจึงหวนกลับไปยังตึกแถวของชายคนรักเสมอ เพราะที่นั่นเสมือนพื้นที่ที่ลลนาแสวงหามาตลอด กล่าวโดยสรุป บ้านและที่ทำงานเป็นสถานที่ที่ลลนายังคงความเป็นตัวตนเดิม เป็นผู้หญิง แสดงออกอย่างผู้หญิงดังที่ถูกคาดหวัง แต่เมื่ออยู่ในตึกแถวของชายคนรักเธอแสดงออกถึงตัวตนที่เธอต้องการจะเป็นและรู้สึกคล้ายได้รับการยอมรับด้วยท่าทีอันสงบของเขา

1.4 ตัวละคร

ตัวละครในนวนิยายเรื่องอันการภรณ์ มีจำนวนน้อยมาก ยิ่งโดยเฉพาะตัวละครที่มีบทบาทและส่งผลต่อเรื่องราว ลลนา ลดา ลูกสาวของลลนา ญัฐ สามีของลลนา ชายคนรัก และตัวละครรองที่ปรากฏเป็นส่วนน้อย พ่อของลลนา และแม่ที่เพื่อนที่ทำงาน ลลนาเป็นตัวละครที่มีลักษณะเป็นพลัด มีความซับซ้อนเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ ด้วยบทบาทของลลนาที่เป็นผู้เล่าเรื่องราว เธอจึงเป็นตัวละครที่ใกล้ชิดกับผู้อ่านมากที่สุด ผู้อ่านจึงได้เห็นพฤติกรรมและพฤติกรรมของเธอได้มากกว่าตัวละครอื่น รวมถึงตัวละครชายคนรัก แม้ผู้อ่านจะได้เห็นพฤติกรรมและรู้จักเขาผ่านการเล่าของลลนา ก็ยังเห็นได้ว่า ชายคนรักของลลนาเป็นตัวละครที่มีความซับซ้อนเช่นเดียวกัน เขาไม่ได้แสดงถึงด้านที่ดีหรือด้านที่ร้ายสุดขีด สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามสถานการณ์ ลลนาแสดงออกถึงอารมณ์อันอ่อนไหวและขัดแย้งกันเอง ระหว่างความเป็นแม่และความต้องการเป็นผู้ชาย เธอเล้าถักด้านอ่อนแอของตนเองในฐานะที่ไม่สามารถจัดการกับปัญหาได้ เมื่อเธอไปปรับลูกที่โรงเรียนแล้วคิดค้น “แม่ร้องให้ต่อหน้าลูกที่อายุสามขวบ ร้องเจี๊ยบ ๆ หมดเสียงสะอื้นไว้หลังริม

ฝึกปากที่ไม่แน่นอน น้ำตาแม่ไหล มันอุ่นและทำให้ภาพของลูกพราวเบลอส เมื่อแม่ร้องลูกก็ร้องบ้าง แต่ลูกร้องเสียงดัง ปากลูกเบสสลับอ้ากว้าง สุดอากาศ แม่จึงต้องหยุดร้อง แม่กลืนก้อนสละอันลงคอ พยายามปลอมลูกให้เงียบด้วยประโยคไร้ความหมาย” (LADYS, 2024, pp. 37-38) กลานารู้ว่าความสัมพันธ์ของเธอกับชายคนรักเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง แต่ยังคงกลับไปหาเขาเสมอแม้จะมีความคิดขัดแย้งภายในใจ ด้วยแปลกแยกและไม่มีใครเข้าใจความปรารถนาที่แท้จริงของเธอ กลานาจึงมองหาคนหรือสถานที่ที่เธอสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยที่ไม่รู้สึกผิดที่ผิดทาง ซึ่งคนที่สามารถตอบรับความต้องการของกลานาได้คือชายคนรัก “เขาเหมือนกวาง- แค่ว่า ส่วนตัวเขาไม่เหมือนอะไรเลย ฉันดูเขาไม่ออก เขาสวมเสื้อแขนยาวสีขาว กางเกงสีดำ ทาลิปมันสีชมพูอ่อน ต้มน้ำจืด ในบ้านมีแมริลิน มีร่องเท้าสีแดงสายรัดยาวถึงเข่า เขาอาจมีแฟนก็ได้ ส่วนเรา มีเธอ ญัฐ ฉันมีสามี และฉันมีความลับ” (LADYS, 2024, p. 67) ด้วยท่าทีอันสงบบางอย่าง และการยอมรับกลานาเข้ามาในพื้นที่ แต่เน้นเป็นเพราะอาชีพของเขา การเป็นศิลปินตลกควีนและการขายบริการ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เขาต้องเข้าถึงผู้คนเพื่อรายได้ ความสัมพันธ์ทางร่างกายเป็นเสมือนการแลกเปลี่ยน แต่ความสัมพันธ์ของเขากับกลานา เขารู้ว่ากลานาต้องการใครสักคน จึงตอบรับความต้องการนั้น โดยไม่ได้ต้องการอะไร ขณะเดียวกันก็ไม่มีอะไรให้เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน หรือตอบรับความรู้สึกของกลานา

สิ่งที่กลานาและชายคนรักมีร่วมกัน คือทั้งสองต่างเป็นคนแปลกแยกและโดดเดี่ยว ด้วยตัวตน ด้วยการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางเพศแบบควีนีย์ กลานาต้องการเป็นผู้ชายจึงบอกสามีว่าต้องการพบหมอเพื่อวิเคราะห์สภาพจิต อันนำไปสู่การผ่าตัดแปลงเพศ ส่วนชายคนรักเป็นคนทำงานกลางคืน เป็นตลกควีน อาชีพการแสดงที่ต้องแต่งตัวเป็นผู้หญิงแสดงการร้องเพลงเหมือนหรือการลิปซิงก์ (lip-sync) ในสถานบันเทิง “ดวงตาทางคูใหญ่โตขึ้นเมื่ออยู่ภายใต้แพนตาปลอมหนาแดง เหนือขึ้นไปเป็นคิ้วที่ถูกเขียนวาดให้โค้ง เขาแต่งหน้าจัดมาก ใบหน้าขาวกลมทึบด้วยไฮไลต์ คอนทัวร์ และเชคคิ้ว สีพวงแก้มและเปลือกตาปิดเปลือกขณะจิตซิดซึ่งเป็นธรรมชาติของเขาไปหมดสิ้น ปากที่เคยทิ้งรอยลิปมันสีชมพูอ่อนไว้บนขอบแก้มบัดนี้เป็นสีแดงจัด นอกนั้น จากผมหยักศกประปราย วิคส์ดำทำให้เขามีส้นผมเป็นลอนหนาวาวถึงสะโพกที่ตรงที่เขาไม่เหมือนแมริลิน แต่แม้ก็นึกถึงหลอนในกรอบรูป” (LADYS, 2024, p.134) ทั้งกลานาและชายคนรักต่างเป็นตัวตนที่ตกอยู่ตรงกลาง ระหว่างความเป็นหญิงชายที่ถูกบริบททางสังคมกำหนด ขณะเดียวกันก็มีความย้อนแย้ง กลานาที่แต่งตัวเป็นผู้ชายมีความต้องการจะเป็นผู้ชาย แต่หลงรักผู้ชาย ชายคนรักที่แต่งตัวเป็นผู้หญิง แต่มีความสัมพันธ์กับผู้หญิง นอกจากนั้นชายคนรักของกลานายังทำการขายบริการ เพื่อให้มีรายได้มาพอจ่ายค่าเช่าที่พักที่เขาอาศัยอยู่ในที่เรลกลานาไม่ได้ตระหนักถึงข้อนั้น ทั้งไม่เคยถามถึงแหล่งรายได้ของเขา คิดว่าสิ่งที่เขาชอบให้คือความเห็นใจ “แม่นันตัวลูกขึ้นจากเตียง จู๋ ๆ ความเสียเปรียบล่ะก็ทำให้แม่กระดาก แม่ขยับหันหลังให้เขาและหย่อนขาลงข้างเตียง ฝ่าเท้าแม่เหยียบย่ำสัมผัสพื้นไม้เย็น ๆ ด้วยหวังให้มันช่วยเรียกสติ สิ่งที่อยู่ในหัวแม่คือ ฉันเอากับกะหรี่ปั้วหรือ เขาคือกะหรี่ปั้ว ส่วนฉันก็ถลันเข้ามาในบ้านเขาที่หลอนคนนั้นเป็นคนง่าย ฉันเอาเขา หลงรักเขา แต่เขาเป็นกะหรี่ปั้ว” (LADYS, 2024, p. 227) กลับกันแล้วชายคนรักมักมีโอกาสให้กลานาได้เข้ามาในพื้นที่ของเขา เสมือนผู้ให้บริการที่รู้ว่าจะมอบสิ่งใดให้ตรงแก่ความต้องการของลูกค้า ความสัมพันธ์คือการแลกเปลี่ยน เขามีความสัมพันธ์หญิงคนหนึ่งเพื่อให้ได้อยู่ในสถานที่ที่เขารัก แต่ความสัมพันธ์ของกลานากับชายคนรัก ไม่ใช่กระทำการแลกเปลี่ยน เขาไม่ได้อะไรจากกลานา และเธอก็ไม่ได้อะไรจากเขาเช่นกัน

ขณะที่ตัวละครอื่น ๆ ในเรื่องเป็นตัวละครสถิต ไม่ซับซ้อน ไม่เปลี่ยนแปลงเนื่องจากปรากฏตัวน้อย หรือถูกเล่าเพียงแว่มนเดียวผ่านกลานา เช่น ลดา ที่ถูกเล่าในเชิงพฤติกรรมที่แสดงออกมาด้วยความเป็น

เด็ก หรือณัฐ สามิของลลนา ที่ถูกเล่าในแง่คนทั่วไปที่เข้าใจยอมรับการสารภาพความต้องการอยากเป็นผู้ชายของลลนาไม่ได้ แม้ลลนาจะเป็นทุกข์ “ไม่ใช่ ประโยคที่ว่า ณัฐ เราอยากตัดผมที่แม่ต้องบอกเขา แต่เป็น ณัฐ เราอยากเป็นผู้ชาย ไม่ใช่อยากเพราะแค่อยาก แต่เพราะเราเป็น ณัฐ เราเป็นผู้ชาย แม้ไม่รู้ว่าเขาจะเข้าใจไหม ยิ่งกว่านั้นคือ เขาจะรับได้ไหม” (LADYS, 2024, p. 98) ด้วยความพยายามของณัฐที่ต้องการประคองความสัมพันธ์และความเป็นครอบครัวไว้ ทำให้ทั้งสองมีความสัมพันธ์ที่กระอักกระอ่วน ณัฐคาดหวังว่าลลนาจะเปลี่ยนใจ ส่วนลลนาต้องคาดเดาความคิดของสามีและประหม่าทุกครั้งต่อสายตาที่มองมายังเธอ “ดวงตาฉงนหลบลุบลครั้งหนึ่ง และเมื่อมันเหลือบขึ้นมาใหม่ แม่เห็นความท้อที่ทำให้แม่อยากจะทรุดตัวลง อยากปล่อยลูกให้วิ่งลงพื้น ลูกจะตื่น นั่งขัดข้างวงงุน อาจร้องไห้ก็ได้ ส่วนแม่จะกรี๊ดร้องออกมาว่า อ๋อแม่เองเราแบบนี้! อ๋อแม่เองเรา แต่ไม่ได้ เขาต้องมอง เพราะเรายังอยู่ด้วยกัน เราคือคู่หัวมีเมีย เราสวมแหวน เราแบ่งเตียงนอน เขาพา ฉันท้าย เราอุ้มลูกของเรา อย่างนั้นเขาคงมองแบบไหน คำถามนี้เกิด” (LADYS, 2024, p. 66) นอกจากณัฐแล้ว ตัวละครพ่อของลลนาถูกเล่าผ่านมุมมองของเธอในแง่คนที่ว่า เขาเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ลลนารู้สึกงัดกับความรู้สึกในฐานลูก เพราะเธอไม่อาจทำตามความคาดหวังของเขาและความคาดหวังของสังคมได้ “แม่เอาพ่อของแม่ออกไปไม่ได้ ท่านเป็นโรคไตรระยะสี่ แม่รู้แล้ว แม่ไม่โยกกรู แต่รู้ไปแล้วทำเอ๊ย แม่คิด ไม่ใช่คำท่าน แม่ด่าโธของท่าน ด่าเศษแก้วที่ฝังอยู่ในรองเท้า ด่าเงินในกระเป๋าที่มีไม่มาก ด่าอดีตที่ผ่านมาและปัจจุบันที่พอนพะ แม่มาหาเขาเพราะแม่ไปก็อื่นไม่ได้ เวลานี้แม่ไม่โยกเป็นแม่ ไม่โยกเป็นเมีย กระทั่งลูกก็ไม่โยกเป็น” (LADYS, 2024, p. 131)

2. การศึกษาการประกอบสร้างความหมายผ่านกลวิธีการเล่นเรื่อง

2.1 แก่นเรื่อง

แก่นเรื่องและการประกอบสร้างความหมาย “อันกามการณีย์” ตามชื่อเรื่องนั้นหมายถึงความรัก ความใคร่ที่ถูกหยาบย่นให้ด้วยความกรุณา ชายคนรักคนนั้นเปิดรับ รองรับความต้องการด้วยการมีความสัมพันธ์ทางกายกับลลนา ด้วยเหตุผลว่าเขารู้ว่าลลนาต้องการใครสักคน เขาจึงได้หยาบย่นความการณีย์นั้นให้กับเธอโดยที่ไม่ได้มีความรู้สึกของเขาเองเข้ามาเกี่ยวข้อง และไม่มีสิ่งใดที่มอบกลับไปให้เธอเพื่อเป็นการตอบแทนความรักที่ลลนามีต่อเขาได้ “ทำไม คินนินคุณเปิดประตู คุณก็รู้ว่าต่างหานั้นไม่ใช่ของผม เขาปล่อยให้ผมเจ็บปวดเป็นผู้เฒ่าอยู่หลายวินาที เมื่อเขาตอบ เพราะคุณต้องการผม แม่ถอนหายใจเหยียดยาว นีละลูก ความการณีย์ของเขา เขามีลักษณะอย่างนี้ มีมาตั้งแต่วันแรก เพียงแต่ว่าแม่รักเขา แม่จึงเห็นไม่ขัด ยิ่งแม่รักเขามากเท่าไร แม่ก็ยิ่งเห็นไม่ถ่วงแท้” (LADYS, 2024, p. 229) การยอมรับจากเขา เหมือนความเห็นอกเห็นใจที่ถูกหยาบย่นให้ แม้จะเป็นการยอมรับด้วยท่าทีอันสงบและฉาบฉวย แต่สำหรับลลนานั้นคือความการณีย์ที่เธอต้องการมากที่สุด การถูกยอมรับในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษากลวิธีการเล่นเรื่องในนวนิยายเรื่อง “อันกามการณีย์” ของลาติต พบว่านวนิยายเรื่องนี้มีการเล่นเรื่องที่ใช้กลวิธีทางภาษาแบบกระแสนักถ่ายทอดความคิดและความทรงจำของตัวละคร เสมือนว่ากำลังเล่าเรื่องและมีผู้รับฟังอยู่ น่าเสียดายที่ใช้นั้นเต็มไปด้วยความเจ็บปวด ด้วยรับรู้สำราญที่ตนเองเล่า นั้นไม่มีวันส่งไปถึงผู้รับสาร เพราะเป็นเพียงการสารภาพบาปภายในใจผ่านความทรงจำ การศึกษากลวิธีการเล่นเรื่องในนวนิยายเรื่องนี้ได้แบ่งเป็นประเด็นตามกรอบแนวคิด ดังนี้

1. มุมมองและการเล่าเรื่องแบบกระแสน้ำ นวนิยายเรื่องนี้มีการเล่าเรื่องด้วยมุมมองของสรรพนามบุรุษที่ 1 คือตัวละครเอกของเรื่อง ลลนา ใช้กลวิธีทางภาษาแบบกระแสน้ำ คือ การเล่าเรื่องที่เป็นกระแสต่อเนื่องของความคิดที่ไม่ปะติดปะต่อกัน จะเห็นว่าลำดับของเรื่องราวไม่ได้ลำดับไปตามเส้นเวลา หากแต่เป็นกระแสความคิดที่ผุดขึ้นมาตามความทรงจำของตัวละคร

2. โครงเรื่อง ในนวนิยายมีการใช้โครงเรื่องการลำดับเหตุการณ์ไม่ชัดเจน เนื่องจากกลวิธีกระแสน้ำที่ทำให้ความทรงจำไม่ปะติดปะต่อกัน บางเรื่องเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทีหลัง บางเรื่องเป็นสถานการณ์ที่ตัวละครว่าคาดเดาว่าจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นจริง แม้เส้นเวลาปัจจุบันจะรู้ว่าตัวละครกำลังทำอะไรอยู่ในสถานที่ไหน แต่สิ่งที่เล่าภายในความคิดของตัวละครกลับไม่ได้ลำดับอย่างชัดเจน คล้ายกับความคิดที่ผุดขึ้นตามสิ่งกระตุ้นภายนอก หรือตามความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร

3. ฉาก ส่วนมากจะเป็นฉากที่อยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง ทั้งฉากที่อยู่ประเทศอิตาลีและฉากที่ประเทศไทย ฉากในนวนิยายเรื่องนี้แสดงมิติเรื่องเวลาและเรื่องพื้นที่พิเศษที่ส่งผลต่อตัวละคร ทางมิติเวลา คือช่วงเวลาปัจจุบันลลนาอยู่ที่เมืองฟลอเรนซ์ ประเทศอิตาลี แต่ฉากในกระแสเรื่องราวความคิดเป็นฉากที่อยู่ประเทศไทย ส่วนพื้นที่พิเศษได้แก่ตึกแถวของชายคนรัก สถานที่ที่สร้างตัวตนใหม่ของลลนาขึ้นที่นั่น กลายเป็นพื้นที่ที่ลลนาสามารถแสดงตัวตนอัตลักษณ์ที่เธอปรารถนาโดยตลอด อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่ปลดปล่อยบุคลิกของเธอบนฐานแม่ ภรรยา และลูก

4. ตัวละคร มีสองลักษณะด้วยกันคือ ตัวละครแบบพลวัต คือตัวละครที่มีความซับซ้อน สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ตามสถานการณ์ มีความใกล้เคียงกับมนุษย์ นั่นคือลลนาตัวละครเอกของเรื่อง ผู้เล่าเรื่องราว เป็นตัวละครที่ใกล้ชิดกับผู้อ่านมากที่สุด กับตัวละครชายคนรักของเธอ ที่ถูกเล่าถึงบ่อยครั้ง ทำให้เห็นพฤติกรรมของเขาด้าน และ ตัวละครแบบสถิต เป็นตัวละครที่ไม่ได้มีการแสดงพฤติกรรมให้เห็นรอบด้าน ผู้อ่านจะรู้จักพวกเขาเพียงด้านเดียว มักจะเป็นตัวละครรองที่ปรากฏตัวน้อยครั้ง ถูกเล่าถึงในแงุ่มทางความรู้สึกของลลนาที่มีต่อพวกเขา

5. แก่นเรื่องและการประกอบสร้างความหมาย อันกามการุณย์ หมายถึง ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ การรับความสัมผัสทางกายที่ถูกหือยยื่นให้ลลนาด้วยความการุณย์ จากมุมมองของเธอ แม้ความจริงชายคนรักจะมอบพื้นที่ มอบสิ่งที่เธอต้องการให้เพราะเพียงแค่ว่ารู้ว่าลลนาต้องการใครสักคน ไม่ได้ให้เพราะต้องการได้รับสิ่งใดตอบแทนแม้แต่ความรู้สึก ซึ่งความการุณย์นั้นกลับกลายเป็นสิ่งที่ทำให้เธอเจ็บปวด

อันกามการุณย์ เป็นนวนิยายแนวกระแสน้ำ บอกเล่าเรื่องราวของตัวละครที่ทุกข์ทรมานกับความผิดหวัง และความปรารถนาที่ต้องการจะหลุดออกจากพันธนาการของบริบททางสังคม ในฐานะแม่และภรรยา แต่เมื่อได้สัมผัสกับอิสระที่ปรารถนา ได้เข้าไปอยู่ในพื้นที่ที่คิดว่าตนเองแล้ว พบว่ามันไม่ได้เป็นอย่างที่หวัง ทั้งยังสร้างความเจ็บปวดให้ กลวิธีแบบกระแสน้ำทำให้เห็นความต่อเนื่องของเรื่องเล่า ที่เป็นเหมือนภาพที่เรียงกันอย่างไร้ระเบียบ เหมือนกระแสน้ำ ความคิดของมนุษย์ ความทุกข์อันเกิดจากความแปลกแยกในอัตลักษณ์ทางเพศ และวิถีการใช้ชีวิตที่ปรารถนา แต่พบกับความผิดหวังและล้มเหลวในการใช้ชีวิต ลลนาเพียงแค่อยากได้รับการปฏิบัติอย่างมนุษย์คนหนึ่งที่ไม่ได้ติดอยู่ในสถานะหรือบทบาทอะไร นวนิยายเรื่องนี้สะท้อนภาพสังคมปัจจุบันในแง่ที่มนุษย์ต้องดิ้นรนเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตได้ตามมาตรฐานของสังคม ทำตามบทบาทหน้าที่ ถ้าหากไม่ปฏิบัติตามหรือไม่ได้อย่างที่ถูกต้องหวังจะถูกกลืนทอนคุณค่า กลายเป็นคนแปลกแยกที่ไม่อาจเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จึงต้องหาพื้นที่ที่เป็นของตนเอง การศึกษาในครั้งนี้อยู่ที่สังคมของ Samitinantana (2010) ที่ศึกษาเรื่องการสร้างตัวละครเพศที่สามในภาพยนตร์ และ Dumrisathol-

lamark (2012) ที่ศึกษาเรื่อง ภาพลักษณ์ของหญิงร่วมเพศที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์เอเชียตะวันออก พบว่า การแสวงหาตัวตนของตัวละครเพศที่สามหรือร่วมเพศ มักขัดแย้งกับกรอบบรรทัดฐานทางสังคม และต้องเผชิญกับความคาดหวังจากสังคมและคนในครอบครัว อันเป็นสาเหตุที่ทำให้ตัวละครเหล่านั้นมีความทุกข์ เมื่ออัตลักษณ์ทางเพศเป็นสิ่งที่สั่นไหวมากยิ่งขึ้น ผู้คนแสดงออกอัตลักษณ์ทางเพศที่จำแนกแยกออกไปจากเพศกำเนิดทางร่างกายหญิงชาย หรือจารกสนิยมทางเพศที่ไม่ได้จำกัดเพียงแค่เรื่องทางกายภาพ แต่รวมไปถึงความพึงใจที่มีต่อการนิยามสนิยมทางเพศจนทำให้การจำแนกเพศทางเลือกเพิ่มขึ้น ดังนั้นแล้วการกำหนดบทบาททางเพศสภาพไม่อาจใช้ได้กับทุกคน ในปัจจุบันยังมีงานวรรณกรรมที่สะท้อนมุมมองวิฤตการณ์การแสดงออกอัตลักษณ์ทางเพศของผู้มีความหลากหลายทางเพศแบบเควียร์จำนวนไม่มาก เมื่อเทียบกับงานเขียนบันเทิงคดีที่นำเสนอเรื่องของผู้มีความหลากหลายทางเพศในแง่ของความบันเทิงเป็นหลัก ผู้เขียนหวังว่าในอนาคตจะมีงานวรรณกรรมสร้างสรรค์ที่สะท้อนภาพหรือเป็นเสียงสะท้อนที่เล่าถึงประเด็นความหลากหลายทางเพศมากขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะ งานเขียนของลาดิตเริ่มเป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น แต่ยังไม่มีการถูกนำมาศึกษากรณีการศึกษาเรื่องเพศวิถีและศึกษาการสร้างตัวละครในงานเขียนของลาดิตชิ้นอื่น ๆ ทั้งเรื่องสั้นและนวนิยาย

References

- Dumrisathollamark, K. (2012). **Representation of lesbian images in East Asian movies** [Master's thesis, Chulalongkorn University]. Chula DigiVerse. (In Thai) <https://doi.org/p2pt>
- LADYS. (2024). **An Kam Karun [Non fa niente]**. Ladys and Moonscape. (In Thai)
- The 2024 S.E.A. Write Award Selection Committee. (2024). **Announcement of the 2024 S.E.A. Write Award Selection Committee on shortlisted novels** [Announcement]. (In Thai) http://www.seawrite.com/press_release_detail/72
- Samitinantana, T. (2010). **Characterization of the third gender in Thai films** [Master's thesis, Chulalongkorn University]. Chula DigiVerse. (In Thai) <https://doi.org/p2pr>
- Sangkhaphanthanon, T. (1996). **Literature criticism**. Nakorn. (In Thai)
- Tailanga, I. (2003). **The science and art of narratology** (2nd ed.). Kasetart University Press. (In Thai)

การศึกษาเชิงวิเคราะห์กฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลก

An Analytical Study of Ancient Thai Laws in Phitsanulok Province

สมเกียรติ ติดชัย / Somkiat Tidchai

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, พิษณุโลก 65000, ประเทศไทย
Thai Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University, 65000,
Thailand

Email: somkiat.t@psru.ac.th

Received: May 10, 2025

Revised: June 11, 2025

Accepted June 16, 2025

Abstract

This research article aims to study the physical characteristics and content of ancient legal manuscripts in Phitsanulok province. It is a qualitative study employing documentary research methodology to examine ancient legal manuscripts. The source materials comprise 46 manuscripts totaling 2,887 folding-book pages from the Office of Arts and Culture, Pibulsongkram Rajabhat University. The researcher transliterated the texts as mentioned earlier into contemporary Thai. The study was found that all manuscripts were recorded on white Thai book using black ink. Five categories of documents were identified, with the most complete category comprising 18 manuscripts. Each page contains 4 to 11 lines of text. Documents recorded in 3 types of compositions: first, 30 copies recorded in prose; Second, 14 copies recorded in prose and poetry; and third, 2 copies recorded in poetry. It was recorded in 3 types of letters and languages: first, 26 copies recorded in Thai letters; second, 19 copies recorded in Thai letters, Thai language, and Khom letters, Pali language; and third, 1 copy recorded in Thai letters, Thai language, and Thai letters, Pali language. The oldest ancient legal manuscript from Phitsanulok province is Ancient Law of Wat Krab Phuang Nuea (3)/0373, dating back to

1762 (B.E. 2305), during the late Ayutthaya period. The content found 28 matters of the manuscripts largely resembles that of the Three Seals Law (Kotmai Tra Sam Duang) from the early Rattanakosin period. Similar sections include the Criminal Code (Phra Aiyakan Bet Set), Royal Proclamation (Phrachaprarop), Law on Slavery (Phra Aiyakan Thas), Legal Principles (Lak Chai), Law on Husband and Wife (Phra Aiyakan Laksana Phua Mia), Law on Witnesses (Phra Aiyakan Laksana Phayan), Law on Legal Complaints (Phra Aiyakan Laksana Rapfong), and Law on Inheritance (Phra Aiyakan Laksana Moradok), among others. This can be suggested that the ancient laws of Phitsanulok province were significantly influenced by the Three Seals Law. The present study contributes in order to expand the scope of research on ancient manuscripts in the lower northern region of Thailand.

Key words: Ancient Thai Laws, Phitsanulok Province, Analytical Study

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพและสารัตถะของต้นฉบับตัวเขียนกฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางเอกสารศึกษาด้านฉบับกฎหมายโบราณ เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 46 ฉบับ 2,887 หน้าสมุดไทย ซึ่งผู้วิจัยได้ปริวรรตเป็นภาษาไทยปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า เอกสารทุกฉบับบันทึกลงในสมุดไทยขาว หมึกดำ พบเอกสาร 5 ประเภท พบประเภทสมบูรณ์มากที่สุดจำนวน 18 ฉบับ เอกสารบันทึก 4-11 บรรทัดต่อหน้าสมุดไทย เอกสารบันทึกด้วยคำประพันธ์ 3 ประเภท คือ 1. บันทึกด้วยคำประพันธ์ประเภทร้อยแก้วมากที่สุด จำนวน 30 ฉบับ 2. บันทึกด้วยคำประพันธ์ประเภทร้อยแก้วและร้อยกรอง จำนวน 14 ฉบับ และ 3. บันทึกด้วยคำประพันธ์ประเภทร้อยกรอง จำนวน 2 ฉบับ บันทึกด้วยอักษรและภาษา 3 ประเภท คือ 1. บันทึกด้วยอักษรไทย ภาษาไทยมากที่สุด จำนวน 26 ฉบับ 2. บันทึกด้วยอักษรไทย ภาษาไทย และอักษรขอม ภาษาบาลี จำนวน 19 ฉบับ และ 3. บันทึกด้วยอักษรไทย ภาษาไทย และอักษรไทย ภาษาบาลี จำนวน 1 ฉบับ กฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลกฉบับที่เก่าที่สุด คือ กฎหมายโบราณวัดศรีปรางเหนือ (3)/0373 บันทึกใน พ.ศ. 2305 ปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา มีสารัตถะจำนวน 28 เรื่อง ส่วนใหญ่คล้ายคลึงกับกฎหมายตราสามดวงในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ เช่น พระอัยการเบ็ดเสร็จ ประกาศพระราชปรารภ พระอัยการทาส หลักละขัย พระอัยการลักษณะฝ่าฝืนพระอัยการลักษณะพยาน พระอัยการลักษณะรับฟ้อง พระอัยการลักษณะมรดก เป็นต้น จนสามารถสันนิษฐานได้ว่า กฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลกได้รับอิทธิพลสำคัญจากกฎหมายตราสามดวง การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นการขยายพรมแดนของการศึกษาเอกสารโบราณภูมิภาคภาคเหนือตอนล่างให้กว้างขวางต่อไป

คำสำคัญ: กฎหมายโบราณ, จังหวัดพิษณุโลก, การศึกษาเชิงวิเคราะห์

บทนำ

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เก็บรักษาเอกสารโบราณในเขตภูมิภาคภาคเหนือตอนล่างไว้เป็นจำนวนมาก โดยเอกสารเหล่านี้มีที่มาจากการออกสำรวจเอกสารโบราณ ใน พ.ศ. 2525 โดยได้รับทุนจากมูลนิธิโตโยต้า ประเทศญี่ปุ่น ในการออกสำรวจเอกสารโบราณทั่วประเทศไทย ในครั้งนั้น สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ได้รับทุนจำนวน 5 ล้านบาท เพื่อสำรวจและรวบรวมเอกสารโบราณภูมิภาคภาคเหนือตอนล่าง เพื่อจัดทำสำเนาไมโครฟิล์ม และส่งกลับไปยังประเทศญี่ปุ่น ซึ่งพบต้นฉบับเอกสารโบราณจำนวนมาก ไม่ต่ำกว่า 5,000 ฉบับ เช่น ตำรายา ธรรมคดี โหราศาสตร์ กฎหมายโบราณ เป็นต้น เอกสารเหล่านี้ได้ถูกนำมาปริวรรตบ้างแล้วโดยคณาจารย์ผู้ทรงความรู้ ในสมัยนั้น เช่น นิราศเมืองห่มลัม พระมาลัย พระโพธิสัตว์ อาชาลักขณห์ เป็นต้น แต่ก็ยังมีน้อยมากเมื่อเทียบกับเอกสารที่มีปริมาณมากดังกล่าว (Pruksawan, 1983, pp. 1-3)

ปัจจุบัน พ.ศ. 2568 ต้นฉบับเอกสารโบราณ ที่ยังคงถูกเก็บรักษาในสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามนั้น มีจำนวนประมาณ 4,000 ฉบับ ซึ่งส่วนใหญ่ได้ทำสำเนาดิจิทัลไว้แล้วประมาณ 1,500 ฉบับ โดยเอกสารบางส่วนได้ถูกนำมาปริวรรตและศึกษาโดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัครพล แสงเงิน เช่น ตำรายาแพทย์แผนไทยจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 87 ฉบับ หนังสือพระมาลัยสูตร ฉบับต่าง ๆ เป็นต้น

มูลเหตุสำคัญในการศึกษากฎหมายโบราณครั้งนี้เริ่มจากในช่วงปลาย พ.ศ. 2567 สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาเอกสารโบราณภาคเหนือตอนล่าง โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัครพล แสงเงิน เป็นหัวหน้า มีแนวคิดสำคัญในการนำเอกสารโบราณจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามมาปริวรรตและเผยแพร่สู่สังคมในรูปแบบของเทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งเป็นปรัชญาของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ในฐานะมหาวิทยาลัยกลุ่ม 2 เน้นพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยศูนย์ศึกษาเอกสารโบราณภาคเหนือตอนล่าง ได้มีการปริวรรตและเผยแพร่ตำรายาแพทย์แผนไทยโบราณดังกล่าวไปแล้วนั้น แต่ก็ยังมีเอกสารโบราณอีกจำนวนมาก ที่ยังรอการปริวรรตจากผู้สนใจในการศึกษาเอกสารโบราณ ดังนั้นผู้วิจัยซึ่งเป็นหนึ่งในคณะทำงานของศูนย์ศึกษาเอกสารโบราณภาคเหนือตอนล่าง จึงมีความสนใจที่จะศึกษากฎหมายโบราณภาคเหนือตอนล่าง เนื่องจากเป็นกลุ่มเอกสารที่พบเป็นจำนวนมากและยังไม่มีผู้ใดปริวรรตและศึกษา

จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่า กฎหมายโบราณ เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามนั้น นิยมบันทึกลงในสมุดไทย มีจำนวนประมาณ 300-400 ฉบับ แต่ฉบับที่สามารถระบุความเป็นมาหรือแหล่งที่พบเอกสารได้นั้นมีประมาณ 100 ฉบับ ซึ่งเป็นเอกสารที่มาจากวัดในเขตจังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย และพิจิตร การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะกฎหมายโบราณเขตจังหวัดพิษณุโลกเท่านั้น ซึ่งมีจำนวน 46 ฉบับ กรอบแนวคิดของการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษากฎหมายโบราณพิษณุโลกตามระเบียบวิธีวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยเริ่มตั้งแต่ปริวรรตกฎหมายโบราณตามระบบการปริวรรตเอกสารโบราณ และสอบทานความถูกต้องโดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัครพล แสงเงิน หัวหน้าศูนย์ศึกษาเอกสารโบราณภาคเหนือตอนล่าง ผู้ปริวรรตเอกสารโบราณภาคเหนือตอนล่างมากกว่า 200 ฉบับ โดยกฎหมายสำคัญของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการยรอยตามดัชนีพนธ์เรื่อง ตำรายาแพทย์แผนไทยของจังหวัดพิษณุโลก: การศึกษาด้านฉบับและสารัตถะ ของ Sangngern (2024) ที่ศึกษาดำรายาแพทย์แผนไทย เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 87 ฉบับ โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะเป็นการทำให้การศึกษาเอกสารโบราณ

ภูมิภาคภาคเหนือตอนล่างเป็นนิยมและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ท้องถิ่นจังหวัดพิษณุโลก และเขตภาคเหนือตอนล่างต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของต้นฉบับตัวเขียนกฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาสารัตถะของกฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ต้นฉบับกฎหมายโบราณ เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 46 ฉบับ ซึ่งปริวรรตเป็นภาษาไทยปัจจุบันโดยผู้วิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 กฎหมายโบราณจากวัดในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 46 ฉบับ

ฉบับที่	ชื่อเอกสาร (กฎหมายโบราณ)	ฉบับที่	ชื่อเอกสาร (กฎหมายโบราณ)	ฉบับที่	ชื่อเอกสาร (กฎหมายโบราณ)
1	วัดท่านา/0262	2	วัดท่านา (2)/0321	3	วัดท่านา (3)/0322
4	วัดท่านา (4)/0324	5	วัดท่านา (5)/0383	6	วัดท่าตาล/0322
7	วัดกระบังมั่งคลาราม/ 0318	8	วัดกระบังมั่งคลาราม (2)/0320	9	วัดกระบังมั่งคลาราม (3)/0324
10	วัดกระบังมั่งคลาราม (4)/0358	11	วัดกระบังมั่งคลาราม (5)/0366	12	วัดกระบังมั่งคลาราม (6)/0369
13	วัดกระบังมั่งคลาราม (7)/0371	14	วัดกระบังมั่งคลาราม (8)/0378	15	วัดกระบังมั่งคลาราม (9)/0378
16	วัดกระบังมั่งคลาราม (10)/0378	17	วัดกระบังมั่งคลาราม (11)/0383	18	วัดกระบังมั่งคลาราม (12)/0387
19	วัดกระบังมั่งคลาราม (13)/0388	20	วัดกรับพวงเหนือ/0323	21	วัดกรับพวงเหนือ (2)/0370
22	วัดกรับพวงเหนือ (3)/0373	23	วัดกรับพวงเหนือ (4)/0375	24	วัดกรับพวงเหนือ (5)/0381
25	วัดกรับพวงเหนือ (6)/0393	26	วัดปากฟิงตะวันออก/ 0318	27	วัดปากฟิงตะวันออก (2)/0343
28	วัดท่าโรงตะวันออก /0319	29	วัดท้อแท้/0322	30	วัดท้อแท้ (2)/0324
31	วัดเหล่าขวัญ/0367	32	วัดบางสะพาน/0424	33	วัดบางแก้ว/0033
34	วัดบางแก้ว (2)/0327	35	วัดบางแก้ว (3)/0372	36	วัดหนองหลวง/0321
37	วัดหนองหลวง (2)/0325	38	วัดหนองหลวง (3)/0377	39	วัดหนองหลวง (4)/0380

ฉบับที่	ชื่อเอกสาร (กฎหมายโบราณ)	ฉบับที่	ชื่อเอกสาร (กฎหมายโบราณ)	ฉบับที่	ชื่อเอกสาร (กฎหมายโบราณ)
40	วัดปลักแรต/0326	41	วัดปลักแรต (2)/0365	42	วัดปลักแรต (3)/0376
43	วัดปลักแรต (4)/0385	44	วัดปลักแรต (5)/0386	45	วัดปลักแรต (6)/0399
46	วัดปลักแรต (7)/0399				

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายโบราณ จำนวน 34 เรื่อง ผู้วิจัยแบ่งประเภทของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากฎหมายตราสามดวง มีดังนี้

Jermisitthiprasert (2008) ศึกษาการใช้กฎหมายลักษณะพิสูจน์ คำนำ ลูยเพลิงที่ปรากฏในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน Phuluang & Srisuwan (2022) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผัวเมีย: กรณีศึกษาจากกฎหมายตราสามดวงในพระไอยการลักษณะผัวเมีย Phumthapthim (2019) ศึกษาคำไทยที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤตในกฎหมายตราสามดวง: กรณีศึกษาเฉพาะพระทำนองและพระธรรมสาตร” Unakornsawad (2022) ศึกษา พระอัยการลักษณะโจร: วงศ์ศัพท์และภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมไทยในกฎหมายตราสามดวง Bunnag, Nantachantoon & Bumrungsuk (2018) ศึกษาการสูญเสียศัพท์ และการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของศัพท์ที่เป็นโทษทางอาญาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ Huntrakool (2003) ศึกษาบทบาทของผู้หญิงไทยในกฎหมายตราสามดวง: จากผู้หญิงเป็นใหญ่ถึงผู้หญิงเป็นควายผู้ช่วยเป็นคน Pabhassara, Phrakhrudhammathorn (2024) ศึกษาวิวัฒนาการกฎหมายมรดกในราชอาณาจักรสยามยุคต้นรัตนโกสินทร์ Thawonsakul (2000) ศึกษาการกำหนดอายุกฎหมายอยุธยาในกฎหมายตราสามดวง: บทวิเคราะห์เบื้องต้น Limpanart (2016) ศึกษาวิจัยกับสิทธิในทรัพย์สินจากกฎหมายตราสามดวง Khotnarin, Yang & Wiwan (2024) ศึกษารูปแบบอักขรวิธีไทยและสัมพันธ์สารในกฎหมายตราสามดวง Sompongcharoen & Sompongcharoen (2022) ศึกษาหาสโดยกำเนิด: สถานะทางกฎหมายของทาสในเรือนเบี้ยภายหลังผู้เป็นพ่อหลุดพ้นจากความเป็นทาสเพราะการบวช Klinangkab & Sompongjiaroen (2017) ศึกษาผีในกฎหมายตราสามดวง Kaewuthai (2020) ศึกษาภาพแทนผู้หญิงไทยที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมกฎหมายตราสามดวงบทพระไอยการลักษณะผัวเมีย และ Srijan (2009) ศึกษาองค์พยานในการกระทำสัตย์สาบานในพระไอยการลักษณะพยานและลักษณะพิสูจน์คำนำ ลูยเพลิง

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคัมภีร์สำคัญทางกฎหมายโบราณ มีดังนี้

Changjai, Nantachantoon & Bumrungsuk (2018) ศึกษาพัฒนาการนามศัพท์ “ทนาย” ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ Khuansamakhom (2015a) ศึกษานิติศาสตร์ไทย: บทวิเคราะห์จากรากฐานในคัมภีร์มานวธรรมศาสตร์และคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ Poopongpan (2010) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับลูกขุนข้าพสุทธละอองในกฎมนเทียรบาล และ Ruengkankun (2022) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมไทยสมัยโบราณ

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากฎหมายโบราณเชิงประวัติศาสตร์หรือปรัชญามีดังนี้

Phonkoet (2003) ศึกษาวิจันลีลาของประมวลกฎหมายอาญา Sungmek (2020) ศึกษาความผิดอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สิน: ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดแห่งกฎหมายอาญาไทยกับแนวคิดอินนาทานแห่งพระพุทธศาสนาเถรวาท Khuansamakhom (2022b) ศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมายไทย: ศึกษาอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธกับการเมืองการปกครองสมัยสุโขทัยและอยุธยา Boonyo & Tudkeao (2016) ศึกษาสิทธิสตรีตามกฎหมายมรดกในคัมภีร์ธรรมศาสตร์ และ Thianpunya (1996) ศึกษาเปรียบเทียบคัมภีร์พระมนูธรรมศาสตร์ฉบับภาษาสันสกฤตกับฉบับภาษามอญ

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายโบราณภูมิภาคต่าง ๆ มีดังนี้

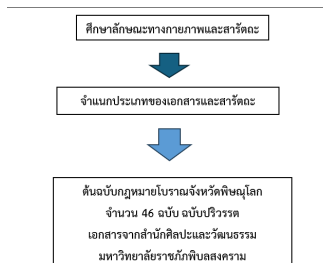
Kaewchandee & Chaiyon (2023) ศึกษาการเว้นระยะห่างทางกายภาพ Kaewchandee, Buddharaksa & Nillawannapha (2019) ศึกษาผู้ชายในกฎหมายโบราณอีสาน: มองมุมใหม่ผ่านแนวคิดเชิงวิพากษ์ Maharaj & Kamolpoot (2012) ศึกษากฎหมายและจารีตการควบคุมทางสังคมอีสาน: กรณีศึกษาจังหวัดมหาสารคาม Sripokangkul & Promkul (2017) ศึกษาภาพสะท้อนหลักการอยู่ร่วมกันจากกฎหมายโบราณอีสาน: กรณีศึกษากฎหมายโบราณสาเกตุนครและฉบับวัดดาวดึงส์ Theerasasawat (2003) ศึกษากฎหมายในภาคอีสานก่อนปฏิรูปการปกครอง Rattanatham & Nillawannapha (2021a) ศึกษาการนำเสนออุดมการณ์ทางสังคมในกฎหมายโบราณอีสาน Rattanatham & Nillawannapha (2022b) ศึกษารูปแบบการเขียนกฎหมายโบราณอีสาน Rattanatham (2021) ศึกษาลักษณะทางภาษากับการนำเสนออุดมการณ์ทางสังคมในกฎหมายโบราณอีสาน Promkul & Sripokangkul (2017) ศึกษากฎหมายโบราณอีสานในสยาม: การปกครองท้องถิ่นสาเกตุนคร พ.ศ. 2397 – 2414 และ Channawet (2025) ศึกษาโลกทัศน์ชาวอีสานที่ปรากฏในกฎหมายโบราณผ่านการจัดการทรัพย์สินส่วนบุคคลและสาธารณสมบัติ

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเอกสารโบราณจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ดังนี้

Sangngern (2024) ศึกษาตำรายาแพทย์แผนไทยของจังหวัดพิษณุโลก: การศึกษาด้านฉบับและสารัตถะ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งหมดแล้วพบว่า ยังไม่มีผู้ใดศึกษาด้านฉบับเอกสารกฎหมายโบราณจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยการวิจัยครั้งนี้จะนำงานของ Sangngern (2024) ศึกษาตำรายาแพทย์แผนไทยของจังหวัดพิษณุโลก: การศึกษาด้านฉบับและสารัตถะ มาเป็นแบบอย่างหลักในการดำเนินการวิจัยและอภิปรายผลการศึกษา โดยภัครพล แสงเงินได้จำแนกลักษณะทางกายภาพของตำรายาแพทย์แผนไทยจังหวัดพิษณุโลกไว้ ดังนี้

ภัครพลศึกษาด้านฉบับตัวเขียนตำรายาแพทย์แผนไทยจังหวัดพิษณุโลก โดยแบ่งเป็นหัวข้อต่าง ๆ คือ ประเภทของเอกสารโบราณ วัสดุที่ใช้ในการเขียน สภาพของเอกสาร รูปแบบคำประพันธ์ อักษรและภาษาที่ใช้ในการเขียน เนื้อหาโดยสังเขป (สารัตถะ) การกำหนดอายุเอกสาร จำนวนหน้าและบรรทัดต่อหน้า ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดของภัครพล แสงเงินมาปรับใช้ในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

Note: Figure created by Somkiat Tidchai (2025)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนในการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นการศึกษาและรวบรวมข้อมูล

1.1 สํารวจ รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายโบราณ โดยแบ่งประเภทของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 5 ประเภท คือ

1.1.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากฎหมายตราสามดวง

1.1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคัมภีร์สำคัญทางกฎหมาย

โบราณ

1.1.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากฎหมายโบราณเชิง

ประวัติศาสตร์หรือปรัชญา

1.1.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายโบราณภูมิภาคต่าง ๆ

1.1.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเอกสารโบราณจากสำนักศิลปะ

และวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

1.2 ปิรตรเตกสารต้นฉบับจำนวน 46 ฉบับ ให้เป็นภาษาไทยปัจจุบัน คบคุมคุณภาพของ การปิรตรเตกสารได้ผุ้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภคพล แสงเงิน ผู้เชี่ยวชาญด้านเอกสารโบราณท้องถิ่นภาค เหนือตอนล่าง ตลอดจนใช้กฎหมายตราสามดวง สมัยรัชกาลที่ 1 และงานานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ประกอบการปิรตรเตกเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำที่สุด

2. ขั้ววิเคราะห์ข้อมูล

2.1 ศึกษาลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏในกฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลก

2.1.1 จำแนกประเภทของเอกสารโบราณ เช่น สมุดไทยดำ สมุดไทยขาว

โบราณ เป็นต้น

2.1.2 จำแนกวัสดุที่ใช้ในการเขียน เช่น เอกสารบันทึกด้วยหมึกดำ หมึกแดง

ดินสอ เป็นต้น

2.1.3 สภาพของเอกสาร เช่น สภาพความสมบูรณ์ของเอกสาร ความเสียหายชำรุด

ของเอกสาร เป็นต้น

2.1.4 จำนวนหน้าและบรรทัดต่อหน้าสมุดไทย

2.1.5 รูปแบบคำประพันธ์ คือ คำประพันธ์ประเภทร้อยแก้ว หรือร้อยกรอง

2.1.6 อักษรที่ใช้ในการบันทึก คือ อักษรไทย อักษรขอม หรืออักษรไทยถิ่นอื่น

2.1.7 ภาษาที่ใช้ในการบันทึก คือ ภาษาไทย ภาษาบาลี หรือภาษาอื่น

2.1.8 การกำหนดอายุเอกสาร คือ การคำนวณอายุเอกสารโดยใช้เกณฑ์ในการกำหนดอายุเอกสารโบราณ (Dating) จากร่องรอยที่พบในเอกสาร คือ วัน เดือน ปีที่ปรากฏในเอกสารโบราณ ทั้งนี้การคำนวณอายุเอกสารโบราณอาจจะไม่แม่นยำถูกต้อง ซึ่งปัจจัยสำคัญที่สุด คือ ข้อมูลที่ระบุในต้นฉบับเอกสารโบราณ

2.2 ศึกษาสารัตถะในกฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลก

ศึกษาวิเคราะห์สารัตถะแบบสังเขปที่ปรากฏในกฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลก จำแนกประเภทของสารัตถะที่ปรากฏ

3. ขั้นสรุปผลการวิจัย

3.1 สรุปผลการวิจัย

3.2 อภิปรายผลการวิจัย

3.3 ข้อเสนอแนะ

4. ขั้นการนำเสนอผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) และนำเสนอผ่านตารางสรุปเนื้อหาประกอบเพื่อความชัดเจนยิ่งขึ้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ลักษณะทางกายภาพ** หมายถึง สิ่งที่สามารถเห็นได้ด้วยตาที่ปรากฏบนต้นฉบับกฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลก คือ ประเภทของเอกสารโบราณ วัสดุที่ใช้ในการเขียน สภาพของเอกสาร รูปแบบคำประพันธ์ อักษรและภาษาที่ใช้ในการเขียน เนื้อหาโดยสังเขป การกำหนดอายุเอกสาร จำนวนหน้าและบรรทัดต่อหน้า

2. **สารัตถะ** หมายถึง เนื้อหาสำคัญ

3. **กฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลก** หมายถึง กฎหมายโบราณเอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามเท่านั้น ตัวอย่าง กฎหมายโบราณวัดกระบี่มังคลาราม (11)/0383 หมายถึง กฎหมายโบราณเอกสารต้นฉบับจากวัดกระบี่มังคลาราม ฉบับที่ 11 เอกสารเลขที่ พส.ข.0383 เป็นต้น

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์กฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลก เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 46 ฉบับ สามารถแบ่งผลการวิจัยได้ตามจุดประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ลักษณะทางกายภาพของต้นฉบับกฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลก

1. เอกสารทูลฉบับบันทึกลงในสมุดไทยขาว หมึกดำ จำนวน 2,887 หน้าสมุดไทย
2. สภาพของเอกสารต้นฉบับ¹ แบ่งได้ 5 ประเภท คือ
 - 2.1 สภาพเอกสารสมบูรณ์ จำนวน 18 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1, 3, 4, 8, 10, 11, 12, 13, 15, 17, 18, 20, 27, 38, 41, 43, 45 และ 46
 - 2.2 สภาพเอกสารชำรุดเล็กน้อยจากความชื้น จำนวน 14 ฉบับ คือ ฉบับที่ 5, 6, 16, 21, 24, 25, 26, 30, 36, 37, 39, 40, 42 และ 44
 - 2.3 สภาพเอกสารชำรุดเล็กน้อยบริเวณรอยต่อหน้าสมุด จำนวน 8 ฉบับ คือ ฉบับที่ 2, 7, 14, 19, 22, 23, 28 และ 29
 - 2.4 สภาพเอกสารชำรุดเล็กน้อยจากความชื้นและขาด จำนวน 5 ฉบับ คือ ฉบับที่ 31, 32, 33, 34 และ 35
 - 2.5 สภาพเอกสารชำรุดเล็กน้อยจากรอยแมลงกัดแทะ จำนวน 1 ฉบับ คือ ฉบับที่ 9
3. เอกสารบันทึก 4-11 บรรทัดต่อหน้าสมุดไทย
4. บันทึกด้วยคำประพันธ์ จำนวน 3 ประเภท ได้แก่
 - 4.1 บันทึกด้วยคำประพันธ์ประเภทร้อยแก้ว จำนวน 30 ฉบับ
การบันทึกด้วยคำประพันธ์ประเภทร้อยแก้ว จำนวน 30 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 20, 27, 28, 30, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 43, 44, 45 และ 46
 - 4.2 บันทึกด้วยคำประพันธ์ประเภทร้อยกรอง จำนวน 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 21 และ 22
 - 4.3 บันทึกด้วยคำประพันธ์ประเภทร้อยแก้วและร้อยกรอง² จำนวน 14 ฉบับ คือ ฉบับที่ 5, 12, 13, 17, 18, 19, 23, 24, 25, 26, 29, 33, 41 และ 42
5. บันทึกด้วยอักษรและภาษา จำนวน 3 ประเภท คือ
 - 5.1 บันทึกด้วยอักษรไทย ภาษาไทย จำนวน 26 ฉบับ คือ ฉบับที่ 2, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 20, 21, 26, 27, 28, 30, 31, 34, 35, 36, 37, 41, 43 และ 45
 - 5.2 บันทึกด้วยอักษรไทย ภาษาไทย และอักษรขอม ภาษาบาลี³ จำนวน 19 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1, 5, 8, 13, 14, 18, 19, 22, 23, 24, 25, 29, 33, 38, 39, 40, 42, 44 และ 46
 - 5.3 บันทึกด้วยอักษรไทย ภาษาไทย และอักษรไทย ภาษาบาลี จำนวน 1 ฉบับ คือ ฉบับที่ 32
6. เอกสารต้นฉบับที่ปรากฏช่วงเวลาที่บ้านทีกเอกสาร และสามารถคำนวณอายุเอกสารได้ จำนวน 14 ฉบับ ดังนี้
 - 6.1 กฎหมายโบราณวัดกัปปวงเหนือ (3)/0373 ปรากฏร่องรอยวัน เดือน ปีที่บ้านทีก จำนวน 3 แห่ง แห่งที่ 1 สามารถคำนวณอายุเอกสารได้ตรงกับวันอาทิตย์ที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2305 (เก่าแก่ที่สุด) แห่งที่ 2 สามารถคำนวณอายุเอกสารได้ตรงกับวันจันทร์ที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2436 และแห่งที่ 3 สามารถคำนวณอายุเอกสารได้ตรงกับวันจันทร์ที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2367
 - 6.2 กฎหมายโบราณวัดบางแก้ว (3)/0372 สามารถคำนวณอายุเอกสารได้ตรงกับวันพุธที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2359

¹ โปรดดูชื่อเอกสารในหัวข้อขอบเขตของการวิจัย

² หมายถึง บททั้งคำประพันธ์ประเภทร้อยแก้วและร้อยกรองในฉบับเดียวกัน

³ หมายถึง บททั้งอักษรไทย ภาษาไทย และอักษรไทย ภาษาบาลีในฉบับเดียวกัน

6.3 กฎหมายโบราณวัดกระบี่พวงเหนือ/0323 สามารถคำนวณอายุเอกสารได้ตรงกับช่วงเดือน กุมภาพันธ์ - มีนาคม พ.ศ. 2367

6.4 กฎหมายโบราณวัดท่าโรงตะวันออก/0319 สามารถคำนวณอายุเอกสารได้ตรงกับวันอาทิตย์ที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2386

6.5 กฎหมายโบราณวัดบางสะพาน/0424 สามารถคำนวณอายุเอกสารได้ตรงกับวันเสาร์ที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2401

6.6 กฎหมายโบราณวัดบางแก้ว (2)/0327 สามารถคำนวณอายุเอกสารได้ตรงกับพุธที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2403

6.7 กฎหมายโบราณวัดกระบังมั่งคลาราม (2)/0320 ปรากฏร่องรอยวัน เดือน ปีที่บันทึกจำนวน 2 แห่ง แห่งที่ 1 สามารถคำนวณอายุเอกสารได้ตรงกับวันศุกร์ที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2411 และแห่งที่ 2 สามารถคำนวณอายุเอกสารได้ตรงกับวันอังคารที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2412

6.8 กฎหมายโบราณวัดหนองหลวง (2)/0325 สามารถคำนวณอายุเอกสารได้ตรงกับพุธที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2417

6.9 กฎหมายโบราณวัดท่านา (5)/0383 สามารถคำนวณอายุเอกสารได้ตรงกับ พ.ศ. 2428

6.10 กฎหมายโบราณวัดห่อแท้ง (2)/0324 สามารถคำนวณอายุเอกสารได้ตรงกับวันอาทิตย์ที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2435

6.11 กฎหมายโบราณวัดปลักแรด (6)/0399 สามารถคำนวณอายุเอกสารได้ตรงกับวันเสาร์ที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2452

6.12 กฎหมายโบราณวัดปลักแรด (3)/0376 สามารถคำนวณอายุเอกสารได้ตรงกับศุกร์ที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2470

6.13 กฎหมายโบราณวัดปลักแรด (2)/0365 สามารถคำนวณอายุเอกสารได้ตรงกับวันอาทิตย์ที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2475

6.14 กฎหมายโบราณวัดปลักแรด (4)/0385 สามารถคำนวณอายุเอกสารได้ตรงกับวันอาทิตย์ที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2495

2. สารัตถะของกฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลก

จากการศึกษาปฐกฏกฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลกพบสารัตถะจำนวน 28 เรื่อง ดังนี้

1) พระอัยการเปิดเสรี⁴ ตัวอย่างกล่าวถึงกฎหมายด้านการครอบครองที่ดิน กล่าวคือ ผู้ที่ได้ครอบครองที่ดินก่อน ถือเป็นเจ้าของในที่ดินนั้น หากมีคนมาขออาศัยอยู่ด้วย สามารถให้เขาอาศัยอยู่ได้เป็นระยะเวลา 1-2 ปี แต่ถ้าผู้อาศัยนั้นได้รับอนุญาตให้อยู่จนถึง 3 ปี และได้ปลูกบ้านเรือน ทำไร่แบ่งเขตแดนไว้ชัดเจน ให้ถือว่าที่ส่วนนั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของคนผู้นั้น (คล้ายกฎหมายการครอบครองที่ดินในปัจจุบัน) ยกเว้นเสียว่า ผู้ที่มาครอบครองที่ดินนั้นจะย้ายไปอยู่ที่อื่น เขาผู้นั้นสามารถขายบ้านของตัวเองได้ แต่ต้องคืนที่ดินให้แก่เจ้าของเดิม

(Ancient Thai Law of Wat Tha-na/0262, 2025, pp. 2-3)

⁴ พระอัยการเปิดเสรี คือ พระอัยการที่กล่าวถึงลักษณะที่ไร่นา ลักษณะที่บ้านที่เรือนไร่นากระหนาบคาบเกี่ยว ลักษณะผู้ทรัพย์สินข้าคนท่น ลักษณะจำนำทรัพย์สินของ ลักษณะเช่าซื้อจ้างงานซื้อขายทรัพย์สินของแก่กัน ลักษณะเรือและเกวียนหนักเบา ลักษณะให้ 3 ประการ ลักษณะพนัน 3 ประการ ลักษณะสาเหตุแก่กัน และลักษณะฉกฉวยจะกละกระสือกระหังเวทวิทยาอาคมกฤตยาคุณ กระทำกันตายฉิบหาย (The Three Seals Law, Volume 3, 1962)

2) **ประกาศพระราชปราชญ์**⁵ ตัวอย่างกล่าวถึงคดีสำคัญ ต้นเหตุที่ทำให้ต้องชำระกฎหมายใหม่ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช คือ คดีระหว่างนายบุญศรี ช่างเหล็กหลวง (ฝ่ายสามี) กับอำแดงป้อม (ภรรยา) กรณีที่นายบุญศรีมาร้องทุกข์ต่อพระเกษม เจ้าหน้าทีหลวง กรณี อำแดงป้อมกระทำชู้กับนายราชอรอด ช้าอำแดงป้อมยังจะฟ้องหย่ากล่าวโทษว่า นายบุญศรีเป็นฝ่ายผิด แต่พระเกษมไม่ใส่ใจในคำร้องทุกข์ของตน ทั้งยังทำกิริยาไม่เหมาะสมแก่การเป็นเจ้าหน้าที่หลวง คือ ทะเลาะอำแดงป้อม และสั่งให้นายบุญศรีกับอำแดงป้อมขาดจากความเป็นสามีภรรยา (ซึ่งไม่ยุติธรรม ต่อนายบุญศรี) โดยเนื้อหาคดีนี้มีปรากฏในกฎหมายหลวงเดิมทั้ง 3 ฉบับซึ่งไม่ยุติธรรม คือ นายบุญศรีไม่มีความผิด แต่กลับเป็นว่า ให้ผู้หญิงที่ทำความผิดชู้ชู้ได้ ดังนั้นจึงมีพระบรมราชโองการให้ชำระกฎหมายขึ้นใหม่เพื่อความยุติธรรมของทุกฝ่าย

(Ancient Thai Law of Wat Thor Thae/0322, 2025, pp. 4-6)

3) **พระอัยการทาส**⁶ ตัวอย่างกล่าวถึงมาตรา 1 หากเจ้าของทาสมีความสัมพันธ์ทางเพศกับทาสหญิงของตน หากทาสหญิงนั้นมีสามีอยู่แล้ว ให้ปรับเจ้าของทาสด้วยการให้ทาสฝ่ายสามีของหญิงนั้นเป็นอิสระ ส่วนทาสหญิงที่เจ้าของไปมีความสัมพันธ์ด้วยนั้น ให้เจ้าของขายให้แก่สามีของทาสหญิง หากว่าทาสหญิงไม่ยอมไปอยู่กับสามี ก็ให้อยู่กับเจ้าของทาสเหมือนเดิม

(Ancient Thai Law of Wat Tha Tarn/0322, 2025, pp. 10-11)

4) **หลักไข** ตัวอย่างกล่าวถึงเหตุการณ์เมื่อวันอาทิตย์ที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2393 นายเมืองมา ฟ้องคดีความที่ศาลว่า เมื่อเวลาที่คฤณนายเพชรที่เมาสุราทำร้ายร่างกายจนทำให้นายเมืองบาดเจ็บที่ศีรษะ หลังจากนั้นนายเมืองจึงไปต่อว่านายเพชร แต่นายเพชรกลับทำร้ายให้ไปฟ้องศาลเอง ดังนั้นนายเมืองจึงขอให้เจ้าหน้าที่ศาลเรียกตัวนายเพชรมาสอบสวนเพื่อพิจารณาความตามกฎหมาย

(Ancient Thai Law of Wat Bangkaew (3)/0372, 2025, pp. 80-81)

5) **พระอัยการลักษณะฝ่าฝืน**⁷ ตัวอย่างกล่าวถึงมาตรา 1 หากสามีและภรรยาทะเลาะกัน ฝ่ายภรรยานำทรัพย์สินของเรือนนั้น (สิ่งของของสามีและภรรยา น่าจะคล้ายกับสินสมรสในปัจจุบัน) ไปไว้ที่อื่น แล้วมากล่าวหาสามีว่า ทรัพย์สินนั้นยังอยู่กับฝ่ายสามี กฎหมายว่า ฝ่ายภรรยาไม่มีสิทธิในทรัพย์สินที่ เหลือจากบ้านนั้น หากฝ่ายผิดเป็นสามีก็ให้ตัดสินแบบเดียวกันกับที่กล่าวมานี้

(Ancient Thai Law of Wat Tha Tarn/0322, 2025, pp. 2-3)

⁵ ประกาศพระราชปราชญ์ คือ กล่าวถึงสาเหตุของการชำระกฎหมายขึ้นใหม่เนื่องจากกฎหมายเดิมบริบทผิดเพี้ยนซ้ำกันไปจากผู้ที่โลกหลงไม่ละอายแก่บาป (The Three Seals Law, Volume 1, 1962)

⁶ พระอัยการทาส คือ พระอัยการที่กล่าวถึงลักษณะทาสอันควรจะใช้และมิควรจะใช้ได้ ลักษณะทาสชายฝากได้ฝาก ลักษณะทาสชายผูกดอกทาสได้ผูกดอก และลักษณะทาสชายขาดคำได้ขาดคำ (The Three Seals Law, Volume 2, 1962)

⁷ พระอัยการลักษณะฝ่าฝืน คือ พระอัยการที่กล่าวถึงลักษณะฝ่าฝืน ลักษณะผิดภรรยาท่านยังมีถึงข้าเรา ลักษณะเมีย 3 ประการ และปรับโทษผิดเมีย ลักษณะแห่งหญิงแต่ขายปรับมิได้ ลักษณะมูลวิวาทแห่งฝ่าฝืนด้วยเหตุต่าง ๆ ลักษณะมูลวิวาทด้วยทาสภรรยา ลักษณะฝ่าฝืนวิวาททั้งกัน ลักษณะฝ่าฝืนวิวาทกันเกินเลยพอดำเมาย ลักษณะฝ่าฝืนคำและไปราชการกำหนดให้หญิงอยู่ท่า ลักษณะมูลวิวาทแห่งฝ่าฝืนจะหย่ากัน ลักษณะหญิงอันขายมิได้คำนับสู้อและขายกระทำพราจาร ลักษณะหญิง 7 ประการและปรับโทษชายเข้มขืนหญิง ลักษณะหญิงขายลอบทำชู้มิได้สู้อและขายล่อลวงหญิง ลักษณะแห่งชายสู้อลูกสาวหลานสาวท่าน ลักษณะหญิงขายสมรสพากันไป และลักษณะบิดมารดาหญิงและชายอันให้เกิดมูลวิวาท (The Three Seals Law, Volume 2, 1962)

6) พระอัยการลักษณะพยาน⁸ ตัวอย่างกล่าวถึงการค้นหาพยานในคดีความต่าง ๆ หากหาสักขีพยานที่น่าเชื่อถือมาไม่ได้ ให้ใช้พยานจากอาชีพเดียวกันซึ่งอยู่ในที่เกิดเหตุเป็นพยาน โดยยกตัวอย่างอาชีพต่าง ๆ เมื่อมีคดีความทะเลาะกัน เช่น หากขวานาทะเลาะวิวาทกันเอง ให้ผู้ที่มีอาชีพขวานาด้วยกันเป็นพยาน หากช่างเหล็กทะเลาะวิวาทกันเอง ให้ผู้ที่มีอาชีพช่างเหล็กด้วยกันเป็นพยาน หากชาวประมงทะเลาะวิวาทกันเอง ให้ผู้ที่มีอาชีพชาวประมงด้วยกันเป็นพยาน เป็นต้น

(Ancient Thai Law of Wat Krab Puang Nuea (6)/0393, 2025, 25-26)

7) พระอัยการลักษณะรับฟ้อง⁹ ตัวอย่างกล่าวถึงมาตรา 1 ผู้ที่มีเรื่องการฟ้องร้องกันให้นำเจ้าหน้าที่ศาลไปเชิญพยานตามที่อ้างถึง เมื่อพยานมาถึงแล้ว ให้กันผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องออกห่างจากพยานเนื่องจากเกรงว่าจะทำให้การสืบความไม่ตรงตามความเป็นจริง เนื่องจากพยานอาจเกิดความกลัวได้

(Ancient Thai Law of Wat Pluk Rat (5)/0386, 2025, pp. 17-18)

8) พระอัยการลักษณะมรค¹⁰ ตัวอย่างกล่าวถึงการแบ่งมรดกว่า มีลำดับชั้นตอนเรียงสาแหรกตั้งแต่ลำดับบรรพบุรุษชั้นต่าง ๆ (คล้ายกับกฎหมายมรดกในปัจจุบัน) เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย หลาน หลาน เป็นต้นว่าจะมีส่วนแบ่งในทรัพย์สินสมบัติของผู้ตายกี่ส่วน

(Ancient Thai Law of Wat Krabung Mungalam (8)/0318, 2025, pp. 50-53)

9) พระอัยการลักพาลูกเมียผู้คนท่าน¹¹ ตัวอย่างกล่าวถึงมาตรา 1 ว่า ถ้าข้า (ทาส) ของผู้อื่นมาขออาศัยในเรือนของตนเอง โดยเจ้าของเรือนปกปิดไม่แจ้งความเป็นจริงแก่เจ้าของข้าทาสผู้นั้น เมื่อสืบสวนแล้วพบว่า เจ้าของเรือนจงใจปิดบังข้าทาสแก่เจ้าของทาส ดังนั้นเจ้าของเรือนจึงต้องถูกปรับเงินเท่าค่าตัวของข้าทาสผู้นั้น

(Ancient Thai Law of Wat Krabung Mungalam (8)/0378, 2025, p. 13)

10) พระอัยการลักษณะวิวาทต่อกัน¹² ตัวอย่างกล่าวถึงมาตรา 1 ว่า หากเด็กทะเลาะวิวาทกัน ให้พ่อแม่ของเด็กทั้งสองเป็นผู้ห้ามปราม หากพ่อแม่ของเด็กฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไปทำร้ายเด็กอีกฝ่ายหนึ่งให้ปรับเงินแก่ผู้ทำร้ายร่างกายเด็กโดยกรมศัคดีเป็น 2 เท่า เนื่องจากเด็กยังเดียงสา ไม่รู้ความ หากเด็กทะเลาะวิวาทกันเองแล้วบาดเจ็บ ให้พิจารณาอายุของเด็กที่ทะเลาะกัน หากอายุเท่ากันไม่ต้องรับโทษใด ๆ เพราะเป็นเด็กยังไม่รู้ความ หากเด็กที่ทะเลาะวิวาทกัน ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอายุมากกว่า ให้ฝ่ายนั้นเป็นผู้เสียค่าชดเชยให้แก่เด็กที่อายุน้อยกว่า หากเด็กอายุ (ไม่ถึง) 7 ขวบ หรือคนชราอายุ 70 ปีขึ้นไปมาทำการทะเลาะวิวาทให้ถือว่าเป็นผู้ไร้สมรรถภาพ อย่าถือโทษใด ๆ และให้เจ้าหน้าที่ว่ากล่าวตักเตือนตามเหตุสมควร

(Ancient Thai Law of Wat Krabung Mungalam (3)/0324, 2025, pp. 2-3)

⁸ พระอัยการลักษณะพยาน คือ พระอัยการที่กล่าวถึงลักษณะพยานต้องห้าม 33 จำพวก ลักษณะทิพพยาน อุดรพยาน อุตริพยาน องคิพยาน สมพยาน อสมพยาน นานาพยาน โยนพยาน อัษฎระพยาน และโมคพยาน (The Three Seals Law, Volume 2, 1962)

⁹ พระอัยการลักษณะรับฟ้อง คือ พระอัยการที่กล่าวถึงลักษณะความที่รับฟ้องได้มีได้ ลักษณะดัดฟ้อง ลักษณะดัดสำนวน ลักษณะดัดพยาน ลักษณะประวิงความ และลักษณะแก้ต่างว่าต่างกัน (The Three Seals Law, Volume 2, 1962)

¹⁰ พระอัยการลักษณะมรค คือ พระอัยการที่กล่าวถึง ลักษณะการแบ่งมรดกต่าง ๆ ตามลำดับและศักดิ์นา (The Three Seals Law, Volume 3, 1962)

¹¹ พระอัยการลักษณะลักพาลูกเมียผู้คนท่าน คือ พระอัยการที่กล่าวถึง ลักษณะการลักพาบุตรภรรยาและผู้คนของท่านหนีไป (The Three Seals Law, Volume 3, 1962)

¹² พระอัยการลักษณะวิวาทต่อกัน คือ พระอัยการที่กล่าวถึงลักษณะวิวาทคดีพินแห่งให้ปรับไหม ลักษณะวิวาทต่อกันให้ปรับไหม และลักษณะมูลวิวาทกันจะเอาเป็นรุกได้มีได้ (The Three Seals Law, Volume 3, 1962)

11) กฎมณเฑียรบาล¹³ ตัวอย่างกล่าวถึง การแต่งกายของขุนนางชั้นต่าง ๆ ในการเข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์สมัยโบราณ

(Ancient Thai Law of Wat Krabung Mungalam (2)/0320, 2025, pp. 24-25)

12) พระอัยการลักษณะโจร¹⁴ ตัวอย่างกล่าวถึงมาตรา 1 ว่า หากทาสขโมยทรัพย์ของเจ้าของและเอาทรัพย์นั้นไปขาย ให้ถือว่าผู้รับซื้อของนั้นมีส่วนในความผิดด้วย (คล้ายรับซื้อของโจร) โทษคือให้เขียนหลังทาสผู้นั้นด้วยลวดหนัง 50 ที่

(Ancient Thai Law of Wat Krabung Mungalam (3)/0324, 2025, pp. 24-25)

13) พระราชกำหนดเก่า¹⁵ ตัวอย่างกล่าวถึงลักษณะของขุนการ (เจ้าหน้าที่รับจดคำฟ้อง) เรียกค่าธรรมเนียมแก่ลูกความตามพระราชบัญญัติ หากผู้ใดมาฟ้องขุนการ ๆ ผู้ที่รับฟ้องต้องเรียกค่ารับ ฟ้องเป็นเงินจำนวน 1 บาท ค่าเขียนฟ้องเป็นเงินจำนวน 3 สลึง ค่าไปใส่พระธรรมนูญเป็นเงินจำนวน 1 บาท ค่าประทับเป็นเงินจำนวน 1 บาท ค่าเกาะเป็นเงินจำนวน 1 บาท 2 สลึง ค่าส่งกำนันเป็นเงินจำนวน 1 บาท 2 สลึง รวมเป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 1 ตำลึง 2 บาท 2 สลึง 1 เฟื้อง

(Ancient Thai Law of Wat Bang Sapan/0424, 2025, pp. 82-83)

14) พระธรรมนูญ ตัวอย่างกล่าวถึง คดีเกี่ยวกับการปล้นสะดม ช่มชืด (เมียเจ้าทรัพย์) และฆ่าเจ้าทรัพย์ หรือคดีเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ให้เป็นหน้าที่ของกระทรวงนครบาล

(Ancient Thai Law of Wat Krabung Mungalam (7)/0371, 2025, pp. 8-9)

15) พระอัยการลักษณะอุทธรณ์ ตัวอย่างกล่าวถึงองค์อุทธรณ์ 9 ประการคือ 1. ไม่ได้เอาฟ้องและคำกฎหมายใส่บทพระธรรมนูญ 2. เป็นคนทุศีลขาดพรทลงฟ้องพ่อแม่ของตนแต่ก็รับเอาไว้ 3. งามแล้วไม่รับสำนวน แต่เขียนว่าบ 4. ให้การไม่ตรงตามจริง แต่เขียนเอาไว้ 5. งามความอื่นนอกเหนือจากที่ฟ้อง เนื้อความไม่ถูกต้องตามคำที่ฟ้อง 6. ตัดแปลงสำนวนให้ผิดเพี้ยน 7. งามจำเลยมาถามโดยที่ไม่มีฟ้อง 8. อธิบายแต่งตามคารม ไม่ตรงตามที่โจทก์จำเลยบอก 9. ไม่ได้เฉลยความจริง โทษที่กล่าวก็หย่อนหย่อนตัดข้อความ

(Ancient Thai Law of Wat Krabung Mungalam (7)/0371, 2025, pp. 35-36)

16) พระอัยการพิสูจน์ดำน้ำลุยเพลิง ตัวอย่างกล่าวถึงกรณีที่ราษฎรจะทํานางสีร้องจนถึงขั้นต้องใช้การพิสูจน์ดำน้ำหรือลุยเพลิงเพื่อพิสูจน์ความจริงให้ทำตามวิธีดังต่อไปนี้ 1. ให้เอาโจทก์และจำเลยเข้ากรรมไไว้เป็นเวลา 3 วัน 2. ให้ตระลาการปักหลักไม้ห่างกัน 6 ศอก 3. หากจะดำน้ำให้ปลุกโรงศาลบวงสรวงเทวดา 4. แต่งเครื่องบวงสรวงให้ครบถ้วน คือ ผ้าขาว 5 คืบ 2 ผืน เบ็ด 2 ตัว ไก่ 2 ตัว หม้อข้าว 4 ใบ หม้อแกง 4 ใบ เครื่องบายศรี พร้อมกับจุดธูปเทียนเชิญเทวดาก่อน แล้วจึงอ่านสำนวนโจทก์และจำเลยถวายแด่เทวดาผู้รักษาศาสนา

(Ancient Thai Law of Wat Krabung Mungalam (7)/0371, 2025, pp. 90-91)

¹³ ข้อบัญญัติพิเศษเกี่ยวกับพระราชฐาน พระราชวงศ์ และระเบียบการปกครองในราชสำนัก (Royal Institute, 2013, p. 4)

¹⁴ พระอัยการลักษณะโจร คือ พระอัยการที่กล่าวถึง สาเหตุการเกิดคดีจากการโจรกรรม คือ องค์กรโจร ผู้สมโจร และผู้สมด้วยผู้สมโจร (The Three Seals Law, Volume 3, 1962)

¹⁵ พระราชกำหนดเก่า คือ พระราชกำหนดที่ว่าด้วยเรื่องต่าง ๆ จำนวน 65 ข้อ (The Three Seals Law, Volume 4-5, 1962)

17) **พระอัยการลักษณะกู้หนี้** ตัวอย่างกล่าวถึงมาตรา 1 ว่า หากราษฎรประสงค์จะกู้ยืมเงินซึ่งกันและกัน เป็นจำนวนเงินตั้งแต่ 1 ตำลึงขึ้นไป ต้องทำเอกสารที่มีการบันทึกวันเวลา ลงลายมือชื่อหรืออื่น ๆ แทนลายมือชื่อ (คล้ายสัญญากู้เงินในปัจจุบัน) เพื่อเป็นหลักฐานในการยืมเงิน ถ้าหากว่าไม่มีเอกสารดังกล่าวจะไม่มีผลตามกฎหมาย

(Ancient Thai Law of Wat Krabung Mungalam 12/0387, 2025, p.28)

18) **หลักอินทภาษ** ตัวอย่างกล่าวถึงหลักการพิจารณาความของผู้พิจารณาคดีที่ต้องมีลักษณะนิสัยซื่อสัตย์สุจริต ไตสงความด้วยความแม่นยำ ถูกต้อง และรวดเร็ว โดยพิจารณาจากพยานรอบข้าง และคำให้การที่พิรุช ประคจนายพรานที่ยิ่งเป็นลูกตัวเนื้อ นายพรานก็ย่อมจะติดตามตัวเนื้อนั้นไปเพื่อจะนำตัวเนื้อนั้นมาเป็นอาหารได้ในที่สุด

(Ancient Thai Law of Wat Pluk Rat/0326, 2025, pp. 109-110)

19) **พระอัยการกรมศักดิ์** ตัวอย่างกล่าวถึงค่าตัวของทาสที่ใช้ในการไถ่ตามอายุสม โดยเริ่มตั้งแต่วาสอายุ 1 เดือน ไปจนถึงทาสอายุ 100 ปี

(Ancient Thai Law of Wat Pluk Rat (7)/0399, 2025, pp. 9-10)

20) **ประกาศค่าธรรมเนียมใหม่** ตัวอย่างกล่าวถึงการให้เรียกค่าปรึกษา ทูเลา ดิง ตามธรรมเนียมใหม่ และให้ทุกหน่วยงานแจ้งพระราชกำหนดนี้ ประกาศให้ทราบโดยทั่วกันให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ทุกประการ หากผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษ

(Ancient Thai Law of Wat Krab Puang Nuea/0323, 2025, p. 27)

21) **ค่าสืบความตามเมือง** ตัวอย่างกล่าวถึง ค่าสืบคดีความของเมืองต่าง ๆ คือ เมืองศรีสวัสดิ์ เมืองนครสวรรค์ เมืองกุย เมืองปธาน เมืองจันทบุรี เมืองกาญจนบุรี เมืองระยอง เมืองชลบุรี เมืองราชบุรี เมืองพิทิต เมืองเพชรบุรี ค่าสืบความเมืองทั้ง 11 เมืองนี้ คือเงินจำนวน 1 ตำลึง 2 สลึง

(Ancient Thai Law of Wat Krab Puang Nuea (2)/0370, 2025, p. 56)

22) **กฎ 36 ข้อ** ตัวอย่างกล่าวถึงหลวงราชินิกุลรับพระราชโองการสั่งให้ตระลาการว่า ผู้ใดก็ตามที่ว่าความทั้งปวงนั้น ให้ยึดทั้งโจทก์และจำเลยไว้ และให้ว่าความนั้นตามพระราชกำหนด

(Ancient Thai Law of Wat Krab Puang Nuea (5)/0381, 2025, p. 62)

23) **พระราชกำหนดเก่า** ตัวอย่างกล่าวถึงพระราชกำหนดเก่าจากกฎหมายตราสามดวงข้อที่ 33 คือ ค่าตั้งตราผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการเมืองทั้ง 4 พระยาคลังผู้ว่าราชการที่สมุหนายกออกว่าราชการที่ตึกปาตะกัว หลวงมงคลรัตน์ บ้านอยู่บางโคกเวียง (น่าจะหมายถึง บางคูเวียงในปัจจุบัน) ได้เขียนตำราค่าตั้งค่าตรา ผู้รักษาเมือง ผู้รั้ง กรมการเมือง หัวเมืองทั้ง 4 คือ หัวเมืองเอก หัวเมืองโท หัวเมืองตรี หัวเมืองจัตวา มาถึงหัวหลวงเรียนแก่ ฯ พณ ฯ ส่งมาให้นายเวรลอกเอาไว้และตำรานั้นว่าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานค่าตั้งค่าตรา ผู้รักษาเมือง ผู้รั้ง และพระหลวงเจ้า ขุนหมื่นเจ้า กรมปลัด กรมการเมืองทั้ง 4 แก่เจ้าพนักงานผู้ได้เมืองขึ้นทั้งปวง เจ้าเมือง ค่าตั้ง 4 ชั่ง ค่าตรา 12 ตำลึง รวมเป็นเงิน 7 ชั่ง 10 ตำลึง ตลาด ค่าตั้ง 3 ชั่ง ค่าตรา 1 ชั่ง 10 ตำลึง รวมเป็นเงิน 4 ตำลึง 4 ชั่ง 10 ตำลึง

(Ancient Thai Law of Wat Nong Luang/0321, 2025, p. 18)

24) ลักษณะจำตนไม่มีเงินพินัยจะเสีย ตัวอย่างกล่าวถึง ข้อที่ 2 ในคดีที่ผู้พิพากษาตัดสินเรียบร้อยแล้วให้มีการเสียค่าปรับให้หลวง แต่ฝ่ายผิดไม่มีเงินให้ปรับ ให้ผู้พิพากษาส่งตัวคนผิดนั้นไปยังกระทรวงนครบาลเพื่อกักขังแทนการเสียค่าปรับแก่หลวง (จำคุกแทนค่าปรับ) ตามพระราชบัญญัติอากรชั้นใน จุลศักราช 1248 (พ.ศ. 2429)

(Ancient Thai Law of Wat Thor Thae (2)/0324, 2025, p. 11)

25) พระราชกำหนดใหม่ ตัวอย่างกล่าวถึง พระราชกำหนดใหม่จากกฎหมายตราสามดวงข้อที่ 26 คือ ให้นายบ่อนทดลองแก่นักเล่นพนันแต่พอควรด้วยคุณานุรูป ผู้ที่มีข้อรับทำอากรบ่อนเบี้ยเป็นภาษีผ่านด่านของหลวงก็ดี นายตรานายบ่อนย่อมมีสิทธิ์แก้ไขทดลองให้นักเลงเหล่านั้นเล่นได้ตามสมควรแก่ฐานะและยศศักดิ์ ถ้าผู้เล่นเสีย 1 กระดาน แต่ไม่มีเงินจะเสีย ให้เอาตัวส่งไปยังนายตรา ๆ เกาะกุมจะเอาเงินจึงมีการตีการไต่ถามอาเภอใจ จะได้ส่งไปยังตระลาการโรงศาลกรมใด ๆ เร่งรัดทำไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่างสืบมาดังนี้ มาครั้งแผ่นดินหลังนี้พระมหากษัตริย์จึงมีกฎหมายห้ามไม่ให้นายตรานายบ่อนทดลองนักเลงเล่นเด็ดขาด ถ้านักเลงจะมาเล่นบ่อนเบี้ย ฝ่ายผู้ดูแลเงินให้เรียกเอาเงินออกมาดูก่อน ให้นายบ่อนหัวเบี้ยให้กำ แต่ที่มีมาเช่นนั้น ฝ่ายผู้แทนให้เอาไปสึกาแทงลง อย่าให้ยักยอกผลักใส่กินกันจนติดค้างเกินกว่าที่มีมา และอย่าให้มีการกุมตัวผู้คุมจำจองสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ครั้นเสร็จจากพระราชดำเนิรขึ้นปราบดาภิเษกทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดูกฎหมายพระอัยการข้อใดควรที่จะเอาไว้ตามก็เอาไว้ ถ้าเห็นว่าไม่ควรจะเอาไว้ก็ให้ยกเลิกไปแล้วหลายฉบับ และพระราชกำหนดด้วยข้อบ่อนเบี้ยนี้จะยกเลิกเสียก็ได้ ไม่เหตุว่าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ไฟฟ้าประชาชนซึ่งเป็นคนที่ประกอบไปด้วยความโลภ เห็นว่านายบ่อนทดลองติดพันกันได้ถึงมา สรรพสิ่งสิ้นที่ตนไม่มีแต่ว่าในบ่อนเชื่อถือแล้วก็ไม่คิดถึงบุตรตัวเอง

(Ancient Thai Law of Wat Bangkaew/0033, 2025, pp. 108-109)

26) พระราชบัญญัติพันกำหนดทาส ตัวอย่างกล่าวถึงมาตรา 2 ว่าด้วยการเกษียณอายุของลูกทาส ทรงพระราชบัญญัติกำหนดขึ้นใหม่สำหรับใช้แก่ลูกทาสและราษฎรที่ยังเป็นไทไม่ได้เป็นทาส โดยเริ่มตั้งแต่ช่วงอายุต้น ช่วงกลาง เมื่อทาสครบอายุ 20 ปี ทั้งชายและหญิงจะหมดค่าตัว และค่าตัวช่วงกลางเกษียณอายุจะเพิ่มขึ้นและลดลงตามนี้

(Ancient Thai Law of Wat Bangkaew (3)/0372, 2025, pp. 18-20)

27) พระราชบัญญัติเก่า-ใหม่ ตัวอย่างกล่าวถึงพระราชบัญญัติลักษณะลูกทาสว่า มาตรา 1 หากลูกทาสชายหญิงที่เกิดเมื่อจุลศักราช 1230 ปีมะโรงสัสมฤทธิศิก (พ.ศ. 2411) เป็นต้นไป ให้คิดค่าเกษียณอายุตั้งแต่ 1-3 เดือน จนอายุครบ 8 ปีเต็ม ถ้าอายุ 8 ปีเป็นต้นไปให้เกษียณอายุลดลงทุกปีจนถึงอายุ 21 ปี จะถือว่าขาดค่าให้ลูกทาสพ้นค่าตัวเป็นไท

(Ancient Thai Law of Wat Bangkaew (3)/0372, 2025, pp. 17-18)

28) พระอัยการตำแหน่งนาพลเรือน ตัวอย่างกล่าวถึงขุนชัยเดชปลัด คักดินา 800 ขุนเสนาเทพสมุห์บัญชี คักดินา 600 ขุนอาสา คักดินาคนละ 600 ขุนสำแดงฤทธิ์รงค์ปลัด คักดินา 600

(Ancient Thai Law of Wat Nong Luang/0321, 2025, p. 5)

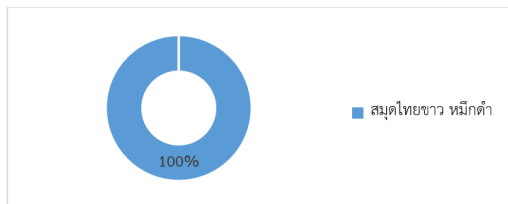
เห็นได้ว่า สารัตถะจากกฎหมายโบราณของจังหวัดพิษณุโลก เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามนั้นมีความหลากหลาย และส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกับเนื้อหาในกฎหมายตราสามดวงจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาต่อไป อีกทั้งกฎหมายโบราณฉบับที่เก่าแก่ที่สุดคือ กฎหมายโบราณวัดกรับพวงเหนือ (3)/0373 มีอายุเอกสารตรงกับ พ.ศ. 2305 สมัยพระเจ้าเอกทัศแห่งกรุงศรีอยุธยา ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้จะช่วยให้เห็นถึงความเก่าแก่ของเอกสารโบราณจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และทำให้เห็นถึงความสำคัญในการศึกษาเอกสารโบราณภูมิภาคภาคเหนือตอนล่างได้อย่างดี

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์กฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลก มุ่งศึกษาลักษณะทางกายภาพและสารัตถะของกฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลก ใช้ต้นฉบับกฎหมายโบราณ เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 46 ฉบับ ผู้วิจัยปริวรรตให้เป็นภาษาไทยปัจจุบัน แล้วใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษา สามารถสรุปผลการวิจัยด้วยแผนภูมิต่าง ๆ ดังนี้

1. ลักษณะทางกายภาพของต้นฉบับกฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลก

1.1 ต้นฉบับของกฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลกทุกฉบับบันทึกลงในสมุดไทยขาว หมึกดำ ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 1

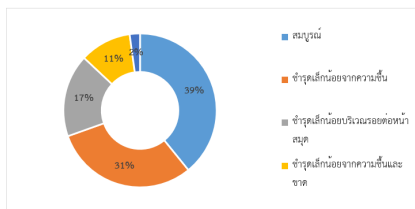
แผนภูมิที่ 1 ต้นฉบับกฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลกทุกฉบับบันทึกลงในสมุดไทยขาว หมึกดำ

Note: Figure Created by Somkiat Tidchai (2025)

1.2 สภาพของเอกสารต้นฉบับ แบ่งได้ 5 ประเภท คือ 1. สภาพเอกสารสมบูรณ์

2. สภาพเอกสารชำรุดเล็กน้อยจากความชื้น 3. สภาพเอกสารชำรุดเล็กน้อยบริเวณรอยต่อหน้าสมุด

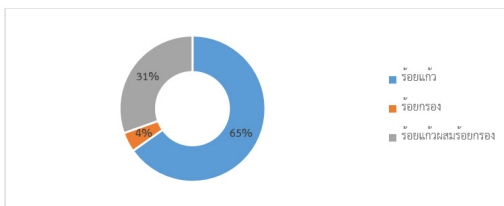
4. สภาพเอกสารชำรุดเล็กน้อยจากความชื้นและขาด และ 5. สภาพเอกสารชำรุดเล็กน้อยจากรอยแมลงกัดแทะ ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 สภาพเอกสารต้นฉบับกฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลก

Note: Figure created by Somkiat Tidchai (2025)

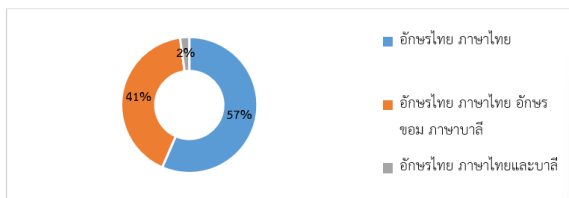
1.3 รูปแบบคำประพันธ์ แบ่งได้ 3 ประเภท คือ ร้อยแก้ว ร้อยกรอง และร้อยแก้วผสมร้อยกรอง ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 รูปแบบคำประพันธ์ของกฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลก

Note: Figure created by Somkiat Tidchai (2025)

1.4 รูปแบบอักษรและภาษาที่ใช้ในการบันทึก แบ่งได้ 3 ประเภท คือ 1. บันทึกด้วยอักษรไทย ภาษาไทย 2. บันทึกด้วยอักษรไทย ภาษาไทย และอักษรขอม ภาษาบาลี และ 3. บันทึกด้วยอักษรไทย ภาษาไทย และอักษรไทย ภาษาบาลี ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 4

แผนภูมิที่ 4 รูปแบบอักษรและภาษาของกฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลก

Note: Figure created by Somkiat Tidchai (2025)

ด้านสารัตถะของกฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลกนั้น พบการกล่าวถึงเรื่องต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักกฎหมายโบราณของไทย เช่น พระอัยการเบ็ดเสร็จ ประกาศพระราชปราชญ์ พระอัยการทาส หลักไชย พระอัยการลักษณะผัวเมีย พระอัยการลักษณะพยาน พระอัยการลักษณะรับฟ้อง พระอัยการลักษณะมรดก พระอัยการลักพาลูกเมียผู้คนท่าน พระอัยการลักษณะวิวาทตีกัน พระอัยการลักษณะโจร พระธรรมนุญ พระอัยการลักษณะอุทธรณ์ เป็นต้น

จากผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลได้โดยเฉพาะเรื่องการศึกษาลักษณะทางกายภาพของกฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยจะใช้งานของ Sangngern (2024) มาประกอบการอภิปรายเนื่องจากการเป็นการศึกษาเอกสารที่เก็บรักษาไว้ ณ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามเหมือนกัน โดยผลการวิจัยพบทั้งสองคล่องและไม่สองคล่องกัน ดังนี้

กฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลกทุกฉบับ (46 ฉบับ) บันทึกลงในสมุดไทยขาว หมึกดำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sangngern (2024) ที่ว่า ตำรายาแพทย์แผนไทยของจังหวัดพิษณุโลกที่พบมากที่สุดถูกบันทึกลงในสมุดไทยขาว หมึกดำ จำนวน 34 ฉบับ แต่แตกต่างกันที่งานวิจัยของ Sangngern (2024) ยังมีตำรายาที่ถูกบันทึกด้วยวัสดุอื่นอีก เช่น หมึกดำและดินสอ หมึกดำ หมึกน้ำเงิน และดินสอ เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า คนพิษณุโลกในอดีตนิยมใช้หมึกดำในการบันทึกเอกสารสมุดไทยขาว

กฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลกส่วนใหญ่อยู่ในสภาพชำรุดจำนวน 28 ฉบับ แบ่งออกเป็นชำรุดเล็กน้อยด้วยสาเหตุต่าง ๆ และมีสภาพเอกสารสมบูรณ์จำนวน 18 ฉบับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Sangngern (2024) ที่ว่า สภาพเอกสารต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทยของจังหวัดพิษณุโลกพบสภาพชำรุด 47 ฉบับ (จาก 87 ฉบับ) และสมบูรณ์ 40 ฉบับ แสดงให้เห็นว่า เอกสารโบราณจังหวัดพิษณุโลกจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามมีสภาพชำรุดเล็กน้อยมากกว่าสภาพสมบูรณ์

กฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลกบันทึกด้วยคำประพันธ์ประเภทร้อยแก้ว จำนวน 30 ฉบับ (พบมากที่สุด) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Sangngern (2024) ที่ว่าตำรายาแพทย์แผนไทยของจังหวัดพิษณุโลกที่พบมากที่สุดถูกบันทึกในรูปแบบของคำประพันธ์ประเภทร้อยแก้ว จำนวน 82 ฉบับ (จาก 87 ฉบับ) ทำให้สันนิษฐานได้ว่า คนพิษณุโลกในอดีตนิยมบันทึกตำรายาแพทย์แผนไทยและกฎหมายโบราณด้วยคำประพันธ์ประเภทร้อยแก้ว

กฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลกบันทึกด้วยอักษรไทย ภาษาไทย จำนวน 26 ฉบับ (พบมากที่สุด) แต่ผลการวิจัยของ Sangngern (2024) ว่า ตำรายาแพทย์แผนไทยของจังหวัดพิษณุโลกนิยมบันทึกด้วยอักษรไทย ภาษาไทย และอักษรขอม ภาษาบาลี ถึง 44 ฉบับ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวไม่สอดคล้องกัน ด้วยเหตุผลที่ว่า หากเป็นเนื้อความทางกฎหมายจำเป็นต้องมีการพรรณนาให้เข้าใจทันทีด้วยภาษาไทย ไม่ได้มีความจำเป็นต้องใช้อักษรขอม ภาษาบาลี ต่างจากตำรายาแพทย์แผนไทย ที่จำเป็นต้องมีอักษรขอม ภาษาบาลีเพื่อใช้ในการบันทึกคาถาประกอบการปรุงยา

กฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลกมีเอกสารฉบับเก่าแก่ที่สุดและสามารถกำหนดอายุเอกสารได้ คือ เอกสารต้นฉบับกฎหมายโบราณวัดกรับพวงเหนือ (3)/0373 ระบุวันเดือนปีที่บันทึก คือ วันอาทิตย์ที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2305 ตรงกับรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าเอกทัศแห่งกรุงศรีอยุธยา ซึ่งถือเป็นเอกสารโบราณจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามฉบับเก่าแก่ที่สุดในตอนนี้ ซึ่งผลการวิจัยของ Sangngern (2024) แสดงผลว่า ตำรายาแพทย์แผนไทยของจังหวัดพิษณุโลกฉบับเก่าแก่ที่สุด คือ ตำรายาวัดปากฟิงตะวันออก (2)/0234 ตรงกับวันอังคารที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2373 สมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยเอกสารทั้ง 2 ฉบับนั้นมีระยะเวลาดังกันถึง 68 ปี

ส่วนสารัตถะนั้นจากผลการวิจัยทำให้สันนิษฐานได้ว่า สารัตถะของกฎหมายโบราณพิษณุโลกนั้นได้รับอิทธิพลจากกฎหมายตราสามดวงเป็นหลัก ซึ่งเป็นอิทธิพลจากวัฒนธรรมกรุงรัตนโกสินทร์ (กรุงเทพ) เห็นได้จากพระอัยการบทต่าง ๆ ที่มีความคล้ายคลึงกับสารัตถะในกฎหมายตราสามดวงเป็นอย่างยิ่งดังผลการวิจัยที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ดังนั้นการศึกษาวินิจฉัยกฎหมายโบราณพิษณุโลกในครั้งนี้ จะเป็นการวิจัยทางเอกสารโบราณสำคัญที่ช่วยทำให้เห็นถึงความสำคัญของเมืองพิษณุโลกตั้งแต่สมัยอดีตผ่านการศึกษาจากกฎหมายโบราณได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะกฎหมายโบราณที่สามารถระบุแหล่งที่มาได้ จำนวน 46 ฉบับเท่านั้น ยังมีกฎหมายโบราณ เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามอีกจำนวนมากที่ควรมีการปริวรรตและศึกษาต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิจัยเรื่อง “กฎหมายโบราณจังหวัดพิษณุโลก: การศึกษาเชิงวิเคราะห์” โดยใช้ทุนวิจัยส่วนตัว ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภักพรพล แสงเงิน หัวหน้าศูนย์ศึกษาเอกสารโบราณภาคเหนือตอนล่าง สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม กัลยาณมิตรผู้คอยให้ความช่วยเหลือทุกด้านแก่ผู้วิจัย โดยเฉพาะความเอื้อเฟื้อในเรื่องต้นฉบับเอกสารโบราณ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

References

- Ancient Thai Law of Wat Bangkaew/0033. (2025). (S.Tidchai, Ed.). [Unpublished manuscript]. Art and Cultural Center, Pibulsongkram Rajabhat University. (In Thai).
- Ancient Thai Law of Wat Bangkaew (3)/0372. (2025).(S.Tidchai,Ed.). [Unpublished manuscript]. Art and Cultural Center, Pibulsongkram Rajabhat University. (In Thai).
- Ancient Thai Law of Wat Bang Sapan/0424. (2025). (S.Tidchai, Ed.). [Unpublished manuscript]. Art and Cultural Center, Pibulsongkram Rajabhat University. (In Thai).
- Ancient Thai Law of Wat Krabung Munglaram/0318. (2025).(S.Tidchai, Ed.). [Unpublished manuscript]. Art and Cultural Center, Pibulsongkram Rajabhat University. (In Thai).
- Ancient Thai Law of Wat Krabung Munglaram (2)/0320.(2025).(S.Tidchai, Ed.). [Unpublished manuscript]. Art and Cultural Center, Pibulsongkram Rajabhat University. (In Thai).

- Ancient Thai Law of Wat Krabung Mungalam (3)/0324.** (2025).(S.Tidchai, Ed.). [Unpublished manuscript]. A Document from Art and Cultural Center of Pibulsongkram Rajabhat University). (In Thai).
- Ancient Thai Law of Wat Krabung Mungalam (8)/0378.** (2025). (S.Tidchai, Ed.). [Unpublished manuscript]. Art and Cultural Center of Pibulsongkram Rajabhat University. (In Thai).
- Ancient Thai Law of Wat Krabung Mungalam (12)/0387.** (2025).(S.Tidchai,Ed.). [Unpublished manuscript]. Art and Cultural Center of Pibulsongkram Rajabhat University (In Thai).
- Ancient Thai Law of Wat Krab Puang Nuea/0323.** (2025). (S.Tidchai, Ed.). [Unpublished manuscript]. Art and Cultural Center of Pibulsongkram Rajabhat University. (In Thai).
- Ancient Thai Law of Wat Krab Puang Nuea (2)/0370.** (2025). (S.Tidchai Ed.). [Unpublished manuscript]. Art and Cultural Center, of Pibulsongkram Rajabhat University. (In Thai).
- Ancient Thai Law of Wat Krab Puang Nuea (5)/0381.** (2025).(S Tidchai, Ed.). [Unpublished manuscript]. Art and Cultural Center, Pibulsongkram Rajabhat University. (In Thai).
- Ancient Thai Law of Wat Krab Puang Nuea (6)/0393.** (2025).(S Tidchai, Ed.). [Unpublished manuscript]. Art and Cultural Center, Pibulsongkram Rajabhat University. (In Thai).
- Ancient Thai Law of Wat Nong Luang/0321.** (2025). (S.Tidchai, Ed.). [Unpublished manuscript]. Art and Cultural Center, Pibulsongkram Rajabhat University.). (In Thai).
- Ancient Thai Law of Wat Pluk Rat/0326.** (2025). (S. Tidchai, Ed.). [Unpublished manuscript]. Art and Cultural Center, Pibulsongkram Rajabhat University. (In Thai).
- Ancient Thai Law of Wat Pluk Rat (5)/0386.** (2025). (S.Tidchai, Ed.). [Unpublished manuscript]. Art and Cultural Center, Pibulsongkram Rajabhat University. [(In Thai).
- Ancient Thai Law of Wat Pluk Rat (7)/0399.** (2025).(S. Tidchai, Ed.). [Unpublished manuscript]. Art and Cultural Center, Pibulsongkram Rajabhat University. (In Thai).
- Ancient Thai Law of Wat Thor Thae/0322.** (2025). (S. Tidchai, Ed.). [Unpublished manuscript]. Art and Cultural Center, Pibulsongkram Rajabhat University. (In Thai).
- Ancient Thai Law of Wat Thor Thae (2)/0324.** (2025).(S.Tidchai,Ed.). [Unpublished manuscript]. Art and Cultural Center, Pibulsongkram Rajabhat University. (In Thai).

- Ancient Thai Law of Wat Tha Tarn/0322.** (2025). (S. Tidchai, Ed.). [Unpublished manuscript]. Art and Cultural Center, Pibulsongkram Rajabhat University. (In Thai).
- Ancient Thai Law of Wat Tha-na/0262.** (2025). (S. Tidchai, Ed.). [Unpublished manuscript]. Art and Cultural Center, Pibulsongkram Rajabhat University. (In Thai).
- Boonyo, B., & Tudkeao, C. (2016). Women's Rights According to Law of Inheritance in the Dharmaśstras. **Journal of Letters**, **45** (2), 93-118. (In Thai).
- Bunnag, P., Nantachantoon, S., & Bumrungsuk, S. (2018). Loss of Vocabularies, Adding Vocabularies and Meaning Change of Criminal Punishment Vocabularies in Rattanakosin Period. **Journal of Yala Rajabhat University**, **13** (3), 436-445. (In Thai).
- Changjai, N., Nantachantoon, S., & Bumrungsuk, S. (2018). The Development of the Common Noun "Tha-nai" During the Ayutthaya and Rattanakosin Periods. **Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)**, **16** (1), 357-376. (In Thai)
- Channawet, C. (2025, 2-3 December). **The Isaan Worldview in Ancient Laws: Managing Personal Property and Pulic Domain.** [Conference Session]. Art and Cultural Center , Chiangmai Rajabhat University, Chiangmai, Thailand. (In Thai).
- Huntrakool, P. (2003). Thai women in the Three Seals Code : from matriarchy to subordination. **Journal of Letters**, **32** (1). 246-299. (In Thai).
- Jernsitthiprasert, K. (2008). The Use of the Law of Proof, Diving, and Fire, which Appears in the Epic Poem Khun Chang Khun Phaen. **Journal of Thai Justice System**, **1** (1), 87-98. (In Thai).
- Kaewchandee, N., & Chaicon, P. (2023). "Physical Distancing" in Ancient Isan-Lanna Laws : Legal Measures Relating to Interest, Power and Peaceful Society Construction. **Songklanakarin Law Journal**, **5** (2), 22-37. (In Thai).
- Kaewchandee, N., Buddharaksa, W., & Nillawannapha, R. (2019). "Men" in Isan Ancient Law: New Perspective through Critical Concepts. **Journal of Social Sciences Naresuan University**, **14** (1), 193-225. (In Thai).
- Kaewuthai, A. (2020). Representations of Thai Women through Linguistic Devices in the discourse of the Three Seals Law in the Law on Husband and Wife. **Journal of the faculty of Arts, Silpakorn University**, **42** (2), 115-140. (In Thai).

- Khotnarin, W., Yang, Y., & Wiwan, B. (2024). "Three Seals Law : Thai Orthography and Discourse". **Journal of Thai Language and Thai Culture**, 10 (2), 71-96. (In Thai).
- Khuansamakhom, D. (2015). Thai Jurisprudence: An Analysis Based on the Foundation of the Treatise of Manudharmasastra and the Treatise of Pradharmasastra. **Payap University Journal**, 25 (2), 1-16. (In Thai).
- Khuansamakhom, D. (2022). **Thai Legal History: A Study of the Influence of Brahmanism and Buddhism on Politics and Government in the Sukhothai and Ayutthaya Periods**. Faculty of law, Chiangrai Rajabhat University. (In Thai).
- Klinangkab, S., & Sompongjaroen, W. (2017). Spirits in Tra Sam Duang Law. **Journal of Humanities and Social Science Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University**, 5 (2), 19-29. (In Thai).
- Limpanart, R. (2016). Government and Property Rights under the Three Seals Law. **Academic Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University**, 23 (42), 49-68. (In Thai).
- Maharaj, W., & Kamolpoot, P. (2012). **A Complete Research Report on The Law and Convention for Ancient Isan Society Control: A Case Study of Changwat Mahasarakham**. Art and Cultural Center, Mahasarakham Rajabhat University. (In Thai).
- Pabhassara, P. S., (2024). Evolution of Inheritance Law in the Kingdom of Siam during the Early Rattanakosin Period. **Academic Graduate Journal**, 2 (3), 73-82. (In Thai).
- Phonkoet, K. (2003). **A Stylistic Study of Criminal Code** [Master's thesis]. Silpakorn University. (In Thai).
- Phuluang, T., & Srisuwan, P. (2022). Relationship between Husband and Wife : A Case Study of Tra Sam Duang Law in the Section of Husband and Wife. **Journal of Humanities and Social Sciences Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University**, 5 (2), 1-17. (In Thai).
- Phumthapthim, T. (2019). Thai words that come from Pali and Sanskrit in three seal law : A case study of the Phradhamnoon and the thammasatr. **Journal of MCU Buddhist Review**, 3 (2), 1-24. (In Thai).

- Poopongpan, W. (2010). The Relationship between the Kings and his Courtiers under the Palatine law. **Silpakorn University e-Journal (Social Sciences, Humanities, and Arts)**, 30 (1), 7-23. (In Thai).
- Promkul, A., & Sripokangkul, S. (2017). Northeast ancient law: Local government of SaketNakorn 1854-1871. **Veridian E-Journal, Silpakorn University**, 10 (1), 647-655. (In Thai).
- Pruksawan, S. (1983). **The Survey Project of Thai traditional Books and Palm-Leaf Manuscripts in Phitsanulok**. Art and Cultural Center of Pibulsongkram Teacher College Phitsanulok. (In Thai).
- Rattanatham, A. (2021). **Language characteristics and Social Ideology Presentations in Isan Ancient Laws** [Doctoral dissertation]. Mahasarakham University. (In Thai).
- Rattanatham, A., & Nillawannapha, R. (2021a). Social Ideology in the Isan Ancient Law. **Journal of MCU Peace Studies**, 9 (7), 3083–3095. (In Thai).
- Rattanatham, A. & Nillawannapha, R. (2022b). The writing style of Isan ancient law. **Journal of MCU Peace Studies**, 10 (4), 1740-1752. (In Thai).
- Royal Institute. (2013). **Dictionary of the Royal Institute** (2013 Ed.). Royal Institute. (In Thai).
- Ruengkankun, S. (2022). The Concept of Ancient Thai Justice Process. **Law and Local Society Journal**, 6 (1), 231-258. (In Thai).
- Sangngern, P. (2024). **Thai Traditional Medical Texts of Phitsanulok Province: The Study of Manuscripts and Essences** [Doctoral dissertation]. Silpakorn University. (In Thai).
- Sompongcharoen, W., & Sompongcharoen, C. (2022). Descent-Based Slavery: Legal Status of Children after Slavery Liberation of Father by Ordination. **Journal of Humanities and Social Sciences**, 10 (1), 1-28. (In Thai).
- Srijan, A. (2009). The Holy Agents Who are Claimed to Witness Trial Procedures in Two Thai Ancient Laws: The Laws of Talking an Oath and of Talking a Dive or Walking Through Fire to Prove One's Innocence. **The Journal of Humanities**, 16 (2), 133-146. (In Thai).

- Sripokangkul, S., & Promkul, A. (2017). Reflection on Coexist Principles based on E-san Customary Laws: a Case study of Ancient Law of Saket Nakorn and the Dao-Wa-Dueng. **Mahachula Academic Journal**, 4 (2), 55-65. (In Thai).
- Sungmek, J. (2020). Theft: a comparative study of concept of thaipenal law and adinnādān in theravāda buddhism. **Valaya Alongkorn Review (Humanities and Social Science)**, 10 (2), 15-30. (In Thai).
- Thawonsakul, M. (2000). The Determination of the Age of Ayutthaya Laws in the Tra Sam Duang: A Preliminary Analysis. **Journal of the Faculty of Arts, Silpakorn University**, 22 (2), 171-211. (In Thai).
- The Three Seals Law, Volume 1.** (1962). The Law Code of King Rama I. A Source of Education Products. (In Thai).
- The Three Seals Law, Volume 2.** (1962). The Law Code of King Rama I. A Source of Education Products. (In Thai).
- The Three Seals Law, Volume 3.** (1962). The Law Code of King Rama I. A Source of Education Products. (In Thai).
- The Three Seals Law, Volume 4.** (1962). The Law Code of King Rama I. A Source of Education Products. (In Thai).
- The Three Seals Law, Volume 5.** (1962). The Law Code of King Rama I. A Source of Education Products. (In Thai).
- Theerasasawat, S. (2003). Laws in I-saan before Governmental Reformation. **Journal of Mekong Societies**, 2 (1), 143-161. (In Thai).
- Thianpunya, P. (1996). **A Comparative Study of Sanskrit and Mon Versions of the Manu Dharmasastra** [Master's thesis]. Silpakorn University. (In Thai).
- Unakornsawad, N. (2022). Legal Inscription on Thief's Characters: Vocabulary Lists and Reflections of Thai Society and Culture in The Three Seals Law. **Journal of Humanities and Social Sciences Valaya Alongkorn under Royal Patronage**, 17 (2), 23-34. (In Thai).

**การออกแบบการเรียนรู้การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ด้วยกระบวนการ
GPAS 5 Steps สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์
จังหวัดบุรีรัมย์**

**The Design of a Unit Plan on Reading, Critical Thinking and Writing
Using the GPAS 5 Steps Process for Grade 6 Students
at Wat Ban Mueang Pho School, Buri Ram Province.**

อัญวีณ์ อีรสิริพัฒน์^{1*} / จิรฐิพร ไทยงูเหลือม²

Anyavee Teerasiripat^{1*} / Jiratthiporn Thainguam²

¹⁻² สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา นครราชสีมา 30000, ประเทศไทย
*Thai language Program, Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University,
Nakhon Ratchasima Province, 30000 Thailand*

**Corresponding author. Email: Anyaveeee@gmail.com*

Received: May 10, 2025

Revised: July 5, 2025

Accepted: July 8, 2025

Abstract

This research aimed to: (1) develop a learning unit for reading, critical thinking, and writing using the GPAS 5 Steps process; (2) examine the outcomes of implementing learning activities focused on reading, critical thinking, and writing; and (3) explore students' opinions toward these learning activities in Thai language classes for Grade 6 students at Wat Ban Muang Pho School, Buri Ram Province. The sample group comprised 28 Grade 6 students from Wat Ban Muang Pho School, Buri Ram province, selected by purposive sampling. The research instruments included: (1) a GPAS 5 Steps-based learning unit; (2) thirteen one-hour lesson plans designed according to the GPAS 5 Steps process, totaling 13 instructional hours; (3) a four-choice multiple-choice test to assess students' abilities in reading, critical thinking, and writing; and (4) a 5-point Likert scale questionnaire to collect students' opinions on the learning activities. The research findings were as follows: (1) the developed learning unit successfully enhanced students' competencies in reading, critical thinking, and writing to Level 3, as outlined in the curriculum; (2) students' mean scores on the post-test (31.75) were significantly higher than their pre-test scores (14.68), with the difference statistically significant at the 0.05 level; and (3) students' overall opinions toward the GPAS 5 Steps-based learning activities were highly positive, with a mean score of 4.48.

Key words: Learning Design, GPAS 5 Steps Process, Reading, Critical Thinking, Writing

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างหน่วยการเรียนรู้การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps 2) ศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน และ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 28 คน โดยใช้กลุ่มประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) หน่วยการเรียนรู้การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps 2) แผนการจัดการเรียนรู้การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ที่ผ่านการออกแบบ การเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps จำนวน 13 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวมเวลา 13 ชั่วโมง 3) แบบทดสอบวัดการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบปรนัยแบบ 4 ตัวเลือก และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ผลการวิจัยพบว่า 1) ได้หน่วยการเรียนรู้เรื่อง การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps จำนวน 1 หน่วย ประกอบด้วยแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 13 แผน สามารถพัฒนาการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ภาพรวมที่ ระดับ 3 2) ความสามารถในการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 14.68 และ 31.75 หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) นักเรียน มีระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.48

คำสำคัญ: การออกแบบการเรียนรู้, กระบวนการ GPAS 5 Steps, การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน

บทนำ

สังคมโลกในยุคโลกดิจิทัล ศตวรรษที่ 21 เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการผลิต การบริโภค การทำงาน การใช้ชีวิต และรูปแบบของธุรกิจที่แตกต่างออกไปจากเดิมมาก การพัฒนาคนจึงมุ่งที่พหุปัญญา และสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 รัฐบาลได้ประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) เป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศไทยให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโมเดล “ประเทศไทย 4.0” การจัดการศึกษาจึงเร่งเสริมสร้างผู้เรียนให้สามารถสร้างนวัตกรรม (Generative Learning) เรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำ (Learning by Doing) ดังนั้นครูในศตวรรษที่ 21 ต้องยึดหลักสอนน้อย เรียนมาก (Teach Less Learn More) เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitate) เป็นผู้ชี้แนะ (Mentoring) “ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้” เป็น “Active Learning” เชื่อมโยงนักเรียนกับบริบทที่ท้าทายของสังคมและคิหาวิสัยปัญหาหรือพัฒนา โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างความรู้ และใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก และกระตุ้นด้วยคำถามที่ท้าทาย เพื่อฝึกการคิดและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

การออกแบบการเรียนรู้จำเป็นต้องให้ความสำคัญถึงคุณค่าศักยภาพของผู้เรียนในด้านความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านพุทธิปัญญา Institute of Academic Development (IAD) (2019, p. 2) อธิบายว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู และกระบวนการเรียนรู้ (learning process) ของผู้เรียนที่สัมพันธ์กันใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองด้านความรู้ ทักษะ และค่านิยมอย่างกลมกลืนกัน หล่อหลอมเป็นสมรรถนะ การออกแบบการเรียนรู้ช่วยให้ครูสามารถกำหนดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เน้นการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประยุกต์ คิดริเริ่ม พัฒนาได้เหมาะสมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ ความแตกต่าง และธรรมชาติของผู้เรียน ดังที่ Janchay (2014, p. 1) กล่าวว่า ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสะท้อนความสามารถตามข้อกำหนดในมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดตามที่หลักสูตรกำหนด คุณภาพของนักเรียนเป็นผลที่เกิดจากคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ของครู คุณภาพของการจัดการเรียนรู้มาจากความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้และการนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้แล้วไปใช้กับนักเรียน การจัดการเรียนรู้โดยมุ่งหวังผลการเรียนรู้ จึงมีใช้สิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่ต้องอาศัยการออกแบบการเรียนรู้เป็นอย่างดี การออกแบบการเรียนรู้จึงเป็นสมรรถภาพที่สำคัญของครู

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (Ministry of Education, 2008, p. 6) มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการคิด คือ มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเรียนรู้ และรักการค้นคว้า มีความรู้เป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการใหม่ๆ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี ปรับวิถีชีวิต กระบวนการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์ มีทักษะและกระบวนการ ทักษะการคิดต่าง ๆ การสร้างปัญญา และทักษะในการดำรงชีวิต โดยกำหนดให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ไปใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนจึงเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนต้องทำได้ในอันที่จะศึกษา ค้นคว้า และปรับตัวอยู่ในสังคมโลกได้อย่างมีความสุข

การพัฒนาความสามารถการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อสารมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อสร้างศักยภาพ สร้างปัญญา และความเข้มแข็งแก่นักเรียน ปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ที่ยอมรับว่าส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเน้นที่การปฏิบัติ (Active Learning) เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด และการปฏิบัติที่นำไปสู่การเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง และคงทน ทักษะความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อสารจะมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน จากการอ่าน การฟัง การสัมผัส เกิดการวิเคราะห์ เป็นกระบวนการทางสมองที่จะทำในขั้นต่อไปด้วยการพิจารณา ไตร่ตรอง แยกแยะ เปรียบเทียบแล้วประเมินค่า สรุปความคิดนำไปสู่การตัดสินใจในการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เกิดการเรียนรู้ ความคิด แล้วถ่ายทอดแสดงออกด้วย การพูดและเขียน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน จึงเป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อให้ให้นักเรียนมีทักษะในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ที่จะนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ ในสาระการเรียนรู้อื่นๆ และปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูผู้สอนสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จึงต้องพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการออกแบบการเรียนรู้ที่จะพัฒนาการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้ศึกษาค้นคว้ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ และวิธีการ อย่างหลากหลาย เพื่อนำรูปแบบ เทคนิควิธี กระบวนการ และอื่นๆ ไปใช้ในการพัฒนาการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนของนักเรียนต่อไป เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติ และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากที่สุดและปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน การจัดการเรียนรู้ดังกล่าว คือ การออกแบบการเรียนรู้การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยการออกแบบการเรียนรู้การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อสร้างหน่วยการเรียนรู้ การพัฒนาการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน โดยออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาการใช้กิจกรรมการเรียนรู้การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียนที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียนที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้กิจกรรมการเรียนรู้จากการออกแบบหน่วยการเรียนรู้การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เป็นแนวทางการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน
3. เป็นแนวทางในการออกแบบการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ
4. เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ระดับชั้นเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำความรู้จากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเป็นกระบวนการ

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อสร้างหน่วยการเรียนรู้การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียนที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้

1. หน่วยการเรียนรู้การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ที่ออกแบบด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ปลายทาง ซึ่งเป็นการเขียนรายงานจากการลงมือปฏิบัติตามกระบวนการ GPAS 5 Steps ที่ระดับ 2 ขึ้นไป
2. การใช้กิจกรรมการเรียนรู้การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียนที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ระดับมาก

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 1 ห้อง จำนวน 28 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โดยใช้กลุ่มประชากร ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

ตัวแปรที่ใช้ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps
2. ตัวแปรตาม ได้แก่
 - 2.1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps
 - 2.2 ผลการเรียนรู้การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
 - 2.3 ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ระยะเวลาในการวิจัย

ระยะเวลาในการทดลองใช้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โดยจัดการเรียนรู้ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง ระยะเวลา 4 สัปดาห์ รวม 13 ชั่วโมง

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ Pre Experimental Design แบบ One Group Pretest–Posttest Design โดยการทดสอบก่อนเรียน ทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps และทดสอบหลังเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. หน่วยการเรียนรู้ที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน จำนวน 13 แผน
2. แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบปรนัยจำนวน 20 ข้อ และแบบอัตนัย จำนวน 2 ข้อ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนโดยใช้ Rubric 3 ระดับ
3. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ และคำถามปลายเปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการทดลองและเก็บข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้น 4 สัปดาห์ โดยแบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงการวิจัย

1.1 เป็นการศึกษาเอกสาร ข้อมูล ตำรา สถิติ ปัญหา วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นสร้างเครื่องมือ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps แบบทดสอบวัดการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน แบบสอบถามความพึงพอใจ ต่อการจัดการเรียนรู้จากการออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps

1.2 นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัยไปเสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

1.3 สร้างความคุ้นเคยกับนักเรียน และแนะนำวิธีการเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps

1.4 นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 28 คน ทำแบบทดสอบวัดการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนก่อนเรียน จำนวน 22 ข้อ ในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง การปฐมนิเทศ

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงานตามโครงการวิจัย

2.1 ทดลองใช้เครื่องมือที่พัฒนาขึ้นในขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps นำไปทดลองใช้เพื่อรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ละ 4 คาบ คาบละ 60 นาที รวม 14 คาบ โดยดำเนินการ ดังนี้

1. ชี้แจงวิธีการจัดการเรียนรู้จากหน่วยการเรียนรู้ การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

2. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ก่อนเรียนในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 จำนวน 22 ข้อ

3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการรวบรวมข้อมูล (Gathering) เริ่มจากการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้สังเกตสงสัย กระตุ้นความสนใจ ตระหนักในปัญหาตั้งสมมุติฐาน ตั้งข้อสงสัย กำหนดเป้าหมาย เพื่อรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์และสรุปความรู้ (Processing) เป็นการจัดการกระทำข้อมูลโดยใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้แผนภาพความคิดมาจัดความคิดให้เป็นระบบ เช่น การจำแนก จัดลำดับเชื่อมโยง และวางแผนขั้นตอนการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติ/ประยุกต์ใช้ความรู้ (Applying and Constructing the Knowledge) เป็นการฝึกให้ผู้เรียนนำความรู้และสารสนเทศที่ได้จากการแสวงหาความรู้มาถกแถลง อภิปรายเพื่อนำไปสู่

การสรุปและสร้างองค์ความรู้ การลงมือปฏิบัติตามแผนงาน โดยมีการตรวจสอบเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาให้เกิดผลดีกว่าเดิมใน แต่ละขั้นตอน สรุปเป็นความรู้ ความคิดรวบยอด

ขั้นที่ 4 ขั้นสื่อสารและนำเสนอ (Applying the Communication Skill) เป็นการนำร่องรายการคิด การคิดสร้างสรรค์ที่หลอมรวมคุณธรรม ค่านิยมเชิงบวก ร่องรอยการทำงาน การแก้ปัญหาจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพกว่าเดิม มีคุณค่ามากกว่าเดิม จนสามารถสรุปเป็นหลักการนำเสนอเป็นรายงาน การอภิปราย การบรรยาย เอกสารเผยแพร่ จัดทำเป็นวีดิทัศน์ เว็บไซต์ หรืออื่นๆ ตามศักยภาพอย่างกว้างขวาง

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินเพื่อเพิ่มคุณค่า (Self-regulating) เป็นการประเมินเชิงระบบ เพื่อให้เห็นจุดอ่อนจุดแข็งของกลไก ทีมงานและตนเอง เพื่อปรับปรุงแก้ไข และปรับปรุงเพิ่มคุณค่าด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม เพื่อเชื่อมโยงความรู้ไปสู่การทำให้ประโยชน์เพื่อส่วนรวม

2.2 หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบทั้ง 12 แผนแล้ว ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน จำนวน 22 ข้อ และทำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ แปลผล และวิเคราะห์ข้อมูล การรายงานผลการวิจัย ผู้วิจัยรายงานผลการวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง

การวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบสมมติฐาน

1. การวิเคราะห์ความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังเรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps จากแบบทดสอบวัดการอ่าน การคิดวิเคราะห์ และเขียน ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ที่การออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง การออกแบบการเรียนรู้การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. หน่วยการเรียนรู้เรื่อง การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps จำนวน 1 หน่วย ประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 13 แผน สามารถพัฒนา การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ภาพรวมที่ ระดับ 3 เมื่อพิจารณาแต่ละขั้นของกระบวนการ GPAS 5 Steps พบว่า ขั้นการรวบรวมข้อมูล (G) นักเรียนส่วนมาก จำนวน 23 คนคิดเป็นร้อยละ 82.14 มีผลการประเมินอยู่ระดับ 2 คือ แสวงหาข้อมูลเพื่อตอบโจทย์การเรียนรู้ได้รอบด้าน แต่ยังไม่หลากหลาย ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ แต่สามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ ขั้นการวิเคราะห์และจัดระบบข้อมูล (P) พบว่านักเรียนส่วนมาก จำนวน 15 คน มีผลการประเมิน ที่ระดับ 2 คือ วิเคราะห์ข้อมูล จำแนก จัดลำดับความสำคัญ

ของปัญหา กำหนดชื่อเรื่อง วัดอุประสงค์ หลักการ รายละเอียดของเรื่องที่ทำ กำหนดแนวทางปฏิบัติได้ยังไม่หลากหลาย เลือกแนวทางปฏิบัติได้แต่ยังขาดเหตุผลที่เหมาะสมและเป็นไปได้ และยังอธิบายเพิ่มเติมไม่ได้

ขั้นการสรุปความรู้หลังปฏิบัติ (A1) พบว่านักเรียนส่วนมาก จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 71.43 มีผลการประเมินอยู่ที่ระดับ 3 คือ สรุปความรู้จากการปฏิบัติงาน การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ใช้สถิติ แผนภาพความคิด ตาราง อื่นๆ ประกอบอย่างชัดเจน และอธิบายเพิ่มเติมได้ ขั้นการสื่อสาร นำเสนอ (A2) พบว่านักเรียนทั้ง 28 คน คิดเป็นร้อยละ 100 มีผลการประเมิน ที่ระดับ 3 คือ นำเสนอความรู้กระบวนการการปฏิบัติงานการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว ชัดเจน น่าสนใจ และอธิบายเพิ่มเติมได้ และขั้นประเมินเพิ่มคุณค่า (S) พบว่านักเรียนทั้ง 28 คน คิดเป็นร้อยละ 100 มีผลการประเมินที่ระดับ 3 คือ กำกับตนเองให้อ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ลงมือปฏิบัติ และนำความรู้จากการลงมือปฏิบัติไปต่อยอด พัฒนา เพิ่มคุณค่า มูลค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และนำไปบริการสังคมได้อย่างมีจิตสาธารณะ และอธิบายเพิ่มเติมได้

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน จากกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบ การเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 31.75$, $S.D. = 0.83$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 14.68$, $S.D. = 1.63$)

3. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบ การเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ ($\bar{X} = 4.48$, $S.D. = 7.07$) ซึ่งความคิดเห็นด้านนักเรียนอยู่ที่ระดับ มาก ถึงมากที่สุด ด้านครู อยู่ที่ระดับ มากที่สุด และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ที่ระดับมากถึงมากที่สุด

สรุปในภาพรวม การออกแบบการเรียนรู้การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถนำไปใช้พัฒนาการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียนได้จริงในระดับที่พอใจ และนักเรียนมีความสุขในการเรียน มีความรับผิดชอบ กำกับตนเอง จนสามารถรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และจัดระบบข้อมูล วิเคราะห์และจัดระบบข้อมูล สื่อสาร นำเสนอ และประเมินเพิ่มคุณค่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัย การออกแบบการเรียนรู้การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ดังนี้

1. หน่วยการเรียนรู้การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps คือ Gathering: ขั้นการรวบรวมและเลือกข้อมูล Processing: ขั้นการจัดกระทำข้อมูล Applying: ขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่งแบ่งเป็น ชั้น A1: Applying and Constructing the Knowledge: ขั้นปฏิบัติและสรุปความรู้หลังการปฏิบัติ และชั้น A2 Applying the Communication Skill: ขั้นสื่อสารและนำเสนอ และ Self-Regulating: ขั้นการกำกับตนเอง หรือการเรียนรู้ได้เอง สามารถกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ 13 กิจกรรม โดยชั้น G: ขั้นรวบรวมข้อมูล สามารถสร้างแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ได้ 3 กิจกรรม คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-3 ชั้น P: ขั้นการจัดกระทำข้อมูล สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ 1 กิจกรรม คือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4 ชั้น A1: ขั้นปฏิบัติและสรุปความรู้หลังการปฏิบัติ สามารถสร้างแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ได้ 3 กิจกรรม คือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 5-7 ชั้น A2: ขั้นสื่อสารและนำเสนอ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ 4 กิจกรรม คือ แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ได้ 4 กิจกรรม คือ แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 8-11 และชั้น S: ขั้นการกำกับตนเอง หรือการเรียนรู้ได้เอง สามารถสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ได้ 2 กิจกรรม คือ แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 12-13 และสามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบ้านเมืองโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ มีผลลัพธ์การเรียนรู้ปลายทาง คือ รายงานจากการศึกษาค้นคว้าที่นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติตามกระบวนการ GPAS 5 Steps มีผลคะแนนเฉลี่ยด้านการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน หลังเรียนเท่ากับ 31.75 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 79.38 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่พึงพอใจ

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ แสดงให้เห็นถึง การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้กำหนดจากการบูรณาการทักษะทางภาษา การบูรณาการในสาระ เพื่อให้เห็นภาพการทำงานของนักเรียนตลอดแนวตั้งแต่เริ่มต้นเรียนจนนักเรียนสามารถสร้างงาน ภาระงาน หรือนวัตกรรมนักเรียน ตามกระบวนการวัดและประเมินผลตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Institute of Academic Development (IAD) (2018, p. 30) ที่ศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมยกระดับคุณภาพการเรียนรู้แบบ Active Learning ตามแนวคิด GPAS 5 Steps เพื่อพัฒนาหุบผญาและสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ขับเคลื่อนสู่ไทยแลนด์ 4.0 พบว่า นักเรียนระดับปฐมวัย ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มีทักษะทางนวัตกรรม ประกอบด้วย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นคนช่างสังเกต ใฝ่รู้ มีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลได้ สามารถเชื่อมโยงความคิด สามารถวางแผนการทำงานได้ มีความมุ่งมั่นปฏิบัติงานจนสำเร็จตามแผน สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านทักษะการคิดขั้นสูงซึ่งเป็นการบอกระดับความสามารถของผู้เรียน ในด้านการคิดวิเคราะห์ การประเมิน และการสร้างสรรค์ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ด้านคุณธรรม จริยธรรม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีมาก

2. การออกแบบการเรียนรู้ เป็นการกำหนดกิจกรรมให้นักเรียนได้เผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ตามสภาพจริง และสถานการณ์จำลองจากเกณฑ์การประเมินผลที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้ นักเรียนได้รับโอกาสได้คิดเหตุผลในการศึกษาเรื่องที่สนใจ กำหนดวัตถุประสงค์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม แล้วประยุกต์ใช้ความรู้ที่รวบรวมได้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ความรู้ คือประยุกต์เพื่อสร้างองค์ความรู้เพื่อตอบคำถามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และประยุกต์ใช้ความรู้จากการลงมือปฏิบัติ เพื่อสื่อสารและนำเสนออย่างสร้างสรรค์ ตามศักยภาพของผู้เรียนอย่างหลากหลาย และได้ฝึกการกำกับตนเอง หรือการเรียนรู้ในเรื่องที่สนใจด้วยตนเอง จนสามารถลงมือสร้างผลการเรียนรู้ปลายทางได้ แล้วลงมือเขียนเป็นรายงานผลการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปใช้ประโยชน์ต่อส่วนรวม อันเป็นผลการเรียนรู้ปลายทางที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน สอดคล้องกับ Janchay (2014, p. 1) ที่กล่าวว่า คุณภาพของนักเรียน

เป็นผลที่เกิดจากคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ของครู คุณภาพของการจัดการเรียนรู้ มาจากความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้และการนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น และตรวจสอบความสอดคล้องและเหมาะสมไว้แล้วไปใช้กับนักเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kamkeaw (2022, pp. 210-211) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า หน่วยการเรียนรู้บูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดกิจกรรม โดยรายการประเมินทั้ง 7 ชั้นมีระดับคุณภาพดีมาก 1 ขั้นตอน และระดับคุณภาพดี 6 ขั้นตอน สรุปได้ว่า ระดับคุณภาพหลังการจัดกิจกรรมมีระดับคุณภาพดี องค์ความรู้จากการวิจัย คือ 1) สามารถปรับใช้กับการจัด การเรียนการสอนในช่วงชั้นหรือวิชาอื่นได้ 2. สามารถนำไปใช้พัฒนาทักษะรูปแบบอื่นได้ 3. สิ่งที่ต้องพัฒนาและปรับปรุงให้เหมาะสมกับช่วงวัยและสภาพบริบทของแต่ละโรงเรียน นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้โดยมุ่งหวังผลการเรียนรู้จึงมิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่ต้องอาศัยการออกแบบการเรียนรู้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ Institute of Academic Development (IAD) (2018, p. 18) ที่กล่าวว่า กระบวนการ GPAS 5 Steps เป็นการออกแบบการเรียนรู้ที่สนองตอบเป้าหมายร่วมของผู้เรียนที่มีความแตกต่างของพหุปัญญาและความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน ความคาดหวังของหลักสูตร และความคาดหวังของสังคมจะต้องออกแบบการเรียนรู้ให้เชื่อมโยง อย่างเป็นระบบให้ส่งผลต่อนักเรียนรอบด้านอย่างเป็นรูปธรรม ต้องใช้กระบวนการออกแบบย้อนกลับ (Backward Design) ที่กำหนดผลที่ต้องการ (Desired Result) เป็นเป้าหมายก่อน แล้วจึงกำหนดวิธีประเมินผลที่อาศัยร่องรอยหลักฐานจากการประเมินตามสภาพจริงที่เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน (Assessment for Learning) แล้วจึงออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนสร้างความรู้ ลงมือปฏิบัติประเมิน และกำกับตนเอง (Self-regulating) ด้วยการคิดสะท้อนซึ่งช่วยพัฒนาทักษะชีวิต (Metacognition Skills) ควบคู่กันไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mangkala (2022, p. 48) ที่กล่าวว่า หน่วยการเรียนรู้ได้รับการตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข จากอาจารย์ที่ปรึกษา และผ่านการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ก่อนนำไปใช้จริง ซึ่งออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับร่วมกับกระบวนการ GPAS 5 Steps โดยขั้นตอนการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ เป็นผลที่เกิดจากการวางแผนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งแต่ละขั้นตอนจะต้องมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกัน ดังนี้ 1. กำหนดเป้าหมาย ความรู้ ความสามารถที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนหรือระบุสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติ 2. กำหนดหลักฐาน ชิ้นงาน หรือนวัตกรรมที่สะท้อนถึงความรู้ ความสามารถ หรือสิ่งที่ต้องการตามเป้าหมายของขั้นตอนที่ 1 และ 3. วางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมจะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้แสดงออกหรือกระทำตามเป้าหมายในขั้นตอนที่ 1 และหลักฐาน ชิ้นงาน หรือนวัตกรรมในขั้นตอนที่ 2 ที่ได้กำหนดไว้ และกระบวนการ GPAS 5 Steps เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมและพัฒนาให้มีการบวนการคิดขั้นสูง ผ่านกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจนได้มาซึ่งชิ้นงานหรือนวัตกรรมของผู้เรียน ที่มีคุณค่าและประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และประเทศ 2. ความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน หลังเรียนจากผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียน ($\bar{X}$) = 14.68 (S.D.) = 1.63 และหลังเรียน ($\bar{X}$) = 31.75 (S.D.) = 0.83 จะเห็นได้ว่า ผลคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 คือความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ เนื่องจากจากผู้วิจัยได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่า จะพัฒนาสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนอย่างไรจึงจะนำไปสู่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยเริ่มจากวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตัวชี้วัด สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และหลักสูตรสถานศึกษา จึงจัดทำคำอธิบายรายวิชา ออกแบบหน่วยการเรียนรู้โดยกำหนดผลการเรียนรู้ปลายทางไว้ สร้างแบบประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ปลายทาง สร้างแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ผลิตสื่อประกอบการเรียนรู้ สร้างแบบบันทึกผลหลังจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน และก่อนจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ได้ปฐมนิเทศนักเรียนเพื่อเตรียมความพร้อม และสร้างความเข้าใจในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ปลายทาง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ทำความเข้าใจกับสถานการณ์ ผูกกระบวนการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการจำแนก แยกแยะ แจกแจงองค์ประกอบต่างๆ ของข้อมูลออกเป็นส่วนย่อยๆ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ การประเมินผล หรือสรุปใจความสำคัญของสิ่งนั้นๆ เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของสิ่งที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับ Thongploy (2022, p. 10) เสนอแนะไว้ว่า การใช้ชุดฝึกพัฒนาทักษะการอ่านคตินิเคราะห์ และเขียนนักเรียนได้ฝึกปฏิบัติมากที่สุดด้วยกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบ ฝึกซ้ำๆ และวัดผลเพื่อประเมินพัฒนาการเป็นระยะ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขการฝึกทักษะของนักเรียน เพื่อให้การฝึกทักษะทางภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนมีความคงทนในการเรียนรู้และสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยครูเน้นให้นักเรียนอ่านจุดประสงค์การเรียนรู้และศึกษาเอกสารใบงานที่ครูเตรียมให้ตามเวลาที่นักเรียนสะดวก หรือเวลาที่ครูนัดหมาย หากมีข้อสงสัยให้ติดต่อประสานกับครูทุกช่องทาง Chindasri (2009, p. 55) กล่าวว่า ผลการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียนมาจากครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเกิดจากกระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยงด้านวิชาการ ทำให้ครูเกิดกระบวนการเรียนรู้และนำความรู้ในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาความรู้ใหม่มาใช้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ทั้งด้านเทคนิควิธีการ การเลือกใช้สื่อ และนวัตกรรมไปสู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียน การแก้ปัญหาเกิดจากการวิเคราะห์ปัญหาของนักเรียน และเลือกวิธีการในการแก้ปัญหาและออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพเหมาะสมกับบริบทผู้เรียนในที่สุด ทำให้ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนสูงขึ้น

ดังนั้น กระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านการออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps สนับสนุนให้นักเรียนได้เกิดกระบวนการคิดทุกขั้นตอน แต่ขั้นที่สำคัญนำไปสู่ความสามารถในการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน คือ ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติ/ประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่งเป็นการประยุกต์ 2 ขั้น คือ ขั้นประยุกต์เพื่อสร้างองค์ความรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติจริง และขั้นประยุกต์เพื่อสื่อสาร เป็นการดึงศักยภาพผู้เรียนให้คิดค้นหาวิธีนำเสนอรูปแบบต่างๆ อย่างหลากหลาย และขั้นที่ 4 ขั้นประเมินเพื่อเพิ่มคุณค่า ซึ่งเป็นขั้นที่นักเรียนจะต้องนำความรู้ วิธีการทำงาน กระบวนการแก้ปัญหา และค่านิยมที่ดีไปในชีวิตจริง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมในระดับต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับ Srinusorn (2014, pp. 124-125) ผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยที่เน้นการพัฒนาการอ่าน การคิดวิเคราะห์ และเขียนเพื่อสร้างเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า ขั้นที่ 1 การอ่านและสรุปใจความทำให้นักเรียนสามารถอ่านและสรุปใจความสำคัญ จับประเด็นสำคัญเรื่องและสรุปความสำคัญ จากเรื่องที่อ่านได้ ขั้นที่ 2 การคิดวิเคราะห์เรื่องราว ทำให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์เรื่อง จับประเด็นสำคัญ จำแนกข้อดีข้อเสีย รวมทั้งเสนอความคิดเห็นในการแก้ปัญหาได้ นักเรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิด คติวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ และคิดตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ขั้นที่ 3 การเขียนเชิงสร้างสรรค์ ทำให้นักเรียนได้เขียนเสนอแนวคิดใหม่ๆ ตามแนวความคิดของตนเองและสามารถนำเสนอ ผลงานได้ และผลจากการจัดการเรียนรู้ จึงสามารถทำให้นักเรียนมีพัฒนาการอ่าน คติวิเคราะห์

และเขียนเพิ่มขึ้น ผลจากการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนเพิ่มขึ้น ได้ สร้างเสริมทักษะการสื่อสารการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และทำให้ได้เน้นวัดกรรมการเรียนรู้ ที่เน้น การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ

3. ความคิดเห็นต่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านการจัดรูปแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$), $S.D. = 7.07$ ซึ่งเป็นการตอบคำถามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 3 คือ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ที่ออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps เนื่องจากผู้วิจัยได้วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง การศึกษา พุทธศักราช 2551 ทั้งมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ อันเป็นเป้าหมายหลักที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน จัดทำคำอธิบายรายวิชา ออกแบบหน่วยการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps ตามหลักการออกแบบการเรียนรู้แบบ Backward Design โดย กำหนดผลการเรียนรู้ปลายทางไว้ ทั้งที่เป็นชิ้นงาน และ/หรือภาระงาน เพื่อเป็นหลักฐานผลการเรียนรู้เชิง ประจักษ์ จากนั้นจึงกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เน้นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง เพื่อตรวจสอบ ว่าผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้เพียงพอที่จะดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการที่ออกแบบไว้ได้จริงหรือไม่ จึงค่อยคิดกิจกรรมการเรียนรู้ และจัดหาและ/หรือสร้างสื่อการเรียนรู้ประกอบกิจกรรมเพื่อให้การเรียนรู้ ประกอบการเรียนรู้ เตรียมแหล่งเรียนรู้ ทั้งครูในโรงเรียน ห้องสมุด สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สถานประกอบการ และอื่นๆ ไว้อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน เตรียมคำถามท้าทายให้นักเรียนได้คิดหาวิธีการ หรือกระบวนการ ที่จะนำไปสู่ผลการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ และนำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ปลายทาง หรือผลการ เรียนรู้ประจำหน่วย การเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้จะเน้นให้นักเรียนได้ฝึกทักษะทางภาษาครบทุกด้าน ทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน สร้างคำถามท้าทายให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ระดับสูง คือคิดแก้ปัญหา คิดถึง ผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบของตนเอง ต่สังคมระดับกว้างขึ้นไป หรือคิดผลิตหรือสร้างนวัตกรรม การ เรียนรู้ ทั้งที่เป็นชิ้นงาน และ/หรือภาระงาน เน้นกระบวนการกลุ่ม ให้นักเรียนเลือกในสิ่งที่ตนชอบ สนใจ อยากรู้ อยากรับ หรืออยากแก้ไขปัญหาก จากนั้นนำความสนใจของแต่ละคนมาจัดกลุ่มในลักษณะที่คล้าย กัน เช่น กีฬา ความงาม งานฝีมือ งานช่าง งานผลิตอื่นๆ นักเรียนแต่ละกลุ่มจึงไม่เท่ากัน หากกลุ่มใดมี คนสนใจจำนวนมาก จะแบ่งเป็นกลุ่มย่อยลงไปอีก เช่น กลุ่มงานฝีมือ มีนักเรียนสนใจถึง 9 คน จึงแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน เป็นต้น

การจัดการเรียนรู้การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ของนักเรียน ชั้นประถม ศึกษาปีที่ 6 ส่งผลให้ นักเรียนสามารถกำกับตนเอง มั่นมั่น ไม่เรียนรู้ที่จะลงมือปฏิบัติสิ่งที่สนใจให้สำเร็จ ตามเป้าประสงค์ของกลุ่ม ที่กำหนดไว้ และนักเรียนมีความสุขในการเรียน ไม่เน้นเฉพาะเนื้อหาในบทเรียน แต่จะขยายความคิดให้กว้าง ออกไปนอกห้องเรียนสู่สังคมภายนอก เพื่อให้นักเรียน คิดเพิ่มคุณค่าของผลลัพธ์การเรียนรู้ตามความสนใจ ซึ่งเป็นชิ้นงาน ภาระงาน หรือนวัตกรรมของผู้เรียน และนักเรียนมีจิตสำนึกที่จะบริการสังคมจนกลายเป็น นิสัยติดตัวไปตลอดชีวิต สอดคล้องกับ Loungnuch (2021, p. 299) ที่กล่าวว่า การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการเรียนรู้ คือ 1) การนำประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมาใช้ในการเรียนรู้ ประสบการณ์ ต่างๆ ที่นักเรียนได้พบเห็น ได้ยินได้ฟังในชีวิตประจำวันมีมากมาย เช่น ข่าว เหตุการณ์ การประกอบอาชีพ ของชุมชน กิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สามารถนำมาประกอบบทเรียนได้ โดยการอภิปราย ชักถามกันระหว่างครูกับนักเรียน หรือนักเรียนกับนักเรียน 2) การที่นักศึกษาในชุมชนมีสถานที่มากมายที่ ครูสามารถนำนักเรียนไปทัศนศึกษา อีกทั้ง Office of Academic Affairs and Educational Standards (2008, p. 11) ได้กล่าวถึง การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน/ท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ โดยเฉพาะ

การเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งหวังให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่ง บ้านและชุมชนจึงเป็นทางการศึกษาตลอดชีวิต และที่สำคัญ การศึกษาตลอดชีวิตจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทุกแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่น การที่นักเรียนได้รวบรวมข้อมูลความรู้จากแหล่งต่างๆ ในโรงเรียน ในชุมชน หรือจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์อย่างหลากหลายสามารถเสริมประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียนอีกรูปแบบหนึ่งที่ดึงดูดชวนให้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ก่อให้เกิดความรู้ และทักษะแก่นักเรียน นักเรียนมีความสนุกสนาน มีความสนใจที่จะเรียนมากยิ่งขึ้น

ความคิดเห็นของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้ การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน จากการออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ในระดับมาก เหตุผลอีกประการหนึ่งคือ ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนชอบ รัก สนใจ อยากรู้ หรือเป็นกระแสในสังคม การเรียนรู้ในชีวิตจริงเหล่านี้ สอดคล้องกับ Office of Academic Affairs and Educational Standards (2008, p. 2) อธิบายว่า สามารถเข้าถึงใจของนักเรียนให้สนใจการเรียนรู้ ไม่เรียนรู้ อันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ 1. รักษาดี ศาสน กษัตริย์ 2. ซื่อสัตย์สุจริต 3. มีวินัย 4. ใฝ่เรียนรู้ 5. อยู่อย่างพอเพียง 6. มุ่งมั่นในการทำงาน 7. รักความเป็นไทย และ 8. มีจิตสาธารณะ และด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ดังนี้ 1. ความสามารถในการสื่อสาร 2. ความสามารถในการคิด 3. ความสามารถในการแก้ปัญหา 4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และ 5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps จึงเป็นกระบวนการที่ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้สามารถบูรณาการตัวชีวิตไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา พุทธศักราช 2551 ได้อย่างแท้จริง และมีประสิทธิภาพ นักเรียนมีความสุขในการเรียน ได้คิด ได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ลงมือปฏิบัติในสิ่งที่ตนรัก สนใจ อยากรู้ และเป็นเรื่องที่ทันสมัย ในกระแสสังคม สอดคล้องกับ Manthong (2022, p. 21) กล่าวว่า การแสดงออกซึ่งความคิดที่สะท้อนถึงความรู้สึกรัก ความเชื่อและการตัดสินใจของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ การรับรู้ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมเป็นพื้นฐาน และจะแสดงออกมาโดยการพูด การเขียนทั้งที่ชอบหรือไม่ เห็นด้วยหรือไม่ สอดคล้องกับ Office of the Education Council (2006, p. 14) ที่กล่าวว่า ครูผู้สอนจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความยืดหยุ่นสูง พร้อมทั้งจะรับฟังความคิดเห็นของเด็ก ไม่มุ่งถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ที่ตนเตรียมมาเพียงอย่างเดียว การที่ครูได้รับทราบความคิดเห็น ของนักเรียนจะช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการ และความสนใจของนักเรียนแต่ละคน นอกจากนั้นครูจำเป็นต้องมีทักษะในการถามคำถามที่ดี เพื่อท้าทายความคิด หรือประสบการณ์เดิมของนักเรียนโดยการถามคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่นักเรียนคิดหรือรู้ และยังคงเป็นนักแก้ปัญหาที่ดี ทั้งนี้เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเนื้อหาวิชาต่างๆ ในหลักสูตรเข้าด้วยกันให้ได้อย่างแนบเนียน นอกจากนี้ Ruksa (2020, p. 104) สรุปไว้ว่า การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิด การวิเคราะห์ ไม่ว่าจะเป็นการตั้งคำถาม ให้นักเรียนไปค้นคว้า สืบค้น หาคำตอบด้วยตนเอง และผ่านรูปแบบกิจกรรม เทคนิคการสอน ที่มีส่วนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ดีขึ้น จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การออกแบบการเรียนรู้การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ด้วยกระบวนการ GPAS 5 Steps ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ครบทุกขั้นตอน จากนั้นจึงลงมือสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และเตรียมสื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ และ

สถานประกอบการ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน แล้วจึงนำแผนการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ไปจัดการเรียนรู้จริงในหน่วยที่ 1 เรื่อง การพัฒนาการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน และรวบรวมข้อมูลจากการวัดและประเมินผลต่าง ๆ จนครบทุกกิจกรรม จึงเขียนรายงานการวิจัย มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1.1 ก่อนออกแบบการเรียนรู้ ควรวิเคราะห์หลักสูตร ทั้งมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของนักเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้เห็นเป้าประสงค์หลัก และสิ่งที่นักเรียนต้องแสดงออกในการประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อบูรณาการทักษะ และสาระการเรียนรู้ให้เกิดความคล่องตัวในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.2 การออกแบบการเรียนรู้ ครูและนักเรียนควรได้กำหนดผลการเรียนรู้ปลายทาง เพื่อแสดงหลักฐานการเรียนรู้ ซึ่งอาจเป็นชิ้นงาน หรือภาระงาน หรือทั้งชิ้นงานและภาระงาน ซึ่งขึ้นอยู่กับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดที่กำหนดในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

1.3 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ควรมีความยืดหยุ่นตามขั้นของกระบวนการ GPAS 5 Steps ซึ่งแต่ละขั้นจะจัดการเรียนรู้น้อยขึ้นอยู่กับความพร้อมและความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ควรวัดและประเมินผลตามสภาพจริงในแต่ละกระบวนการทั้ง 5 ขั้น ของกระบวนการเรียนรู้ GPAS 5 Steps นักเรียนและครูควรได้แสดงความคิดเห็นเพื่อสร้างแบบประเมินผลชิ้นงานหรือภาระงานอันเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ปลายทางของหน่วยการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้นักเรียนได้มองเห็นภาพของงาน และแนวทางการสร้างชิ้นงานหรือภาระงานได้ตามศักยภาพ และเกิดแรงบันดาลใจใฝ่เรียนรู้ที่จะสร้างชิ้นงานหรือภาระงานนั้นให้สำเร็จและมีประสิทธิภาพสูงสุดตามศักยภาพ

1.5 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรประเมินผลการเรียนรู้ให้ครบทุกด้าน ทั้งด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะ/การปฏิบัติ (Practice) และด้านเจตคติ (Attitude)

1.6 หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วย ควรกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนไว้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ปลายทาง และกิจกรรมการเรียนรู้ในแผนการเรียนรู้ทุกกิจกรรม

1.7 ขั้นการกำกับตนเอง (Self-Regulating) ควรสอดแทรกไว้ทุกกระบวนการ เพื่อเป็นการกำกับตนเองเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ เช่น การกำกับตนเองในการรวบรวมข้อมูล กำกับตนเองในการกำหนดแนวทางปฏิบัติ เลือกแนวทางปฏิบัติ กำกับตนเองในการลงมือปฏิบัติ กำกับตนเองในการประยุกต์ เพื่อสร้างองค์ความรู้ กำกับตนเองเพื่อประยุกต์ในการสื่อสารความรู้ และผู้เรียนควรมีโอกาสในการเพื่อคุณค่า และ/หรือมูลค่าของชิ้นงานหรือภาระงาน และนำไปเผยแพร่หรือบริการสังคม ในแต่ละระดับอย่างสร้างสรรค์ตามศักยภาพของผู้เรียน

1.8 นักเรียนควรมีบทบาทร่วมกับครูในการแสดงความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสะท้อนผลการเรียนรู้แต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ (แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้) และแต่ละขั้นของกระบวนการ GPAS 5 Steps เพื่อพัฒนาและกำกับตนเองให้ดึงศักยภาพของตนออกมาสร้างผลงาน หรือผลการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์

1.9 ชิ้นงานหรือภาระงานอันผลลัพธ์การเรียนรู้ปลายทาง นักเรียนควรมีส่วนร่วมในการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลอย่างครบทุกมิติ เพื่อให้นักเรียนได้เห็นเป้าหมายหลักของการเรียนรู้ คิดหา

แนวทางในการสร้างชิ้นงานหรือภาระงาน หากกระบวนการต่างๆ ที่จะได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจเลือกผลิตหรือสร้างผลงานอย่างสร้างสรรค์ มีประโยชน์ต่อตนเอง ต่อสังคมโดยรวม และสามารถนำไปแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมอย่างมีจิตสาธารณะ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ในชั้นเรียน ควรคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะตามกระบวนการ GPAS 5 Steps ทั้ง 5 ขั้น เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะที่สำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ทุกข้อ

2.2 การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มากที่สุด อย่างน้อยในแต่ละขั้นของกระบวนการ นักเรียนควรได้แสดงความคิดเห็นเพื่อสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู และร่วมมือกันวางแผนและพัฒนากระบวนการขั้นต่อไปอย่างมีความสุข

2.3 การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ควรมีผู้เชี่ยวชาญหรือผู้วิจัยร่วมมาสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู เพื่อสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู และการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้น ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

References

- Bureau of Academic Affairs and Educational Standards. (2008). **The management of the Basic Education Core Curriculum Guidelines B.E. 2551**. The Agricultural Cooperative Federation of Thailand Publisher. (In Thai)
- Chareonwongsak, K. (2020). **Analytical Thinking**. (8th ed.). Success Media. (In Thai)
- Chindasri, J. (2009). **Development of Thai Language Reading, Analytical Thinking and Writing Skills with the Use of Simulation for Grade 3 Student in Sratakian Sub-District School Cluster in Nakhon Ratchasima Province**. [Master's thesis, Sukhothai Thammathirat Open University. (In Thai)]
- Institute of Academic Development (IAD). (2018). **The Participatory Action Research to Improve Learning Quality Using Active Learning Under GPAS 5 Steps Approach for Increasing Multiple Intelligences and 21st Century Competences to Thailand 4.0**. Institute of Academic Development (IAD). (In Thai)
- Institute of Academic Development (IAD). (2019). **Teacher Competency Development Course to Create Innovative Learning Management Towards Thailand 4.0 with GPAS by Critical Thinking Process Skills Process in Active Learning and PLC Activities for Teachers in Basic Education Level**. Institute of Academic Development (IAD) (In Thai)

- Janchay, S. (2014). **The Instructional Design and Development**. Phetkasem Printing Group. (In Thai)
- Kamkeaw, W. (2022). **Development of Integrated Units by Using Problem-based Learning to Enhance Problem-solving Skills for Grade 6 Students**. [Master's thesis]. Chiang Mai University. (In Thai)
- Loungnuch, S. (2021). **The Development of Science Learning Activity by GPAS 5 Steps Learning with Place Based Learning for Creative Thinking Problem Solving for Grade 3 Students** [Master's thesis]. Silpakorn University. (In Thai)
- Mangkala, T. (2022). **The Development of Analytical Reading Ability by Backward Design with GPAS 5 Steps for Grade 9 Students** [Master's thesis]. Naresuan University. (In Thai)
- Manthong, N. (2022). **Public Opinions Towards Social Mitigation Assistance During COVID-19 In Huay-Kapi Subdistrict** [Master's thesis]. Burapha University. (In Thai)
- Ministry of Education. (2008). **Organizing The Learning Content of Thai Language Learning Department According to The Core Curriculum Basic Education B.E. 2551**. Office of the Basic Education Commission. (In Thai)
- Office of Academic Affairs and Educational Standards. (2008). **Guidelines for curriculum management according to the core curriculum Basic Education B.E. 2008**. The Agricultural Cooperative Federation of Thailand Publisher. (In Thai)
- Office of the Education Council. (2006). **Learner-centered Learning Models for Reading, Critical Thinking, Writing, and self-directed knowledge construction**. Prikwarn Graphic. (In Thai)
- Ruksa, N. (2020). **Development of English Critical Reding Comprehension Ability Using SIOP and Inquiry Learning Approach for Grade 11 Students** [Doctoral dissertation]. Burapha University. (In Thai)
- Srinusorn, P. (2014). **The Study of Learning Outcomes of Thai Language Learning Subjects That Focus on Developing Reading, Critical Thinking and Writing Skills**. https://www.kroobannok.com/board_view.php?b_id=136915&bcat_id=12. (In Thai)

Thongploy, J. (2022). **Development Reading, Analytical Thinking and Communicate Writing Skills Using by the 5 Steps Process for Grade 9 Students in Banrangtan School, Ranong Province.** https://fth0.com/news/uppic/85100936_1_20230814.pdf.
(In Thai)

**ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและ
ผังกราฟิกที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความและผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3**

**The effect of using reading instruction with think-pair-share technique and
graphic organizer on grade 9 students' achievement and reading
comprehension**

กานต์พิชชา พูลชัย^{1*} / คงรัฐ นวลแปง² / รุ่งฟ้า กิติญาณสันต์³

Karnpitcha Poolchai^{1*} / Kongrat Nualpang² / Roongfa Kitiyanusan³

¹⁻³ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี 20130, ประเทศไทย
Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Burapha University, Chonburi, Thailand 20130

**Corresponding author. E-mail: 63920269@go.buu.ac.th*

Received: July 19, 2025

Revised: August 12, 2025

Accepted: August 14, 2025

Abstract

This study aimed to compare reading comprehension and Thai language achievement of Grade 9 students in the Thai language instruction and learning management through the implementation of reading instruction utilizing Think-Pair-Share technique and graphic organizer, in relation to the 70 percent proficiency criterion after instruction. The sample group consisted of 35 Grade 9 students (Class 3/8) from Saensuk School, Chonburi province, in the academic year 2024, selected through a cluster random sampling. Three research instruments were employed in this study consisting of 5 lesson plans based on the implementation of reading instruction utilizing Think-Pair-Share technique and graphic organizer which were rated at the highest level of appropriateness ($\bar{X} = 4.80$, $SD = 0.20$), a twenty-item multiple-choice reading comprehension test with a reliability coefficient of 0.82, and a twenty-item multiple-choice Thai language achievement test with a reliability coefficient of 0.80. The data were analyzed using percentage, mean scores and standard deviation, and the t-test for one sample. The results revealed that 1) the comparison of the student's reading comprehension, after receiving instruction through the implementation of reading instruction utilizing Think-Pair-Share technique and graphic organizer, was significantly higher than the predetermined criteria of 70, at the .05 of the statistical

significance. 2) the comparison of the student's achievement in Thai language subject, after receiving instruction through the implementation of reading instruction utilizing Think-Pair-Share technique and graphic organizer, was significantly higher than the predetermined criteria of 70, at the .05 of the statistical significance.

Key words: Think-Pair-Share, graphic organizer, reading comprehension, academic achievement, Thai language

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความ และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิกหลังการจัดการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 70 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/8 โรงเรียนแสนสุข จังหวัดชลบุรี ปีการศึกษา 2567 จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิก จำนวน 5 แผน มีระดับความเหมาะสมมากที่สุด ($X = 4.80$, $SD = 0.20$) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทย เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย เลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที (t-test for one sample) ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิกสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิกสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: เทคนิคเพื่อนคู่คิด, เทคนิคผังกราฟิก, การอ่านจับใจความ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, วิชาภาษาไทย

บทนำ

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์และสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติ ช่วยสร้างความเป็นเอกภาพและเสริมบุคลิกความเป็นไทย อีกทั้งเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ ความสัมพันธ์ และใช้แสวงหาความรู้จากแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความคิด วิเคราะห์ วิวิจารณ์ และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี จึงควรอนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทย (Ministry of Education, 2008, p. 37) การอนุรักษ์ดังกล่าวต้องมุ่งเน้นให้นักเรียนมีความสามารถใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ และทักษะ เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม การอ่านเป็นทักษะสำคัญที่ต้องส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง เพราะหากขาดทักษะการอ่านสรุปความที่ดี ย่อมไม่สามารถพัฒนาทักษะการคิดได้เต็มศักยภาพ (Ministry of Education, 2008, p. 6)

จากการสอนวิชาภาษาไทยแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสนสุ ผู้วิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถจับใจความจากเรื่องที่อ่านได้อย่างถูกต้อง ไม่สามารถสรุปประเด็น ตีความ หรือแยกข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด (ร้อยละ 70) โดยปีการศึกษา 2563 มีค่าเฉลี่ยเพียงร้อยละ 57.47 ปัญหานี้มีสาเหตุจากกลวิธีสอนอ่านที่ไม่เอื้อต่อความเข้าใจร่วมกับปัจจัยจากนักเรียน เช่น ไม่ชอบอ่าน ขาดทักษะภาษา อ่านช้าและไม่คล่อง ซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ข้อมูลจากผลสอบ O-NET ปีการศึกษา 2562 พบว่า สาระที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักการใช้ภาษาไทย (47.80) รองลงมาคือ การเขียน (48.65) และการอ่าน (48.92) สอดคล้องกับผลสอบ O-NET ปี 2563 ที่คะแนนเฉลี่ยในสาระการอ่าน และการฟัง การดู และการพูด ต่ำกว่าระดับประเทศ (National Institute of Educational Testing Service, 2020, p. 11) ปัญหาการอ่านจับใจความจึงไม่เพียงกระทบสาระการอ่าน แต่ยังส่งผลกระทบต่อทักษะการใช้ภาษาและผลสัมฤทธิ์ในสาระอื่น ๆ ของวิชาภาษาไทย ทำให้การพัฒนาทักษะนี้เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้โดยรวมของนักเรียน

การจัดการเรียนการสอนอ่านในรายวิชาภาษาไทยควรตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่านให้ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดการอ่านได้อย่างเหมาะสม และจับใจความหรือตอบคำถามได้รวดเร็วขึ้น สรรวจส่วนประกอบของหนังสืออย่างคร่าว ๆ เพราะส่วนประกอบของหนังสือจะทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องหรือหนังสือที่อ่านได้กว้างขวางและรวดเร็ว ทำความเข้าใจลักษณะของหนังสือว่าเป็นประเภทใด ซึ่งจะช่วยให้มีแนวทางอ่านจับใจความสำคัญได้ง่ายขึ้น ใช้ความสามารถทางภาษาในด้านการแปลความหมายของคำ ประโยคและข้อความต่าง ๆ อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ใช้ประสบการณ์หรือภูมิหลังเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านมาประกอบ จะทำให้เข้าใจและจับใจความที่อ่านได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น (Department of Academic, 2003, p. 189)

เทคนิคเพื่อนคู่คิดเป็นเทคนิคหนึ่งของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยแบ่งนักเรียนออกเป็นคู่ ๆ ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะของคู่ และเป็นการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มโดยนักเรียนจับคู่และตอบคำถามรวมถึงการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคู่ของตนเอง เพื่อให้ได้ความคิดเห็นที่ถูกต้องที่สุดและนำความคิดเห็นนั้นมาอภิปรายต่อผู้เรียนในชั้นเรียน ทำให้นักเรียนเกิดประสบการณ์เรียนรู้ด้วยตนเองโดยวิธีการง่าย ๆ คือ การตั้งคำถาม แล้วให้นักเรียนช่วยกันคิด และค้นหาคำตอบ ช่วยสร้างประสบการณ์ที่ส่งเสริมการคิด การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น การกล้าแสดงออก รวมถึงทำให้นักเรียนมีอิสระในการค้นหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง การนำเทคนิคเพื่อนคู่คิดมาใช้ในการสอนอ่านทำให้นักเรียนเกิดความรู้อย่างลึกซึ้ง และสามารถเข้าใจความหมายของบทอ่านได้อย่างลึกซึ้ง (Wongloet, 2001, pp. 37-38).

การใช้สื่อและเครื่องมือที่เหมาะสมถือเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการอ่านจับใจความ หนึ่งในเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงคือผังกราฟิก (Graphic Organizers) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนจัดข้อมูลอย่างเป็นระบบมองเห็นภาพโครงสร้างของเนื้อหาและความสัมพันธ์ของข้อมูลอย่างชัดเจน สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ แยกประเด็นสำคัญออกจากรายละเอียด และคิดอย่างเป็นขั้นตอน ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย จดจำได้นาน และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Khaemmani, 2019, p. 388) ผลการวิจัยของ Pholyiem (2018, p. 115) ยังยืนยันว่าการใช้ผังกราฟิกร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยเพิ่มความสามารถในการอ่านจับใจความได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อดีของการใช้ผังกราฟิกในกระบวนการเรียนรู้มีหลายประการ ได้แก่ การช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพรวมของเรื่องและความสัมพันธ์ของข้อมูล ลดความซับซ้อนของเนื้อหา จัดลำดับความคิดอย่างมีระบบ สนับสนุนการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กระตุ้นการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และส่งเสริมการจดจำในระยะยาว รวมทั้งยังเอื้อต่อการประยุกต์

ใช้ความรู้ในสถานการณ์ใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิกประเภทผังมโนทัศน์ (Concept Map) ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น และสร้างความเข้าใจในบทอ่านอย่างลึกซึ้ง โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความซึ่งเป็นรากฐานสำคัญต่อการเรียนรู้ในสาระภาษาไทยและสาระอื่น ๆ เมื่อดำเนินการวิจัยแล้ว คาดว่าจะทำให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านการอ่านจับใจความที่ชัดเจน สามารถสรุปใจความและตีความเนื้อหาได้ถูกต้อง รวดเร็ว และแม่นยำ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยสูงขึ้น และยังช่วยเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการเรียนรู้ในสาระอื่น ๆ ที่ต้องอาศัยทักษะการอ่านเป็นพื้นฐาน นอกจากนี้ รูปแบบการสอนที่ได้จากการวิจัยยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทอื่น ทั้งในรายวิชาภาษาไทยและวิชาอื่น เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิกหลังการจัดการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 70
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิกหลังการจัดการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 70

ทบทวนวรรณกรรม

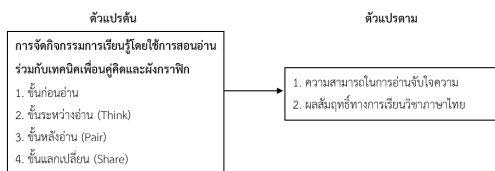
การอ่านเป็นกระบวนการสื่อสารที่เป็นขั้นตอนของการรับสาร ผู้อ่านใช้ประสาทสัมผัสทางตา รับภาพ ตัวอักษร หรือ สัญลักษณ์ การสังเกตและพิจารณา ผู้อ่านต้องใช้ประสบการณ์ของตนในด้านความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในระบบภาษาผ่านกระบวนการทางความคิด ผู้อ่านจะได้เก็บข้อมูล สาระสำคัญ หรือ รวบรวม ความคิดที่มีอยู่ในหนังสือที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน แปลความหมาย และทำความเข้าใจในสิ่งที่อ่านผสมผสานกับประสบการณ์เดิมในการตีความและขยายความ เพื่อให้เข้าใจความหมายของเนื้อเรื่องที่อ่านจุดประสงค์หลักของการอ่านได้ (Siumpai, 1996, p. 102). การอ่านจับใจความเป็นความคิดสำคัญ เป็นแก่นหรือหัวใจของเรื่องที่ผู้เขียนมุ่งสื่อให้ผู้อ่านได้รับทราบซึ่งเป็นข้อเท็จจริง และ ความคิดเห็นหรืออย่าใดอย่างหนึ่งก็ได้ (Phatthong, 2002, p. 65)

เทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เป็นเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือระหว่างผู้เรียน 2 คน โดยเริ่มต้นจากครูตั้งโจทย์คำถามให้นักเรียนในชั้นตอบ แต่ก่อนที่นักเรียนจะตอบนักเรียนจะต้องคิดหาคำตอบของตนเองก่อน หลังจากนั้นจึงจับคู่กับเพื่อน แล้วช่วยกันแบ่งปันความคิดในประเด็นปัญหา หลังจากที่เรารวบรวมกันคิดเป็นคู่แล้ว จึงนำความรู้ที่ได้ไปเสนอให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนได้รับฟัง เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์วิจารณ์ผลร่วมกันทั้งชั้น เทคนิคเพื่อนคู่คิด ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) Think ขั้นกระตุ้นการคิด ผู้เรียนได้คิดในปัญหาโดยเตรียมการให้ผู้เรียนจับคู่กันและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดในปัญหาต่าง ๆ ที่ครูถามภายในเวลาที่กำหนด 2) Pair ขั้นจับคู่ ผู้เรียนจับคู่เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และบันทึกข้อมูลที่ได้ 3) Share ขั้นแลกเปลี่ยน สรุปผลการหาคำตอบร่วมกันทั้งชั้นโดยผู้เรียนแต่ละคนนำเสนอข้อมูลของตนเองแก่เพื่อนคู่อื่น ๆ หน้าชั้นเรียน (Thianthong, 2008, pp. 90-99)

ผังกราฟิก เป็นแบบของการสื่อสารที่ใช้เพื่อนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เข้าใจง่ายกระทัดรัดชัดเจน ผังกราฟิกได้มาจากการรวบรวมข้อมูลหรือสาระจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ มาทำการจัดกระทำข้อมูล ซึ่งการจัดกระทำข้อมูลนั้น ต้องใช้ทักษะการคิด เช่น การสังเกต การเปรียบเทียบ การแยกแยะ การเรียงลำดับการใช้ตัวเลขหรือการสรุปแล้วจึงเลือกผังกราฟิกเพื่อนำเสนอข้อมูลที่กระทำแล้วตามลักษณะเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ผู้เสนอต้องการ (Rangabtuk, 2002, p. 97) มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ดังนี้ 1) ขั้นก่อนอ่าน ทบทวนความรู้และประสบการณ์เดิมของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะอ่าน ตรวจสอบและพิจารณาบทอ่านคร่าว ๆ ในส่วนของข้อเรื่องภาพประกอบคำศัพท์ที่ผู้เรียนรู้จัก และคำศัพท์ที่ไม่คุ้นเคย แล้วบันทึกข้อมูลที่นักเรียนรู้หรือประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับหัวข้อหรือข้อเรื่องของบทอ่าน 2) ขั้นระหว่างอ่าน ให้นักเรียนอ่านเรื่องคร่าว ๆ จากบทอ่านในสื่อต่าง ๆ โดยเริ่มตั้งแต่ข้อเรื่อง ว่าเรื่องที่จะอ่านเป็นเรื่องอะไร ใครทำอะไร ที่ใด เมื่อไร อย่างไร ทำไมจึงทำและได้ผลอย่างไร แต่ละหัวข้อหรือย่อหน้าสัมพันธ์กันอย่างไร อ่านเก็บรายละเอียดพิจารณาจับใจความสำคัญของแต่ละย่อหน้าโดยการประมวลใจความสำคัญและแยกแยะ ข้อความ หรือส่วนเสริมของใจความสำคัญ อาจใช้เครื่องหมายกำกับ หรือเน้นข้อความด้วยปากกาเน้นข้อความโดยสามารถสังเกตคำสำคัญที่มักปรากฏให้เห็นหลายครั้ง ในย่อหน้านั้น ๆ บอกวัตถุประสงค์หลักของผู้เขียน และสาระสำคัญของเรื่อง 3) ขั้นหลังการอ่าน จัดบันทึกเรียบเรียงใจความสำคัญแล้วนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ต่อไป

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้กรอบแนวคิดในการวิจัยโดยนำเอาการสอนอ่านเทคนิคเพื่อนาคิดและผังกราฟิกมาจัดการเรียนการสอนร่วมกัน โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ดังนี้ 1) ขั้นก่อนอ่าน ครูผู้สอนทบทวนความรู้และประสบการณ์เดิมของนักเรียน และให้นักเรียนพิจารณาบทอ่านคร่าว ๆ 2) ขั้นระหว่างอ่าน (Think) ครูผู้สอนตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดตาม 3) ขั้นหลังอ่าน (Pair) นักเรียนจับคู่เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ได้จากการคิดของตนเอง นักเรียนอภิปรายสรุปความรู้กับคู่ของตนเอง และนักเรียนช่วยกันบันทึกความคิดของตนเองลงในผังกราฟิก 4) ขั้นแลกเปลี่ยน (Share) นักเรียนนำเสนอผังกราฟิกของคู่ของตนเองแลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนคู่อื่น ๆ และครูผู้สอนสรุปประเด็นและให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแสนสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง ปีการศึกษา 2567 จำนวน 10 ห้องเรียน รวม 385 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนั้น ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/8 โรงเรียนแสนสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 35 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชนิด คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิก แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย โดยมีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิก

2.1.1 ศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ และหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยมัธยมศึกษาปีที่ 3 และคำอธิบายรายวิชา จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อรวบรวมเนื้อหาที่นักเรียนต้องศึกษาในบทเรียน

2.1.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวการสอนอ่าน เทคนิคเพื่อนคู่คิด และผังกราฟิกเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

2.1.3 ดำเนินออกแบบการจัดทำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิก

2.1.4 เสนอต้ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม มีเกณฑ์การพิจารณาและแปลความหมายแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของ Likert (as cited in Srisaard, 2002) ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยจากการประเมินครั้งนี้อยู่ระหว่าง 4.80 อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้ทดลองสอน (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 35 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นปรับปรุงแก้ไขและนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ

2.2.1 ศึกษาวิธีการสร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความแบบปรนัยชนิดอิงเกณฑ์ สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ แบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ โดยครอบคลุมสาระการเรียนรู้ สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และระดับความสามารถในการอ่านจับใจความที่ต้องการวัด แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ การอ่านตามตัวอักษร การอ่านตีความ การอ่านอย่างใช้วิจารณญาณ และการนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้

2.2.2 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความที่สร้างขึ้น เสนอต้ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พิจารณาให้ข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไข จากนั้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านเพื่อตรวจสอบคุณภาพหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่ามีแบบทดสอบมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.93

2.2.3 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน เพื่อหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยคัดเลือกข้อสอบที่เข้าเกณฑ์ จำนวน 20 ข้อ ได้ค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.40-0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.23-0.70 และนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตรของ Lovett (as cited in Vorakham, 2016) มีค่าเท่ากับ 0.82 จากนั้นจัดพิมพ์แบบทดสอบ และนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย

2.3.1 ศึกษาวิธีการสร้างและการหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย แบบปรนัยชนิดอิงเกณฑ์ สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ แบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ โดยครอบคลุมสาระการเรียนรู้ สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ แบ่งเป็น 6 ระดับ คือ ความรู้-ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

2.3.2 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พิจารณาให้ข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไข จากนั้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านเพื่อตรวจสอบคุณภาพหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่ามีแบบทดสอบมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.88

2.3.3 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน เพื่อหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยคัดเลือกข้อสอบที่เข้าเกณฑ์ จำนวน 20 ข้อ ได้ค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.25-0.67 และนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตรของ Lovett (as cite in Vorakham, 2016) มีค่าเท่ากับ 0.80 จากนั้นจัดพิมพ์แบบทดสอบ และนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขออนุญาตรับรองจริยธรรมโครงการวิจัยในมนุษย์ตามขั้นตอนการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย จากกานมาตรฐานและจริยธรรมในการวิจัย กองบริหารการวิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อดำเนินการวิจัยและเก็บข้อมูล

3.2 ขี้แจงกลุ่มตัวอย่างให้ทราบถึงขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิก

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/8 จำนวน 5 แผน ใช้เวลา 15 ชั่วโมง ด้วยตนเอง

3.4 เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรียบร้อยแล้ว ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ จำนวน 20 ข้อ ใช้เวลา 1 ชั่วโมง และให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย จำนวน 20 ข้อ ใช้เวลา 1 ชั่วโมง

3.5 นำแบบทดสอบมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การตรวจที่กำหนดไว้ นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบไปวิเคราะห์ผลทางสถิติ แปลผลการวิเคราะห์ นำข้อมูลที่ได้มาอภิปรายและสรุปผลการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิก กับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้สถิติ t-test for one sample

4.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิก กับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้สถิติ t-test for one sample

ผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70
 - 1.1 คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านจับใจความหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเท่ากับ 15.83 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 79.15
 - 1.2 เมื่อทดสอบสมมติฐานพบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านจับใจความหลังเรียนโดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิกเปรียบเทียบสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70
 - 2.1 คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเท่ากับ 15.51 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.55
 - 2.2 เมื่อทดสอบสมมติฐานพบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยหลังเรียนโดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิกเปรียบเทียบสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิก มีคะแนนเฉลี่ย 15.83 คิดเป็นร้อยละ 79.15 และเมื่อทดสอบสมมติฐานพบว่า ความสามารถในการอ่านจับใจความหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิก สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการใช้การจัดกิจกรรมการอ่านจับใจความโดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิก ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ หลักการ และทฤษฎีต่าง ๆ นำมาซึ่งการออกแบบกิจกรรมการอ่านจับใจความอย่างเป็นระบบ และผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญซึ่งแสดงคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี ทำให้กระตุ้นผู้เรียนได้พัฒนาความคิด และทำความเข้าใจในเรื่องที่เรียนด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ Laksanasiri & Imsamran (2004, pp. 42-43) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้ผู้อ่านสามารถจับใจความได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ประสบการณ์ของผู้อ่าน และการจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม โดยการจัดกิจกรรมการอ่านจับใจความแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนอ่าน ขั้นระหว่างอ่าน ขั้นหลังอ่าน และขั้นแลกเปลี่ยน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ Sathonsamritphon (2015, p. 50) ที่กล่าวว่า การอ่านจับใจความให้เริ่มจากการอ่านเรื่องคร่าว ๆ อาจเริ่มพิจารณาชื่อเรื่องประกอบด้วยเพราะชื่อเรื่องมักมีส่วนช่วยบอกขอบเขต หรือประเด็นของเรื่องได้ การอ่านเก็บรายละเอียดพิจารณาจับใจความของแต่ละย่อหน้าอาจใช้เครื่องหมายกำกับ หรือเน้นข้อความด้วยปากกาเน้นข้อความ หรือบันทึกตามความถนัด ในการอ่านเก็บรายละเอียด ครูควรเป็นผู้ตั้งคำถาม กระตุ้นการคิดเกี่ยวกับเนื้อเรื่องตามระดับความสามารถในการอ่านเพื่อสร้างความเข้าใจในการอ่านและกระตุ้นนักเรียนให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดและจับใจความสำคัญของเนื้อเรื่อง ส่งผลให้มีความเข้าใจในการอ่านที่ดีขึ้นจากการตอบคำถามของครูแต่ละประเด็น สามารถสรุปสาระสำคัญจากการตอบคำถามในการอ่านสารประเภทต่าง ๆ เกิดเป็นความเข้าใจในการอ่าน

นอกจากนี้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิดใช้วิธีร่วมมือกันระหว่างผู้เรียน 2 คน ที่จับคู่กันแล้วช่วยกันแบ่งปันความคิดในประเด็นปัญหา หลังจากร่วมกันคิดเป็นคู่แล้ว จึงนำความรู้ที่ได้ไปเสนอ เพื่อนร่วมชั้นเรียนได้รับฟัง เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์วิจารณ์ผลร่วมกันทั้งชั้น จะช่วยให้นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้คำตอบที่ดีที่สุด สอดคล้องกับการพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Choo boon (2017, p. 123) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดร่วมกับผังกราฟิกที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคดังกล่าวมีคะแนนความสามารถในการอ่านจับใจความหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมซึ่งได้รับการจัดกิจกรรมการอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดแต่ไม่ใช้ผังกราฟิก พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน แสดงให้เห็นว่าการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดร่วมกับผังกราฟิกมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chottanakit (2018, p. 96) ที่ได้ศึกษาและพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความโดยใช้การสอนอ่านแบบ SQ4R ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด พบว่าหลังการใช้ชุดกิจกรรมนักเรียนมีผลการอ่านจับใจความหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ .01

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิกมีค่าเท่ากับ 15.51 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.55 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้วิจัยได้ฝึกทักษะทางด้านภาษา คือ การฟัง การดู การพูด การอ่าน และการเขียน ที่มุ่งสู่กระบวนการคิดวิเคราะห์ด้วยการอภิปรายร่วมกันระหว่างเพื่อนคู่คิด และนักเรียนในชั้นเรียน การใช้ผังกราฟิกทำให้ให้นักเรียนเห็นโครงสร้างของความรู้และเนื้อหาสาระนั้น ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระได้ง่ายขึ้น รวดเร็ว และจดจำได้นาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายวิชาภาษาไทย ซึ่งมีเนื้อหาสาระและข้อมูลต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก สอดคล้องกับ Khaemmani (2019, p. 388) ที่ได้กล่าวว่าผังกราฟิก เป็นข้อมูลที่ช่วยให้ผู้เรียนจัดข้อมูลเหล่านั้นให้เป็นระบบระเบียบอยู่ในรูปแบบที่อธิบายให้เข้าใจและจดจำได้ง่าย นอกจากนี้ใช้ในการประมวลความรู้หรือจัดความรู้แล้ว หลายกรณีที่เป็นเครื่องมือทางการคิดริเริ่มของผู้เรียนได้อีก สอดคล้องกับ Lyman (1987, pp. 109-115) ผู้พัฒนาเทคนิคเพื่อนคู่คิดได้กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด เป็นรูปแบบการอภิปรายหลายขั้นที่พัฒนาขึ้นเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และการใช้ผังกราฟิกยังเป็นเทคนิคที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทอ่านสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความหมายของ Ausubel (1968) ที่กล่าวไว้ว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับความรู้ที่มีอยู่เดิม ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jankaew (2015, p. 108) ได้ศึกษาระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกพบว่า มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Keereenin (2016, p. 58) ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการให้ข้อมูลย้อนกลับโดยใช้เทคนิคจับคู่ร่วมคิด ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวทางการให้ข้อมูลย้อนกลับโดยใช้เทคนิคการจับคู่ร่วมคิด เรื่อง การวิเคราะห์ทรัพยากรค่าและสมุทธรายวันทั่วไปวิชาการบัญชีเบื้องต้นมีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ยร้อยละ 85.20 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการจัดคู่ตามระดับความสามารถต่างกันแบบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Promma (2020, p. 59) พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิกเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถจับใจความสำคัญจากบทอ่าน โดยมีครูเป็นผู้ส่งเสริมและกระตุ้นให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิด และสามารถจับใจความ สรุปความคิดได้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งสามารถอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนคู่คิด และชั้นเรียนได้ นอกจากนี้ การใช้ผังกราฟิกในการบันทึกข้อมูลทำให้นักเรียนเกิดความรู้ที่คงทนถาวร เกิดเป็นความจำในระยะยาว ด้วยกระบวนการดังกล่าวทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสูงขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาการสอนและการจัดการเรียนรู้ในวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิกเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีขั้นตอนแตกต่างจากรูปแบบที่นักเรียนเคยเรียน ดังนั้นควรมีการชี้แนะอย่างเป็นระบบ รวมทั้งยกตัวอย่างเพื่อให้นักเรียนเข้าใจ

1.2 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิกมีความสัมพันธ์กับกระบวนการคิดและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ไม่ควรบอกความคิดเห็นของผู้เรียนเป็นเรื่องที่ผิด แต่ควรถามว่าทำไมถึงคิดเช่นนั้นเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด และสามารถให้เหตุผลสนับสนุนความคิดเห็นของตนเองได้

1.3 ในการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนครูต้องคอยสังเกตและให้ความช่วยเหลือแนะนำแก่นักเรียนไม่เข้าใจ หากพบปัญหาอุปสรรค ครูต้องคอยชี้แนะหรืออธิบายเพิ่มเติมให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ นอกจากนี้กำหนดเวลาในแต่ละขั้นตอนอาจยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

1.4 ในการเลือกบทอ่านประเภท บทความ ข่าว และโฆษณา ผู้สอนควรเลือกเนื้อหาที่ทันสมัย มีความซับซ้อน และอยู่ในความสนใจของนักเรียนและเหมาะสมกับระดับอายุ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิกไปทดลองสอนในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อศึกษาผลการวิจัยว่าสามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความกับกลุ่มตัวอย่างได้ดีหรือไม่

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนที่เรียน โดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิกกับสื่อหรือวิธีการสอนอื่น ๆ

2.3 ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การสอนอ่านร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดและผังกราฟิก เปรียบเทียบระหว่าง การใช้เพื่อนคู่คิดคู่เดิม กับ การใช้เพื่อนคู่คิดไม่ซ้ำกัน ว่าส่งผลต่อความสามารถในการอ่านจับใจความ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยหรือไม่

References

- Ausubel, D. P. (1968). **The Psychology of Meaningful Verbal Learning: An Introduction to School Learning**. Grune & Stratton.
- Chooboon, S. (2017). **Effects of using Think-Pair-Share with Graphic Organizer on Thai language reading comprehension of fifth grade students** [Master's thesis]. Chulalongkorn University. (In Thai)
- Chottanakit, S. (2018). **Development of Thai reading comprehension activities package using SQ4R reading method together with Think Pair Share from grade 7 students** [Master's thesis]. Burapha University. (In Thai)
- Department of Academic. (2003). **Guidelines for Promoting Reading**. The Teachers Council. (In Thai)
- Jankaew, R. (2015) **Effects of Learning Activities Using Graphic Organizer Techniques on Critical Thinking, Learning Achievement and Retention in Thai Literature of Grade 7 Students** [Master's thesis]. Prince of Songkla University. (In Thai)
- Keereenin, C. (2016). **The Development of a Technique that Provides Feedback with Think Pair Share Strategy for Improving Students Achievement of Transaction Analysis and General Journal in Basic Accounting Course for grade 10 Student** [Master's thesis]. Phetchaburi Rajabhat University. (In Thai)
- Khaemmani, T. (2019). **Pedagogy Science**. Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Laksanasiri, J & Imsamran, B. (2004). **Using the Thai language**. P. Press Company. (In Thai)
- Lyman, F. (1987). **Think-Pair-Share: An Ending Teaching Technique**. MAA-CIE Cooperative News.
- Mark, L. (2010). **Ready-to-Use Nonfiction Graphic Organizers with Before-During-After Activities Grades 2-5**. <https://www.abss.k12.nc.us/cms/lib02/NC01001905/Centricity/Domain/93/ReadytoUseNonFictionGraphicOrganizerswit.pdf>
- Ministry of Education. (2008). **Basic Education Core Curriculum AD. 2008**. Cooperative Assembly of Thailand Press. (In Thai)

- National Institute of Educational Testing Service. (2020). **Summary of the National Basic Education Test Results for Grade 9, Academic Year 2019.** (In Thai)
- Phatthong, S. (2002). **The Use of Thai Language.** Kasetsart University Press. (In Thai)
- Pholyiem, M. (2018). **Reading Comprehension Ability of grade 5 Students Learning by Graphic Organizers and Cooperative Learning in Thai Subject Group** [Master's thesis]. Burapha University. (In Thai)
- Promma, N. (2020). **The Development of Thai Literature Achievement of grade 9 Student by using think-pair-share Technique** [Master's thesis]. Silpakorn University. (In Thai)
- Rangabtuk, W. (2002). **Learner-centered learning curriculum is important according to the Basic Education Curriculum 2001.** Prik Wan Graphic. (In Thai)
- Sathonsamritphon, S. (2015). **Thai for Communication.** Triple Education. (In Thai)
- Siumpai, P. (1996). **Methods of Teaching Thai Language at the Secondary Level.** Thai Watthana Phanit. (In Thai)
- Srisaard, B. (2002). **Basic research** (7th ed.). Suweeriyasarn Publishing. (In Thai)
- Thianthong, M. (2008). The Mentor-Coached Think-Pair-Share Cooperative Learning Technique to Enhance Learning Achievement in Online Learning. **KMITL Academic Journal**, 18 (1), 99–105. (In Thai)
- Vorakham, P. (2016). **Educational research** (8th ed.). Taksila Printing House. (In Thai)
- Wongloet, W. (2001). **“Think-Pair-Share” Technique** [Master's thesis]. Srinakharinwirot University. (In Thai)

แนะนำผู้เขียน About Author

กานต์พิชา พูลชัย

Karnpitcha Poolchai

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Curriculum and Instruction Program
Faculty of Education, Burapha University

คงรัฐ นวลแปง

Kongrat Nualpang

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Curriculum and Instruction Program
Faculty of Education, Burapha University

จิรัฏฐิพร ไทยงูเหลือม

Jiratthiporn Thainguluam

สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Thai language Program, Faculty of Education
Nakhon Ratchasima Rajabhat University

ชญาณนท์ ชมดี

Chayanon Chomdee

สถาบันวิจัย พัฒนา และสาธิตการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Educational Research Development and
Demonstration Institute,
Srinakharinwirot University

ชลธิชา นิสัยสตัย

Chonticha Nisaisat

สาขาวิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
Thai Language Program,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
Rajabhat Rajanagarindra University

ชัชศรีณย์ จิตคงคา

Chatsarun Jitkhongkha

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
Faculty of Humanities and Social Sciences
Bansomdejchaopraya Rajabhat University

ไชยะ เทพา	สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
Chaiya Thepha	Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Rajanagarindra University
ณประภาพร รุจจนเวท	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Naprapaporn Rootjanawet	Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University
ทิพวัลย์ เหมรา	สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Thippawan Hemmara	Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University
นฤพนธ์ สุริฉาย	สาขาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Naruphon Surichay	Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University
ปฐม หงษ์สุวรรณ	สาขาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Pathom Hongsuwan	Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University
ปณندا เลอเลิศยุติธรรม	ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Pananda Lerlertyuttitham	Department of Linguistic, Faculty of Humanities Kasetsart University

ผกาเพ็ญ จรูญแสง	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
Pakapen Charoonsaeng	Faculty of Liberal Arts, Kasem Bundit University
รัตติยากร บัวศรีคำ	สาขาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Rattiyagorn Buaseekam	English Program, Faculty of Humanities Srinakharinwirot University
รุ่งฟ้า กิติญาณสันต์	สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Roongfa Kitiyanusan	Curriculum and Instruction, Faculty of Education Burapha University
วรวรรณ ศรียาภัย	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
Warawat Sriyabhaya	School of Liberal Arts, University of Phayao
วิเชษฐชาย กมลสัจจะ	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
Wichetchay Kamonsujja	Faculty of Liberal Arts, Rajamagala University of Technology Suvannabhumi
วิริยา ด่านกำแพงแก้ว	สาขาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Wiriya DanKamphaengkaew	English Program, Faculty of Humanities Srinakharinwirot University
สมเกียรติ ทิดชัย	สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Somkiat Tidchai	Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University

สินทรัพย์ ยืนยาว	สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Sinsup yuenyaw	Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University
สิริพร เชษฐสุราษฎร์ Siripron Chettasurat	นักวิชาการอิสระ Independent Scholar
สุกัญญาโสภิ ใจกล่ำ	สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Sukunyasopee Chaiklam	Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University
สุชาดา เจียพงษ์	สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Suchada Jiaphong	Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University
อัญวีณ์ ธีรสิริพัฒน์	สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Anyavee Teerasiripat	Thai language Program, Faculty of Education Nakhon Ratchasima Rajabhat University
อุบลรัตน์ เอกอุ	ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Ubonrat Aekau	Department of Linguistic, Faculty of Humanities Kasetsart University

เอกชัย ไชยดา

Eakachai Chaida

สาขาวิชาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Thai Language Program,

Faculty of Humanities and Social Sciences,

Rajabhat Rajanagarindra University

รูปแบบของบทความในวารสาร

ระยะขอบบน
2.54 cm

ชื่อเรื่องภาษาไทย

(TH SarabunPSK 20 point, Bold, กึ่งกลางหน้ากระดาษ)

Title in English

(TH SarabunPSK 20 point, Bold, กึ่งกลางหน้ากระดาษ)

เว้น 15 pt.

ระยะขอบซ้าย
2.54 cm

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนคนที่1* / ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนคนที่2²

(ชื่อภาษาไทย TH SarabunPSK 16 point., Bold, กึ่งกลางหน้ากระดาษ)
กรณีมากกว่า 3 คนให้ใส่ชื่อผู้เขียนคนแรกและคณะ

เว้น 15 pt.

ระยะขอบขวา
2.54 cm

Author Name – Lastname1^{1*} / Author Name – Lastname2²

(ชื่อภาษาไทย TH SarabunPSK 16 point., Bold, กึ่งกลางหน้ากระดาษ) กรณีมากกว่า 3 คนให้ใส่ชื่อผู้เขียนคนแรกและคณะ

¹สาขาวิชา คณะ มหาวิทยาลัย จังหวัด รหัสไปรษณีย์, ประเทศ
(ชื่อหน่วยงานภาษาไทย TH SarabunPSK 13 point, normal, กึ่งกลางหน้ากระดาษ)

²Department, Faculty, University, Province, Country Postal code
(ชื่อหน่วยงานภาษาอังกฤษ TH SarabunPSK 13 point, normal, กึ่งกลางหน้ากระดาษ)
(กรณีต่างสังกัดให้ใส่หมายเลขกำกับหน้าชื่อสถาบัน)

*Corresponding author:@.....
(อีเมลติดต่อผู้เขียนบทความ TH SarabunPSK 12 point, normal, กึ่งกลางหน้ากระดาษ)

เว้น 15 pt.

วันที่ Received/ Revised/ Accepted (ภาษาอังกฤษ TH SarabunPSK 12 point, normal, ซิดขวา) ดังตัวอย่าง

Received: June 18, 2021
Revised: November 1, 2021
Accepted: December 19, 2021

Abstract (ภาษาอังกฤษ TH SarabunPSK 16 point, Bold, ซิดขอบซ้าย)

เว้น 15 pt.

(2 cm) เนื้อความบทคัดย่อภาษาอังกฤษ (ภาษาอังกฤษ TH SarabunPSK 16 point, normal).....

เว้น 8 / 10 pt.

Keywords: //aa//bb//cc//dd//ee (ภาษาอังกฤษ TH SarabunPSK 16 point, normal, ซิดขอบซ้าย) 3-5 คำ

ระยะขอบล่าง
2.54 cm

เว้น 15 pt.

บทคัดย่อ (ภาษาไทย TH SarabunPSK 16 point, Bold, ซิตขอบซ้าย)

เว้น 15 pt.

(2 cm) เนื้อความบทคัดย่อภาษาไทย (ภาษาไทย TH SarabunPSK 16 point, normal)

.....

.....

เว้น 8 / 10 pt.

คำสำคัญ: //กก//ขข//คค//งง//จจ (ภาษาไทย TH SarabunPSK 16 point, normal, ซิตขอบซ้าย) 3-5 คำ

เว้น 15 pt.

บทนำ (TH SarabunPSK 16 point, Bold, ซิตขอบซ้าย)

เว้น 15 pt.

(2 cm) เนื้อหา (TH SarabunPSK 16 point, normal)

.....

.....

.....

เว้น 15 pt.

วัตถุประสงค์ (TH SarabunPSK 16 point, Bold, ซิตขอบซ้าย)

เว้น 15 pt.

(2 cm) 1. (TH SarabunPSK 16 point, normal).....

2.

3.

เว้น 15 pt.

ทบทวนวรรณกรรม (TH SarabunPSK 16 point, Bold, ซิตขอบซ้าย)

เว้น 15 pt.

(2 cm) เนื้อหา (TH SarabunPSK 16 point, normal)

.....

.....

เว้น 15 pt.

วิธีดำเนินการวิจัย (TH SarabunPSK 16 point, Bold, ซิตขอบซ้าย)

เว้น 15 pt.

- (2 cm) 1. (TH SarabunPSK 16 point, normal).....
2.
3.

(บทความทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ให้ใช้ “วิธีดำเนินการวิจัย” บทความทางหมวดด้านวิทยาศาสตร์ให้ใช้ “อุปกรณ์และวิธีการ”)

เว้น 15 pt.

ผลการวิจัย (TH SarabunPSK 16 point, Bold, ซิตขอบซ้าย)

เว้น 15 pt.

- (2 cm) เนื้อหา (TH SarabunPSK 16 point, normal)
.....
.....

เว้น 15 pt.

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย (TH SarabunPSK 16 point, Bold, ซิตขอบซ้าย)

เว้น 15 pt.

- (2 cm) เนื้อหา (TH SarabunPSK 16 point, normal)
.....
.....
.....

เว้น 15 pt.

References (ภาษาอังกฤษ TH SarabunPSK 16 point, Bold, ซิตขอบซ้าย)

เว้น 15 pt.

- เนื้อหา (ภาษาอังกฤษ TH SarabunPSK 16 point, normal บรรทัดแรกซิตขอบซ้าย).....
(เคาะ 7 ตัวอักษร).....

- เนื้อหา (ภาษาอังกฤษ TH SarabunPSK 16 point, normal บรรทัดแรกซิตขอบซ้าย).....
(เคาะ 7 ตัวอักษร).....

- เนื้อหา (ภาษาอังกฤษ TH SarabunPSK 16 point, normal บรรทัดแรกซิตขอบซ้าย).....
(เคาะ 7 ตัวอักษร).....

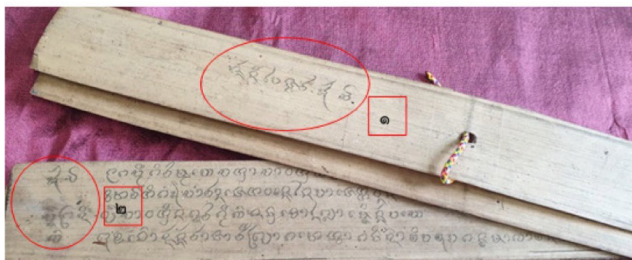
การนำเสนอตาราง และ รูปภาพ

(ตารางที่ x TH SarabunPSK 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย ไม่ใส่เส้นแนวดัง
(ชื่อตาราง TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา)

ตารางที่ 2 ตัวอย่างตารางสรุปบัญชีรายชื่อคัมภีร์ใบลาน

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	หมวด	ตัวอักษร	จำนวน ผูก	ลักษณะ เอกสาร	ลักษณะชุด/ สภาพ
1	ปกิณกะพระวินัย	01 พระวินัย	ธรรมอีสาน	5	ใบลานยาว	ต่างชุด/ดีมาก
2	ศิริมานันทสูตร	02 พระ สุดตันตปิฎก	ธรรมอีสาน	7	ใบลานยาว	ไม่ครบชุด/ ดีมาก
3	ปกิณกะมูล นิพพาน	02 พระ สุดตันตปิฎก	ธรรมอีสาน	9	ใบลานยาว	ต่างชุด/ดี

(ชื่อรูปภาพ แผนภูมิ TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา จัดกึ่งกลาง ตั้งค่าเป็น 1 คอลัมน์)
ที่มา: (TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา จัดกึ่งกลาง)

ภาพที่ 3 ตัวอย่างใบปกหน้าคัมภีร์ใบลาน
ที่มา: Phiphat Prasertsang et al. (2019)

ข้อกำหนดของวารสาร

วิจิตรวรรณสาร กำหนดตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ คือ ฉบับแรกระหว่างเดือน มกราคม- เมษายน ฉบับที่สองระหว่างเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม และฉบับที่สามระหว่างเดือน กันยายน-ธันวาคม วารสารเปิดรับบทความวิจัย (research article) บทความวิชาการ (academic article) บทวิจารณ์หนังสือ (book review) เพื่อพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ตามที่เห็นสมควร และบทความที่จะตีพิมพ์ต้องเป็นผลงานที่ยังไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาเพื่อลงพิมพ์ในวารสารอื่นใดมาก่อน โดยมีขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมสาขาย่อยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ดังต่อไปนี้ ภาษาไทย วรรณคดีไทย คติชนวิทยา ชาติพันธุ์วิทยา ภาษาศาสตร์ การสอนภาษา และภาษาเพื่อการสื่อสาร ซึ่งกองบรรณาธิการจะพิจารณาด้านฉบับ (manuscript) ตามข้อกำหนดของวารสาร และส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (peer reviewer) จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้อ่าน หากผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม บทความนั้นอาจถูกให้ปรับแก้ไขเปลี่ยนแปลงเนื้อหา รูปแบบ และสำนวน ตามที่กองบรรณาธิการวารสารเห็นสมควร กองบรรณาธิการจะส่งข้อเสนอแนะผู้ทรงคุณวุฒิให้แก่ผู้เขียนเพื่อดำเนินการแก้ไข หากผู้เขียนมีเหตุผลตามหลักวิชาการที่ไม่สามารถดำเนินการตามข้อเสนอแนะได้ ให้ผู้เขียนชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อกองบรรณาธิการจะได้พิจารณาในการตีพิมพ์ต่อไปและเพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากลและนำไปอ้างอิงได้

การจัดเตรียมต้นฉบับ

1. ความยาวของบทความ 12 หน้ากระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียว (อาจอनुโลมให้เกิน 12 หน้าได้แต่ไม่เกิน 20 หน้า)
 2. รูปแบบตัวอักษร ให้จัดพิมพ์ด้วยแบบตัวอักษร TH SarabunPSK เท่านั้น
 3. ชื่อเรื่องบทความภาษาไทย ขนาดตัวอักษร 20 พอยนต์ (ตัวหนา) จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ
 4. ชื่อเรื่องบทความภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 20 พอยนต์ (ตัวหนา) จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ
 5. ชื่อผู้เขียนทุกคน ขนาดตัวอักษร 16 พอยนต์ (ตัวหนา)
 6. ชื่อสังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย ขนาดตัวอักษร 13 พอยนต์ (ตัวอักษรปกติ)
 7. อีเมลของผู้ประสานงาน ขนาดตัวอักษร 12 พอยนต์
 8. วันที่ส่ง วันที่แก้ไข วันที่รับบทความ ขนาดตัวอักษร 12 พอยนต์ (ตัวอักษรปกติ)
 9. เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 พอยนต์ จัดชิดซ้าย
- พิมพ์ 1 คอลัมน์
10. คำสำคัญ ขนาดตัวอักษร 16 พอยนต์ (ตัวหนา) จัดชิดซ้าย
 11. เนื้อหาคำสำคัญ ขนาดตัวอักษร 16 พอยนต์ วรรค 2 เคาะระหว่างคำ

12. ชื่อหัวเรื่อง ขนาดตัวอักษร 16 พอยนต์ (ตัวหนา) จัดชิดซ้าย ไม่ใส่เลขลำดับที่
13. เนื้อหาบทความ ขนาดตัวอักษร 16 พอยนต์
14. เนื้อหาบทความ ย่อหน้า 2 ซม.
15. ชื่อตาราง ขนาดตัวอักษร 16 พอยนต์ (ตัวหนา) ให้ระบุไว้บนตารางจัดชิดซ้าย ได้ตารางให้บอกแหล่งที่มาจัดชิดซ้าย ส่วนรายละเอียดตัวอักษรปกติ
16. ชื่อรูปภาพ ชื่อแผนภูมิ ขนาดตัวอักษร 16 พอยนต์ (ตัวหนา) ให้ระบุไว้ใต้รูปภาพ แผนภูมิ จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ ใต้รูปภาพ แผนภูมิให้บอกแหล่งที่มาเป็นภาษาอังกฤษ จัดกึ่งกลาง
17. ระยะขอบกระดาษ 1 นิ้ว (2.54 ซม.) เท่ากันทุกด้าน
18. หมายเลขหน้า ให้ใส่ไว้ตำแหน่งด้านล่างขวาตั้งแต่ต้นจนจบบทความ ขนาดตัวอักษร 16 พอยนต์
19. ชื่อเอกสารอ้างอิง ขนาดตัวอักษร 16 พอยนต์ (ตัวหนา) จัดชิดซ้าย
20. เนื้อหาเอกสารอ้างอิง ขนาดตัวอักษร 16 พอยนต์ พิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ จัดชิดซ้าย บรรทัดที่สองจัดเอียงมาทางขวา ½ นิ้ว หรือ 7 ตัวอักษรเศษ

ส่วนประกอบของบทความ

1. ชื่อเรื่องบทความ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
2. ชื่อผู้เขียนทุกคน (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
3. บทคัดย่อ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ความยาวไม่เกิน 300 คำ
4. คำสำคัญ 3-5 คำ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
5. เนื้อเรื่อง
 - 1) บทความวิชาการ ประกอบด้วย บทนำ เนื้อหา และบทสรุป
 - 2) บทความวิจัย ประกอบด้วย บทนำ วัตถุประสงค์ ทบทวนวรรณกรรม วิธีการวิจัย ผลการวิจัยสรุปและอภิปรายผลการวิจัย
 - 3) บทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย บทนำ เนื้อหาวิจารณ์ และ บทสรุป
6. เอกสารอ้างอิงในตัวเนื้อหา (ภาษาอังกฤษ)
7. ตารางประกอบ รูปภาพ แผนภูมิ หรืออื่น ๆ ต้องใส่หมายเลขกำกับในบทความและอ้างอิงแหล่งที่มาของตารางรูปภาพและแผนภูมิให้ถูกต้อง โดยไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่น ใช้รูปภาพสีหรือขาว-ดำ ที่มีความคมชัด และส่งภาพถ่ายต้นฉบับหรือไฟล์รูปภาพแยกต่างหาก แนบมาพร้อมกับบทความด้วย
8. เอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (ภาษาอังกฤษ) ให้แนบเอกสารอ้างอิงภาษาไทยมาด้วย

คำแนะนำในการเขียนอ้างอิง

การเขียนอ้างอิงตามรูปแบบของวารสาร วชิรบรรณสาร กองบรรณาธิการวารสาร ได้ยึดรูปแบบการเขียนอ้างอิงตาม Publication Manual of the American Psychological Association ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 โดยปรับรูปแบบบางรายการให้เข้ากับบริบทของวารสารไทยของวชิรบรรณสาร รูปแบบการเขียนอ้างอิงในบทความในวารสารจะประกอบด้วยการอ้างอิง 2 ส่วน คือ 1) การอ้างอิงในตัวเนื้อหา 2) รายการอ้างอิงท้ายบทความ

1. การอ้างอิงในตัวเนื้อหา (In-text Citation)

การอ้างอิงในตัวเนื้อหาเป็นการอ้างอิงในระบบนามปี โดยระบุชื่อผู้แต่ง และปีพิมพ์ เพื่อเป็นการแนะนำผู้อ่านไปยังแหล่งข้อมูลอ้างอิงที่เพิ่มเติมเอกสารวิชาการ ที่มีการจัดเรียงตามลำดับตัวอักษร การอ้างอิงในตัวเนื้อหา จะมี 2 ลักษณะ คือ การอ้างอิงต้นข้อความ (Narrative Citation) การอ้างอิงท้ายข้อความ (Parenthetical Citation)

การอ้างอิงชื่อผู้แต่ง ต้นข้อความ

ในกรณีที่ชื่อของผู้แต่งที่เป็นชาวไทยหรือชาวต่างชาติให้ปรับเป็นชื่อภาษาอังกฤษแบบถ่ายเสียง โดยใช้นามสกุลผู้แต่ง ตามด้วยปีที่พิมพ์เป็นปีคริสต์ศักราช ในวงเล็บ ในกรณีที่อ้างแบบสรุปใจความ หรือ ใส่ตัวย่อในภาษาอังกฤษว่า (p.) ในกรณีที่มิมีจำนวนหน้าเดียว หรือตัวย่อในภาษาอังกฤษว่า (pp.) ในกรณีมีจำนวนตั้งแต่สองหน้าขึ้นไป ก่อนเลขหน้าในวงเล็บ ในกรณีที่อ้างแบบระบุเลขหน้า ตัวอย่างเช่น

Triwiset (2018) พบว่า..... หรือ Triwiset (2018, p. 4) พบว่า..... หรือ
Triwiset (2021, pp. 4-5) พบว่า.....

การอ้างอิงชื่อผู้แต่ง ท้ายข้อความ

ในกรณีที่ชื่อของผู้แต่งที่เป็นชาวไทยหรือชาวต่างชาติให้ปรับเป็นชื่อภาษาอังกฤษแบบถ่ายเสียง โดยใช้นามสกุลผู้แต่งตามด้วยปีที่พิมพ์เป็นปีคริสต์ศักราช ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาคหลังชื่อผู้แต่งในวงเล็บ หรือตัวย่อในภาษาอังกฤษว่า (p.) ในกรณีที่มิมีจำนวนหน้าเดียว หรือ ตัวย่อในภาษาอังกฤษว่า (pp.) ในกรณีมีจำนวนตั้งแต่สองหน้าขึ้นไป ก่อนเลขหน้าในวงเล็บ ตัวอย่างเช่น

การศึกษาเกี่ยวกับภาษาถิ่นในประเทศไทย.....(Triwiset, 2018) หรือ
การศึกษาเกี่ยวกับภาษาถิ่นในประเทศไทย.....(Triwiset, 2018, p. 4) หรือ
(Triwiset, 2021, pp. 4-5)

การอ้างอิงแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ

ในกรณีที่ผู้เขียนใช้แหล่งข้อมูลขั้นต้นที่ไม่มีการพิมพ์เผยแพร่หรือค้นหามาได้ การอ้างแหล่งข้อมูลชั้นรองหรือการอ้างตามบุคคลอื่น ให้ใช้คำภาษาอังกฤษว่า 'as cited in' ในวงเล็บ เช่น ผู้เขียนอ่านบทความที่แต่งโดย Knipe & Horowitz (2018) ที่อ้าง Truslow (2009) โดยที่ผู้เขียนไม่สามารถอ่านงานเขียนต้นฉบับของ Truslow ด้วยตนเอง ในรายการอ้างอิงจะใส่เฉพาะแหล่งข้อมูลชั้นรองที่เขียนโดย Knipe & Horowitz (2018) เท่านั้น การอ้างอิงในตัวเนื้อหาจะใช้รูปแบบ ดังตัวอย่าง (Truslow, 2009, as cited in Knipe & Horowitz, 2018)

ถ้าผู้เขียนไม่ทราบปีที่พิมพ์เผยแพร่ของแหล่งข้อมูลขั้นต้น ก็ให้ละปีที่พิมพ์ไว้ในการอ้างอิงตัวในตัวเองโดย
ไม่ต้องใส่ ดังตัวอย่าง

Newton's diary (as cited in Hale, 1912)

การอ้างอิงการสัมภาษณ์

งานเขียนบางประเภทที่ไม่สามารถสืบค้นโดยผู้อ่านทั่วไปได้ เช่น งานที่ไม่มีแหล่งอ้างอิง จะถูกอ้าง
เป็นการสื่อสารส่วนบุคคล (personal communication) ซึ่งการสื่อสารส่วนบุคคลรวมถึง อีเมล ข้อความ การสนทนา
ออนไลน์หรือ ข้อความส่วนบุคคล การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ การบรรยายในชั้นเรียนที่ไม่
ได้บันทึกไว้ บันทึกข้อความ จดหมาย ข้อความจากการอภิปรายกลุ่มที่ไม่สามารถค้นได้ เนื่องจากว่าผู้อ่านไม่สามารถ
สืบค้นข้อมูลการสื่อสารส่วนบุคคลเหล่านี้ได้ การอ้างอิงการสื่อสารส่วนบุคคลในบทความจึงไม่ใส่ไว้ในรายการอ้างอิงท้าย
บทความ แต่ให้ใส่ข้อมูลเท่าที่เป็นไปได้ในตัวเนื้อหาเท่านั้น โดยใช้รูปแบบต่อไปนี้ ข้อต่อผู้ที่สัมภาษณ์เป็นอักษรย่อใน
กรณีชาวต่างชาติและตัวเต็มในกรณีคนไทย และนามสกุลเต็มเป็นภาษาอังกฤษใส่คำว่า 'personal communication'
ตามด้วย เดือน วันที่ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค ตามด้วย ปีเป็นปีคริสต์ศักราช และ ใช้ตัวเลขอารบิก ดังตัวอย่าง

ในการอ้างอิง ต้นข้อความ J. T. Lewis (personal communication, May 14, 2018) หรือ

ในการอ้างอิง ท้ายข้อความ (K. Taylor, personal communication, March 17, 2019)

2. การอ้างอิงท้ายบทความ

1. การอ้างอิงท้ายบทความในรูปแบบที่กำหนดของวารสาร ในกรณีที่มีรายการอ้างอิงต้นฉบับเขียนเป็น
ภาษาไทย หรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ ให้แปลเอกสารอ้างอิงทั้งหมดเป็นภาษาอังกฤษและใส่คำภาษา
อังกฤษที่บอกกว่าอยู่ภาษาไทย (In Thai) หรือว่าในภาษาต่างประเทศอื่น ๆ (In 'Language') กำกับต่อท้ายเอกสารอ้างอิงที่
แปลเป็นภาษาอังกฤษจากต้นฉบับเดิมที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาอื่น ๆ ดังตัวอย่าง

Suklarpit, S. (2018). **Monogamy: Family colonial in Siam**. Bangkok:

Matichon. (In Thai)

Kruawitchayachan, J. (1994). **The Way of Life of the Mon People**.

Bangkok: Dan Suttha Printing. (In Chinese)

2. การอ้างอิงผู้แต่งชื่อเดียวกันแต่ปีที่พิมพ์ต่างกันให้เรียงลำดับโดยใช้ปีที่พิมพ์ก่อนเป็นเกณฑ์ ส่วนการอ้างอิงผู้
แต่งคนเดียวกันที่ตีพิมพ์ภายในปีเดียวกัน ให้ใช้ตัวอักษรในภาษาอังกฤษว่า a หรือ b เป็นต้น กำกับหลังจากปีที่พิมพ์ภายใน
วงเล็บ ดังตัวอย่าง

Bednarik, R. G. (2003a). Concerns in rock art science. **Aura Newsletter**,

20 (1), 1-4.

Bednarik, R. G. (2003b). A figurine from the African Acheulian.

Current Anthropology, 44 (3), 405-413.

References Samples (ตัวอย่างการอ้างอิง)

Journal article (บทความในวารสาร)

McCauley, S. M., & Christiansen, M. H. (2019). Language learning as language use: A cross-linguistic model of child language development. *Psychological Review*, 126 (1), 1–51.

Magazine article (บทความในนิตยสาร)

Bergeson, S. (2019, January 4). Really cool neutral plasmas. *Science*, 363 (6422), 33–34.

Newspaper article (บทความในหนังสือพิมพ์)

Guarino, B. (2017, December 4). How will humanity react to alien life? Psychologists have some predictions. *The Washington Post*.

Book republished in translation (หนังสือแปล)

Piaget, J., & Inhelder, B. (1969). *The psychology of the child* (H. Weaver, Trans.; 2nd ed.). Basic Books.

Book in a series (หนังสือที่มีพิมพ์หลายครั้ง)

Madigan, S. (2019). *Narrative therapy* (2nd ed.). American Psychological Association.

Anthology (หนังสือรวมเล่ม)

Gold, M. (Ed.). (1999). *The complete social scientist: A Kurt Lewin reader*. American Psychological Association.

Religious work (คัมภีร์ทางศาสนา)

The Qur'an (M. A. S. Abdel Haleem, Trans.). (2004). Oxford University Press.

Ancient Greek or Roman work (หนังสือกรีกหรือโรมันโบราณ)

Aristotle. (1994). *Poetics* (S. H. Butcher, Trans.). The Internet Classics Archive.

Shakespeare (หนังสือของเชคสเปียร์)

Shakespeare, W. (1995). *Much ado about nothing* (B. A. Mowat & P. Werstine, Eds.). Washington Square Press.

Chapter in an edited book (บทในหนังสือที่มีบรรณาธิการ)

Weinstock, R., Leong, G. B., & Silva, J. A. (2003). Defining forensic psychiatry: Roles and responsibilities. In R. Rosner (Ed.), **Principles and practice of forensic psychiatry** (2nd ed., pp. 7–13). CRC Press.

Grant (รายงานวิจัยที่ได้รับทุนจากหน่วยงาน)

Blair, C. B. (Principal Investigator). (2015–2020). **Stress, self-regulation and psycho-pathology in middle childhood** (Project No. 5R01HD081252-04) [Grant]. Eunice Kennedy Shriver National Institute of Child Health & Human Development.

Conference session (การประชุมสัมมนาวิชาการ)

Fistek, A., Jester, E., & Sonnenberg, K. (2017, July 12–15). **Everybody's got a little music in them: Using music therapy to connect, engage, and motivate** [Conference session]. Autism Society National Conference, Milwaukee, WI, United States.

Unpublished dissertation or thesis

(วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกหรือโท)

Harris, L. (2014). **Instructional leadership perceptions and practices of elementary school leaders** [Doctoral dissertation]. University of Virginia.

Dissertation or thesis published online

(วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกหรือโทที่เผยแพร่ออนไลน์)

Hutcheson, V. H. (2012). **Dealing with dual differences: Social coping strategies of gifted and lesbian, gay, bisexual, transgender, and queer adolescents** [Master's thesis, The College of William & Mary]. William & Mary Digital Archive. <https://digitalarchive.wm.edu/bitstream/handle/10288/16594/HutchesonVirginia2012.pdf>

Unpublished manuscript (เอกสารที่ยังไม่ตีพิมพ์)

Yoo, J., Miyamoto, Y., Rigotti, A., & Ryff, C. (2016). **Linking positive affect to blood lipids: A cultural perspective** [Unpublished manuscript]. Department of Psychology, University of Wisconsin–Madison.

Film or video (ภาพยนตร์หรือวิดีโอ)

Forman, M. (Director). (1975). **One flew over the cuckoo's nest** [Film]. United Artists.

TV series (ซีรีส์ในโทรทัศน์)

Simon, D., Colesberry, R. F., & Kostroff Noble, N. (Executive Producers). (2002–2008).

The wire [TV series]. Blown Deadline Productions; HBO.

YouTube video or other streaming video (ทูบวีดีโอหรือสตรีมมิงวิดีโอ)

Cutts, S. (2017, November 24). **Happiness** [Video]. Vimeo.

<https://vimeo.com/244405542>

Single song or track (เพลงเดี่ยว)

Beyoncé. (2016). **Formation** [Song]. On Lemonade. Parkwood; Columbia.

Tweet (ทวีตในทวิตเตอร์)

White, B. [@BettyMWhite]. (2018, June 21). I treasure every minute we spent together #koko

[Image attached] [Tweet]. Twitter. [https://twitter.com/BettyMWhite/](https://twitter.com/BettyMWhite/status/100995189284622745)

[status/100995189284622745](https://twitter.com/BettyMWhite/status/100995189284622745)

Facebook post (โพสต์ในเฟซบุ๊ก)

Gaiman, N. (2018, March 22). 100,000+ Rohingya refugees could be at serious

risk during Bangladesh's monsoon season. My fellow UNHCR Goodwill

Ambassador Cate Blanchett is [Image attached] [Status update]. Facebook.

<http://bit.ly/2JQxPAD>

Webpage on a news website (เว็บเพจในข่าวเว็บไซต์)

Avramova, N. (2019, January 3). The secret to a long, happy, healthy life? Think

age-positive. CNN. [https://www.cnn.com/2019/01/03/health/](https://www.cnn.com/2019/01/03/health/respect-toward-elderly-leads-to-long-life-ntl/index.html)

[respect-toward-elderly-leads-to-long-life-ntl/index.html](https://www.cnn.com/2019/01/03/health/respect-toward-elderly-leads-to-long-life-ntl/index.html)

Mothering Styles in Film Everything Everywhere All at Once (2022)

Thai and Lao Language Textbooks: Cultivating Cultural Identity
through the Concept of Localism

Chao Pho Palat Chang in Nakhon Nayok Province:
Characteristics of Beliefs, Rituals, and Folkloric Roles

The Development of Young Storytellers in Community
of Bueng Charoen Subdistrict, Ban Kruat District, Buri Ram Province

The “Naga” Serpent Motifs in Thai Yaoi Fantasy Novels

The Wisdom and Value of Charcoal Production
in Chompoo Nuea Village Noen Maprang District, Phitsanulok Province:
Environmental Conservation and Economic Value Enhancement

Persuasive Strategies for Selling Product Online: A Bebe Fit Routine Shop Case Study

Narrative technique In Novel Non fa niente

An Analytical Study of Ancient Thai Laws in Phitsanulok Province

The Design of a Unit Plan on Reading, Critical Thinking and Writing
Using the GPAS 5 Steps Process for Grade 6 Students at Wat
Ban Mueang Pho School, Buri Ram Province

The effect of using reading instruction with think-pair-share technique
and graphic organizer on grade 9 students' achievement and reading comprehension